

T.C.

KARAMANOĞLU MEHMETBEY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KARAMAN İLİNİN SEKTÖRLER İTİBARI İLE MUHTEMEL
YATIRIM ALANLARI ve İTHAL ARA MAMÜL
ÜRETİLEBİLİRLİĞİ AÇISINDAN TÜRKİYE’DEKİ KONUMU

Hazırlayan

Doğan Ali ONURALP

İşletme Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Danışman

Prof. Dr. Osman ÇEVİK

KARAMAN – 2014

**KARAMAN İLİ'NİN SEKTÖRLER İTİBARI İLE MUHTEMEL YATIRIM
ALANLARI VE İTHAL ARA MAMÜL ÜRETİLEBİLİRLİĞİ AÇISINDAN
TÜRKİYE'DEKİ KONUMU**

Tezin Kabul Ediliş Tarihi:30.10.2014

Jüri Üyeleri (Unvanı, Adı Soyadı)

Başkan:Prof. Dr. Osman ÇEVİK

Üye: Yrd. Doç. Dr. Mustafa MORTAŞ

Üye: Yrd. Doç. Dr. Taner GÜNEY

İmzası

Bu tez, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun 09.10.2014 tarih ve 2014-27/169 sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Enstitü Müdürü : Prof. Dr. Zülfi GÜLER

ÖNSÖZ

Çalışmada, Karaman ilinin mevcut durumu analiz edilerek, ilin muhtemel yatırım alanlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç, nihayetinde Karaman ilinin iktisadi ve sosyal yönden kalkınmasının artırılması, dolayısıyla da bölge ve ülke ekonomisine, daha fazla katkı sağlayabilmesi hedefine ışık tutar ise çalışma asıl amacına ulaşmış olacaktır.

Çalışmanın ortaya konulmasında desteklerini esirgemeyen danışman hocam Sayın Prof. Dr. Osman Çevik'e ve çalışma arkadaşım Turgut Yokuş'a teşekkür ederim.

ÖZET

Bölgesel kalkınma bağlamında Karaman ilinin gelişme kabiliyetlerinin belirlenebilmesi ve kalkınma düzeyini artırabilmesi için hangi alanlara yönelmesi gerektiği ortaya konularak, ilin kullanılmayan potansiyelini ortaya çıkarmak ve teşhis edilen yeni yatırım imkânları hakkında girişimcileri bilgilendirmek çalışmanın temel hedeflerinden bir tanesidir. Bu amaç doğrultusunda Karaman ilinin dış ticaret yapısının, mevcut yatırımlarının, lokomotif sanayi sektörlerinin irdelenmesi önemlidir. İlin kümelenme özelliği gösteren geleneksel hale gelmiş sektörlerinin ve aday olarak gösterilebilecek sektörlerinin belirlenmesi ile yatırımcılara Karaman'ın geleceği hakkında yol göstermek istenilmektedir. İlin ekonomisinin temelini oluşturan tarım ve tarıma dayalı imalat sanayi ile birlikte yeni potansiyel yatırım alanlarının belirlenmesi bu çalışmanın sonucu olarak nitelenebilir.

Anahtar Kelimeler: Karaman, Uygun Yatırım Alanları, Lokomotif Sektör İncelemeleri, Bölgesel Kalkınma, Tarım, Gıda, Sanayi, Hizmet.

ABSTRACT

In this study, It's aimed to determine the development capabilities and development level of Karaman province based on regional development context. Determination of new investment opportunities which will increase the development level and bring out the untapped potential of the city are among the main objectives of the study. Another objective of this study is to guide the entrepreneurs and investors regarding the new investment opportunities. For this purpose it's important to examine the foreign trade structure of Karaman, existing investments and leading sectors. Determination of cluster sectors; traditional sectors which shows the clustering feature and new candidates; is one of the important method for the guidance of the investors. The Agriculture and agriculture-based manufacturing industry have been the backbone of the Karaman's economy for the years. Bringing out the new potential investment areas additional to these traditional sectors can be characterized as the result of this study.

Key Issues: Karaman, Potential Investment Sectors, Analysis of Leading Sectors, Regional Development, Agriculture, Food, Industry, Service.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	I
ÖZET	II
ABSTRACT.....	III
İÇİNDEKİLER	IV
TABLolar LİSTESİ.....	IX
GRAFİKLER LİSTESİ.....	XV
HARİTALAR LİSTESİ	XV
BÖLÜM I.....	2
BÖLGESEL KALKINMA	2
1.1.Genel Olarak Bölge Kavramı	2
1.2.Bölge Türleri	5
1.2.1.Ekonomik Yapılarına Göre Bölge Türleri	5
1.2.1.1.Homojen Bölge.....	5
1.2.1.2.Polarize Bölge	7
1.2.1.3.Plan Bölge	9
1.2.2.Ekonomik Gelişme Düzeyine Göre Bölge Çeşitleri.....	10
1.2.2.1.Az Gelişmiş Bölge.....	11
1.2.2.2.Gelişmiş Bölge	13
1.3.Bölgesel Kalkınma Kavramı ve Bölgesel Kalkınma Politikaları	14
1.4.Bölgesel Kalkınma Politikalarının İlkeleri.....	16
1.4.1.Sosyal Kârlılık İlkesi	16
1.4.2.Yapay Kalkınma Kutbu İlkesi	17
1.4.3.Halkın Katılımı İlkesi	18
1.5.Bölgesel Kalkınma Politikasının Amaçları	19
1.5.1.Nüfusun Ülke Düzeyine Rasyonel Dağılımı	20
1.5.2.Geri Kalmış Bölgelerin Kalkındırılması.....	22
1.6.Bölgesel Kalkınma Politikası Araçları	23
1.6.1.Bölgesel Planlama	24
1.6.2.Kamu Yatırımları.....	25
1.6.3.Mali ve Vergisel Teşvik Önlemleri	26
1.6.4.Bölgesel Kalkınma Sorununa Yönetimsel Örgütün Uyum Sağlaması.....	29
1.6.5.Bölgesel Kalkınma Ajansları.....	30
1.7.Bölgesel Büyüme Teorileri	33
1.7.1.Keynesyen Bölgesel Büyüme Modelleri	34
1.7.2.Neo-Klasik Bölgesel Büyüme Modeli	37
1.7.3.İçsel Bölgesel Büyüme Modelleri	38
1.7.4.Merkez-Çevre Modeli.....	40

BÖLÜM II.....	42
KARAMAN İLİ EKONOMİK ve SOSYAL DURUM PROFİLİ	42
2.1.Coğrafi Yapı.....	42
2.2.Tarihi Yapı	45
2.3.Demografik Yapı.....	46
2.3.1.Nüfus	46
2.3.2.Eğitim.....	47
2.4.Bölgenin Gelişmişlik Durumu ve Ekonomik-Sosyal Görünüm.....	50
2.4.1.Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Düzeyi Açısından Karaman.....	50
2.4.2.Gayri Safi Yurtiçi Hasıla ve Gayri Safi Katma Değer (GSKD) Açısından Karaman İli.....	52
2.4.3.İstihdam ve Sektörel Dağılımı.....	54
2.4.4.Kamu Yatırım Harcamalarının Dağılımı.....	55
2.5.İktisadi Yapı	56
2.5.1.Tarım ve Hayvancılık Sektörü	58
2.5.1.1.Tarım Sektörüne Genel Bakış	58
2.5.1.2.Tarım Alanlarının Dağılımı	59
2.5.1.3.Tarımsal İşletmeler	60
2.5.1.4.Tarımsal Üretim	61
2.5.1.4.1.Tahıllar	61
2.5.1.4.2.Yemeklik Baklagiller	61
2.5.1.4.3.Endüstri Bitkileri Üretimi.....	62
2.5.1.4.4.Yem Bitkileri.....	62
2.5.1.4.5.Meyve ve Sebze Üretimi	63
2.5.1.5.Tarımsal Araç ve Gereç Durumu.....	64
2.5.1.6.Tarım Sektörünün Karşılaştığı Sorunlar.....	65
2.5.1.7.Hayvancılık Sektörüne Genel Bakış.....	67
2.5.2.Sanayi ve Ticaret Sektörü.....	68
2.5.2.1.Karaman İli İmalat Sanayi Yapısı	70
2.5.3.Hizmetler Sektörü	75
2.5.3.1.Turizm	76
2.5.3.1.1.Karaman İli Turizm Potansiyeli Yüksek Bölgeler ve Mekanlar	77
2.5.3.1.1.1.Dağlar.....	77
2.5.3.1.1.2.Tarihi Yerleşimler ve Arkeolojik Kalıntılar	78
2.5.3.1.1.3.Mağaralar	83
2.5.3.1.1.4.Camii ve Türbeler	85
2.5.3.1.1.5.Kaleler	90
2.5.3.1.1.6.Han, Medrese vb. Sivil Yaşam Alanları.....	92

2.5.3.1.1.7.Doğa Alanları.....	93
2.5.3.1.2.Karaman İli Kültürel Değerler	94
2.5.3.1.2.1.Kutlama ve Festivaller	94
2.5.3.1.2.2.El Sanatları.....	95
2.5.3.1.2.3.Karaman Mutfağı	96
2.5.3.1.3.Turistik Tesisler.....	96
2.5.3.1.4.Turizm Talebi -Turist Sayıları ve Turist Profili	97
2.5.3.2.Bankacılık Sektörü	99
2.5.3.3.Sağlık Sektörü	102
BÖLÜM III	103
KARAMAN İLİ DIŞ TİCARET YAPISI ve DIŞ TİCARET BAĞLAMINDA SEKTÖREL ANALİZLER....	103
3.1.Genel Değerlendirme	103
3.2.Dış Ticaret Hacmi	105
3.3.Karaman İl İhracat Düzeyi.....	106
3.4.Karaman İl İthalat Düzeyi.....	109
3.5.Dış Ticarete Yoğunlaşma.....	111
3.5.1.Karaman İli İhracatında Ülke ve Sektör Yoğunlaşması	112
3.5.1.1.İhracatta Ülke Yoğunlaşma Oranları.....	113
3.5.1.2.İhracatta Sektörel Yoğunlaşma Oranları	114
3.5.1.3.İhracatta Yoğunlaşma ve Herfindahl Endeksi	119
3.5.1.4.İhracat Yoğunlaşma Katsayısı ve İl İhracatında Öne Çıkan Sektörler	120
3.5.2.Karaman İli İthalatında Ülke ve Sektör Yoğunlaşması	125
3.5.2.1.Karaman İl İthalatında Sektör Yoğunlaşma Oranları	125
3.5.2.2.Karaman İl İthalatında Ülke Yoğunlaşma Oranları.....	129
3.5.2.3.İthalatta Yoğunlaşma ve Herfindahl Endeksi.....	130
3.6.Karaman İmalat Sanayi Dış Ticaretinde Teknoloji Düzeyinin Gelişimi.....	131
3.6.1.Karaman İli İmalat Sanayi İhracatında Teknoloji Düzeyi.....	132
3.6.2.Karaman İli İmalat Sanayi İthalatında Teknoloji Düzeyi.....	133
3.7.Karaman İli İhracat Düzeyi ve Faaliyet Bakımından Öne Çıkan Sektörlere İlişkin Sektörel Analizler	134
3.7.1.Bisküvi, Çikolata ve Şekerli Mamüller Sektör İncelemesi.....	134
3.7.1.1.Bisküvi Sektörü Dünya Durumu	134
3.7.1.2.Bisküvi Sektörü Türkiye Durumu	136
3.7.1.3.Şekerli ve Çikolatalı Mamüller Sektörü Dünya Durumu	138
3.7.1.4.Şekerli ve Çikolatalı Mamüller Sektörünün Türkiye Durumu	141
3.7.1.5.Bisküvi, Çikolata ve Şekerli Mamüller Sektörü Karaman Durumu	145
3.7.2.Bulgur Sektör İncelemesi	148
3.7.2.1.Bulgur Sektörü Dünya Durumu.....	148

3.7.2.2.Bulgur Sektörünün Türkiye Durumu.....	153
3.7.2.3.Bulgur Sektörü Karaman Durumu.....	154
3.7.3.Makarna Sektör İncelemesi	156
3.7.3.1.Makarna Sektörü Dünya Durumu.....	156
3.7.3.2.Makarna Sektörü Türkiye Durumu.....	159
3.7.3.3.Makarna Sektörü Karaman Durumu.....	160
3.7.4.Un Sektör İncelemesi	161
3.7.4.1.Un Sektörü Dünya Durumu.....	161
3.7.4.2.Un Sektörü Türkiye Durumu.....	164
3.7.4.3.Un Sektörü Karaman Durumu.....	166
3.7.5.Elma Sektör İncelemesi.....	166
3.7.5.1.Elma Sektörü Dünya Durumu	167
3.7.5.2.Elma Sektörü Türkiye Durumu	171
3.7.5.3.Elma Sektörü Karaman Durumu	173
3.7.6.Mermer Sektör İncelemesi	175
3.7.6.1.Mermer Sektörü Dünya Durumu.....	175
3.7.6.2.Mermer Sektörü Türkiye Durumu.....	178
3.7.6.3.Mermer Sektörü Karaman Durumu.....	180
BÖLÜM IV.....	181
ALTYAPI OLANAKLARI	181
4.1.Yeraltı Kaynakları	181
4.1.1.Madenler.....	181
4.1.2.Jeotermal Kaynaklar.....	184
4.1.3.Su Kaynakları	184
4.2.Ulaşım	186
4.3.Sanayi Altyapısı	189
4.3.1.Organize Sanayi Bölgeleri (OSB).....	189
4.3.1.1.Karaman Organize Sanayi Bölgesi.....	190
4.3.2. Küçük Sanayi Siteleri.....	191
4.4.Enerji Sektörü	192
4.4.1.Enerji Kaynakları	192
4.4.2.Enerji Sektörü Dünya Görünümü	193
4.4.3.Enerji Sektörü Türkiye Görünümü.....	195
4.4.4.Türkiye Güneş Enerjisi Potansiyeli ve Durumu	197
4.4.5.Enerji Sektörü Karaman Görünümü.....	198
4.4.6.Karaman İli'nin Güneş Enerjisi Potansiyeli	200
4.4.7.Karaman İli'nin Rüzgar Enerjisi Potansiyeli.....	202
4.4.8.Yenilenebilir Enerji Yasal Düzenlemeler.....	204

BÖLÜM V	206
YATIRIMLARDA DEVLET YARDIMLARI ve TEŞVİK SİSTEMİ	206
5.1.Teşvik Sistemi.....	206
5.1.1.Karaman İli Genel Teşvik Uygulamaları	208
5.1.2.Karaman İli Bölgesel Teşvik Uygulamaları	208
5.1.3.Karaman İli Stratejik ve Büyük Ölçekli Yatırımların Teşviki.....	210
5.2.Kırsal Kalkınma Yatırımlarını Destekleme Programı Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı.....	212
5.3.Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu AB Hibe Destekleri	212
5.4.Yatırım Teşvik Belgeleri.....	213
BÖLÜM VI.....	217
BÖLGENİN GELİŞİM POTANSİYELİ ve ÖNERİLEN YATIRIM KONULARI.....	217
6.1.Bölgenin Swot Analizi	217
6.1.1.Güçlü Yönler	217
6.1.2.Zayıf Yönler	218
6.1.3.Fırsatlar	218
6.1.4.Tehditler	219
6.2.Bölgenin Sektörel Gelişme Eksenleri	220
6.3.Bölge İçin Önerilen Yatırım Konularının Tespiti	220
6.3.1.Bölgedeki Sektörel Yatırım Eğilimleri.....	221
6.3.2.Kümelenme Analizi Neticesinde İmalat Sanayinde Öne Çıkan Sektörler	224
6.3.3.Sektörel Bazda Potansiyel Yatırım Konuları	234
SONUÇ ve ÖNERİLER	246
KAYNAKÇA.....	252

TABLOLAR

Tablo 1.Türkiye’de Polarize Bölgeler	8
Tablo 2.Karaman İli Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine Göre Şehir ve Köy Nüfusu	47
Tablo 3.Karaman İli Yaş Grubu ve Cinsiyete Göre Nüfusun Dağılımı	47
Tablo 4.Karaman İli Eğitim Kurumları Adedi ve Derslik Sayıları	48
Tablo 5.Karaman İli Öğretmen-Öğrenci Sayıları.....	48
Tablo 6.Karaman İli Düzenlenen Kurslar, Kurs Sayıları ve Kursiyer Sayıları	49
Tablo 7.Bazı İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sırası	50
Tablo 8.Türkiye İllerin Gelişme Endeksi (2010 ve 2012 Verileri ile)	51
Tablo 9.Karaman İli ve Bazı İllerin Gayri Safi Yurtiçi Hasılları	53
Tablo 10. İktisadi Faaliyete Göre Temel Fiyatlarla Bölgesel Gayri Safi Katma Değer -2011	54
Tablo 11.TR 52 Konya-Karaman Bölgesi İstihdam ve İşsizlik Oranları	55
Tablo 12.TR 52 Konya-Karaman Bölgesi İstihdam Edilenlerin Sektörel Dağılımı-2013	55
Tablo 13.Karaman Kamu Yatırım Harcamalarının Dağılımı.....	55
Tablo 14.Karaman Kamu Yatırımlarının Sektörel Dağılımı (Bin TL).....	56
Tablo 15.Karaman Arazi Dağılımı.....	59
Tablo 16.Karaman Arazi Varlığı ve Kullanım Amaçlarına Göre Dağılımı (ha).....	60
Tablo 17.Karaman Tarımsal Alanların Dağılımı (da)	60
Tablo 18.Karaman İşletme Büyüklükleri ve Arazi Yapısı	60
Tablo 19.Türkiye ve Karaman Tahıl Üretimi.....	61
Tablo 20.Türkiye ve Karaman’da Yemeklik Baklagiller Üretimi (2013).....	62
Tablo 21.Karaman İli Endüstri Bitkilerinin Üretimi ve Türkiye Üretimindeki Paylar (2013).....	62
Tablo 22.Yem Bitkilerinin Üretim Miktarları (2013)	63
Tablo 23.Karaman İli Meyve Ekilişi ve Üretim Miktarları (2013).....	63
Tablo 24.Karaman İli Sebze Ürünlerinin Ekilişi ve Üretim Miktarları (2013).....	64
Tablo 25.Karaman İli Tarımsal Araç ve Gereç Durumu (2013).....	65
Tablo 26.Karaman İli Tarım Arazilerinin Sulanabilirlik Durumu	65

Tablo 27.Karaman Tarım Arazilerinin Yıllara Göre Sulama Şekli.....	65
Tablo 28.Karaman İli Hayvan Varlığı.....	67
Tablo 29.Karaman İlinde Kümes Hayvancılığı.....	67
Tablo 30.Karaman İlinde Arıcılık Durumu.....	68
Tablo 31.Karaman İli Hayvansal Ürünlerin Üretim Miktarı.....	68
Tablo 32.Karaman Sanayi Siciline Kayıtlı Firmaların Sektörel Dağılımı	71
Tablo 33.Karaman İlçelere Göre Sanayi Durum Tablosu	71
Tablo 34.Karaman İli Ürün Bazında Kapasite Miktarları (İlk 40 Ürün).....	73
Tablo 35.Karaman Kültür Varlıkları	77
Tablo 36.Tabiat Alanları	94
Tablo 37.Karaman İli Turizm İşletmeleri (2013).....	97
Tablo 38.Yıllara Göre Gelen Turist Sayıları	98
Tablo 39.Karaman İli Alternatif Turizm Türleri ve Değerleri	98
Tablo 40.Karaman İli Bankalar ve Şube Sayıları.....	99
Tablo 41.Karaman İli Genel Olarak Banka Bilgileri	100
Tablo 42.Karaman İli ve Bölgenin Mevduat Dağılımı (2013-Milyon TL).....	101
Tablo 43.Karaman İli ve Bölgenin Kredi Dağılımı (2013-Milyon TL).....	101
Tablo 44.Karaman Hastane-Yatak Dağılımı (2012)	102
Tablo 45.Yıllara Göre Karaman İlinde Bulunan İhracatçı Firma Sayıları ve İhracat Miktarları	104
Tablo 46.Yıllara Göre Karaman İli Sektörel İhracat Değerleri.....	104
Tablo 47.Türkiye Geneli ve Karaman İli Dış Ticaret Dengesi (Milyon USD).....	106
Tablo 48.Türkiye Geneli, TR52 Bölgesi ve Karaman İli İhracatın Gelişimi (Milyon USD).....	107
Tablo 49.Karaman İhracatının Sektörel Dağılımı (USD)	107
Tablo 50.Karaman İli Tarımsal Ürün İhracatı (Bin \$)	108
Tablo 51.Karaman İl İhracatının Ülkelere Göre Dağılımı	109
Tablo 52.Türkiye Geneli, TR52 Bölgesi ve Karaman İli İthalatın Gelişimi (Milyon USD).....	110
Tablo 53.Karaman İthalatının Sektörel Dağılımı (USD)	110

Tablo 54.Karaman İthalatının Ülkelere Göre Dağılımı.....	111
Tablo 55.Karaman'ın İhracatında Ülke Yoğunlaşma Oranları (2009, 2011, 2013).....	113
Tablo 56.Karaman İhracatının Alt Sektörlere Göre Dağılımı (2009-2011-2013).....	114
Tablo 57.Karaman İhracatının (2'li Dijitte) Sektör Yoğunlaşma Oranları (2009-2011-2013)	117
Tablo 58.Karaman İhracatının (4 Dijitte) Sektör Yoğunlaşma Oranları (2009-2011-2013).....	118
Tablo 59.Karaman İhracatında Sektörlere Göre Yoğunlaşma (Herfindahl Endeksi).....	120
Tablo 60.Karaman Sektörel İhracat Yoğunlaşma Katsayıları ve Öne Çıkan Sektörler (2'li Dijit).....	122
Tablo 61.Karaman Sektörel İhracat Yoğunlaşma Katsayıları ve Öne Çıkan Sektörler (4'lü Dijit)	123
Tablo 62.Karaman'da Öne Çıkan Sektörlerin Dış Ticaret Rekabet Durumu.....	124
Tablo 63.Karaman İthalatının Sektörlere Göre Dağılımı	126
Tablo 64.Karaman İthalatında (4 Dijit) Sektör Yoğunlaşma Oranları	128
Tablo 65.Karaman İthalatında Ülke Yoğunlaşma Oranları.....	129
Tablo 66.Karaman İl İthalatında Sektörlere Göre Yoğunlaşma (Herfindahl Endeksi)	131
Tablo 67.Teknoloji Düzeyine Göre Sektörlerin Dağılımı ISIC Kodu	131
Tablo 68.Karaman İmalat Sanayi İhracatının Teknoloji Düzeyine Göre Gelişimi	132
Tablo 69.Karaman İmalat Sanayi İthalatının Teknoloji Düzeyine Göre Gelişimi	133
Tablo 70.Dünya Bisküvi İhracatı (gtip:190531)	135
Tablo 71.Dünya Bisküvi İthalatı (Gtip:190531)	135
Tablo 72.Yıllar İtibariyle Türkiye'nin Bisküvi İhracatı.....	137
Tablo 73.Ülkeler İtibariyle Türkiye'nin Tatlı Bisküviler (gtip:1905.31) İhracatı.....	137
Tablo 74.Ülkeler İtibariyle Türkiye'nin Bisküviler (gtip:1905.90.45) İhracatı	138
Tablo 75.Dünya Şekerli ve Çikolatalı Mamuller Dış Ticareti (Milyon ABD \$).....	139
Tablo 76.Ülkeler İtibariyle Dünya Şekerli ve Çikolatalı Mamuller İhracatı.....	139
Tablo 77.Ülkeler İtibariyle Dünya Şekerli ve Çikolatalı Mamuller İthalatı	140
Tablo 78.Türkiye'nin Şekerli ve Çikolatalı Mamuller İhracatı (1000 ABD \$).....	143
Tablo 79.Ülkeler İtibariyle Türkiye'nin 2013 Yılı Şekerli ve Çikolatalı Mamuller İhracatı (1000\$)	144
Tablo 80.Türkiye'nin Şekerli ve Çikolatalı Mamuller İthalatı.....	144

Tablo 81.Ülkeler İtibariyle Türkiye'nin 2013 Yılı Şekerli ve Çikolatalı Mamuller İthalatı (1000\$)	145
Tablo 82.Karaman Bisküvi, Çikolata ve Şekerli Mamüller Üretici Firmalar	146
Tablo 83.Dünya Bulgur İthalatı	151
Tablo 84.Bulgur Dünya İhracatı.....	152
Tablo 85.Karaman İli Bulgur İmalat Sanayi Durum Tablosu	156
Tablo 86.Dünya Makarna İhracatı	157
Tablo 87.Dünya Makarna İthalatı	158
Tablo 88.Türkiye Makarna İhracatı (2013).....	160
Tablo 89.Türkiye Makarna İthalatı (2013).....	160
Tablo 90.Karaman İli Makarna İmalat Sanayi Durum Tablosu	161
Tablo 91.Dünya Un İhracatı.....	162
Tablo 92.Dünya Un İthalatı.....	163
Tablo 93.Türkiye Un İhracatı (2013)	165
Tablo 94.Türkiye Un İthalatı (2013)	165
Tablo 95.Karaman İli Buğday Unu İmalat Sanayi Durum Tablosu	166
Tablo 96.Dünya Elma Üretimi (2011)	167
Tablo 97.Dünya Elma İthalatı	168
Tablo 98.Dünya Elma İhracatı	170
Tablo 99.Türkiye Elma Üretimi	172
Tablo 100.Türkiye'nin Elma İhraç Ettiği Ülkeler (2011-2013)	173
Tablo 101.Karaman İli Cinslerine Göre Elma Üretimi ve Ağaç Sayıları.....	174
Tablo 102.Dünya Mermer İthalatı.....	175
Tablo 103.Dünya Mermer İhracatı.....	176
Tablo 104.Türkiye Mermer İhracatı-2013	179
Tablo 105.Karaman İli Mermer-Traverten İmalat Sanayi Durum Tablosu	180
Tablo 106.Karaman İli Maden Rezervleri Tablosu.....	182
Tablo 107.Karaman İli Maden ve Taş Ocakçılığı Durum Tablosu	183

Tablo 108.Karaman İli Yıllık Yağış ve Su Kaynaklarına İlişkin Bilgi Tablosu	184
Tablo 109.Karaman İli Barajlar Tablosu.....	185
Tablo 110.Karaman’ın Yol Durumu (2014).....	186
Tablo 111.Karaman İli Köy Yolları (2014).....	186
Tablo 112.Karaman Bağlantı İller, Mesafe ve Nüfusları	188
Tablo 113.Karaman Organize Sanayi Bölgesinde Yer Alan Firmaların Sektörel Dağılımı	191
Tablo 114.Karaman Küçük Sanayi Siteleri.....	192
Tablo 115.Türkiye Enerji Kaynakları-2013	196
Tablo 116.Türkiye Brüt Elektrik Enerjisi Üretim-İthalat-İhracat ve Talebinin Gelişimi.....	197
Tablo 117.Türkiye’deki Bölgelere Göre Güneş Potansiyeli	198
Tablo 118.Karaman Enerji Genel Göstergeler-2013.....	199
Tablo 119.Karaman İli Hidro Elektrik Santralleri.....	199
Tablo 120.Karaman İli Termik Elektrik Santralleri ve Kömür Potansiyeli	200
Tablo 121.Karaman’a 50 m.‘de Kurulabilecek Rüzgar Enerji Potansiyeli	203
Tablo 122.Karaman İlinde Tesis Halindeki ve Planlanan Elektrik Üretim Tesisleri	204
Tablo 123.Enerji Satış Destekleri Ücretleri	205
Tablo 124.Ekonomi Bakanlığı Destek Unsurları	206
Tablo 125.Karaman İli Bölgesel Teşvik Sisteminden Yararlanacak Sektörler ve Asgari Yatırım Tutarı	209
Tablo 126.Karaman İçin Bölgesel Yatırımların Teşviki Destek Unsurları	210
Tablo 127.Büyük Ölçekli Yatırımlar	210
Tablo 128.Karaman İli Stratejik Ve Büyük Ölçekli Yatırım Destek Unsurları	211
Tablo 129.Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Destek Unsurları	212
Tablo 130.TKDK Destek Unsurları	213
Tablo 131.Karaman İli, Bölge ve Türkiye Geneli Yatırım Teşvik Belgeleri.....	213
Tablo 132.Bölge 3 İçin Düzenlenen Yatırım Teşvik Belgelerinin İllere Göre Dağılımı	215
Tablo 133.Karaman İli Yatırım Teşvik Belgesi Destek Sınıfına Göre Dağılım	215
Tablo 134.Karaman İli Yatırım Teşvik Belgesi Destek Sınıfına Göre Dağılım	216

Tablo 135.İktisadi Faaliyet Kolları Bazında Sabit Sermaye Yatırım Payları (%).....	221
Tablo 136.2001–31.06.2014 Dönemi Türkiye Yatırım Teşvik Belgeleri	222
Tablo 137.2001-2014 Dönemi Karaman Yatırım Teşvik Belgeleri.....	222
Tablo 138.Sektörlere Göre Yatırım Eğilimi ve Karaman’da Öne Çıkan Sektörlerin Sıralaması.....	223
Tablo 139.Karaman İmalat Sanayi Alt Sektörlerinin Kümelenme Analizi (2014, yüzde).....	228
Tablo 140.Karaman İli İmalat Sanayi Sektörlerinin Kümelenmesi	232
Tablo 141.İmalat Sanayi Kapsamında Analize Tabi Tutulan Sektörlerin (3’lü Düzey) Genel Performans Açısından Sıralanması ve Değerlendirmesi	237
Tablo 142. Performansı Yüksek Sektörlerin Nace Kodlama Sistemi Açısından Değerlendirilmesi	239

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1.Türkiye-Bölgelerin Gayri Safi Katma Değerleri	53
Grafik 2.Bulgur Ürünüde Türkiye'nin Pazarı ve Dünya'da Büyüyen Pazarlar	152
Grafik 3.Makarna Ürünüde Türkiye'nin Pazarı ve Dünya'da Büyüyen Pazarlar	158
Grafik 4.Un Ürünüde Türkiye'nin Pazarı ve Dünya'da Büyüyen Pazarlar.....	164
Grafik 5.Türkiye Elma Pazarı	171
Grafik 6.Mermer ve Traverten Türkiye'nin İhracat Yaptığı Ülkelerin Talep Gelişimi	177
Grafik 7.Dünya Enerji Üretimi (1971-2012).....	193
Grafik 8.Dünya Enerji Tüketimi (1971-2012)	194
Grafik 9.Dünya Enerji Üretim Kaynakları Değişimi (1973-2012)	194
Grafik 10.Birincil Enerji Tüketiminin Sektörlere Göre Dağılımı(2013).....	195
Grafik 11.Türkiye Enerji Üretim Kaynakları Değişimi (2013).....	196

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 1.Karaman İl Haritası	42
Harita 2.Karaman İli Fiziki Haritası.....	43
Harita 3.Dünya Bulgur İthalatçısı Ülkeler	150
Harita 4.Türkiye Bulgur Üretimi.....	153
Harita 5.Türkiye Bulgur İhracatı.....	154
Harita 6.Karaman Maden Sahaları	182
Harita 7.Karaman Karayolları Haritası (2014).....	187
Harita 8.Karaman Demiryolu Bağlantı Hatları	189
Harita 9.Türkiye Güneş Enerjisi Haritası	200
Harita 10.Normalize Edilmiş Fotovoltaik Enerjisi Üretim Kapasitesi	201
Harita 11.Karaman İli Güneş Enerjisi Santralleri için Uygun Alanların Bulunduğu Harita	202
Harita 12.Karaman İli Rüzgar Enerjisi Haritası ve Enerji Nakil Hatları-Trafolar (50 m' De).....	202
Harita 13.Karaman İli Rüzgar Enerjisi Santralleri için Uygun Alanların Bulunduğu Harita.....	203

GİRİŞ

Ülke içerisinde bulunan bölgelerin kalkınması, bütün ülkenin toptan olarak kalkınmasına neden olmaktadır. Bu nedenle bölgesel kalkınma ulusal düzeydeki kalkınma çabalarının bölgesel birimlere indirgenmesi olarak tanımlanabilir. Bölgelerin sahip olduğu doğal kaynakların kullanılması, nitelikli insan gücü, teknoloji, sosyal, fiziksel ve ekonomik altyapı v.b. niteliklerin etkin bir şekilde kullanılması bölgenin kalkınmasını temin eden önemli faktörlerdir. Ülke içerisinde az gelişmişliğin azaltılması ve bölgelerin dengeli bir şekilde kalkınması toplumsal uzlaş ve refah açısından oldukça önemli görülmektedir.

Ülke kalkınmasında bölgesel potansiyellerin en iyi şekilde değerlendirilmesi, var olan kaynakların rasyonel ve verimli kullanılmaları büyük önem taşımaktadır. Söz konusu durumun gerçekleşmesi için de bölgelerin mevcut potansiyelinin ortaya konulması, gelişme imkân ve kabiliyetlerinin belirlenmesi, yeni yatırım ve stratejilerin oluşturulması gerekmektedir.

Karaman ilinin sosyo-ekonomik yapısı ortaya konularak, uygun yatırım alanlarının belirlenmeye çalışıldığı bu çalışma altı bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde, bölge ve bölgesel kalkınma kavramları irdelenmeye çalışılarak, bölgesel kalkınma teorilerine, büyüme kuramlarına değinilmektedir. İkinci bölümde Karaman ilinin mevcut durum profili ekonomik, sosyal ve demografik açılardan ele alınmaktadır. Üçüncü bölümde Karaman ilinin dış ticaret yapısı ortaya konularak, ithalat ve ihracatı detaylı olarak analiz edilmektedir. Bu bölümde Karaman ili ihracat düzeyi ve faaliyet bakımından öne çıkan sektörlerle ilişkin olarak sektörel analizler yapılmaktadır. Dördüncü bölümde ulaşım, madenler ve enerji, sanayi gibi altyapı olanakları ve beşinci bölümde yatırımlarda devlet yardımları ve teşvik sistemi ortaya konulmaktadır. Son bölüm olan altıncı bölümde ise bölgenin gelişme potansiyeli olan konuları ve uygun yatırım alanları analizler bağlamında ifade edilmektedir.

BÖLÜM I

BÖLGESEL KALKINMA

Bu bölümde bölge ve bölgesel kalkınmaya yönelik teorik çerçeve irdelenirken, bölgesel kalkınma politikasının temel ilkeleri, araç ve amaçları yer almaktadır.

1.1.Genel Olarak Bölge Kavramı

“Bölge” sözcüğünün, etimolojik bakımdan Roma dil havzasındaki karşılığı olan “regio”nun, “herhangi bir tarafa giden yön”, “gözün alabildiği alanla sınırlı çizgi”, “arazi”, “havza”, “çevre”, “saha”, “mahalle”, “il”, “ilçe” gibi çok çeşitli anlamlarda kullanıldığı bilinmektedir. Ayrıca yönetim birimi olarak bölge çok değişik anlamları ifade etmektedir. Bölge Belçika’da federalizme geçildiğinden bu yana bir federe devleti, İspanya’da özerk topluluğu, Fransa da ise bir yerel yönetim birimini ifade etmektedir (Arslan, 2010: 88-89). Bu anlamda bölge kavramı içeriği ve sınırları kullanıldığı çerçeveye göre farklılıklar gösteren, ifade ettiği çerçevenin birim boyutunun sözcüğün kullanıldığı bağlama göre değişebildiği bir kavramdır (İldırar, 2004: 8).

Bölge kavramının çerçevesi, bölge için yapılan tanımlamalarda da farklılıklar göstermektedir. Türk Dil Kurumu bölge kavramının çerçevesini, “sınırları idarî, ekonomik birliğe, toprak, iklim ve bitki özelliklerinin benzerliğine veya üzerinde yaşayan insanların aynı soydan gelmiş olmalarına göre belirlenen toprak parçası” olarak, kent bilimleri sözlüğü ise “Bir ülkenin, doğal özellikleri, nüfus yapısı, kaynakları, çıkarları açısından türdeşlik gösteren, bir bütün olarak tasarlanmasında yarar görülen bölümü” olarak tanımlamaktadır (Türk Dil Kurumu, 2014; Keleş, 1998a: 29). Avrupa Birliği’nin bölge tanımı ise, “Coğrafi, ekolojik, ekonomik, kültürel, etnik, kentsel ve yönetsel açıdan benzer, yakın bütün olan alan parçalar” şeklindedir (Mengi, 1998: 43).

Bu tanımlamalar neticesinde coğrafi, kültürel, idarî vb. farklı ihtiyaçlara istinaden farklı bölge tanımları yapılabildiği görülmektedir.

Bölge kavramının tam ve kapsayıcı bir şekilde yapılamamasının sebebi bölge sınırlarının tespitinin kullanılan ölçüte (iktisadî, ticarî, toplumsal, coğrafi vb.) bağlı olmasıdır (Özyurt, 1984: 78). Homojenlik faktörü doğrultusunda bölgeler, Coğrafi bölgeler (kıyı bölgeleri, dağlık bölgeler, kömür madeni bölgeleri vb.), kültürel bölgeler (etnik yapı, dil, din vb.), yerleşim ve yoğunluk bakımından bölgeler (merkezi bölgeler, çevre bölgeler, yüksek nüfus yoğunluklu bölgeler, düşük nüfus yoğunluklu bölgeler vb.), tarihsel bölgeler (tarihteki ortak kökenler, örneğin eski sınırlar v.b.) olarak tanımlanabilir. Ekonomik yapılanmalar dikkate alındığında belirli sektörlerin hâkim olduğu bölgeler (tarım, sanayi, turizm vb.); ortak bir yerleşim alanının ekonomik yapısından etkilenen bölgeler (Akdeniz ülkeleri, Baltık ülkeleri vb.), transit bölgeler, komşu devletin ekonomik faaliyetinden etkilenen bölgeler olarak tasnife tutmak mümkündür (İldırar, 2004: 8-9).

Ekonomik açıdan değerlendirildiğinde ise geleneksel kalkınma iktisatçılarının kullandığı bölge kavramı genel olarak bir ülkenin alt mekânsal birimlerini yansıtmaktadır.

Küreselleşme ve bölgeselleşme (bölgesel birliklerin oluşumu), post– Fordist üretime geçiş, postmodernizm, bilgi toplumu vb. iktisadî, toplumsal, teknolojik ve siyasî değişimler geleneksel bölge kavramını da tartışılır kılmıştır. Geleneksel anlayışta bölge, yan yana gelmiş yerel birimlerin mekânsal bütünlüğü ile oluşan, ulus devlet dışına kapalı, ulus devletin denetiminde, sınırları çizilmiş bir birim iken yeni anlayışta bölge, ilişkiler ağı temelinde belirlenen, uluslar arası ilişkilere doğrudan açılabilen, sınırları değişken bir birim olarak değerlendirilmektedir. İlişkiler ağının yapısı ve ilişkilerin

yoğunluğu bölgenin gelişmişliğini de belirlemektedir (Devlet Planlama Teşkilatı, 2000a: 7).

Bölge kavramı 19.yüzyıla kadar ulus devletler tarafından tam olarak kabul edilmemiştir. 19.yüzyılın ulus devleti için bölge olgusu ulusal birlik ve bütünlüğü bozucu bir etmen olmuştur. Eyalet ve bölgeler arasındaki farklılıkları gidermeye çalışan Fransa, Prusya, İtalya ve İspanya gibi pek çok ülkenin hükümetleri ulusal birliklerini korumak kaygısı ile bölge yönetimlerini oluşturmaya cesaret edememişlerdir. İkinci Dünya Savaşı'nın ardından devletler artık kalkınma politikalarının uygulanmasında bir araç olarak bölge olgusunu kullanmaya başlamışlardır. Bölgecilğe verilen önemin artmasında planlı kalkınma ihtiyacı da etkili olmuştur (Hasanoğlu ve Aliyev, 2006: 84).

Özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ortaya çıkan bölgesel dengesizlik, devletin ekonomiye müdahalelerinin artması sonucu bilim adamlarının konuyla daha yakından ilgilenmelerine, bölgesel ekonomi ve bölgesel kalkınma çalışmalarının hızlandırılmasına sebep olmuştur (Gündüz, 2006: 2).

Bölgeler Avrupa Topluluğu içinde 1988 yılında Bölgesel ve Yerel Yönetimler Komisyonu ile temsil edilmeye başlanmıştır. Bugünkü önemlerini kazanmaları ise Maastricht Antlaşması ile olmuştur (Hasanoğlu ve Aliyev, 2006: 82).

Türkiye'de bölge teriminin kullanılmasından uzun süre kaçınılmıştır. 1961 Anayasasının 115. maddesinde “Belli kamu hizmetlerinin görülmesi amacıyla, birden çok ili içine alan çevrede, bu hizmetler için yetki genişliğine sahip kuruluşlar meydana getirilebilir.” denilerek; 1982 Anayasasının 126. maddesinde “Kamu hizmetlerinin görülmesinde verim ve uyum sağlamak amacıyla, birden çok ili içine alan merkezî idare teşkilâtı kurulabilir.” denilerek bölge teriminin kullanılmasından özellikle imtina edilmiştir. Bölge kelimesinin kullanılmasının yetki genişliği yerine özerklik, siyasal

yerinden yönetim veya federalizm gibi anlamlara yol açmasından kaygı duyulmuştur (Keleş, 1998b: 157). Ancak diğer taraftan, Anayasa'nın yukarıda söz edilen maddesine istinaden, hizmetin görülmesinde optimum ölçeğin birkaç ili içine alacak şekilde örgütlenme gerektirdiği durumlarda Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü, Karayolları Genel Müdürlüğü, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü gibi kuruluşlar bölge teşkilâtı kurmuşlardır. Ayrıca mahallî müşterek ihtiyaçların karşılanması için kurulan “il özel idareleri”, görev alanlarının birden fazla yerleşim yerini kapsaması sebebiyle bölge yönetimi olarak değerlendirilebilir (Cilavdaroğlu, 2008:8).

1.2.Bölge Türleri

Ekonomik kalkınmada mekan boyutu olan bölgeler ekonomik analize konu edilirken, ikili bir sınıflandırmaya tabi oldukları görülmektedir. Bunlardan birincisi, bölgelerin ekonomik yapılarına göre ele alınmaları, diğeri ise ekonomik gelişme düzeyine göre bölgelerin değerlendirilmesidir (İldırar: 2004: 10).

1.2.1.Ekonomik Yapılarına Göre Bölge Türleri

Bölge ayrımının bir ülkedeki ekonomik gelişme ve bu gelişmenin dengeli dağılımının temin edilmesi amacıyla yapılması durumunda homojen, polarize ve plan bölge olmak üzere üçlü bir ayrım söz konusu olmaktadır.

1.2.1.1.Homojen Bölge

Homojenlik, kelime anlamı itibari ile bütün öğeleri aynı yapıda veya aynı nitelikte olan anlamına gelmektedir. Her noktası kendi arasında olabildiğince yakın özellikler gösteren alanlara, homojen alan denilmektedir. Birbirine yakın nitelikler gösteren komşu alanların bir araya gelmesi ile, sürekli bir homojen alana karşılık gelen, alanlar grubu ise homojen bölgeyi oluşturur. Benzer başka bir tanımda homojen bölge; “karakteristikleri

birbirine mümkün olduğu kadar yakın olan birimlerden meydana gelen devamlı bir mekândır” şeklinde belirtilmektedir (Polatkan, 1968: 20).

Homojen bölge sürekli bir homojen alana tekabül eden birbirine bitişik ve aynı karakteristik özelliklere sahip alanlar grubudur. Örneğin: İstanbul ile Ankara, İzmir ile Adana ve Ağrı ile Hakkari gelişmişlik düzeyi açısından homojen alan oluşturmalarına rağmen komşu iller olmadıklarından homojen bölge oluşturmazlar. Homojen bölge, uzun yıllardan beri dünyada çeşitli yönlerden coğrafi tasnifte kullanılmaktadır. Dünya’da yağış bölgeleri, iklim bölgeleri, bitki örtüsü, vb. özellikleri gösteren haritaların hazırlanmasında homojen alana dayanarak homojen bölge tespiti yapılmaktadır (Dinler; 2008: 77).

Uygulamada bir ülkedeki çeşitli yerleşim merkezlerini birbirleriyle karşılaştırarak homojen alan tespit edebilmek için homojenlik ölçütü olarak çok çeşitli kıstaslar kullanılabilir. Bu kıstasların arasında kentli nüfus oranı, eğitim düzeyi, sağlık düzeyi, beslenme düzeyi, işsizlik oranı, endüstriyel işletme sayısı, fert başına düşen milli gelir gibi unsurlar sayılabilir. Buna göre ülke düzeyinde çeşitli alanlar arasında homojenlik, ekonomik gelişmişlik düzeyini belirleyen kıstaslar yardımıyla ölçülmektedir. Bu kıstaslardan herhangi biri alınarak o kıstasa göre homojen alan saptanabilir. Örneğin: Milli gelir ve işsizlik oranına göre yerleşme merkezleri sıralanabilir. Aynı milli gelir ve işsizlik oranına sahip yöreler, milli gelir ve işsizlik oranı yönünden homojen alanı oluştururlar. Buna göre homojen alanlar aynı ekonomik özellikleri göstermektedir (Gündüz, 2006: 4). Bu bölgelerin öğeleri olan yerleşim birimleri arasında da fonksiyonel bir ilişkinin bulunması zorunlu değildir (Keleş, 1990:342).

Homojen bölge saptamak, birbirlerini izleyen yaklaşımlarla elde edilen istatistikî araştırmalara başvurmayı gerektirmektedir. Seçilen ölçütlere göre homojenlik özelliğini

tam olarak taşıyan bölgeler arasında varyans farkı çok yüksek olmaktadır. Başka bir deyişle homojen bir bölge bünyesinde varyans dağılımı zayıfken, belirlenen homojen bölgeler arasında ortalama kıymet dağılımı kuvvetlidir (Dinler, 2008: 78).

1.2.1.2. Polarize Bölge

Mevcut tüm yerleşim merkezleri bir ilişki içerisinde ve bölgesel dengesizliği giderici bir politika izlenir iken bu ilişkilerin boyutunun da dikkate alınması gerekmektedir. Bir yerleşim merkezi kendisinden daha büyük yerleşim merkezinin etkisi altındadır. Bir yerleşim merkezi kendisinden daha küçük bir yada birkaç yerleşim merkezini etkisi altına alıyorsa söz konusu merkez bir cazibe merkezidir. Bu cazibe merkezinin etki sahası ile birlikte kapsadığı alan polarize bölgeyi oluşturmaktadır (Dinler, 2008:79). Dolayısıyla polarize bölgenin temel özelliği, ögeleri arasında fonksiyonel ilişkiler bulunması ve büyük kent (Metropol), orta büyüklükte kent, kasaba ve köy gibi bir yerleşim kademelenmesini gündeme getirmesidir (Keleş, 1990:342).

Polarize Bölge; bir merkez veya farklı yaşama biçimlerini bir arada tutan merkezlere bağlı bir çok çevreyi içine alan, çevreyi merkeze bağlayan bağların sosyal ve ekonomik ilişkilerin kaybolması ya da başka bir merkez lehine zayıflaması özelliği ile sınırlanmış iç yapısı olan bir birimdir (Polatkan, 1968: 20).

Polarize bölgenin saptanabilmesi için, bölgelerarası ticari ilişkilerin yoğunluğuna, karayolu, denizyolu ve demiryolu ulaşımın yoğunluğuna, hatta şehirlerarası telefon konuşmalarının yoğunluğuna bakılabilmektedir.

Polarize bölge bir kutup ve bu kutbun etkisi altındaki yerleşme merkezleri arasındaki ilişkiyi, ilişkinin şiddetini gösteren dinamik bir kavramdır. Bir yerleşme merkezi ne kadar genişse, yani ne kadar çok yerleşme merkezini etkisi altına alıyorsa, o denli büyük bir polarize bölge oluşturur (Dinler, 2008: 80).

Kutuplaşmış bölgenin başlıca özelliği, ögeleri arasında işlevsel ilişkilerin bulunmasıdır. Cazibe merkezi konumundaki bölge merkezinden en alt birimlere kadar bir hiyerarşik yapı söz konusudur (İldıran, 2004: 11).

Polarize bölgeler komşu bölgelerin üretim faktörlerini kendilerine çekerek o bölgenin gelişmesini engelleyebilir. Tablo 1’de Türkiye’de bulunan polarize bölgeler gösterilmektedir. İç Anadolu Bölgesinden, Ankara ve Kırşehir illeri örnek gösterilebilir. Kırşehir’in Ankara’ya yakın oluşu bu şehrin gelişmesini engellemiştir. Bazı merkezlerin kutuplaşma sebebiyle çevreyi iktisadi gelişmeden mahrum bırakarak, dengeli bir kalkınmayı engellememesi için bu gibi gelişme merkezlerinin önceden tespit edilerek gerekli planlama çalışmalarının yapılması, kutuplaşmış merkez ile çevre ilişkilerinin iktisadi gelişme sırasında düzenlenmesi ve kontrol altına alınması gerekmektedir (Gündüz, 2006: 7).

Tablo 1. Türkiye’de Polarize Bölgeler

Bölge No	Bölge Merkezi	Merkezin Etkilendiği İller
Bölge I	İstanbul	Bolu, Çanakkale, Edirne, Kırklareli, Kocaeli, Sakarya, Tekirdağ, Zonguldak, Kastamonu
Bölge II	Bursa	
Bölge III	Eskişehir	Bilecik, Kütahya
Bölge IV	İzmir	Afyon, Antalya, Aydın, Burdur, Denizli, Isparta, Manisa, Muğla, Uşak, Balıkesir
Bölge V	Ankara	Çankırı, Çorum, Kırşehir
Bölge VI	Konya	Niğde, Karaman
Bölge VII	Adana	Hatay, İçel
Bölge VIII	Samsun	Amasya, Giresun, Ordu, Sinop, Tokat
Bölge IX	Kayseri	Nevşehir, Yozgat
Bölge X	Sivas	
Bölge XI	Malatya	
Bölge XII	Gaziantep	Adıyaman, Urfa, Kahramanmaraş
Bölge XIII	Trabzon	Artvin, Rize, Gümüşhane
Bölge XIV	Erzurum	Erzincan, Ağrı, Kars, Muş
Bölge XV	Elazığ	Bingöl, Tunceli
Bölge XVI	Diyarbakır	Bitlis, Hakkari, Mardin, Siirt, Van

Kaynak: Dinler, 2008: 83

1.2.1.3. Plan Bölge

Plan bölge, bölgesel politikayı uygulamakla görevli yönetimin yetki alanı içinde kalan alanlar bütünüdür.

Bölge planlamasının ana teması, bölgeler arası dengesizliklerin giderilmesidir. Bölgesel planlama anlayışı, çeşitli sahalarda bilgi çokluğu ve uzmanlık, dünya görüşü, yaratıcı düşünce, eleştirel bakış, uzak görüşlülük ve hayal gücüyle beslenen, gerçekçi olmayı gerektiren, heyecan verici bir senaryo hazırlama fonksiyonudur. Plan bölgeler, bölgesel planlama uygulanan ülkedeki, planlama anlayışına ve ülkenin bölgesel sorunlarının niteliği ve yoğunluğuna göre, tüm ülkeyi kapsadığı gibi, sadece belli sorunlara sahip bölgeleri de kapsayabilmektedir (Kaya A., 2009: 13).

Eğer plan bölgeler tüm ülkeyi kapsıyorsa birinci tip plan bölge söz konusu olmaktadır. Bölgesel kalkınma planının sektörel nitelikli hazırlanması yerine ekonomik alana dayalı olarak hazırlanması, tüm ekonomik faaliyetlerin alansal dağılımının kontrol altına alınması, gelişmeyen bölgelerin adaletli bir şekilde kaynaklardan yararlanması sonucunu doğuracaktır. Bölgesel kalkınma planını uygulamakta olan ülkelerde başvurulabilecek olan bu plan bölge anlayışı, ulusal planın bölgeselleştirilmesi için ülkenin bölgelere ayrılması sonucu ortaya çıkarmaktadır (Dinler, 2008: 85).

Plan bölgeler, daha çok bölgesel ekonomik kalkınma planlarının uygulanmasında, birlik, bütünlük, uyum ve eşgüdümün sağlanması amacıyla tanımlanmışlardır (Keleş, 1990:342). Bir anlamda plan bölge, bölgesel gelişme planlarının uygulama alanıdır. Planlama bölgelerinin belirlenebilmesi için, çeşitli bölgelerin gelişmişlik düzeyini belirleyen istatistiki çalışmalarla homojen bölgelerin saptanarak, gelişmişlik farklılıklarının ortaya konulması diğer yandan yerleşim merkezleri arasındaki ticari ilişkilerin yoğunluğu ve gelişim seyri hakkında bilgi vererek bu yerleşim merkezleri

arasındaki kutuplaşma hiyerarşisine dayalı polarize bölgelerin tespit edilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla homojen bölge ve polarize bölge, plan bölgenin saptanabilmesi için yapılan analizler sonucu elde edilen etüt bölgelerdir (Dinler, 2008: 93).

Plan bölge uygulamasına başvurulmasını gerektirecek bölgesel sorunlar arasında şunlar sayılabilir (Gündüz, 2006: 8):

- Geri kalmış bölgenin sorunlarının hafifletilmesi,
- İşsizliğin çözülmesi,
- Tarımsal göçün önlenmesi,
- Hızlı sanayileşen yörelerin sorunlarının çözümü,
- Zengin yer altı ve yerüstü kaynaklarının harekete geçirilmesi,
- Metropol bölgelerdeki nüfus yoğunluğunun azaltılması,
- Ekonomik canlılığı kaybolmaya başlayan yörelerin yeniden hareketlendirilmesi,
- Sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması, vb.

1.2.2.Ekonomik Gelişme Düzeyine Göre Bölge Çeşitleri

Ekonomik anlamda gelişme içerisindeki bir ülkede çoğu zaman gelişme ülkenin tüm yörelerinde aynı anda başlayamamakta ve gelişmenin giderek belli merkezlerde yoğunlaşması, bölgeler arasında gelişmişlik farklarını kaçınılmaz hale getirmektedir. Nasıl ki ülkeler arasında sosyo-ekonomik ve coğrafi farklar olabiliyorsa bir ülkenin bünyesindeki bölgeler arasında da farklılıklar ortaya çıkabilmektedir (Kulaksız, 2008: 13). Bölgeler arasındaki gelişmişlik farklılıklarından dolayı ekonomik gelişme düzeyine göre bölgeleri “gelişmiş bölgeler”, “az gelişmiş bölgeler”, “gelişmekte olan bölgeler”, “gelişme potansiyeline sahip bölgeler”, “gelişimi duraksamış bölgeler” gibi çok farklı

statülerde tanımlamak mümkündür. Ancak temel olarak ekonomik gelişme düzeyine göre bölgeleri “gelişmiş bölgeler” ve “az gelişmiş bölgeler olarak sınıflandırmak mümkündür.

1.2.2.1.Az Gelişmiş Bölge

Az gelişmiş bölge, gelişme potansiyelini kaybetmiş ya da gelişme avantajı olmayan bölge olarak tanımlanabilir. Bu bölgeler, belirli bir süre içerisinde sosyal ve ekonomik göstergeler açısından başka bölgelerle karşılaştırıldığında iktisadi avantajlarının bulunmaması ile dikkati çekmektedir (Milli Güvenlik Kurulu, 1993: 21).

Tüm ülkelerde rastlanabilecek olan bu bölgelerin, ülkenin daha şanslı bölgelerinin sahip olduğu avantajları ve yükselen gelir seviyelerini, yapısal değişimle yakalayamadıkları ve kalkınma sürecini başlatamadıkları görülmektedir (Hoover ve Giarratani, 1985:213-214).

Bu bölgelerin sosyo-ekonomik göstergeleri ülke ortalamasının altındadır. Örneğin şehirleşme oranı ülke şehirleşme oranının altındadır, hakim sektör tarım sektörüdür ve tarımsal nüfus oranı ülke ortalamasından yüksektir (Dinler, 2008:118). Az gelişmiş bölgelerde gelir seviyesi, gelir artış hızı ülke gelir seviyesi ve gelir artış hızından düşüktür. Kişi başına düşen gelir dağılımı adaletsizdir. Az gelişmiş bölgelerde okuryazarlık oranı da yüksek olmadığından dolayı bölgede vasıfsız işçi oranı yüksektir. İşgücünün istihdam imkanları sınırlı, sendikalaşma oranı zayıftır. Bölgede istihdam oranı düşük olduğundan başka bölgelere göre işgücü göç oranı yüksektir. Yine özel teşebbüsün yatırım seviyesi düşük olduğundan, sosyal sabit altyapı yatırımları da yetersizdir. Buna bağlı olarak işsizlik oranı yüksek ve üretim faktörlerinin verimliliği de düşüktür. Az gelişmiş bölgelerde sağlık hizmetleri de gelişmemiştir. Hastaneler yetersiz, yatak başına düşen hasta sayısı fazla, doktor sayısı ihtiyaçtan azdır. Otel, lokanta, sinema ve park gibi

sosyal ihtiyaçların karşılandığı yerlerin yeterli olduğu da söylenemez (Gündüz, 2006: 12).

Az gelişmiş bölgelerin ülkeden ülkeye sosyo-ekonomik yapısının farklılıklar arz etmektedir. Her ülkenin kendine özgü özellikleri aynı ülkenin az gelişmiş bölgelerine yansıyabilmektedir (Erkal, 1982: 11-12). İtalya'nın kabaca güney bölgesinin yarısı (Mezzogiorno). İsveç, Norveç ve Finlandiya'nın kuzeyi, Almanya'nın doğusundaki sınır bölgeleri, Türkiye'nin Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri bu bölge türüne örnek olarak verilebilmektedir.

Az gelişmiş yörelerin varlığı insan unsurunun müdahale edemeyeceği bazı nedenlerle doğrudan alakalıdır. Bazı yörelerdeki etin coğrafya ve zor iklim koşulları, insan eliyle düzeltilemeyecek, belki kullanılan teknoloji ve alternatif yöntemlerle etkileri hafifletilebilecek durumların başında gelir. Öte yandan tarihi süreçte yaşananların birikimli etkisi de geline nokta da önemli olmuştur. Ticaret yollarının batıya kayması, sanayi devriminin etkileri gibi nedenler de gelişmişlik düzeyinde etkili olmuştur. Sosyo kültürel etkilerde az gelişmişliğe neden olabilir. Örneğin doğuda etkili olan feodal yapı ve gerçekleştirilemeyen toprak reformu, refahın adil dağılımını sağlamanın önündeki en ciddi engeller olmaya devam etmektedir (Aşgın, 2009: 11).

Bu bölgeler yapıları icabı topoloji, iklim veya diğer kuruluş yerini etkileyen faktörler bakımından elverişsiz konumda olabileceklerinden dolayı, izlenebilecek bölgesel politikalar çerçevesinde sanayileşmenin bu bölgelere yönlendirilmesinden ziyade, yöresel verimliliğin nispeten fazla olduğu sektörlerin teşviki etkili olabilecektir (Stilwell, 1980: 16).

Az gelişmiş bölgelerin temel özellikleri aşağıda belirtilen başlıklar altında özetlenebilir (Gündüz, 2006: 12-13)

- Faktörlerin verimliliği zayıftır.
- Faktör dağılımı bozuktur.
- Altyapı yatırımları yetersizdir.
- Doğal çevre gelişmeye imkan vermemektedir.
- Bölgede gelir dağılımı düzensiz olması nüfusun dışarıya göçlerini hızlandırmaktadır.
- İlim adamlarının sayıları azdır.
- Kullanılan teknoloji basit ve gelişmemiştir.
- Nüfusun beslenme düzeyi düşük ve artış oranı ise yüksektir.
- Eğitim ve sağlık düzeyleri düşüktür.
- Ekonomik yapıları tarıma dayanır.

1.2.2.2.Gelişmiş Bölge

Gelişmiş bölge, çeşitli sosyal ve ekonomik faktörler açısından, ülkenin diğer bölgeleriyle karşılaştırıldığında sosyo-ekonomik açıdan daha ileri olan alanları kapsamaktadır. Gelişmiş bölge gelir seviyesi ve gelir artış hızı ülke ortalamasının üstünde olan bölgedir. Ayrıca sosyal ve kültürel göstergelere göre de söz konusu bölge gelişmiş bir özellik taşımaktadır. Bölgede eğitim ve sağlık hizmetleri seviyesi ülke ortalamasının çok üzerindedir. Gelir seviyesinin yüksek olması, tasarruf oranlarının yükselmesine sebep olmakta, buna bağlı olarak da bölgedeki yatırım oranlarındaki artışları sürekli kılmaktadır (Gündüz, 2006: 13).

Gelişmiş bölgelerde eğitim, sağlık, yol, su ve elektrik gibi sosyal altyapı yatırımları yeterli düzeyde bulunmakta, verimli yatırımlar da bölgede yer almaktadır. Gelişmiş bölgelerde doktor başına düşen hasta sayısı azdır. Hasta yatak sayıları bölge nüfusuna göre yeterlidir. Sosyal ve kültürel seviyenin yüksekliği dolayısıyla doğum

oranları düşüktür. İşgücü içinde sosyal sigortalıların oranı yüksek olup, park, otel, yeşil saha, lokanta, sinema, tiyatro gibi sosyal ve kültürel ihtiyaçların karşılanma oranı yüksektir. Bütün bunlara bağlı olarak istihdam imkanları sürekli artmakta ve bölgeye yeni göçler olmaktadır. Çalışanların sosyal güvenlikleri diğer bölgelerdeki çalışanlara göre iyidir. İşçilerin çoğu sigortalı ve vasıflı kişilerdir. Ülkenin kalkınmış bölgesi sayılan gelişmiş bölgelerde marjinal tasarruf meyli yüksek ve diğer yörelerde ise düşüktür (Kulaksız, 2008: 16).

Gelişmiş bölgelerin belirgin özellikleri aşağıdaki gibi sıralanabilir (Gündüz, 2006: 14):

- Üretim faktörlerinin verimliliği yüksektir.
- Faktör dağılımında aşırı dengesizlik yoktur veya azdır.
- Altyapı yatırımları yeterlidir.
- Doğal çevre gelişmeye elverişlidir.
- Bölgede gelir dağılımı düzenli ve dışarıdan göç almaktadır.
- Gelişmiş bölgelerin kalkınma hızları yalnız geri kalmış bölgelerin değil aynı zamanda ülke kalkınma hızından da yüksektir.
- Bölgede tasarruflara bağlı olarak yatırımlar da yüksektir.

1.3.Bölgesel Kalkınma Kavramı ve Bölgesel Kalkınma Politikaları

Kalkınma, azgelişmiş ülkelerin ulaşmaya çalıştığı bir hedef ve aynı zamanda nedensel ilişkileri içeren bir süreçtir. Genel bir tanımlamayla kalkınma, bir ulusun hedeflenen düzeyde bir refah artışı ortaya koyabilmesi amacıyla; ulusal ekonominin bir bütün olarak harekete geçirilmesi ve bu amaçla gerekli düzenlemelerin yapılması ve koşulların oluşturulması sürecidir. Daha geniş anlamda kalkınma, bir toplumda ekonomik, toplumsal ve siyasal alanda arzu edilen her türlü değişme ve gelişme olarak tanımlanabilir. Tarihsel olarak

kalkınma ,azgelişmiş denilen ülkelerde ortaya çıkan büyük ölçüde beşeri acıların azaltılması ve maddi refahı arttırmaya yönelik potansiyelin harekete geçirilmesi anlamını içermektedir. Günümüzde ise kalkınma kavramı ekonomik performansın ötesinde, daha çok insanların iyi bir yaşam sürdürebilmeleri ile açıklanmaktadır. Örneğin insanların daha fazla bir gelire değil de, daha uzun bir yaşama sahip olabilmeleri, iyi bir eğitim ve sağlık koşullarına sahip olabilmeleri ve bu koşullara özgürce ulaşabilmeleri kalkınmanın temel ölçütleridir (Taban ve Kar, 2008: 37).

Bölgesel kalkınma, sanayileşmenin belirli bölgelerde toplanması sonucunda ortaya çıkan bölgelerarası farklılıkları ortadan kaldırmak amacıyla, kalkınmada geri kalmış bölgelerin sanayileştirilerek ülke içinde refah dağılımının adaletli hale getirilmesini sağlama çabalarının tümüdür. Bölgesel kalkınma kavramına tanımsal düzeyde baktığımızda, bu kavrama yüklenilen anlam, bölge tanımına bağlı olarak önemli ölçüde farklılaşabilir. Bölgelerarası gelişme düzeyi farkı dünyada kıtalar arasında, ülkeler arasında, aynı ülkede bölgeler-yörelere ve bir kentin semtleri arasında açığa çıkabilir. Bölge tanımı geniş tutulur ise, kalkınma çabasının hedefi kalkınma bölgeleri, dar tutulur ise büyüme noktaları olacaktır. Sonuç olarak, herhangi bir bölgenin kalkınma çabasında bölge tanımının kapsamı önem arz etmektedir (Altınay ve Coşkun, 2011: 2-3).

İktisadi olarak bölge, bir devleti oluşturan ulusal alanın alt birimini oluşturmaktadır. Bölgesel kalkınma bölgeler arası gelişmişlik dengesizliklerinin giderilerek dengeli bir ulusal kalkınmanın gerçekleştirilmesini amaç edinmektedir. Bunun sağlanması için de yerel önceliklerin detaylı bir şekilde belirlenerek bölgenin sahip olduğu nitelik ve nicelikle ilgili özelliklere göre bölgesel ekonomik yatırımların planlanması ve yapılması gerekmektedir (Kaya Z., 2009: 29).

1.4.Bölgesel Kalkınma Politikalarının İlkeleri

Gelişmişlik düzeyleri ne olursa olsun, her ülkenin bölgeleri arasında sosyal ve ekonomik yönden farklılıklar bulunmaktadır. Söz konusu farklılıkları gidermeye yönelik uygulanan bölgesel kalkınma politikaları üç ana ilkeye göre oluşturulmaktadır. Bunlar; sosyal karlılık ilkesi, kalkınma kutbu ilkesi ve halkın katılımı ilkesidir.

1.4.1.Sosyal Kârlılık İlkesi

Ekonomide, kıt üretim kaynaklarının alternatif kullanım alanları arasında dağıtım kararı verilirken, özel yararlar kamu yararı birbiriyle pek uyuşmamaktadır. Serbest piyasa sisteminin hâkim olduğu ekonomilerde, müteşebbis kârını arttırmaya yönelik kararlar almaktadır. Kârını arttıracak üretim hacmini ve fiyatı belirleme yanında, kendisine yüksek kâr sağlayan sektörleri ve sektör yararları bakımından en müsait yöreyi de seçmek durumundadır (Taştekin, 2007:24). Bu durum bölgeler arasında ekonomik ve sosyal gelişme farklılıklarını ortaya çıkarmaktadır.

Geri kalmış bölgelerde yatırım yapmak yoluyla ülke içindeki bölgeler arasındaki gelir eşitsizliklerini ve gelişmişlik farkını azaltmak görevi devlete düşmektedir. Bölgesel kalkınmanın ilk ilkesi, geri kalmış bölgelerde kısa sürede ekonomik olmasa dahi, sosyal karlılığı yüksek ve ancak uzun süre ekonomik olabilen yatırımların devletçe yapılmasıdır. Çünkü günümüzde modern devlet anlayışı değişmiş olup, toplum refahının artırılması ve ulusal ekonomi açısından sosyal yararın, özel yarara tercih edilmesi en önemli amaç haline gelmiştir (Açma, 1991: 21).

Şu halde devlet, geri kalmış bölgelere hem altyapı yatırımlarını, he de bu bölgelere canlılık kazandıracak üretken yatırımları götürmelidir. Devletin geri kalmış yörelere bu ilke çerçevesinde müdahalesi olmadan, bölgesel kalkınma politikasından söz etmek mümkün değildir (Dinler, 2008: 273).

1.4.2.Yapay Kalkınma Kutbu İlkesi

Bölgesel kalkınma politikasının ikinci ilkesi kalkınma kutbu ilkesidir. F. Perroux kalkınma kutbu ilkesini şu şekilde tanımlamaktadır; “Ekonomik gelişme aynı anda, bir ülkenin tüm yörelerinde birden görülmez, farklı şiddetlerde, gelişme kutup ya da noktalarında görülür ve buralarda yoğunlaşır. Belirli bir yoğunluğa eriştikten sonra çeşitli kanallardan değişen nihai etkilerle bütün ekonomiye yayılır” .

Gelişme, sürükleyici bir birimin varlığıyla ortaya çıkacaktır. Sürükleyici endüstri de denilen bu birimin gelişme hızı, tüm endüstrilerin gelişme hızından daha büyüktür. Bu sürükleyici birimin hızından bölgede bulunan diğer endüstriler de etkilenecek ve büyüme tüm ekonomiye yayılacaktır (Dinler, 2008: 273).

Gelişme kutuplarının kendiliğinden ortaya çıkışı, endüstri devrimine dayanan tarihsel bir süreç izlemiştir. Günümüzde, yalnız gelişmiş ülkelerde değil, az gelişmiş ülkelerde bile, ekonomik gelişmenin öncelikle belirli noktalarda başlaması gerçeğinden hareketle geri kalmış bölgelerde kalkınma kutbunun yapay olarak yaratılması görüşü ön plana çıkmıştır. Devletin alacağı bir takım ekonomik kararlarla, kalkınmaya en uygun koşullara sahip bazı ayrıcalıklı noktalarda, kalkınma kutbunu yapay olarak yaratmak mümkün olabilir (Şahin, 2008: 19).

Kalkınma kutuplarının çevreye yayılması yeni kurulan sanayi ve sanayi gruplarının, kendilerine bağlı yeni iktisadi faaliyetlere olanak hazırlaması ile olmaktadır. Yeni iktisadi üniteler doğar ve gelişim çevresindeki tarımsal yapıyı da etkiler. Böylece tarımsal kesim için yeni bir pazar doğduğu gibi bu kesimdeki fazla işgücü için de yeni iş olanakları ortaya çıkar. Bu gelişim devam ederken kalkınma kutbunun çevrede ikinci derecede yeni merkezler yarattığı görülür (İlkin, 1988: 107).

1.4.3.Halkın Katılımı İlkesi

Bölgesel kalkınma politikasının son ilkesi halkın katılımı ilkesidir. Söz konusu ilke ile bölge halkına mensup bireylerin bölgesel kalkınma faaliyetlerine, karar veya uygulama safhasında fiilen ya da danışman olarak katılmaları kastedilmektedir (İldırar, 2004:20).

Gerçek bir bölgesel kalkınma politikasında, insanın rolü en önde gelir. Halk programlara katılmadığı sürece, programlar halktan kopmuş bir yönetimin eseri olacak ve başarı rastlantılara kalacaktır. Halkın bölgesel kalkınma programlarına katılımı, bölgesel kalkınma politikalarına canlılık katacak ve yöredeki faaliyetlerin o yörede yaşayan insanlarca denetlenmesine imkân verecektir (Açma, 1991:25).

Bir bölge halkı, bölgesel kalkınma politikasının hazırlanmasına ve uygulanmasına Sanayi Odaları, Ticaret Odaları, Ziraat Odaları, Mesleki Odalar, Belediye Meclisi, Bölgesel Kalkınma Komisyonu gibi geleneksel ya da yeni kuruluşlar aracılığıyla doğrudan katılabileceği gibi, yetkililerin seçiminde söz sahibi olarak dolaylı yünden de katılabilir.

Günümüzde aşağı yukarı her ülkede bölgesel ya da yöresel gelişmeyi sağlamada uygulanan plan ve projelere halkın katılmasını sağlamak için bölgesel kalkınma ajansları oluşturulmakta ve bu ajansların yönetim kurulları bölgesel ve yerel idareler tarafından seçilmektedir. Bu ajansların ana görevi bölge potansiyellerini tanıtarak, bölgede yatırımların yapılması için her türlü önlemi almaktır.

Bölgesel kalkınma politikalarına halkın katılımının sağlanması yalnızca politik olmaktan öte, toplumu gerçek demokrasiye yaklaştırmaktadır. Halkın katılımı ilkesi giderek sosyal ve ekonomik bir ideal haline gelmektedir (Dinler, 2008: 275).

Katılımcı yaklaşımların doğru yöntemle uygulandığında önemli sonuçlar üretebildiği görülmektedir. Planlama süreçlerinde paydaş grupların yenilikçi, yaratıcı ve sistemli yöntemlerle biraraya getirilmesi yerel karar alma süreçlerine önemli katkılarda bulunmaktadır.

Özellikle yerel kalkınma çerçevesinin belirlenmesine ilişkin çalışmalarda katılımcı süreçlerin belli hususların dikkate alınması ve uygulanması sağlandığında yerel kalkınma çerçevesinin belirlenmesi sürecini ciddi anlamda etkilediği görülmektedir. Ancak bunun gerçekleşebilmesi için farklı koşulların yerine gelmesi gerekmektedir.

Bu koşullardan birincisi katılım sürecinin kısıtsız bir biçimde uygulanmasına ilişkin liderlik ve kurumsal kararlılıktır. İkinci koşul katılımın istenen biçimde yürütülmesini sağlayacak örgütsel ve kurumsal kapasitenin oluşturulmasıdır. Üçüncü koşul ise yenilikçi ve yaratıcı yöntemlerdir (Şahin, 2009: 43).

1.5.Bölgesel Kalkınma Politikasının Amaçları

Bölgesel kalkınma politikasının amaçları kalkınmanın gerekliliği ile doğrudan ilgilidir. Kalkınma ile insan ihtiyaçlarının giderilmesi noktasında, sağlanacak yararın çok yüksek buna karşılık ödenecek bedelin çok düşük olduğu noktalara gelinmektedir. Kalkınma insan ve toplum açısından sadece maddi yaşamın sürdürülebilmesi için değil, onun yanında insanlık toplumunun yüksek kültür ürünlerini üretebilmesi için gerçekleştirilmesi gereken bir süreç ve sürekli bir yarışır. Bölgesel farklılıkların azaltılması bu ideale ulaşma yolunda atılması gereken önemli adımlardır (Han ve Kaya, 2008: 5).

Günümüzde bütün ülkelerde ekonomik ve sosyal açıdan farklı şiddette de olsa bölgesel farklılıkların olduğu görülmektedir. Bu farklar, coğrafi şartlar ve bu bağlamda doğal kaynaklar, demografik yapı, bölge halkının yaratıcılığı, sermaye birikimi, bölgenin mallarına olan talebi, altyapının niteliği, girişimcilerin yetenekleri gibi birçok faktöre bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Farklılıklar, kutup ve çevre alanlar şeklinde mekansal yapılanmaların oluşmasına yol açmaktadır. Bölgesel kalkınma politikasının genel ekonomi politikasından üretilen üç temel amacı bulunmaktadır. Genel ekonominin daha hızlı büyüyebilmesi için bölgelerde büyüme için gerekli ön koşulların yaratılmasını ifade eden büyüme amacı, ikinci olarak

ekonomide istihdam ve gelirin mümkün olduğu kadar istikrarlı gelişmesini sağlayabilmek için bölgesel kuruluş yeri ve üretim yapısının, konjoktürel ve yapısal dalgalanmalara bağlı olarak düşmesinin önlenmesini esas alan istikrar amacı bulunmaktadır. Son olarak da ekonomik kaynakların bölgeler arasında dengeli ve göreceli olarak eşit dağılım ve donatımının sağlanmasına yönelik dengeleme ve eşitleme amacı söz konusudur. Bölgesel kalkınma politikasının amaçları, ulusal amaçlar paralelinde, ülkenin bütününe kalkınmasını esas almaktadır (İldırar, 2004:19-20).

Bölgesel kalkınma politikasının en önemli amacı, her türlü kaynağın, ekonomik faaliyetlerin ve nüfusun coğrafi bölgeler arasında uyumlu dağılımını kolaylaştırmaktır (Kaya, 2009:26). Bölgesel kalkınma politikalarının diğer amaçları şu şekilde sıralanabilir:

- Bölgelerde sağlıklı büyümenin teşvik edilmesi,
 - Sanayinin ülke içinde dengeli dağılımının sağlanması,
 - Bölgesel denge,
 - Bölgenin düzenlenmesi,
 - Gelişmenin tüm ülkeye dağılması,
 - Bölgesel ekonomilerin uyumlaştırılması,
 - Gelişmiş bölgelerden az gelişmiş bölgelere kaynakların aktarılmasıdır
- (Gülbahar, 2009: 24).

1.5.1.Nüfusun Ülke Düzeyine Rasyonel Dağılımı

Ekonomik ve siyasal süreçler bir tarafa bırakılsa bile sadece demografik süreçlerin varlığı bir ülkenin nüfusunu ülke mekanında sürekli dağıtabilmek için yeterli olmaktadır. Yani ülke içindeki değişik mekansal alt birimlerin nüfus oranları zaman içinde sabit kalmamakta, sürekli olarak değişmektedir. Bu sürekli yeniden dağıtılmanın iki farklı demografik nedeni vardır. Bunlardan birincisi ülke mekanında her alt birimin demografik geçiş sürecinde farklı

bir noktada bulunması, dolayısıyla nüfus artış hızlarının farklı olmasıdır. Nüfusu daha hızlı artan mekansal alt birimler, ülke nüfusu içindeki paylarını artıracaktır. İkincisi ise, her mekansal alt birimin aldığı/verdiği net göçlerin o birimin payını sürekli olarak değiştirmekte olmasıdır. Bir nüfusun ülke mekanında yeniden dağılımından söz edildiğinde, bu iki sürecin toplamıyla ortaya çıkan sonuç üzerinde durulmaktadır.

Bu iki sürecin ekonomik ve toplumsal gelişmişlikten etkilenmeleri birbirinin tersi yönünde olmaktadır. Bir ülkede gelişmiş bölgeler demografik geçiş sürecinde daha ilerlemiş olacağı için, nüfus artış hızları daha düşük olacaktır. O halde bir ülkede hiç net göç olmadığını düşünülürse gelişmiş bölgelerin nüfusu göreceli olarak azalacak, geri kalmış bölgelerin nüfusu göreceli olarak artacaktır. Böyle bir durumda gelişmiş bölgeler yeterli insan gücü bulamadığı için, gelişmelerini potansiyelleri kadar gerçekleştiremeyecektir. Yani bir kayıpları olacaktır. Göreceli olarak geri kalmış bölgelerin ise, nüfusları göreceli olarak artacağı için varolan sınırlı geliri daha büyük sayıda kişi bölüşecektir. Bu durumda gelişmiş bölgeler net göç alırken, daha az gelişmiş bölgeler net göç verecektir (Tekeli, 2005: 85-86). Bölgesel kalkınma politikasının amacı, daha çok nüfusunu sürekli olarak yitiren geri kalmış ve giderek gerileyen bölgelerde, kalkınmaya müsait bazı noktaları yani merkezleri seçerek, yatırım çabalarını buralarda yoğunlaştırmak ve böylece gelişmekte olan bölgelere doğru göçü durdurmadır. Bu şekilde oluşturulan kalkınma kutuplarına "denge metropol"u denilmektedir. Bu metropoller, bölge nüfusunu cezbederken, gelişmiş bölgelere doğru yönelen göçün önünde set rolü oynayarak, nüfusun bölgeler arasındaki dağılımını dengeler (Açma, 1991: 22).

Bölgesel dengesizlik, bir yanda yoğun nüfuslu, öte yandan nüfus yoğunluğu az bölgelerin ortaya çıkmasını sağlayan göç hareketini besler. Hem demografik birikimin sakıncaları, hem de nüfus yoğunluğu düşük olan bölgelerin karşılaştığı sorunlar, nüfusun ülke düzeyine rasyonel dağılımı amacının gerçekleştirilmesini zorunlu kılmaktadır (Kaya,

2009:27).

1.5.2.Geri Kalmış Bölgelerin Kalkındırılması

Bölgesel kalkınma politikasının ikinci amacı, geri kalmış bölgelerin ekonomik ve sosyal kalkınmasının sağlanması olmalıdır.

Bölgesel dengesizlikleri azaltmanın ya da ortadan kaldırmanın, ekonomik, toplumsal ve siyasal güçlükleri bulunmaktadır. Geri kalmış bölgeleri kalkındırmak, bölgeler arasında göreceli bir denge sağlamak, maliyeti yüksek politikaların uygulanmasını gerektirir. Günümüzde, bölgesel dengesizliklere devletin karışması, hemen hemen her ülkede çok doğal karşılanmakta, ulusal ve uluslararası kalkınma kuruluşları, bu karışmanın biçimine ilişkin öneriler ve politikalar geliştirmektedirler. Bu yönden, kapitalist ülkelerle sosyalist ülkeler arasında büyük bir ayrım görülmemekte, kullanılan araçlar birbirinden ayrı olsa bile, amaçlarda benzerlikler göze çarpmaktadır.

Gelişmemiş bölgelerde sosyal altyapı yetersizliğinden dolayı bir yoksulluk kısır döngüsü oluşmakta, yoksulluk kuşaktan kuşağa aktarılır hale gelmektedir. Bunun ötesinde yoksulluk, bu bölgelerde harcama ve tüketim yapılmasını engellemekte, sermayenin de kısıtlı olması sebebiyle özel sektörün canlanmasına engel olmaktadır. Öte yandan, bu bölgelerdeki yoksulluk ve güvensizlik ile kurumsal tecrübe, beceri ve bilgi eksikliği, burada yaşayanların risk almaktan ve girişimcilikten kaçınmalarına sebep olmaktadır. Birçok alanda kurumsal devamlılık sağlanamadığı ve devlet hizmetleri yetersiz kaldığı için, insanlar geleceğine güven duymamaktadırlar. Söz konusu bölgeler için genel olarak “yaşanılmaz” algısı oluşmakta ve yaygınlaşmaktadır (Oral ve Uğur, 2013: 140/144).

Geri kalmış bölgelerin kalkındırılması ile kurumsal devamlılık ve girişimcilik sağlanarak, bu bölgelerin ekonomiye katılımı; dolayısı ile, bu politika sonucunda yalnız az gelişmiş bölgeler değil, bütün ekonomi yarar sağlamaktadır.

1.6.Bölgesel Kalkınma Politikası Araçları

Bölgesel kalkınma politikasının araçları gelişmişlik düzeyi, bölge özellikleri, ülkenin ekonomik, yapısal ve hatta sosyokültürel özelliklerine göre değişebilmektedir.

Türkiye’de bölgesel kalkınma için kullanılan en yaygın araç, sektörlerle ve yörelere göre farklılaştırılmış bir teşvik sistemidir. Bu sistem illerin gelişmişlik düzeylerine göre farklı oranlarda uygulanmaktadır.

Türkiye’de teşvikler dışında kullanılan temel araç, kamu yatırımlarıdır. Kamu hizmetlerine ve altyapıya yapılan yatırımların ekonomik kalkınma açısından etkin bir araç olduğu gözlenmiştir. Ancak başlangıçta etkin bir araç olarak kullanılan kamu yatırımları, son dönemlerde hem azalmış hem de etkinliğini kaybetmiştir. Bu yüzden kamu sınai yatırımlarının bölgesel kalkınmada bir araç olarak kullanılmasından vazgeçilmiş ve sanayileşmede öncülük özel yatırımlara verilmiştir.

Sanayinin yer seçimi kararlarını etkilemek ve dolaylı olarak bölgesel kalkınmayı desteklemek için ülkemizde kullanılan bir başka araç organize sanayi bölgeleri (OSB) ve küçük sanayi sitelerinin (KSS) kurulmasının desteklenmesidir (Arslan, 2005: 289-290).

Bölgesel kalkınma politikasının araçları aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

- Bölge planlama,
- Kamu yatırımlarının gerçekleştirilmesi,
- Yönetimsel örgütün bölgesel kalkınma sorunlarına adaptasyonunu sağlamak,
- Mali ve vergisel teşvik önlemleri,
- Girişimciliğin teşvik edilmesi,
- Bölgesel Kalkınma Ajansları,
- Diğer araçlar.

1.6.1.Bölgesel Planlama

Bölgesel planlama, bir bölgenin ekonomik, sosyal ve fiziki yönden koordine edilmesi demektir. Bir mekanın en rasyonel biçimde düzenlenmesi ve bu düzenin gerektiği şekilde donatılmasıdır. Bunun için de, devletin elinde bulunan sulama, enerji kaynakları, ulaşım, krediler, konut yatırımları, organize sanayi teşvikleri gibi tüm araçları en iyi şekilde kullanma amacını güder. Bölge planlamasının ana teması bölgeler arası dengesizliklerin giderilmesidir (Devlet Planlama Teşkilatı, 2000b: 10).

1990'lı yıllardan itibaren bölge planlaması ve bölgesel stratejilerin belirlenmesinde, küresel–yerel etkileşimi, çevre sorunları ve sürdürülebilirlik kavramı önemli boyutlar olarak yerini almıştır. Kaynakların gelecek nesillerin ihtiyaçlarını ve çevrenin korunmasını da dikkate alarak küresel ekonomiyle entegrasyon halinde üretimde kullanılması kaçınılmaz hâle gelmiştir.

Bölgesel kalkınmayı hızlandırmak, bölgesel plan ve programların etkinliğini artırmak için bölgesel kurumlar etkili bir faktördür. Merkezî, katı, hiyerarşik örgütler yavaş tepki verme, yüksek maliyetler ve inisiyatif eksikliği gibi dezavantajları sebebiyle yeterince etkin bir uygulama imkânı bulamazlar (Evanthia, 2005:1). Ancak merkezî yapıların güçlü olması nedeniyle planlama ve uygulama sorumluluklarının ulus–altı seviyeye aktarılması genellikle engellerle karşılaşır (Göymen, 2005:46). Kalkınma ajansları bölge planlarının ulus–altı seviyede yapılabilmesi ve bölgesel politikaların gereklerine yerel düzeyde cevap verebilmesinden dolayı, bölgesel kalkınma politikasının hazırlanması ve yürütülmesi için önemli bir örgütlenmedir. Kalkınma ajansları ile bölgesel kalkınma politikasının uygulanacağı yerler için geleneksel merkezî yönetim dışında bölge düzeyinde bir yönetim yapısı oluşturularak, yetkilerin bir kısmının bu yeni yönetim birimlerine devredilmesi sağlanmaktadır. Bölgesel politikaların başarısını artıracak olan bölgesel kalkınma

ajanslarının ulusal düzeyde koordinasyonu da Kalkınma Bakanlığı tarafından sağlanmaktadır. Bu bölgesel örgütler, bölgedeki bütün aktörlerin katılımıyla bölgesel planları oluşturmakta, böylece hem planların gerçekçi olmasını hem de planın bölgedekiler tarafından sahiplenilmesini sağlamaktadır.

1.6.2.Kamu Yatırımları

Ekonomi disiplinin temel ilgi alanlarından birisi de, devletin ekonomik hayata müdahale edip etmeyeceği, edecekse de bu müdahalenin hangi alanlara ve ne şekillerde yapılması gerektiği konularıdır. Söz konusu müdahalenin en önemli araçlarından birisi kamu harcamalarıdır. Bu harcamalar, kamu otoritelerinin toplumsal ihtiyaçları karşılamak amacıyla belirli kurallara göre yaptıkları ve ekonomi üzerinde genişletici etkilere sahip harcamalardır. Yatırım harcamaları, kamu harcamalarının önemli bir kısmını oluşturmaktadır ve sonuçlarını uzun erimlerde gösteren bu harcamaların üretim kapasitesini, insan sermayesinin gelişimini arttırma gibi önemli etkileri bulunmaktadır. Konuya bu biçimde yaklaşıldığında, kamu yatırımları, bölgesel gelişme stratejilerinin hayata geçirilmesinde stratejik bir öneme sahiptir (Levent ve Levent, 2013: 108).

Bölgesel kalkınmada doğrudan müdahale niteliğinde olan kamu yatırımları, gelişmiş bölgelerle az gelişmiş bölgeler arasındaki farklılıklarının azaltılması, bölgenin üretim kapasitesinin arttırılması, az gelişmiş bölgelerde özel sektör yatırımları için gerekli ortamın hazırlanması, yaşam kalitesinin yükseltilmesi, insan kaynaklarının geliştirilmesi konusunda önemli fonksiyonlara sahiptir. Ayrıca, kamu yatırımları, gerçekleştirildikleri bölgeden çevreye, çevreden bölgeye çift yönlü ürün ve gelir akışıyla gelir düzeyi, satınalma gücü ve talep düzeyini değiştirerek mekansal eşitsizliğin giderilmesinde pozitif yönde etkili olmaktadır. Kamu yatırımları ile ekonomik gelişmişlik düzeyi arasındaki karşılıklı etkileşim çerçevesinde, bir taraftan kamu yatırımlarının bölgenin ekonomik

gelişmişlik düzeyinden etkilendiği, diğer taraftan ekonomik gelişme düzeyini etkilediği ifade edilebilmektedir. Dolayısıyla altyapı başta olmak üzere kamu yatırımlarının nitel ve nicel yapısı, bölgesel kalkınma politikasının önemli bir unsuru olarak kabul edilmektedir (Emiroğlu, 2002: 7).

Bölgesel ve yerel kalkınmanın en önemli kısmı şüphesiz ilin ekonomik performansıdır. İllere kaynak sağlamak, orada yaşayan insanların yaşam standartlarını yükseltmek ve bunu sürekli hale getirebilme devletin önemli görevlerinden biridir. Devlet kamu yatırımları yaparak bu görevi gerçekleştirmektedir. Tabiki burada önemli olan bu kamu yatırımının büyüklüğü değil etkin kullanımı olmaktadır (Yılmaz ve diğ., 2006: 3). Dünyadaki uygulamalara göre gelişmemiş bölgelere devlet eliyle yapılan yatırımlar ve yardımlar, o bölgelerde verimli kullanılamadığı sürece geri kazanılamamaktadır. Daha da önemlisi verimsiz olan bölgelere yönlendirilerek geri kazanımı zorlaştıran bu kaynakların, ülkenin başka bir yerinde verimli olarak değerlendirilip ülke ekonomisine kazandırılması sağlanabilir (Aydemir, 2002: 125).

Kamu yatırım harcamalarının fazla olduğu ülkeler hızlı büyümektedirler. Yol, köprü, baraj, enerji üretimi, eğitim tesisleri gibi doğrudan doğruya mal ve hizmet üretmeyen alt yapı yatırımlar ekonomik büyüme artışında oldukça önemlidir. Bölge için yapılan yatırım harcamaları ekonomik büyümeyi açıklamakta ve ekonominin uzun dönem büyüme ve verimliliğinin belirlenmesinde yardımcı olmaktadır.

1.6.3.Mali ve Vergisel Teşvik Önlemleri

Kalkınma planlarının metod ve mahiyetleri de yıllar itibareyle dünyadaki bilimsel, teknolojik ve ekonomik gelişmelere paralel olarak değişmektedir. Dünya ölçeğinde ekonomilerin birbirlerine bağılıkları ve olayların ekonomileri etkilemedeki boyutlar, planmada, son derecede gelişmiş teknikler kullanılması gündeme getirilirken, uzun

dönemli ve değişmez hedefli planların geçerliliği artık kalmamıştır. Bütün bunlar, gelişen ülkelerin ekonomik kalkınma ve sanayileşme mücadelesinde devlet müdahalesi aracı olarak planlamadan faydalanılmamasını gerektirmez. Aksine piyasa ekonomisi şartlarının geliştirilmesinde ve yerleştirilmesinde dış piyasayı dikkate alan, sınai eğilimleri ve teknolojik değişimleri önceden algılayarak plan hedef ve araçlarında kullanabilen esnek, bilimsel planlara ihtiyaç vardır. Ekonomide devletin ağırlığı ve etkisi ne kadar geniş olursa, kamu için emredici olan planların da etkisi o denli büyük olur. Ekonomide devletin küçüldüğü bir süreçte planların etkisi ise, ekonomide serbest rekabet ortamını güçlendirdiği, uluslararası rekabet gücünü geliştirdiği, sosyoekonomik iç ve dış dünya şartlarına göre doğru hedefler koyduğu oranda etkin olabilecektir.

Teşvik politikaları, ekonomiye kamu müdahalesinin bir aracı olarak değerlendirilebileceğinden, plan ve programlarda teşvik tedbirlerinin yer alması da doğaldır.

Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde teşvikler kalkınma sürecindeki tüm teşebbüs risklerinin azaltılması veya ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Böylece diğer girişimcilere nisbetle teşvik edilen, özendirilen mal, sektör veya girişimler, rekabet gücü de elde etmiş olurlar. Bu rekabet gücü, içi piyasadan ziyade dış piyasa dikkate alındığında anlamlı olmaktadır (İncekara; 1995: 14).

Gerek bölgesel kalkınma ve gerekse bölgelerarası kalkınma farklılıklarının giderilmesine yönelik pek çok politikaların varlığından söz edilebilir.

Teşvik politikaları, maliye ve para politikası ile kurumsal olarak ve teknolojik araçların belli bir kesitini kapsayarak, bunları belirlenmiş olan ekonomik amaçların gerçekleştirilmesi doğrultusunda bir araya getirebilmektedir. Bölgelerarası önemli gelişme farklılıkları bulunan ülkelerde, yatırımları geri kalmış bölgelere çekebilmek amacıyla

teşvik tedbirlerine çok sık başvurulmaktadır. Bu doğrultuda teşvik tedbirleri; yatırım hacminin arttırılmasını, verimli alanlara yatırım yapılmasını, toplam yatırımlar içinde öz kaynakların çoğaltılmasını, yatırımların sadece gelişmiş bölgelere değil, geri kalmış bölgelere de yapılmasını ve yatırımların bölgesel dağılımının bölgesel amaçlar doğrultusunda gerçekleştirilmesini hedeflemektedir (Çukurçayır, 2011: 20).

Merkezi yönetimler tarafından kullanılan mali ve teşvik önlemleri dört ana grupta incelenmektedir (Peşelioğlu, 2007:60).

- Hibe ve nakit teşvikler,
- Vergisel teşvikler,
 - Yatırım indirimi,
 - Gümrük muafiyeti,
 - KDV desteği,
 - Vergi, resim ve harç istisnası,
- Yerel yönetimler tarafından verilen destekler,
 - Arsa tahsisi,
 - Yatırım ve ihracat potansiyeli olan yatırımlar ile faaliyetleri devam eden yatırımların yerel emlak vergisi, bina harcı ve diğer gayrimenkullere yönelik bazı vergilerden muaf tutulması,
 - İstihdam ve bölgede yaratılan katma değer ile ilişkili olarak bazı işletmelerin altyapı katılım payları giderlerinde indirim yapılması,
 - Bazı altyapı yatırımları ile çevre korumaya yönelik yatırımlarda ilgili yatırımcılara genel sistemden veya yurtdışından kaynak sağlanması,
- Diğer teşvik ve düzenlemeler,

- Kamu ihalelerinde öncelik,
- Özel ihraç fonu,
- Hızlandırılmış amortisman,
- Döviz tahsislerinde öncelik,
- Katlı kambiyo kuru.

1.6.4.Bölgesel Kalkınma Sorununa Yönetimsel Örgütün Uyum Sağlaması

Bir ülkede bölgesel kalkınma politikasının uygulanmasına geçildiğinde, mevcut yönetimsel örgütün, bu politikaların gereklerine cevap vermesi genellikle güç olmaktadır. Bölgesel kalkınma planlarının hazırlanması ve uygulanması için yönetimde bölgesel örgütlenmeye gitmek ve gerektiği hallerde yetki devri, yetki genişliği ve yerinde yönetim ile gerçekleştirmek gerekmektedir (Dinler, 2008: 34).

Özellikle 2005 yılında kabul edilen Kamu Yönetimi Temel Kanunu ile yerel/bölgesel aktörlerin rolü artırılmış ve bu çerçevede Belediye ve İl Özel İdare kanunları yenilenmiştir. Kanunda belediyenin beldenin ekonomik, sosyal ve kültürel ihtiyaçlarının karşılanması ve gelişimi için her türlü faaliyette bulunması görev olarak yer almıştır. Bunun yanında il özel idaresinin görevleri arasında yer alan küçük sanayi siteleri ve organize sanayi bölgeleri kurulması, kurulmasına yardımcı olunması sırasında belediyelerle ve meslek odalarıyla iş birliği yapılması istenmiştir. Ülkemizde Ab'ye uyum süreci ile birlikte yerel kalkınma politikaları önem kazanmasıyla yerel yönetimlerin rolü daha da artmaktadır (Kaya Z., 2009: 31).

Aktif bir bölgesel kalkınma politikasının yürütülmesinde, yönetimsel örgütü bölgesel kalkınma sorununa entegre etmek için alınması gereken önlemleri aşağıdaki gibi sıralanabilir (Peşelioğlu, 2007:60).

- Mevcut yönetimsel yapıyı saptanan plan bölgelerine göre yeniden

örgütlemek,

- Plan bölgelerindeki yönetim kademelerinde yetki devri, yetki genişliği ve yerinden yönetim ilkelerini uygulamak,
- Bölgesel yönetimin mali olanaklarını artırmak ve yetenekli personele kavuşmasını sağlamak,
- Halkın yönetime katılmasını sağlamak,
- Yönetim kademeleri arasında gerekli koordinasyonu sağlamak,
- Bazı özel görevleri yerine getirebilmek için gerektiğinde geleneksel yönetim çerçevesi dışında özel kuruluşlar oluşturmak.

1.6.5.Bölgesel Kalkınma Ajansları

Bölgesel gelişmenin kurumsal araçlarından biri olan kalkınma ajansları, kuruluş şekli, yasal statü ve işlev yönünden farklılık göstermekle birlikte, hepsinin ortak amacı, temsil ettikleri bölgelerin içsel potansiyellerini yerel aktörleri de sürece dâhil ederek harekete geçirmek ve bu sürecin sonucu olarak bölgede ekonomiyi geliştirmek ve sosyal gelişmişlik düzeyini yükseltmektir. Bölgenin kalkınma hızını arttırmak amacıyla Bölgesel kalkınma ajanslarının (BKA) kullandıkları başlıca yöntemler, yabancı sermayenin bölgeye çekilmesi, bölgede faaliyet gösteren firmalara mali ve teknik destek sağlanması, yeni işletmeler kurulmasının teşvik edilmesi ve belediyeler gibi kamu kurum ve kuruluşlarına teknik destek sağlanması olarak özetlenebilir.

Avrupa'da BKA'ları ilk olarak 1950 ve 1960'lı yıllarda merkezi hükümetin öncülük ettiği kalkınma programlarına bilgi temin etmek, bu planların uygulanmasını ve izlenmesini denetlemek üzere kurulmuşlardır. BKA'lar, 1980'lerde yaygınlaşan kamu işletmeciliği anlayışı ve küreselleşme ile artan yerel rekabetle birlikte, özel sektörün ve yerel aktörlerin bölgesel kalkınma sürecine aktif katılımını sağlamakla

görevlendirilmişlerdir. Avusturya, Belçika, İrlanda ve Fransa'da BKA'lar ile ilk kez 1950'li yıllarda kurulurken, Almanya, Hollanda, İngiltere ve İtalya BKA'larla 1960'larda, Yunanistan, İspanya, Finlandiya ve Danimarka ise 1980'lerde tanışmıştır.

Türkiye'de ise BKA'lar ülke gündemine 2000 sonrası girmiştir. Doğu Avrupa ülkelerinde olduğu gibi, Türkiye'de de BKA ile ilgili yaşanan gelişmeler Avrupa Birliği eksenlidir (Şinik, 2010: 129).

Bölgesel kalkınma ajansları farklı ülkelerde değişik yapılarda örgütlenseler de, ulaşmayı hedefledikleri nokta birbirine yakındır. Bölgenin yeni yatırımların odak noktası olması, tanıtımının yapılması ve bölgeyle ilgili yatırımcılara ulaşım, altyapı, işgücü vb. konularda bilgi sağlamak ve rehberlik etmekle görevli olan Bölgesel Kalkınma Ajansları için işbirliği geliştirebilme kapasitesi ve bölgenin girişimcilik altyapısının sağlanması amaçları benzeşmektedir. Bölgesel Kalkınma Ajansları, beş ana konuda faaliyet göstermektedirler. Bunlar; finansal yardım veya destek sağlanması, yeni yatırım alanlarının ortaya çıkarılması, KOBİ'lere danışmanlık yapılması, bölgenin uzun vadeli kalkınma hedeflerinin belirlenmesi ve sosyal alanlardaki gelişmelere katkı sağlanması olarak ifade edilebilir.

Bölgesel Kalkınma Ajansları'nın yapısının devletten bağımsız olması gerektiği, hedeflerinin geniş olması gerektiği (bölgesel rekabet, bölgesel gelişme, bölgeye yatırım girişinin artması gibi), çoklu araçların kullanılabileceği (çevresel iyileşme, sanayi altyapısı, danışmanlık gibi) belirtilmektedir. Bölgesel Kalkınma Ajansları'nın merkezi, yerel ve bölgesel yönetimlerden bağımsız çalışarak, faaliyet gösterdiği bölgenin potansiyelini harekete geçirip sosyal, kültürel, ekonomik vb. gibi alanlarda kalkınmanın sağlanmasına yönelik bölgeye özgü politikaları geliştirmekle görevli olduğu anlaşılmaktadır. Kısaca, bölgesel kalkınma ajansları bölgenin potansiyelini belirleyerek,

yatırımcıları bölgeye çekme yoluyla bölgenin küreselleşme sürecine eklemlenmesini ve bu yolla da bölgelerarasındaki rekabeti, bölgesel ve içsel büyümeyi özendirmeyi amaçlamaktadır (Özer, 2007: 395).

Kalkınma ajansları kanununda kalkınma ajansları; kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini geliştirmeyi, kaynakların yerinde ve etkin kullanımını sağlamayı ve yerel potansiyeli harekete geçirmek suretiyle, ulusal kalkınma plânı ve programlarda öngörülen ilke ve politikalarla uyumlu olarak bölgesel gelişmeyi hızlandırmayı, sürdürülebilirliği, bölgeler arası ve bölge içi gelişmişlik farklarını azaltmayı amaç edinen ve bu amaç doğrultusunda görev ve sorumlulukları olan kurumlar olarak belirtilmektedir (5449 Sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun, 2006: 1).

Aynı kanunda kalkınma ajanslarının görev ve sorumlulukları tanımlanmaktadır:

- ✓ Yerel yönetimlerin plânlama çalışmalarına teknik destek sağlamak.
- ✓ Bölge plân ve programlarının uygulanmasını sağlayıcı faaliyet ve projelere destek olmak; bu kapsamda desteklenen faaliyet ve projelerin uygulama sürecini izlemek, değerlendirmek ve sonuçlarını Kalkınma Bakanlığı'na bildirmek.
- ✓ Bölge plân ve programlarına uygun olarak bölgenin kırsal ve yerel kalkınma ile ilgili kapasitesinin geliştirilmesine katkıda bulunmak ve bu kapsamdaki projelere destek sağlamak.
- ✓ Bölgede kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları tarafından yürütülen ve bölge plân ve programları açısından önemli görülen diğer projeleri izlemek.
- ✓ Bölgesel gelişme hedeflerini gerçekleştirmeye yönelik olarak; kamu

kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini geliştirmek.

- ✓ Ajansa tahsis edilen kaynakları, bölge plân ve programlarına uygun olarak kullanmak veya kullandırmak.
- ✓ Bölgenin kaynak ve olanaklarını tespit etmeye, ekonomik ve sosyal gelişmeyi hızlandırmaya ve rekabet gücünü artırmaya yönelik araştırmalar yapmak, yaptırmak, başka kişi, kurum ve kuruluşların yaptığı araştırmaları desteklemek.
- ✓ Bölgenin iş ve yatırım imkânlarının, ilgili kuruluşlarla işbirliği halinde ulusal ve uluslararası düzeyde tanıtımını yapmak veya yaptırmak.
- ✓ Bölge illerinde yatırımcıların, kamu kurum ve kuruluşlarının görev ve yetki alanına giren izin ve ruhsat işlemleri ile diğer idarî iş ve işlemlerini, ilgili mevzuatta belirtilen süre içinde sonuçlandırmak üzere tek elden takip ve koordine etmek.
- ✓ Yönetim, üretim, tanıtım, pazarlama, teknoloji, finansman, örgütlenme ve işgücü eğitimi gibi konularda, ilgili kuruluşlarla işbirliği sağlayarak küçük ve orta ölçekli işletmelerle yeni girişimcileri desteklemek.
- ✓ Türkiye'nin katıldığı ikili veya çok taraflı uluslararası programlara ilişkin faaliyetlerin bölgede tanıtımını yapmak ve bu programlar kapsamında proje geliştirilmesine katkı sağlamak.
- ✓ Ajansın faaliyetleri, malî yapısı ve ajansla ilgili diğer hususların güncel olarak yayınlanacağı bir internet sitesi oluşturmak.

1.7.Bölgesel Büyüme Teorileri

Bölgesel büyüme teorilerine ilk katkıların 1800'lü yılların başında ortaya çıktığı

görülmektedir. Bölgesel büyümeye yönelik modellerin büyük kısmı, büyüme teorisinin etkisinde kalarak geliştirilmiş olan modellerdir. Büyüme teorisinde geliştirilen modeller, bölgesel büyüme sorunlarına uyarlanarak “Bölgesel Büyüme Modelleri” geliştirilmiştir.

1.7.1.Keynesyen Bölgesel Büyüme Modelleri

1929 Dünya ekonomik buhranının yaşandığı yıllar, kalkınma sorununun ekonomik sorunlarla birlikte düşünüldüğü bir dönem olmuştur. Bu süreçte klasik iktisat dönemi savunucuları devlet faaliyetlerinin sınırlı tutulmasını ve mümkün olduğu kadar az kamu harcaması yapılmasını savunmuşlardır. Klasikler; devleti, toplum düzeni için zaruri görmüşler, fakat ekonomik düzen açısından pozitif olarak nitelendirmemişlerdir. Bu görüşe göre “devlet gelirlerini zorunlu giderlere göre ayarlamalıdır ve kamu harcamalarını artırmaktan şiddetle kaçınmalıdır” görüşünü savunmuşlardır. Klasik iktisat döneminden sonraki dönemde bu konuya yönelik iki yaklaşım geliştirilmiştir. Bunlardan birincisi Keynesyen modelidir (Kanca, 2011: 79-80).

Keynes ve Keynes’in görüşünü kabul eden iktisatçılar, kamu harcamalarının ekonomik büyümeye neden olacağını ileri sürmüşlerdir. Keynesyen ekol, kamu harcamalarını, ekonomik büyümeyi etkilemek, toplam harcamalardaki kısa dönemli dalgalanmaları düzenlemek ve üretken yatırımları gerçekleştirmek için kullanılabilecek bir politika aracı ve dışsal bir faktör olarak görmektedir (Başar ve diğ., 2009:302). Bu görüş klasiklerin iddia ettikleri gibi her zaman için tam istihdam denge halinin mevcut olmadığını savunur. Keynes eksik istihdamda dengenin sağlanabileceğini ileri sürerken, durgunluktan çıkabilmek için otonom yatırımların talep yaratıcı rolünü önemle vurgulamış ve teorik devlet müdahalesi önerisiyle sorunu çözmüştür. (Taban ve Kar, 2008: 42). Bu görüşte devlet efektif talepteki yetersizliği gidermek amacıyla harcama yapma imkânına sahiptir. Bu maksatla devlet sosyal yardımları, işsizlik yardımlarını ve

bayındırlık harcamalarını artırmak suretiyle efektif talebin buna bağı olarak istihdam seviyesinin yükselmesini sağlar.

Bununla birlikte Keynesyen modelinde bölgenin gelirindeki değişim, bölgesel ihracatın bir fonksiyonu olarak ele alınmaktadır ve bölgesel büyümenin temel kaynağı, bölgenin ihracatı olmaktadır (İldırar, 2004: 48). Ancak Keynesyen model sadece talep modeli olmakta ve ekonomik sistemin arz yönünü, yani kapasite sorunlarını dikkate almamaktadır. Bu yüzden model kısa dönemde, kullanılmayan üretim kaynaklarının varlığı durumunda geçerli olmaktadır.

Teorik güçlüklerine rağmen uygulanmış olan Keynesyen bölgesel politikalar, az gelişmiş bölgelerdeki gelir ve istihdam artışına yardımcı olmuştur, ancak bu durum, modeli başarılı kılmaya yetmemiştir. Zira bu politikalar gelişmiş bölgelerle mukayese edildiğinde, verimlilik artışlarını gerçekleştirmede ve daha da önemlisi yerel kaynakların hareketliliğine dayalı kendi kendini besleyen büyümeyi teşvik etmede başarısız olmuştur (Aktakas, 2006:31).

İkinci yaklaşım, Laffer'in öncüsü olduğu "arz yönlü iktisat" kuramıdır. Arz yönlü iktisadın kamu harcamalarına bakan yönünde, kamu kesiminin küçültülmesi, enflasyonla mücadelede kamu harcamalarının kısılması vardır. Sıkı para politikası izlenmesi önerilmektedir. Bu görüşler klasiklerin savundukları görüşlere benzemektedir.

Zamanımızda devlet, sadece efektif talepteki yetersizliği gidermek amacıyla değil genel ekonomik durumun ve sosyal dengesizliklerin düzeltilmesi içinde piyasaya müdahale etmekte ve harcamalarda bulunmaktadır. Ekonomik büyümenin gerçekleştirilmesi ile ödemeler dengesinin kurulması gibi konularda devletin ekonomiye müdahalesi kaçınılmaz olmaktadır. Bu yüzden görünürde, klasiklerin iddia ettikleri gibi devlet müdahalesinin olmadığı bir ekonomiyi düşünmek mümkün değildir. Ancak devlet

müdahalesinin sınırı ve alanı, gelişmiş ve az gelişmiş ülkeler itibariyle değiştiği gibi, ülkelerin içinde bulundukları siyasi ve sosyal duruma göre değişmektedir (Kanca, 2011: 79-80).

Keynesyen büyüme modelinin devamı niteliğindeki Post-Keynesyen büyüme kuramınının genel kuramsal çerçeveye bağlı kalarak, iki kanaldan etkilendiği belirtilebilir. Bunlardan ilki istikrarsız büyüme modelini genişleten, işçilerin ve kapitalistlerin tüketim ve tasarruf davranışları ile, sanayi ve tarımsal yapıları dikkate alan, sermayenin ölçülemediği ve teknik gelişmeleri sistemin içine yerleştirdiği kümülatif nedenselliğe dayanan ihracata dayalı büyüme modelidir. İhracata dayalı büyüme modeli, birtakım ülkelerin daha hızlı teknolojik gelişme sayesinde ve diğer ülkelerin aleyhine olmak üzere rekabetini, ihracatını ve nihayetinde büyümesini artırabildiğini ve bu durumun kendini besleyen büyüme olgusu yarattığını ifade etmektedir. Diğer ülkeler ise bu gelişme karşısında, düşük teknoloji kullanımının yarattığı zayıf bir rekabet, durağanlaşan ihracat ve sonuçta düşük bir büyüme hızını kısır döngü biçiminde yaşamaktadır.

İkinci kanal daha yeni gelişmeleri içeren ve 1979 yılında A.P. Thirlwall'ın ileri sürdüğü ödemeler bilançosu kısıtı altında büyüme modelidir. Thirlwall'a göre ödemeler dengesi sürdürülmek isteniyorsa, ülkenin uzun dönem büyüme oranı, ithalat talebinin gelir esnekliği ve ihracatın büyüme oranı ile belirlenmelidir. Thirlwall'ın orijinal modeli ödemeler bilançosu kısıtı altında, uzun dönemde talep yanlı değişkenlerin ekonomik büyümeyi açıklamadaki önemini vurgulamaktadır. Buna göre bir ülkenin ancak ödemeler bilançosu kısıtı çerçevesinde büyüyebileceği vurgulanmaktadır. Ancak model, gelişmekte olan ülkelerin ödemeler dengesi kısıtını gevşetebilecek şekilde borçlanabileceğini göz ardı etmektedir (Tekgül ve Cin, 2013: 318-319).

1.7.2.Neo-Klasik Bölgesel Büyüme Modeli

1980'li yılların sonlarına kadar iktisadi büyüme literatürüne hakim olan Neoklasik yaklaşıma göre; kişi başına düşen sermaye miktarının artması sermaye faizinin düşmesine yol açmaktadır. Sermaye faizi sadece sermaye birikim hızının, işgücü artışıdaki ve teknik gelişmedeki hıza eşit olması durumunda sabit kalmaktadır. Bu nedenle Neoklasik yaklaşımda uzun vadeli büyümenin motoru olarak işgücü artışı ve teknik gelişme görülür ve her iki faktörün de dışsal oldukları varsayılmaktadır. Neoklasik yaklaşımda 'teknik bilgi', tüm ekonomiler için aynı miktarda ve bedelsiz olarak elde edilebilecek bir kamu malıdır. Ülkelerin birbirlerinden farklı büyüme hızlarına sahip olmaları ise, o ülkelerin farklı işgücü büyüme hızlarına sahip olmalarıyla açıklanmaktadır (Berber ve diğ., 2001: 61).

Tek sektörlü standart neoklasik iktisadi büyüme modelinin temel varsayımları; ölçeğe göre getirilerin sabit olduğu, sermayenin marjinal verimliliğinin azaldığı, teknolojinin dışsal olarak belirlendiği, faktörler-arası ikamenin mümkün olduğu ve bağımsız bir yatırım fonksiyonunun bulunmadığı varsayımlardır.

Neoklasik modelde, teknoloji, iktisatçılık açısından adeta bir kara kutu (black box) olarak görülmüş; başka bir deyişle, teknolojik ilerlemenin bütünü, mühendislik biliminin bir alt disiplini olarak kabul edilerek iktisatçıların ilgi alanı dışında bırakılmıştır. Bu haliyle teknolojik gelişme, dışsal ve fen bilimlerindeki tesadüfi ilerlemelere bağlı bir olgu durumuna indirgenmektedir.

Standart neoklasik büyüme modelinin yukarıda özetlenen varsayımları çerçevesinde Cobb-Douglas tipi bir makroekonomik üretim fonksiyonu yardımıyla, uzun dönemli veya durağan durum (stationary state) büyüme oranının “sıfır” olduğu sonucuna ulaşılmakta; başka bir deyişle, hükümet politikalarının uzun dönemli iktisadi büyüme

üzerindeki etkisi oldukça zayıf kalmaktadır. Model; kamu yatırımlarının, kişi başına gelir ve kişi başına sermaye düzeylerini etkileyebildiğini, ama reel hasılanın uzun dönemli büyüme oranını etkileyemediğini göstermektedir. Oluşacak dışsal bir teknolojik gelişme ise, sermayenin marjinal verimliliğindeki azalmaların iktisadi büyüme üzerindeki olumsuz etkisini kısmen telafi edebilir ve bu kaçınılmaz azalmaları geciktirebilir. Bu anlamda, neoklasik modelde teknolojik gelişme olduğu sürece pozitif hasıla büyüme oranları elde edilebilir. Bu sırada modelde, nüfus, dışsal olarak belirlenen sabit bir hızla büyümekte ve kişi başına reel hasılanın asıl belirleyicisi olmaktadır (Kibritçioğlu, 1998: 8).

Neoklasik büyüme kuramında büyüme üzerine etki edebilecek ve bağımsız olarak belirlenen bir toplam talep unsuru yer almamaktadır. Aynı biçimde bu kuramın bilgi ve buluş temelli uzantısı olan içsel büyüme kuramında da toplam talebin büyüme üzerine etkileri ihmal edilmiş gözükmemektedir. Keynesyen iktisadın toplam talebe özel önem atfeden temel ilkesi bu kuramda yer almamakta ve tasarrufların yatırımı belirlediği varsayımı devam etmektedir (Tekgül ve Cin, 2013: 318).

1.7.3.İçsel Bölgesel Büyüme Modelleri

Son 15 yıldır önemli ölçüde ilgi gören ve Romer (1986) ile başlayan içsel büyüme teorilerinin çıkış noktası ise, Neoklasik büyüme teorisinin pratikteki somut gelişmelerle bire bir çakışmaması olmuştur. İçsel büyüme teorileri neoklasik büyüme teorisinden şu noktalarda ayrılmaktadır: Öncelikle Neoklasiklerin aksine, iktisadi büyümenin iktisat içi unsurların ürünü olduğunu, sistemi dışarıdan etkileyen güçlerin sonucu olmadığı savunulmaktadır. İkinci olarak, azalan verimlere dayalı Neoklasik üretim fonksiyonu yerine, artan verimlere dayalı üretim fonksiyonu kullanılmaktadır. Bu varsayımın temelinde Romer'in, yatırım ve üretim sürecinde sadece fiziksel ürünün değil aynı

zamanda yeni üretim bilgisinin de ortaya çıktığı şeklindeki görüşü yatmaktadır. Romer'e göre üretim ve yatırım sürecinde bir yan ürün olarak ortaya çıkan bilgi sadece o şirket için değil ekonomi genelinde de verimlilik artışları sağlamaktadır. Üçüncü olarak, içsel büyüme teorileri çerçevesinde yakınsama (convergence) hipotezi reddedilmektedir. İçsel büyüme teorisyenlerine göre, gelişmekte olan ülkeler gerekli önlemleri almazlarsa gelişmiş ülkeler ile aralarındaki gelir farkları gittikçe artabilecektir. Son olarak da, bu teoride optimal büyüme oranına ulaşılabilmesi için devlet müdahaleleri zorunlu bir unsur olarak ortaya çıkmaktadır (Berber ve diğ., 2001: 62).

İçsel Büyüme Modelleri, Neo-Klasik kuramın aksine teknolojik gelişmelerin dışsallığını reddetmekte ve Neo-Klasik kuramın teknolojinin yaratılması için hiçbir çaba ve maliyete katlanılmayacağı varsayımlarına eleştiriler getirmektedir (Han ve Kaya, 2004:293).

Yeni veya içsel büyüme modellerinin ortaya çıkış aşamasında, teknolojik bilgi üretimi hakkında birbirleriyle çok yakından ilişkili olan şu noktaların üzerinde daha fazla durulduğu dikkat çekmektedir:

- Bilgi (knowledge), kısmen veya bazen tamamen gizli bir kamusal mal (latent public good) niteliğindedir. Başka bir deyişle, bilginin kullanımında tüketiciler açısından birbirine rakip olmama ve kimsenin dışlanamaması söz konusudur.
- Teknolojik gelişme sonucu ortaya çıkan bilgidен diğer ekonomik birimlerin ne ölçüde yararlanabildikleri (teknolojik dışsallıklar veya taşmaların derecesi) hayati bir öneme sahiptir.
- Ortada bir dışsallık varsa, bilginin üretimine özel kesimin yanaşmak istemeyeceği ve böylece piyasanın aksayacağı bir gerçektir.
- Teknolojik gelişme (veya bilgi üretimi) ile, fizikî ve beşeri sermaye yatırımları

arasında bir bağlantı/etkileşim bulunmaktadır (Kibritçioğlu, 1998: 10).

Neo-Klasik Büyüme Modelleri, sermayenin azalan getirisini kabul ederken, içsel büyüme modelleri beşeri sermayeyi de kapsayan sermayenin artan getirisinin olabileceğini ve bu artan getirinin de uzun dönemde büyümeyi azaltmayacağını kabul etmektedirler (Koyuncu, 2006:69).

1.7.4.Merkez-Çevre Modeli

Merkez-Çevre Modeli, Friedman tarafından geliştirilmiştir. Bu model, merkez ile çevre arasındaki ilişkileri incelemektedir. Modelde rol oynayan en önemli faktör yeniliklerdir. Yenilikler, merkezden devlet kurumları ve özel teşebbüsler vasıtasıyla çevreye yayılmaktadır. Modelin işlerliği de yenilikler sayesinde merkezden çevreye doğru yayılmasıdır (Gündüz, 2006:23).

Merkez-Çevre modelinin temel argümanları şu şekilde sıralanabilmektedir (İldırar, 2004:83-84):

- Ekonomik büyüme ve kalkınma bölgenin içsel yapısındaki değişimlerden kaynaklanmaktadır.
- Sermaye ve işgücünün seçici hareketliliği söz konusudur. Dolayısıyla, ülkenin ya da bölgenin geri kalmış yörelerinden zengin yörelerine doğru bir kaynak hareketliliği söz konusudur.
- Merkezin, kalkınma sürecinde, kaynakları kendine çektiği görülmektedir.Bu süreç kutuplaşma olarak adlandırılmaktadır.
- Çevre, işgücü ve kaynaklarının büyük bir kısmını merkeze kaptırarak kalkınma sürecinde geride kalmaktadır.
- Eğer yayılma etkileri güçlüyse, merkez ve çevre nispeten kararlı durumda kalkınacaklar ve aralarındaki kalkınma açığı nispeten sabit

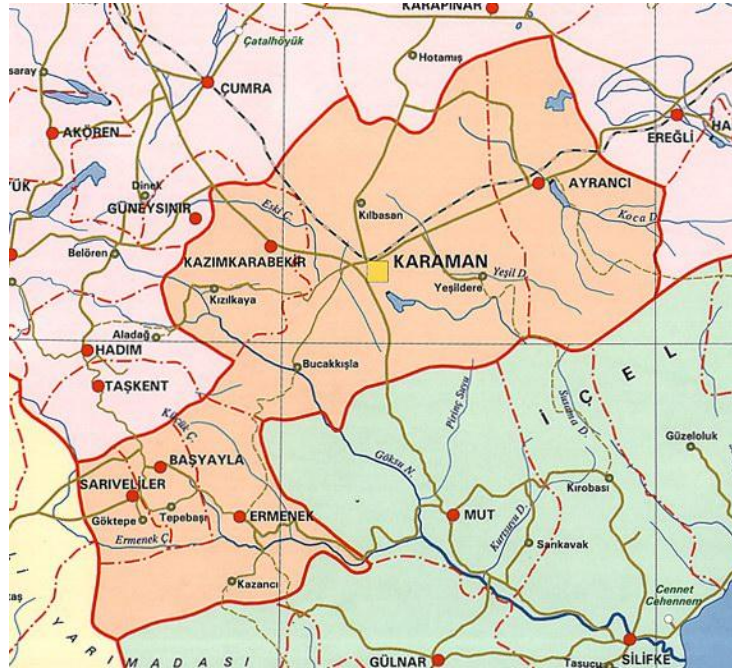
kalacaktır. Eğer olumsuz geri-itme etkisi baskın ise, bu durumda kalkınma kararlı durumda olmayacak, merkez-çevre arasındaki gelişmişlik farkı giderek artacaktır.

BÖLÜM II

KARAMAN İLİ EKONOMİK ve SOSYAL DURUM PROFİLİ

2.1.Coğrafi Yapı

Karaman, Anadolu'dan Akdeniz kıyısına özellikle Çukurova'ya bağlanan en önemli yolların geçtiği 36° 26' ve 33° 39' kuzey enlemleri ile 32° 27' ve 34° 09' doğu boylamları arasındadır. İç Anadolu Bölgesi'nin güneyinde yer alır. Harita 1'de Karaman ilinin konumu görülmektedir. Kuzeyinde Konya, güneyde Mersin, doğusunda Ereğli, Silifke, batısında Antalya ile komşudur. Deniz seviyesinden yüksekliği 1.033 metredir.

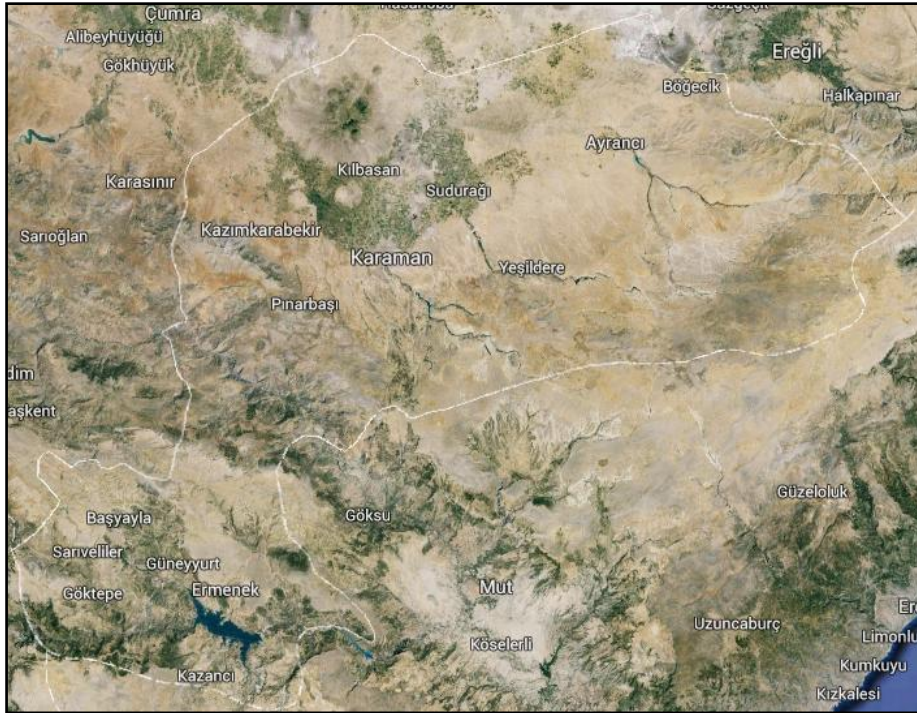
Kaynak: www.uyduharita.org, 2014

Harita 1.Karaman İl Haritası

1989 Yılında il olan Karaman, bir merkez ilçe olmak üzere toplam 6 ilçe, 10 belde ve 160 köyden oluşmaktadır. Bu köylerden 107 tanesi orman köyüdür. Merkez ilçe ile birlikte Karaman'a bağlı olan ilçeler Ayrancı, Başyayla, Ermenek, Kazımkarabekir ve Sarıveliler'dir. Şehrin yüzölçümü 9.393 km²'dir (Sönmezoğlu ve diğ., 2012: 50). İlçeler

arasında merkez ilçe en geniş alana sahiptir. Tablo 15’de yer alan verilere göre Karaman ilinde toplam alanın %27’si ormanlık ve fundalık alandır. Ormanlık alanda yer alan ağaç türleri arasında Meşe, Kızılçam, Karaçam, Ardıç, Gökmar, Çam ve Sedir gelir.

Harita 2’de görüleceği üzere Karaman kent merkezi ve ilin kuzey ve doğusu genelde ova görünümünde olup, 2/3’ü dağlık bölgedir. Hemen güneyinde Toros Dağları’nın uzantıları vardır. İlin en yüksek dağı Sarıveliler ilçesinde bulunan, Orta Toroslar’daki Yunt Dağı olup yüksekliği 3227 metredir. Ayrıca il merkezinin 20 km kuzeyinde bulunan Karadağ ise 2288 metre yüksekliğindedir. Karadağ volkanik sönmüş bir yanardağdır (Karaman İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, 2004: 18). Karadağ’ın çevresinde Kızıldağ ve Kalay Dağları bulunmaktadır. Yine bu bölümde 1000 metreye varan alüvyonlu düzlükler bulunmaktadır ki; buraların 4. Jeolojik dönemdeki eski bir iç denizin taban kısımları olduğu bilinmektedir. İl sınırları içinde bulunan Hotamış Gölü, Ak Göl ve Süleymanhacı Gölü bu iç denizin kalıntılarıdır (Zeren, 2011:114).

Kaynak: Google Map,2014

Harita 2.Karaman İli Fiziki Haritası

Egemen olan iklim yapısı, genelde yazları sıcak ve kurak; kışları soğuk ve kar yağışlı olan karasal iklim yapısıdır. Yani, İç Anadolu'nun temel iklim yapısı, burada da görülmektedir. Ancak, ilin batı ve güneyinde, Orta Toros Dağları'nın Göksu ve kolları tarafından derin bir şekilde yarıldığı vadi tabanlarında, yazları sıcak ve kurak, kışları ılık ve yağışlı geçen Akdeniz iklim özellikleri de görülür. Yağış genellikle kış ve ilkbahar aylarında, yağmur ve kar şeklindedir. İlde görülen karasal iklim özelliklerinin sonucu, bitki örtüsü olarak da step (bozkır) türü bitki topluluğu görülmektedir.

Kazımkarabekir ilçesinden güneye inildiğinde Toroslara ulaşılmaktadır. Buranın en yüksek dağı olan Hacıbaba Dağı ile, doğusunda yeralan Musa, Yülek ve Çavdarlı tepeleri izlenerek, daha güneyde, Toroslara dahil Geyik ve Bolkar Dağları'na ulaşılmaktadır. Ayrancı ilçesini kuşatan dağlar; Bolkar, Bozoğlan, Musa, Meke ve Çakırdağ silsileleridir. Toroslara dahil bu dağların arasındaki "Tarihi Mara Yolu"ndan İçel iline ulaşma olanağı mevcuttur.

Güneyde Orta Toroslar'ın üzerinde, Ermenek, Başyayla ve Sarıveliler ilçeleri yer almaktadır. Bu bölgede yer alan Göksu Nehri'nin iki ana kolu, Orta Toroslar ile birleşerek, dik ve derin uçurumlu Taşeli (Klikya) platosunu oluşturmaktadır (Karaman İl Halk Kütüphanesi, 2014).

İl merkezi ovada kurulmuştur. Hemen güneyinde Torosların uzantıları yer alır. Karaman topraklarının büyük kısmı geniş ovalarla kaplıdır. İlin iki önemli ovası bulunmaktadır. Bunlar Karaman ve Ayrancı ovalarıdır.

İlin belli başlı akarsuları arasında en önemlisi Göksu Nehri'dir. Taşeli Yaylası'ndan geçen Geyik Dağları suları ile beslenip Akdeniz'e dökülen bu ırmağın Hadim ve Ermenek kolları Karaman'dan geçerek, İçel'in Mut ilçesinde birleşmektedir. Yüksek dağların arasından inerken derin vâdiler meydana getirirler. İl içinde doğan akarsulardan en önemlisi, Gödet Çayı'dır. 81 km. uzunluğundaki bu çay, Yüzlük Dağı'ndan doğup; Gödet Barajı'nda

son bulmaktadır. Göksu Nehri'nin bir kolu olan Ermenek Çayı, 112 km. uzunluğunda olup 56 kilometresi Karaman sınırları içinde bulunmaktadır. Çay, Mut yakınlarında Suçatı denilen yerde Pirinç suyu ile Göksu nehrine birleşir. Ermenek Çayı'nı; Göktepe yakınlarında Mençek suyu, Ermenek içinden akan Maraspoli suyu, Muz Vadi'sinde Bahçegözü suyu, Nadire Değirmenleri suyu, Balkusan Çayı ve Zeyve Çayı beslemektedir. Diğer akarsular ise, sel rejimli özelliğe sahip, Deliçay, Eskiçay ve Kocadere'dir.

Karaman ili sınırları içerisinde bulunan başlıca göller; Akgöl, Acıgöl ve Dokuz Yol Göleti'dir. Doğa harikası olan Akgöl Ayrancı ilçesi sınırlarında bulunmaktadır. En derin noktası 2 metredir. Göl'e Konya'nın Ereğli ilçesinin tahliye sularının karışması sonucu, göl bataklık haline gelmiştir. Doğal bir kuş cenneti olan gölde 300'e yakın kuş türü olduğu saptanmıştır. Av yasağı getirilen göl 1995 yılında "Milli Park" kapsamına alınmıştır. Acıgöl merkez ilçe sınırları içerisinde Süleymanhacı Köyü yakınındadır. "Süleymanhacı Gölü" olarak da bilinmektedir. Gölün çevresi 1994 yılında valilik tarafından ağaçlandırılmıştır. Dokuzyol Göleti Ayrancı ilçesi sınırları içinde sulama amaçlı olarak yapılmıştır. Gölet 30 hektarlık sulama kapasitelidir (Seçilmiş Göstergelerle Karaman, 2012: 12).

Jeolojik açıdan sağlam bir arazi yapısına sahip olan Karaman'ın il merkezi ve ilçeleri deprem riskinin en az olduğu 5. kademede yer almaktadır.

Karaman, coğrafi konumunun, iklim ve bitki örtüsünün elverişli olması nedeni ile yaklaşık 10.000 yıldan bu yana önemli bir yerleşim merkezi olmuştur (Karaman İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, 2004: 12).

2.2.Tarihi Yapı

Karaman'ın milattan önce 8000'lere dayanan tarihi bir geçmişinin olduğu bilinmektedir. Karaman'ın bilinen eski isimleri Bizinidi, Talaranza, Landa, Hitit kaynaklarında ise Laranda'dır. İl, Hititler döneminde askeri ve ticari bir merkez haline

gelmiş, daha sonra Frigyalılar, Lidyalılar, Persler, Romalılar ve Bizanslılar uzun süre yörede hüküm sürmüştür (Karaman Valiliği, 2014).

M.Ö. 6. asırda Frigyalıların, sonra da Lidyalıların istilasına uğrayan Karaman, M.Ö. 5.asırda Perslerin hâkimiyetine girmiştir.Büyük İskender zamanında çok gelişmiş olmasına rağmen, istilaya uğrayarak, büyük hasar görmüştür. Roma İmparatorluğu'nun ikiye bölünmesinden sonra (M.S. 395), Doğu Roma (Bizans)'nın idaresinde kalmıştır. İslam orduları tarafından iki defa fethedildi ise de yine Bizanslıların elinde kalmıştır. 1071 Malazgirt Zaferinden sonra, Anadolu'nun Türkler tarafından fethine başlanmasıyla, önce Danişmentlilerin, daha sonra Sultan İkinci Kılıçarslan devrinde M.S. 1165'te Anadolu Selçuklu Devleti'nin hâkimiyetine girmiştir (Zeren, 2011:114-115).

1256 yılında ise Karamanoğlu Beyliği bağımsızlığını ilan etmiş ve Karaman, Beyliğe Başkentlik yapmıştır. Karaman'ın bu beylik zamanında, bir kültür ve sanat merkezi olduğu ve en parlak dönemini de Karamanoğulları Beyliği döneminde yaşadığı bilinmektedir.

1467 yılında Osmanlı Devleti'ne katılan ve bu dönemde Konya'ya bağlı sancak merkezi olarak idare olunan Larende (Karaman), Kanuni zamanında ilçe merkezi haline getirilmiştir. Cumhuriyet döneminde Konya İline bağlı ilçe konumunda iken, 15.06.1989 tarihinde çıkan ve 21.06.1989 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 3578 sayılı Kanunla Türkiye Cumhuriyeti'nin 70. İli olmuştur (Karaman Valiliği, 2014).

2.3.Demografik Yapı

2.3.1.Nüfus

Adrese dayalı nüfus kayıt sistemine göre, Karaman ilinin toplam nüfusu, 2013 yılı itibariyle 237.939 olarak belirlenmiştir. Bu nüfusun 168.686'sı il ve ilçe merkezlerinde ikamet ederken, 69.253'ü de belde ve köylerde yaşamaktadır. Söz konusu nüfusun 118.380'inin erkek, 119.559'unun da kadın olduğu saptanmıştır.

2012 yılı itibariyle yıllık nüfus artışı binde 6 olarak saptanmışken, 2013 yılı itibariyle yıllık nüfus artışı binde 10,57 olarak belirlenmiştir (Tuik,2013).

TÜİK'in nüfus büyüklüğü açısından kentleri 5 ayrı sınıflandırmaya tabii tutulmaktadır. Bu sınıflandırmaya göre Karaman, nüfusu en düşük 20 ilden biridir.

Tablo 2.Karaman İli Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine Göre Şehir ve Köy Nüfusu

Yıllar	Toplam Nüfus	Şehir Nüfusu	Köy Nüfusu	Şehir ve Köy Nüfusunun Toplam Nüfus	
				Şehir	Köy
2011	234.005	162.487	71.518	69,44	30,56
2012	235.424	165.564	69.860	70,33	29,67
2013	237.939	168.686	69.253	70,89	29,11

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (Tüik)

Tablo 2’de görüleceği üzere köy nüfusunda sürekli azalma olmaktadır. Köy nüfusunda meydana gelen azalma sosyal ve ekonomik nedenlere bağlı göçlerden kaynaklanmaktadır. Tablo 3’deki oranlara göre çalışma çağındaki nüfus (15-64 yaş arası) genel nüfusun %66,23’ üdür.

Tablo 3.Karaman İli Yaş Grubu ve Cinsiyete Göre Nüfusun Dağılımı

Yaş Grubu	Toplam	Erkek	Kadın	Yaş Grubuna Göre Yüzde Dağılımı	
				Erkek	Kadın
0-4	18.054	9.250	8.804	51,24	48,76
5-9	18.549	9.499	9.050	51,21	48,79
10-14	21.066	10.604	10.462	50,34	49,66
15-19	20.942	10.524	10.418	50,25	49,75
20-24	18.211	8.555	9.656	46,98	53,02
25-29	18.583	9.603	8.980	51,68	48,32
30-34	18.471	9.514	8.957	51,51	48,49
35-39	16.937	8.489	8.448	50,12	49,88
40-44	16.179	8.164	8.015	50,46	49,54
45-49	14.556	7.234	7.322	49,70	50,30
50-54	12.384	6.163	6.221	49,77	50,23
55-59	10.815	5.301	5.514	49,02	50,98
60-64	8.832	4.196	4.636	47,51	52,49
65-69	6.508	2.954	3.554	45,39	54,61
70-74	5.771	2.636	3.135	45,68	54,32
75-79	4.642	2.114	2.528	45,54	54,46
80-84	3.307	1.409	1.898	42,61	57,39
85-89	1.319	527	792	39,95	60,05
90 ve üzeri	298	112	186	37,58	62,42
Toplam	235.424	116.848	118.576	49,63	50,37

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (Tüik),2014

2.3.2.Eğitim

Tablo 4’de görüleceği üzere, 2013 yılı itibari ile Karaman ilinde toplam 2.284 adet

derslik mevcuttur. Bu dersliklerin 208 tanesi okul öncesi, 1470 tanesi ilköğretim, 357 tanesi normal liseler, 221 tanesi mesleki ve teknik liseler, 7 tanesi çıraklık eğitim merkezleri ve 21 tanesi halk eğitim merkezlerine aittir.

Tablo 4.Karaman İli Eğitim Kurumları Adedi ve Derslik Sayıları

Eğitim Kurumları	2010-2011		2011-2012		2012-2013	
	Okul Sayısı	Derslik Sayısı	Okul Sayısı	Derslik Sayısı	Okul Sayısı	Derslik Sayısı
Okul Öncesi*	143	170	136	191	112	208
İlkokul	165	1560	161	1611	138	877
Ortaokul					25	593
Ortaöğretim (Normal Liseler)	23	492	21	364	23	357
Ortaöğretim (Mesleki ve Teknik Liseler)	14	365	17	161	14	221
Halkeğitim Merkezleri	6	15	6	21	6	21
Çıraklık Eğitim Merkezleri	2	16	2	16	1	7
Toplam	353	2618	343	2364	319	2284

*Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (Tüik) *Not: İl genelinde 2012-2013 Eğitim/Öğretim yılında okul öncesi öğretim 12 bağımsız anaokulu 1 uygulamalı ana sınıfı ve 99 İlkokul/Ortaokul bünyesindeki ana sınıfları olmak üzere toplam 112 kurumda okul öncesi eğitim yapılmaktadır.*

Karaman’da 2013 yılı itibari ile toplam 2.907 öğretmen bulunmaktadır. 1.650 öğretmen ilköğretim ve ortaokul; 539 öğretmen normal liseler; 456 öğretmen mesleki ve teknik liseler 203 öğretmen okul öncesi ve 36 öğretmen çıraklık eğitim merkezlerinde görev yapmaktadır.

Tablo 5.Karaman İli Öğretmen-Öğrenci Sayıları

Eğitim Kurumları	2010-2011		2011-2012		2012-2013	
	Öğrt. Sayısı	Öğr. Sayısı	Öğrt. Sayısı	Öğr. Sayısı	Öğrt. Sayısı	Öğr. Sayısı
Okul Öncesi	182	4639	190	4265	203	3403
İlkokul	1511	32809	1635	32203	1650	16274
Ortaokul						16470
Ortaöğretim (Normal Liseler)	417	7711	406	7575	539	7596
Ortaöğretim (Mesleki ve Teknik Liseler)	380	5218	294	5162	456	5475
Halkeğitim Merkezleri	36	-	13	-	23	13716
Çıraklık Eğitim Merkezleri	24	1604	31	962	36	831
Toplam	2550	51981	2569	50167	2907	63765

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (Tüik)

Karaman ilinde 2012-2013 Eğitim-Öğretim yılına ait Milli Eğitim bünyesinde gerçekleştirilen kurs sayısı 574 olup; Tablo 6’da belirtildiği gibi bu kursların 201 adedi meslek kursları; 189 adedi sosyal ve kültürel kurslar; 184 adedi de okuma yazma kurslarından oluşmaktadır. 2012-2013 öğretim döneminde toplam 13.716 kursiyer eğitim görmektedir.

Tablo 6.Karaman İli Düzenlenen Kurslar, Kurs Sayıları ve Kursiyer Sayıları

Düzenlenen Kurslar	2010-2011		2011-2012		2012-2013	
	Kurs Adedi	Kursiyer Sayısı	Kurs Adedi	Kursiyer Sayısı	Kurs Adedi	Kursiyer Sayısı
Meslek Kursları	125	8764	154	7837	201	4070
Sosyal Kültürel Kurslar	422	2801	7	450	189	4001
Okuma Yazma Kursları	110	2315	55	2122	184	5645

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (Tüik)

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, 2007 yılında çıkarılan 5662 sayılı Kanunla kurulan 17 yeni üniversiteden biridir. Ancak üniversitenin tarihi 08.03.1987 tarihli Yükseköğretim Kurulu kararı ile Selçuk Üniversitesi'ne bağlı olarak kurulan Meslek Yüksekokulu'na dayanmaktadır (Karamanoğlu MehmetBey Üniversitesi, 2009: 11).

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi'nde altı (6) Fakülte, iki (2) Yüksekokul, beş (5) Meslek Yüksekokulu, iki (2) Enstitü ve beş (5) adet Uygulama ve Araştırma Merkezi bulunmaktadır. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi'nin öğrenci sayısı 2014 yılı itibari ile 9.685'dir. KMÜ öğrencilerin % 53'ü (5.176 öğrenci) Fakültelerde, % 44'ü (4.240 öğrenci) Meslek Yüksek Okulları ve Enstitülerde, %3'ü ise (269 öğrenci) Yüksek Lisans eğitimi almaktadır (Karamanoğlu MehmetBey Üniversitesi, 2014). Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi'nde 440 akademik personel bulunmakta olup; Araştırma Görevlileri akademik personellerin yarısından fazlasına denk gelmektedir.

Karaman'ın eğitim durumuna ilişkin olarak 2013 yılı itibari ile Nüfusun eğitim durumuna bakıldığında (6 yaş üzeri) (Türkiye İstatistik Kurumu, 2014):

- Merkez ilçede 3.365, ilde 6.147 kişinin hiç okuma yazma bilmediği,
- Merkez ilçede 26.740, ilde 39.891 kişinin okuma yazma bildiği, ancak herhangi bir

okul bitirmedigi,

- Merkez ilçede 34.836, ilde 60.116 kişinin ilkokul mezunu olduğu,
- Merkez ilçede 35.751, ilde 49.345 kişinin ilköğretim mezunu olduğu,
- Merkez ilçede 5.135, ilde 6.687 kişinin ortaokul veya dengi okul mezunu olduğu,
- Merkez ilçede 26.557, ilde 31.329 kişinin lise veya dengi okul mezunu olduğu,
- Merkez ilçede 16.005, ilde 17.709 kişinin yüksek okul veya fakülte mezunu olduğu,
- Merkez ilçede 891, ilde 932 kişinin yüksek lisans mezunu olduğu,
- Merkez ilçede 198, ilde 225 kişinin doktora mezunu olduğu,
- Merkez ilçede 1.852, ilde 2.827 kişinin ise eğitim durumunun bilinmediği saptanmıştır.

Türkiye'de 2013 yılında 15 yaş üstü nüfus için okuma yazma bilmeyenlerin oranı %4,6'dır. Karaman'da ise bu oran %3,4'tür. Bu verilere göre Karaman'da okur-yazarlık oranının Türkiye ortalamasının üstünde olduğu görülmektedir.

2.4. Bölgenin Gelişmişlik Durumu ve Ekonomik-Sosyal Görünüm

2.4.1. Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Düzeyi Açısından Karaman

Karaman ili sosyo-ekonomik açıdan değerlendirildiğinde; Kalkınma Bakanlığı tarafından en son 2011 yılında yapılan ve yeni teşvik sisteminin temelini oluşturan “İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (SEGE)” çalışmasında, Türkiye genelinde sosyo-ekonomik gelişmişlikte ve rekabetçilikte Tablo 7’de gösterildiği üzere 32. il olarak belirlenmiştir.

Tablo 7. Bazı İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sırası

İl Adı	SEGE 2011 Sırası
İstanbul	1
Ankara	2
İzmir	3
Kocaeli	4
Antalya	5
Adana	16

Tablo 7'nin devamı

İl Adı	SEGE 2011 Sırası
Kayseri	17
Konya	20
Karaman	32
Afyon	43

Kaynak: İllerin ve Bölgelerin Sosyo Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması, Kalkınma Bakanlığı, 2013

Benzer bir çalışma “2010 ve 2012 Verileriyle Türkiye’de İllerin Gelişmişlik Düzeyi Araştırması” adı ile 2014 yılında İş Bankası İktisadi Araştırmalar Bölümü tarafından yapılmış olup, bu çalışmada Gelişmişlik düzeylerinin analiz edilmesi amacıyla oluşturulan endekste iller sosyo-ekonomik gelişmişlik seviyelerinin yanı sıra ekonomik ve finansal gelişmişlik kriterleri bakımından da değerlendirilmektedir. Araştırmada kullanılan veritabanında toplamda 49 değişken (32 ekonomik, 17 sosyal gösterge) değerlendirmeye konu edilmektedir. Bu çalışmada Karaman Tablo 8’de görüleceği üzere gelişmişlik açısından 43.sırada çıkmıştır (Gül ve Çevik, 2014: 2-5). Ancak bu iki çalışmada farklı değişken setlerinin kullanılması nedeniyle bu çalışmaların "karşılaştırılabilir" nitelikte olmadığını belirtmek gerekmektedir.

Tablo 8.Türkiye İllerin Gelişme Endeksi (2010 ve 2012 Verileri ile)

Sıra	İl	İGE	Sıra	İl	İGE	Sıra	İl	İGE	Sıra	İl	İGE
1	İstanbul	37	22	Hatay	0,37	43	Karaman	-1,1	64	Kilis	-2
2	Ankara	13	23	Isparta	0,23	44	Rize	-1,1	65	Çankırı	-2
3	İzmir	8,8	24	Çanakkale	0,13	45	Sivas	-1,1	66	Van	-2,2
4	Antalya	6,9	25	Yalova	-0,1	46	Burdur	-1,2	67	Gümüşhane	-2,2
5	Bursa	4,1	26	Bolu	-0,1	47	Şanlıurfa	-1,3	68	Adıyaman	-2,2
6	Kocaeli	3,4	27	Edirne	-0,2	48	Bartın	-1,4	69	Yozgat	-2,3
7	Muğla	2,6	28	Elazığ	-0,5	49	Kırşehir	-1,4	70	Bayburt	-2,3
8	Adana	2,1	29	Kütahya	-0,5	50	Amasya	-1,5	71	Kars	-2,4
9	Konya	2,1	30	Zonguldak	-0,6	51	Tokat	-1,5	72	Tunceli	-2,5
10	Gaziantep	1,8	31	Kırklareli	-0,6	52	Çorum	-1,5	73	Şırnak	-2,5
11	Eskişehir	1,7	32	Malatya	-0,8	53	Ordu	-1,6	74	Bingöl	-2,7
12	Denizli	1,3	33	Nevşehir	-0,9	54	Aksaray	-1,6	75	Siirt	-2,7
13	Mersin	1,3	34	Afyon	-0,9	55	Erzincan	-1,6	76	Iğdır	-2,9
14	Kayseri	1,2	35	Erzurum	-0,9	56	Artvin	-1,6	77	Muş	-3
15	Trabzon	0,8	36	K. Maraş	-1	57	Osmaniye	-1,6	78	Bitlis	-3
16	Tekirdağ	0,7	37	Düzce	-1	58	Kastamonu	-1,6	79	Ağrı	-3
17	Sakarya	0,5	38	Karabük	-1	59	Giresun	-1,7	80	Ardahan	-3
18	Balıkesir	0,49	39	Uşak	-1	60	Niğde	-1,7	81	Hakkâri	-3,2
19	Samsun	0,43	40	Kırıkkale	-1	61	Batman	-1,8			
20	Manisa	0,39	41	Diyarbakır	-1,1	62	Sinop	-1,8			
21	Aydın	0,37	42	Bilecik	-1,1	63	Mardin	-1,9			

Kaynak: 2010 ve 2012 Verileriyle Türkiye’de İllerin Gelişmişlik Düzeyi Araştırması İşbankası Yayınları, 2014 (Gül ve Çevik, 2014: 5)

Karaman ili sosyoekonomik ve sosyokültürel açıdan; İç Anadolu Bölgesi'nin merkez illerine yakın konumda olması sebebi ile stratejik önem arz etmektedir. Uluslararası Rekabet Araştırmaları Kurumu'nun (URAK) 2009-2010 verilerine bakıldığında beşeri sermaye ve yaşam kalitesi bakımından ülkedeki en rekabetçi 43. il konumunda olup, özellikle de Yükseköğretime Geçiş Sınavı (YGS) başarı yüzdesi ile ön plana çıkmıştır. İl bazında örgün eğitimin tüm düzeylerinde (okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretim) okullaşma oranlarının yüksek olduğu görülmektedir. İlde bulunan Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi'nin 2012 yılı içinde Bilim Sanayi Teknoloji Bakanlığı'nın açıkladığı Üniversitelerarası Girişimcilik ve Yenilikçilik endeksine göre 43. sırada yer alması anlamlıdır. Yine üniversitenin varlığı ile ildeki genç ve dinamik nüfus varlığında artış gözlenmektedir. Güvenlik düzeyinin yüksek olduğu bir ildir. Ahilik kültürünün varlığı beraberinde toplumsal dayanışma ve yardımlaşma duygusunu daha ön plana çıkarmaktadır. İnsani ve sosyal konularda gönüllü katılımcılık ve ortak hareket etme bilinci de ilin sosyal statüsündeki önemli bir göstergedir.

İl genelinde sosyal gelişmişliğin arttırılması adına da sosyal tesis yapımı, merkez ile ilçeler arasındaki sosyo-kültürel ve ekonomik farklılıkların ortadan kaldırılması; yaygın eğitim kapsamında düzenlenen sosyal ve kültürel kurslarda branş çeşitliliği sağlanarak, kurs ve kursiyerlerin sayısında artış gerekmektedir (Sönmezoğlu ve diğ, 2012: 51-52).

2.4.2. Gayri Safi Yurtiçi Hasıla ve Gayri Safi Katma Değer (GSKD) Açısından Karaman İli

Karaman ilinin gelir düzeyi ve Türkiye geneli içindeki durumunu ortaya koymak için Dünya Bankası verilerinden faydalanılmıştır. Türkiye'de il bazında yıllık kişi başına düşen milli gelir, illerin Türkiye ekonomisine katkı payları göz önünde bulundurularak satınalma gücü paritesine göre (SAGP) gayrisafi yurtiçi hasılanın il düzeyine indirgenip illerin 2010 nüfusuna bölünmesiyle hesaplanmıştır (Wikipedia, 2014).

Bu hesaplama neticesinde Tablo 9 verileri doğrultusunda Karaman ilinde kişi başına yıllık gelir \$14.392 olarak hesaplanmış olup, yaklaşık Türkiye ortalamasında bir değere sahiptir.

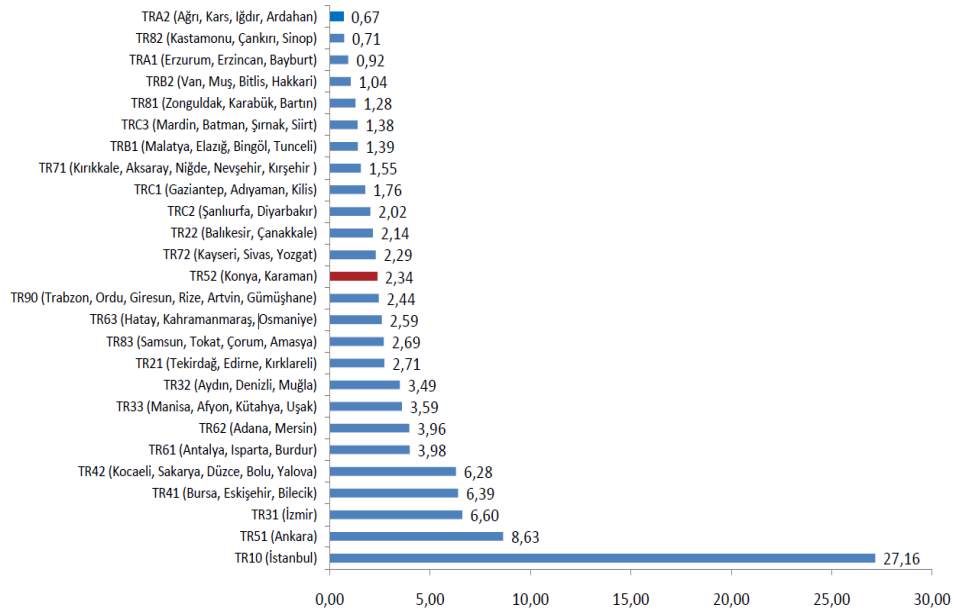
Tablo 9.Karaman İli ve Bazı İllerin Gayri Safi Yurtiçi Hasılları

Sıra	İl	Nüfus	Gsyh Katkı	Yüzde (%)	Kişi başı yıllık gelir
1	Kocaeli	1.560.138	\$52.451.718.000	4,7	\$33.620
26	Antalya	1.978.333	\$30.131.838.000	2,7	\$15.231
-	Türkiye	73.722.988	\$1.115.994.000.000	100	\$15.137
32	Karaman	232.633	\$3.347.982.000	0,3	\$14.392
34	Rize	319.637	\$4.463.976.000	0,4	\$13.966
80	Muş	406.886	\$1.115.994.000	0,1	\$2743

Kaynak: Dünya Bankası, 1 Temmuz 2011 verilerine göre Türkiye gayri safi yurtiçi hasılları

Karaman ve Konya illerinden oluşan TR52 bölgesi Grafik 1 verileri doğrultusunda %2,34 oranında Türkiye'nin Toplam Gayri Safi Katma Değerine katkıda bulunmaktadır. Bu açıdan TR52 Türkiye'de bulunan 26 bölge içerisinde 14.sıradadır.

BÖLGESEL GAYRİ SAFİ KATMA DEĞER (%)

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), 2011

Grafik 1.Türkiye-Bölgelerin Gayri Safi Katma Değerleri

Gayri safi katma değerın sektörlere göre dağılımı Tablo 10'da incelendiğinde tarım sektörünün yüzdesel olarak katma değerının Türkiye genelinden oldukça fazla olduğu görülmektedir. 2011 yılı itibarı ile tarım sektörünün oranı Türkiye geneli için %9,01 iken

TR52 bölgesinde tarım sektörü %22,55, sanayi sektörü %23,58, hizmetler sektörü %53,87 oranında toplam gayri safi katma değere katılmaktadır. 2004 yılı ile kıyaslandığında bütün sektörlerin katma değerinin arttığı görülmektedir.

Tablo 10. İktisadi Faaliyete Göre Temel Fiyatlarla Bölgesel Gayri Safi Katma Değer -2011

İstatistiksel Bölge Birimlerinin Sınıflandırılması		İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflaması (Düze y 2)						
		Tarım		Sanayi		Hizmetler		Toplam GSKD
		GSKD	%	GSKD	%	GSKD	%	
2004	Türkiye	52.997.645	10,71%	138.411.772	27,97%	303.474.641	61,32%	494.884.058
	Konya, Karaman	2.931.178	24,64%	2.969.751	24,96%	5.995.024	50,40%	11.895.953
2005	Türkiye	60.713.747	10,62%	160.331.023	28,04%	350.669.700	61,34%	571.714.470
	Konya, Karaman	3.263.435	23,91%	3.435.121	25,17%	6.950.404	50,92%	13.648.960
2006	Türkiye	62.662.754	9,37%	188.646.805	28,22%	417.108.706	62,40%	668.418.265
	Konya, Karaman	3.260.428	21,03%	3.790.429	24,45%	8.452.424	54,52%	15.503.281
2007	Türkiye	64.331.717	8,53%	209.515.201	27,77%	480.537.624	63,70%	754.384.542
	Konya, Karaman	3.605.921	20,36%	4.095.627	23,13%	10.006.375	56,51%	17.707.923
2008	Türkiye	72.274.585	8,46%	232.475.082	27,20%	549.835.548	64,34%	854.585.215
	Konya, Karaman	4.056.912	20,01%	4.519.005	22,29%	11.694.460	57,69%	20.270.377
2009	Türkiye	78.775.886	9,11%	218.623.211	25,29%	567.050.589	65,60%	864.449.686
	Konya, Karaman	4.530.212	21,65%	4.393.561	20,99%	12.005.299	57,36%	20.929.072
2010	Türkiye	92.739.021	9,46%	259.022.057	26,42%	628.785.937	64,13%	980.547.015
	Konya, Karaman	4.403.430	19,37%	5.187.915	22,82%	13.143.768	57,81%	22.735.113
2011	Türkiye	103.635.252	9,01%	316.326.396	27,50%	730.491.491	63,50%	1.150.453.139
	Konya, Karaman	6.079.820	22,55%	6.359.910	23,58%	14.527.588	53,87%	26.967.318

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), 2014

2.4.3.İstihdam ve Sektörel Dağılımı

İş gücü piyasasına ilişkin olarak, Karaman ili, Karaman ilinin istatistiki olarak bağlı olduğu TR52 bölgesi ve Türkiye geneli TÜİK verileri dikkate alınmıştır.

Tablo 11 verilerine göre TR52 Konya-Karaman illerinde bölge olarak iş gücüne katılım oranı %48,6, işsizlik %4,7, istihdam oranı ise %46,4'tür. Karaman'da ise iş gücüne katılma oranı ise 2013 yılı için %50,3, işsizlik %4,2, istihdam oranı %48,1'dir. Ülkemizde istihdam ve işsizlik verileri Türkiye İstatistik Kurumu tarafından adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sonuçlarına göre hesaplanmaktadır. 2013 ve 2012 yılları için Türkiye'de tarım dışı işsizlik oranı belirlenmediği için 2010 ve 2011 yılı verileri kullanılmıştır. Tablo 11'de verilen Türkiye İstatistik Kurumu iş gücü istatistiklerine göre Türkiye genelinde işsizlik oranı 2012 yılında %9,2 olarak gerçekleşmiştir. 2013 yılında ise bu oran %9,7'ye yükselmiştir. Tarım

dışı işsizlik oranı ise 2010 yılında %14,8 ve 2011 yılında %12,4 olarak gerçekleşmiştir. Tabloya göre Konya-Karaman illerinde 2010 yılında %8,4 olan işsizlik 2011 yılında %6,8'e, 2012 yılında %6,1'e ve 2013 yılında %4,7'ye gerilemiştir. Tarım dışı işsizlik oranında ise 2010 yılında %11,9 olan işsizlik 2011 yılında 9,7'ye gerilemiştir. Geçen dört yıl içerisinde Karaman'da işsizlik sürekli olarak azalmaktadır.

Tablo 11.TR 52 Konya-Karaman Bölgesi İstihdam ve İşsizlik Oranları

Nitelik	Karaman				TR52				TR			
	2010	2011	2012	2013	2010	2011	2012	2013	2010	2011	2012	2013
İşsizlik Oranı (%)	8,5	5,7	4,9	4,2	8,4	6,8	6,1	4,7	11,9	9,8	9,2	9,7
Tarım Dışı İşsizlik (%)	-	-	-	-	11,9	9,7	-	-	14,8	12,4	-	-
İşgücüne Katılma (%)	53,4	51,6	50,5	50,3	51,5	49,5	48,9	48,6	48,8	49,9	50	50,8
İstihdam oranı (%)	48,8	48,7	48	48,1	47,2	46,1	45,9	46,4	43	45	45,4	45,9

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (Tüik),2014

Tablo 12'de verilen bilgilere göre istihdamın iktisadi faaliyet kolları incelendiğinde, Konya-Karaman Bölgesi'nde %32,7 tarım, %24,7 sanayi, %42,6 hizmet sektörlerinde grupların dağıldığı görülmektedir. Çalışanların en fazla hizmet sektöründe yoğunlaştığı en az ise sanayi sektöründe toplandığı görülmektedir.

Tablo 12.TR 52 Konya-Karaman Bölgesi İstihdam Edilenlerin Sektörel Dağılımı-2013

	Bin Kişi (15+ Yaş)				Yüzde (%)		
	Toplam	Tarım	Sanayi (*)	Hizmetler	Tarım	Sanayi (*)	Hizmetler
TR52	757	248	187	323	32,7	24,7	42,6
Türkiye	25.524	6.015	6.737	12.771	23,5	26,4	50,0

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (Tüik) (*)İnşaat sektörü de sanayi sektöründe sayılmıştır.

2.4.4.Kamu Yatırım Harcamalarının Dağılımı

Kamu yatırımları, bir yörenin altyapı eksiklerinin giderilmesinde en önemli faktörlerden birisidir. Kamu yatırımlarının Türkiye, İç Anadolu Bölgesi ve Karaman için 2006-2014 yılları arasındaki gelişimi Tablo 13'de verilmektedir.

Tablo 13.Karaman Kamu Yatırım Harcamalarının Dağılımı

Yıllar	Türkiye	Karaman	Karaman/Türkiye (%)
2006	21.608.226	314.080	1,5
2007	21.513.108	284.584	1,3
2008	21.915.452	238.792	1,1
2009	27.458.727	263.785	1,0

Tablo 13'ün devamı

Yılla	Türkiye	Karaman	Karaman/Türkiye (%)
2010	33.832.966	315.741	0,9
2011	36.400.287	121.223	0,3
2012	44.434.287	130.059	0,3
2013	52.881.620	165.826	0,3
2014	56.279.641	153.181	0,3

Kaynak: T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2014

Tablo incelendiğinde Karaman'ın kamu yatırım harcamalarından aldığı pay 2006 yılında Türkiye'nin %1,5'u iken, 2014 yılında bu oran %0,3'e düşmüştür. Tablo 14 ise sektörel bazda Karaman'ın aldığı kamu yatırımlarını göstermektedir. Yıllar itibari ile özellikle tarım sektörü ve eğitim sektörü yatırımları artar iken enerji sektörü yatırımları azalmaktadır. Enerji sektörü yatırımlarının azalmasının en büyük nedeni Ermenek HES projesinin tamamlanması olarak söylenebilir.

Tablo 14.Karaman Kamu Yatırımlarının Sektörel Dağılımı (Bin TL)

Yıl	Tarım	Maden	Enerji	Ulaştırma - Haberleşme	Turizm	Konut	Eğitim	Sağlık	Diğer Kamu Hizmetleri	Toplam
2006	9.131		293.000	73			2.670	2.900	6.306	314.080
2007	12.602	473	251.751	410		104	4.129	500	14.615	284.584
2008	11.739	397	200.000	1.012			6.380	800	18.464	238.792
2009	17.850	3.975	212.855	1.227			13.936		13.942	263.785
2010	19.601	559	252.640	388			19.014	3.250	20.289	315.741
2011	18.541	1.349	51.354	1.473			30.868	2.600	15.038	121.223
2012	20.158	359	39.058	1.784			43.002	3.600	22.098	130.059
2013	36.808	369	23.966	2.303	2.000		63.733	10.050	26.597	165.826
2014	48.089		23.656	6.657		270	41.234	5.775	27.500	153.181

Kaynak: T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2014

2.5.İktisadi Yapı

Zengin bir tarihe ve çok zengin bir kültüre sahip olan Karaman; coğrafi konum ve stratejik özelliği dolayısıyla çok büyük bir öneme haizdir. İç Anadolu'yu Akdeniz'e bağlayan karayolu ve demiryolunun buradan geçmesi, ayrıca tarihi ipek yolu üzerinde bulunması, Karaman'ın bugünkü ekonomik hayatı üzerinde büyük etkileri vardır.

Karaman'ın genelde ekonomik yapısı tarım başta olmak üzere, hayvancılık, ticaret ve sanayiye dayanmaktadır. Son yıllarda, köylerden şehre büyük kitleler halinde göç olaylarının olması, Karaman'ı sanayi ve ticarete yönelik bir ekonomik faaliyete zorlamıştır. Sanayinin alt

yapısı için gerekli küçük ve büyük organize sanayi bölgesinin tamamlanması, Karaman ekonomisi için büyük önem taşımaktadır. Sanayide devlet katılımı teşvik ve destekler düzeyindedir.

Karaman sanayisinde son 10–20 yıl içerisinde büyük ilerlemeler olmuştur. Bu gelişmelerde özel sektörün payı çok büyük olmuştur.

Karaman İli, İç Anadolu bölgesinde hububat, bakliyat üretim ve ticareti konusunda en önemli merkezlerden biridir. Meyvecilikte, özellikle elma yetiştiriciliği bakımından Türkiye’de Isparta’dan sonra ikinci sıradadır. Son yıllarda sulanabilir arazinin çoğalması, özellikle tarıma dayalı un, bulgur, bisküvi, gofret v.b. endüstri kollarının doğmasını hazırlamıştır (Karaman Gündemi, 2014).

Karaman’ın ekonomisi tarım ve tarıma dayalı imalat sanayisine dayalıdır. İl topraklarının %39’u tarıma elverişlidir. %23’ü çayır ve mera, %27’si orman %11’i ise tarıma elverişsizdir. Geniş ovalara sahip olmasına rağmen, akarsularının az olması yüzünden topraklardan gereği gibi faydalanılamamaktadır. Başlıca tarım ürünleri, buğday, patates, kimyon, arpa, mercimek, nohut, ayçiçeği, soğan, pancardır. Ermenek ve Gülsu Vadisi boyunda domates, kavun, karpuz, lahana başta olmak üzere her çeşit sebze yetiştirilmektedir. Elma, üzüm, armut, ayva, şeftali erik, kiraz, vişne, nar, incir, zeytin ve antepfıstığı ilde yetiştirilen meyvelerdir.

Çayır ve meralarda hayvancılık yapılmaktadır. Karaman ve Akkaraman koyunları meşhurdur. Bu koyunların özelliği kuyruklarının çok büyük olmasıdır. Koyun, keçi, sığır, beslenmektedir. Arıcılık yapılmaktadır. 2013 yılında 558 ton bal üretimi yapılmıştır. Bu üretim değeri ile Karaman Türkiye üretiminin %0,6’sını üretmektedir.

İl topraklarının %27’si ormanlarla kaplıdır. Ermenek ve Toroslar üzerindeki ormanlardan tomruk, tel direği, maden direği, sanayi odunu ve yakacak odun elde

edilmektedir. Kızılçam ormanlarından senede ortalama 70.000 kg reçine üretilmektedir. 88 köy orman içi veya orman kenarında bulunmaktadır.

Karaman, maden bakımından fazla zengin değildir. Ermenek ilçesinde linyit kömürü çıkarılarak, çevrenin yakacak ihtiyacı karşılanmaktadır. İl topraklarında mermer, manganez ve magnezit bulunmaktadır.

Karaman'da tarıma dayalı sanayi gelişmiştir. Ziraat alet ve makina sanayii, gıda sanayii alanlarında kurulmuş fabrikalar mevcuttur.

Ankara'yı Akdeniz'e bağlayan en kısa karayolu Karaman'dan geçmektedir. Adana-Konya demiryolu Ayrancı ilçesinden geçmektedir. Konya'ya 103 km Ankara'ya 365 km, Adana'ya 305 km uzaklıktadır (İl Özel İdaresi,2014).

Karaman il ekonomisinin gelişiminde ihracatın büyük önemi bulunmaktadır.Özellikle hububat, bakliyat, yağlı tohumlar ve mamulleri olmak üzere çok çeşitli sektörlerde ihracat yapılmaktadır.

2.5.1.Tarım ve Hayvancılık Sektörü

2.5.1.1.Tarım Sektörüne Genel Bakış

Tarım, Karaman ili için hem sosyal hem de ekonomik anlamda oldukça önemlidir. Karaman ekolojik ve iklimsel çeşitliliğe bağlı olarak hatırı sayılır bir üretim potansiyeline sahiptir. Göksu, Taşeli ve 2 adet ova (Karaman ve Ayrancı Ovaları) olmak üzere farklı iklim ve coğrafi yapıyı içeren bölgeler mevcuttur. Tarım hem il hem de ülke açısından insanların temel ihtiyacı olan gıda ve beslenme ihtiyacını karşılayan bir sektör olmasının yanında yarattığı iş imkanları, oluşturduğu piyasa değeri ve ihracat potansiyeli bakımından önemli bir sektördür. Karaman ili iklim yapısı açısından tarıma çok elverişlidir. Karaman'da tarıma dayalı sanayi çok büyük bir paya sahiptir.

Geçmişte tarım sektörü Karaman'da en büyük istihdam alanı olmuştur. Gelişen sanayi

ve teknoloji ile birlikte tarımın istihdama olan katkısı azalmıştır. Ülkemizde 1970’li yıllarda tarımdaki istihdam %35 iken şimdilerde %11,7 seviyesindedir (Karaman İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, 2014).

Tarım istihdamın en geniş olduğu sektör olmasına karşın, yoksulluk oranının en fazla olduğu sektördür. Tarım; Kırsal alanda %90 oranında istihdam sağlamaktadır. Ayrıca oluşan gizli işsizliğin önlenmesinde ve kadınların işgücünün ekonomide değerlendirilmesinde önemli paya sahiptir. TÜİK verilerine göre Türkiye’de 1990 yılında kentlerdeki işsizlik oranı %12 iken kırsaldaki işsizlik oranı %4,9 olmuş, 2000’ li yıllara gelindiğinde bu oranlar kentler için %8,8 iken kırsal için %3,9 olmuştur. 2012 yılı için ise kentlerde %11,1 iken kırsalda %5,5 düzeylerine çıkmıştır. Bu verilerden de anlaşılacağı gibi geçmiş yıllardan gelen tarımın istihdama olan katkısı giderek azalmış ve sektörde kırsalda yaşayan çiftçilerimizin işsizlik sorunu ile karşı karşıya kalmalarına neden olmuştur. Bunun sonucu olarak köylerden kentlere göç oranı artış göstermiştir.

2.5.1.2.Tarım Alanlarının Dağılımı

Karaman İlinin toplam yüzölçümü 885.100 hektardır. İl arazilerinin %39’unu tarım arazileri, %23’ünü çayır-mera arazileri, %27’sini orman arazileri, %11’ini de diğer alanlar oluşturmaktadır.

Tablo 15.Karaman Arazi Dağılımı

Tarım Alanı	Orman ve Fundalık	Çayır ve Mera	Diğer Alanlar	Toplam
346.848	241.152	201.363	95.737	885.100
%39	%27	%23	%11	%100

Kaynak : Karaman İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü Çalışma Raporu, 2012

Karaman’ın 346.848 ha’lık alanında bitkisel üretim yapılmaktadır. Tablo 16 verileri doğrultusunda bitkisel üretim yapılan bu alanların %62’sinde tarla bitkileri tarımı yapılırken %15’lik kısmını nadas alanları oluşturmaktadır. Tarım arazilerinin %8,7’sinde meyvecilik, %1,4’ünde bağcılık ve %3,9’unda sebzeçilik yapılmaktadır.

Tablo 16.Karaman Arazi Varlığı ve Kullanım Amaçlarına Göre Dağılımı (ha)

İlçe	Tarla	Bağ	Bahçe	Sebze	Nadas	Kulm.	Kültür	Çayır	Orman	Ürün	Toplam
						Arazi	Arazisi	Mera		Getirmeyen	Alan
Ayrancı	64.952	8	1.640	783	7.586	6.127	81.096	56.571	53.568	53.511	244.746
Başyayla	1.087	19	646	59	145	0	1.956	6.730	9.335	1.649	19.670
Ermenek	9.726	1.035	3.449	569	8.713	610	24.101	1.111	81.662	5.167	112.041
K.K.Bekir	16.825	262	171	707	2.606	2.370	22.940	10.675	6.241	252	40.108
Merkez	120.459	3.400	23.201	11.593	32.673	19.410	210.737	120.529	61.927	32.467	425.660
Sarıveliler	3.170	135	1.368	0	728	617	6.018	5.747	28.419	2.691	42.875
Toplam	216.219	4.859	30.476	13.711	52.450	29.134	346.848	201.363	241.152	95.737	885.100

Kaynak: Karaman İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü Çalışma Raporu, 2013

Karaman'daki tarımsal üretim deseni incelendiğinde tarımsal arazilerin ağırlıklı olarak tarla bitkileri yetiştiriciliğinde kullanıldığı görülmektedir. Tablo 17 incelendiğinde Karaman'ın toplam tarım alanının üretimdeki kullanım oranlarının yaklaşık %70 tarla alanı %12 meyve alanı ve %4 sebze alanı olduğu görülmektedir.

Tablo 17.Karaman Tarımsal Alanların Dağılımı (da)

Tarım Çeşidi	2013	Yüzde (%)	2012	(%)
Tarla Alanı	2.483.691	73,6	2.162.265	68,00
Nadas Alanı	430.155	12,7	542.503	17,00
Meyve Alanı	324.081	9,6	353.338	11,00
Sebze	138.900	4,1	137.105	4,00
TOPLAM	3.376.827	100	3.177.214	100

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK),2014

2.5.1.3.Tarımsal İşletmeler

Karaman'da tarımsal işletmelerin çoğu küçük, aile işletmeleri şeklinde ve düşük verimlidir. TÜİK verilerinde görüldüğü üzere ilde 20-49 dekar aralığında en fazla işletme sayısı ve arazi parça sayısı olduğu görülmektedir.

Tablo 18.Karaman İşletme Büyüklükleri ve Arazi Yapısı

İşletme Büyüklüğü	İşletme Sayısı	Parça Sayısı	Arazi (Dekar)
0-5	534	815	1.445
5-9	1.344	2.929	8.826
10-19	2.041	6.126	25.534
20-49	5.772	24.562	187.540
50-99	3.076	15.551	212.489
100-199	2.874	16.296	403.208
200-499	1.370	9.537	400.139
500-999	107	907	59.013

Kaynak : TÜİK, 2001 Genel Tarım Sayımı

2.5.1.4.Tarımsal Üretim

İlde ekimi yapılan başlıca ürünlerin üretim rakamları tahıllar, yemeklik baklagiller, endüstri bitkileri, yem bitkileri, meyve ve sebze ürün grupları altında incelenmektedir.

2.5.1.4.1.Tahıllar

Bölgede ekimi yapılan başlıca tahıl ürünleri buğday, arpa, çavdar ve yulaftır. Tahılların bölge ekonomisi içindeki büyük payı nedeniyle ekmeklik buğday ve makarnalık buğday gibi tarıma dayalı sanayi kolları oldukça gelişmiştir. Tahıllar bölge için stratejik ürünler olmaya devam etmektedir.

Tablo 19.Türkiye ve Karaman Tahıl Üretimi

Ürün	Ekilen Alan (dekar)			Üretim (ton)			Verim (kg/da)	
	Türkiye	Karaman	%	Türkiye	Karaman	%	Türkiye	Karaman
Buğday	77.502.722	872.716	1,12	22.050.000	232.794	1,05	285	266
Arpa	27.205.100	622.950	2,29	7.900.000	182.758	2,3	290	293
Yulaf	925.490	67.344	7,2	235.000	16.732	7,1	254	248
Çavdar	1.381.656	69.721	5	365.000	19.578	5,3	265	281

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (Tüik),2014

2013 yılında Karaman'ın Türkiye içindeki payı buğday bitkisel üretim değerinde %1,12 , arpa bitkisel üretim değerinde %2,3 , yulafta %7, çavdarda %5 olmuştur. Tahıllara ilişkin ekiliş alanı ve üretim miktarları Tablo 19'da verilmektedir.

2.5.1.4.2.Yemeklik Baklagiller

Karaman ilinde yetiştiriciliği yapılan baklagillere ilişkin bilgiler Tablo 20'de verilmektedir. Buna göre kuru fasulye, nohut ve mercimek başlıca yemeklik dane baklagiller arasında gelmektedir. Özellikle nohutun hem yemeklik hem de kuru yemiş sanayisinde kullanılması önemini artırmaktadır. Yıllar itibari ile son üç yılın değerleri göz önüne alındığında 2011 yılında 15.521 ton olan nohut üretimi 2012 yılında 29.176 ton ve 2013 yılında 36.442 ton olmuştur. Yemeklik tane baklagillerden nohut ve kuru fasulye, ilde üretimi yapılan önemli bitkilerdendir. Mısır (dane) üretiminde Karaman ili Türkiye üretiminin %2,25'ini karşılamaktadır.

Üretim alanları, Türkiye üretim alanlarının kuru fasulyede %13,37'sini ve nohutta ise

%5,6'sını oluşturmaktadır. Nohut ve kuru fasulyede verim ise Türkiye ortalamasının üzerindedir. Üretilen ürünler verim bakımından Türkiye ortalamasından yüksek olsa da kalite bakımından pazar isteklerini karşılayamamaktadır. Bunun nedenleri de üretim aşamasında yaşanan sorunlardan kaynaklanmaktadır.

Tablo 20. Türkiye ve Karaman'da Yemelik Baklagiller Üretimi (2013)

Ürün	Alan-Üretim-Verim	Türkiye	Karaman	Yüzde (%)
Nohut	Ekilen Alan (dekar)	4.235.570	237.816	5,6
	Üretim (ton)	506.000	36.442	7,2
	Verim (kg/da)	121	153	
Fasulye (Kuru)	Ekilen Alan (dekar)	847630	113.390	13,37
	Üretim (ton)	195.000	36.322	18,62
	Verim (kg/da)	230	320	
Mercimek (Yeşil)	Ekilen Alan (dekar)	206.783	720	0,34
	Üretim (ton)	22.000	84	0,38
	Verim (kg/da)	106	117	
Mercimek (Kırmızı)	Ekilen Alan (dekar)	2.605.000	1.411	0,05
	Üretim (ton)	395.000	166	0,04
	Verim (kg/da)	152	118	
Mısır (Dane)	Ekilen Alan (dekar)	6.599.980	136.653	2,07
	Üretim (ton)	5.900.000	132.650	2,25
	Verim (kg/da)	895	971	

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (Tüik), 2014

2.5.1.4.3. Endüstri Bitkileri Üretimi

Tablo 21'de sanayi bitkilerinden şeker pancarının 2013 yılında yaklaşık 90.000 dekar alanda ekiminin yapıldığı ve 541.008 ton ürün alınarak toplam Türkiye üretiminin % 3,28'lik kısmının karşılandığı, patates üretiminde ise, Karaman ilinin, toplam Türkiye üretiminin yaklaşık olarak % 0,84'lük kısmını karşıladığı görülmektedir.

Tablo 21. Karaman İli Endüstri Bitkilerinin Üretimi ve Türkiye Üretimindeki Paylar (2013)

Endüstri Bitkileri	Ekilen Alan (da)		Üretim (ton)		Verim (Üretim-kg / Alan-da)	
	Türkiye	Karaman	Türkiye	Karaman	Türkiye	Karaman
Şeker Pancarı	2.913.282	89.996	16.483.306	541.008	5.666	6.032
Patates	1.255.201	10.730	3.955.294	33.400	3.151	3.113

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (Tüik), 2014

2.5.1.4.4. Yem Bitkileri

Karaman'da yem bitkilerinden yonca, korunga, fiğ ve silajlık mısır yetiştiriciliği en çok üretimi yapılan ürünler arasındadır. Tablo 22 verileri doğrultusunda, 2013 yılı için; Yonca yeşil ot üretiminin, 188.776 ton, silajlık olarak ekilen mısırın üretiminin ise 263.180

ton olduğu görülmektedir.

Tablo 22.Yem Bitkilerinin Üretim Miktarları (2013)

Ürünler	Karaman (ton)	Türkiye (ton)
Yonca (Yeşil Ot)	188.776	12.616.178
Korunga (Yeşil Ot)	11.657	1.630.572
Mısır (Hasıl + Silajlık)	263.180	18.094.450
Fiğ (Yeşil Ot)	83.985	4.492.466

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (Tüik),2014

2.5.1.4.5.Meyve ve Sebze Üretimi

Meyvecilik sektöründe Karaman’da son yıllarda ciddi yatırımların olduğu görülmektedir. Özellikle birim alandan daha fazla gelir elde etmeye imkân sağlayan üretilen ürünlerde iklim ve coğrafi konumun uygunluğu kalitenin yüksek olmasını ve pazar ulaşımının kolay olması gibi nedenlerle ildeki dağ ve orman köylerinin kalkınmalarında kullanılabilecek bir sektördür. İl elma ağaç sayısı bakımından Türkiye’de birinci, üretimde ise ikinci sırada yer almaktadır. 2013 Meyve üretim miktarları ve Türkiye payı aşağıdaki Tablo 23’de verilmektedir.

Tablo 23.Karaman İli Meyve Ekilişi ve Üretim Miktarları (2013)

Ürün adı	Üretim(ton)		Üretim (%) (Karaman / Türkiye)
	Karaman	Türkiye	
Elma (Diğer)	181.694	580.425	31,30%
Elma (Starking)	292.295	1.353.733	21,59%
Elma (Grannysmith)	21.929	122.508	17,90%
Elma (Golden)	74.314	825.935	9,00%
İğde	258	4.666	5,53%
Üzüm (Kurutmalık-Çekirdekli)	22.111	466.529	4,74%
Badem	2.351	82.850	2,84%
Kiraz	11.994	494.325	2,43%
Armut	11.196	461.826	2,42%
Ceviz	4.751	212.140	2,24%
Erik	6.189	305.393	2,03%
Üzüm (Sofralık-Çekirdekli)	29.308	1.634.596	1,79%
Vişne	2.235	179.752	1,24%
Kayısı	9.420	780.000	1,21%
Üzüm (Şaraplık)	5.065	455.229	1,11%

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (Tüik),2014

İlin tarım arazilerinin %4,1’inde sebze tarımı yapılmaktadır. Sebzecilik daha yoğun olarak Göksu Vadisi’ne yakın alanlarda yoğunlaşmaktadır. Sebzeciliğin yoğun olarak yapıldığı Göksu havzasındaki arazilerin küçük ve parçalı olması üretimi sınırlayan en

önemli etkenler arasında yer alır. Karaman'da toplam sebze üretim miktarına bakıldığında son yıllarda düşüş olduğu görülmektedir. Sebze ekiliş alanları ve üretim miktarları Tablo 24'de verilmektedir. Özellikle maydanoz, sarımsak ve taze soğan üretimi ülke üretiminde önemli sayılabilecek oranlardadır. Maydanoz ülke üretiminin %8,92'sini, sarımsak %8,68'ini, taze soğan ise %7,20'sini karşılamaktadır.

Tablo 24.Karaman İli Sebze Ürünlerinin Ekiliş ve Üretim Miktarları (2013)

Ürün adı	Ekilen Alan (Dekar)			Üretim (Ton)			Verim	
	Türkiye	Karaman	%	Türkiye	Karaman	%	Türkiye	Karaman
Maydanoz	49.856	3.084	6,19%	57.619	5.137	8,92%	116	167
Sarımsak (Kuru)	103.558	4.520	4,36%	87.037	7.553	8,68%	84	167
Soğan (Taze)	96.627	4.152	4,30%	153.478	11.057	7,20%	159	266
Turp (Bayır)	9.388	900	9,59%	19.484	1.080	5,54%	208	120
Sarımsak (Taze)	22.134	505	2,28%	27.930	1.240	4,44%	126	246
Kabak (Sakız)	93.692	3.230	3,45%	293.709	11.148	3,80%	313	345
Ispanak	181.372	8.945	4,93%	220.274	7.842	3,56%	121	88
Fasulye (Taze)	506.619	11.520	2,27%	632.301	20.199	3,19%	125	175
Pırasa	85.934	5.870	6,83%	240.391	7.405	3,08%	280	126
Marul (Aysberg)	23.503	772	3,28%	64.625	1.897	2,94%	275	246
Balkabağı	41.057	805	1,96%	95.076	2.408	2,53%	232	299
Nane	10.646	650	6,11%	14.143	325	2,30%	133	50
Marul (Kıvrıcık)	89.399	1.690	1,89%	159.971	3.562	2,23%	179	211

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), 2014

2.5.1.5.Tarımsal Araç ve Gereç Durumu

Karaman'da tarımsal üretim faaliyetlerinde alet ve makine kullanımı oldukça yaygındır. Tablo 25'de görüleceği üzere, ilde 1991 yılında 6.513 adet traktör bulunurken, traktör sayısı 1991-2013 dönemini kapsayan süre içinde %60 oranında artarak 2013'de 10.369 adete yükselmiştir. Karaman 2013 yılı itibarıyla Türkiye geneli traktör sayısının %1'ini teşkil etmektedir.

İl topraklarının düz ve traktörle işlemeye elverişli olmasının yanı sıra ülke genelinde tarımsal üretimde makineleşme ve modernizasyon çalışmalarının hızlı bir şekilde gelişmesi, ilde traktör sayısı ile birlikte diğer tarımsal araç ve gereç sayısında da ciddi artışlara neden olmuştur.

Tablo 25.Karaman İli Tarımsal Araç ve Gereç Durumu (2013)

Grup Adı	Miktar (Adet)			
	Karaman		Türkiye	
	1991	2013	1991	2013
Traktörler	6.513	10.369	704.373	1.213.560
Biçerdöverler	174	135	10.946	15.486
Diğer Alet Ve Makinalar	63.004	138.339	6.244.005	8.895.025

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (Tüik),2014

2.5.1.6.Tarım Sektörünün Karşılaştığı Sorunlar

Karaman ilinde karasal iklim hakim olup, kışları soğuk ve yağışlı, yazları kurak ve sıcaktır. Sıcaklık kış aylarında -26,4 °C’ ye kadar düşmekte, yazın +40,4 °C’ ye kadar yükselmektedir. Karasal iklimin hakim olduğu bölgede ortalama yağış 240-360 mm arasında değişmektedir. Ermenek İlçesi ve Bucakkışla yöresi nispeten Akdeniz iklimi özelliklerini gösteren geçiş kuşağı iklimine sahip olup mikroklima özelliği göstermektedir (Karaman İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, 2013a: 2).

Tablo 26.Karaman İli Tarım Arazilerinin Sulanabilirlik Durumu

Tarım Arazisi (ha)	Toplam Sulanan Arazi (ha)	Devlet Sulaması (ha)			Halk Sulaması (ha)
		İl Özel İdaresi		DSİ	
		YÜS	Kooperatif		
		Sulaması	Sulamaları		
346.848	96.058	9.059	32393	22.838	31.768

Kaynak: Karaman İl Gıda ve Tarım İl Müdürlüğü Çalışma Raporu, 2013a

Tablo 26’da belirtildiği üzere Karaman’ın 346.848 ha’lık il ve ilçeler dahil toplam tarım arazisinin 252.584 ha’lık (%73) kısmı sulanabilir özellikte olmasına karşın sulanan alan 96.058 (%28) ha’dır.

2002 yılında toplam sulanan tarım arazilerinin % 11’inde basınçlı sulama sistemleri kullanılarak sulama yapılmakta iken, yapılan yeni yatırımlar ve sağlanan kredilerle bu oran 2013 yılı sonunda % 59’a ulaşmıştır. Karaman tarım arazilerinin yıllara göre sulama şekli 2002, 2005 ve 2013 yıl verileri ile birlikte Tablo 27’de görülmektedir.

Tablo 27.Karaman Tarım Arazilerinin Yıllara Göre Sulama Şekli

Sulama Durumu	2002	Yüzde (%)	2005	Yüzde (%)	2013	Yüzde (%)
Yüzey Sulama (Ha)	49.092	89	61.709	86	39.236	41
Basınçlı Sulama(Ha)	6.104	11	10.045	14	56.822	59
Toplam	55.196	100	71.754	100	96.058	100

Kaynak: Karaman İl Gıda ve Tarım İl Müdürlüğü Çalışma Raporu, 2013a

İç Anadolu Bölgesi Türkiye'nin en az yağış alan bölgesi Karaman'da bölgenin en az yağış alan illeri arasında yer almaktadır. Karaman İlinde uzun yıllar yağış ortalaması; Türkiye ortalamasının (643 mm) altında kalmıştır(326 mm). İlk ölçümlerin başladığı 1930 yılından günümüze kadar 1975 yılında 513,4 mm rekor düzeyde yağış almış ama, bu değer bile Türkiye ortalamasının altında kalmaktadır. En düşük yağışı 2005 yılında 223,9 mm olarak Türkiye yağış ortalamasının 1/3'ü olarak kayıtlara geçmiştir. Son 10 yılda ilde yağışlarda sürekli azalma görülmekte (son 10 yılın ortalaması 310,2 mm) ve özellikle bahar ve yaz aylarında sulama periyodunda hemen hemen hiç yağış alınamamaktadır. Karaman ili 1.814 milyon m³ yerüstü, 244 milyon m³ yeraltı olmak üzere toplam 2.058 milyon m³ su potansiyeline sahiptir. İlin yer üstü su potansiyelinin %85'ini Göksu oluşturmaktadır. Yıllık %75'i yeraltı su kaynaklarından, %25'i yerüstü su kaynaklarından olmak üzere toplam 586 milyon m³ su kullanılmaktadır. Tarımsal üretimdeki su kullanımının büyük kısmı Karaman ovasında bulunan köyler tarafından kullanılmaktadır (Karaman İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, 2013b: 3-4).

İlin yer üstü su potansiyelinin büyük kısmına sahip olan Göksu ve taşeli havzalarında bulunan köylerin tarımsal üretimde bu potansiyelin kullanılabilirliği oldukça düşüktür. Bu durumun birçok nedeni olmasına karşın bölgenin coğrafi yapısı, ekonomik seviyesi, alışkanlıkları, yatırım yapılabilirliği, girişimciliği ve arazi yapısı ve küçük parçalı olması gibi nedenler sıralanabilir.

Son yıllarda yaşanan ve tüm dünyada etkisi giderek hissedilen küresel ısınma ve iklim değişikliklerinden Karaman da ciddi derecede etkilenmektedir. Bu etki düzensiz yağış rejiminin oluşması ile kuraklık, sel gibi doğal afetler olarak görülmektedir. Karaman'ın Türkiye yağış ortalamasının çok altında bir yağış alıyor olması ve su rezervi açısından çok zengin olmaması su kullanımında tasarrufu artırıcı çalışmaların yürütülmesi gereğini ortaya

koymuştur.

2.5.1.7.Hayvancılık Sektörüne Genel Bakış

Karaman ilinde özellikle büyükbaş ve küçükbaş hayvan varlığı her geçen yıl artmaktadır. Tablo 28 Karaman ili hayvan varlığını özetlemektedir. 2006 yılından 2013 yılına kadar olan süreçte, inek sayısı %141, koyun sayısı %17, keçi sayısı %236 artmıştır. 2013 yılı itibari ile 57.867 inek, 372.059 koyun, 137.983 keçi ve 1.334.109 kümes hayvanı mevcuttur.

Tablo 28.Karaman İli Hayvan Varlığı

Yıllar	İnek	Koyun	Keçi	Kümes
2006	24.012	317.255	41.060	1.379.805
2008	35.112	304.396	35.973	905.687
2010	38.314	274.701	42.645	1.086.593
2011	45.996	328.577	100.747	1.245.194
2012	52.058	372.888	112.147	1.280.875
2013	57.867	372.059	137.983	1.334.109

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (Tüik),2014

Tablo 29’da 2010-2013 yılları kümes hayvanları sayıları verilmiştir. 2013 yılında 3 yıllık bir projeksiyonda, yumurta tavuğunda %22,74; hindi sayısında %19,95; kaz sayısında %53,11 ve ördek sayısında %68’lik bir artış gerçekleşmiştir.

Tablo 29.Karaman İlinde Kümes Hayvancılığı

Üretim Cinsi	2010	2013	2010/2013 (%)
Yumurta Tavuğu- Miktar (Adet)	1.082.281	1.328.442	22,74%
Hindi- Miktar (Adet)	3.043	3.650	19,95%
Kaz-Miktar (Adet)	789	1.208	53,11%
Ördek- Miktar (Adet)	480	809	68,54%

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (Tüik),2014

Tablo 30’da 2010-2013 yıllarına ait arı kovan sayıları bal üretimi ve balmumu üretimi kg miktarları yer almaktadır. Türkiye bal üretiminde %0,87’sini Karaman ili karşılamaktadır. 2012 yılında önceki yıllara göre kovan sayısı, bal üretimi ve balmumu üretimi düşüş göstermiştir. 2013 yılında 2010 yılına göre kovan sayısı artmış olsa da üretimde düşüş devam etmiştir. Bu durumun mevsimsel ve iklimsel etkilerden olduğu düşünülmektedir.

Tablo 30.Karaman İlinde Arıcılık Durumu

Yıl	Yeni kovan	Eski kovan	Top. kovan	Bal üretimi (ton)	Balmumu
2010	41.883	838	42.721	757,219	56,873
2011	45.505	740	46.245	820,388	57,062
2012	43.801	643	44.444	656,521	49,132
2013	45.732	539	46.271	558,661	35,417

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (Tüik), 2014

Tablo 31’de Karaman ili hayvansal ürünlerin üretim miktarları verilmektedir. 2013 yılında Karaman’da süt üretimi içinde en fazla üretim inek sütündedir. Ayrıca il Türkiye keçi sütü üretiminin yaklaşık %1,5’ini, koyun sütü üretiminin %1,3’ünü karşılamaktadır (Türkiye İstatistik Kurumu, 2014).

Tablo 31.Karaman İli Hayvansal Ürünlerin Üretim Miktarı

Yıllar	İnek sütü	Koyun sütü	Keçi sütü
2006	25.087	8.665	1.433
2008	38.427	7.885	1.299
2010	48.001	9.861	2.071
2011	54.871	11.265	4.972
2012	61.164	13.266	5.106
2013	67.676	14.455	6.495

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (Tüik), 2014

2.5.2.Sanayi ve Ticaret Sektörü

Karaman şehri ve çevresinde çok sayıda işgücü istihdam eden modern sanayi tesisleri bulunmaktadır. Bunların başında tarıma dayalı gıda sanayi tesisleri gelmektedir. Karaman’ın kendisiyle benzer özellikler gösteren diğer illere nazaran, çok büyük denilebilecek bir sanayi potansiyeline sahip olduğu söylenebilir. Bisküvi, un, bulgur, gofret, dokuma, hayvansal ürünler endüstrisi ile tarım aletleri, makine endüstrisi, yem sanayi, orman ürünleri işleme ve maden çıkarma endüstrisinde etkili ve ülke ekonomisinde söz sahibi olan kuruluşlarıyla gelecek vaat eden şehirler arasında olduğu söylenebilir.

Karaman İl Özel İdaresi’nin stratejik planına göre (2011–2015), yerel sermaye birikiminin ve girişimciliğin mevcudiyetinden dolayı yıllık 250 milyon Usd’ye yakın ihracat malı üretilmektedir. (Karaman İl Özel İdaresi Stratejik Planı, 2011:5) Ayrıca sektörel yoğunlaşmanın olmasının da etkisiyle, özellikle bisküvi, gofret ve bulgur üretiminde

Türkiye genelinde önemli bir paya sahiptir.

Bununla birlikte İstanbul Sanayi Odasının (İSO) hazırladığı "Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu Araştırması" listesinde, Karaman firmaları olan Biskot Bisküvi Gıda San. ve Tic.A.Ş. , Bifa Bisküvi ve Gıda San.A.Ş. ve Şimşek Bisküvi ve Gıda San.A.Ş yer alma başarısı göstermişlerdir.

Biskot Bisküvi 2011 yılı 500 büyük kuruluş sıralamasında 208. sırada yer alırken 2012 yılında 120. sıraya, 2013 yılında 113.sıraya; Bifa Bisküvi 2011 yılında 303. sırada iken 2012'de 254. ve 2013'de 211.sıraya; Şimşek Bisküvi 2011 yılında 454. sırada iken 2012'de 449. ve 2013'de 442.sıraya yükselmişlerdir. Anı Bisküvi ise 2013 yılında 471.sıradan 500 büyük kuruluş sıralamasına dahil olmuştur. Üretimden Satışlar ise 2013 yılında Biskot Bisküvi için 717.522.187 TL, Bifa Bisküvi için 413.856.712 TL, Şimşek Bisküvi için 213.638.125 TL ve Anı Bisküvi için 199.453.786 TL olmuştur (İstanbul Sanayi Odası, 2014).

Kentte yetişmiş işgücünün bulunmasının da sanayinin gelişimine destek vermesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Ayrıca nüfusun genç olması sanayiye müspet katkılar sağlamaktadır. Ancak Karaman kent merkezine yönelik göçün de artma eğiliminde olduğu görülmektedir.

Karaman, tarihi ipek yollarının üzerinde bulunması ve mevcut ekonomik potansiyeli ile ticari hayatın daima canlı kalmasına ve tarihten bugüne, gerek tarımsal üretiminin, gerekse imalat sanayinin canlı bir pazarı olmuştur. Eskiden de buğday, arpa, haşhaş vb. tarım ürünlerinin yanında, bulgur, un, helva, pekmez vb. ürünlerin ülke çapında ticaretinin yapıldığı önemli bir konuma sahip olduğu bilinmektedir. Bugün ise, imalat sanayindeki ve tarımsal üretimindeki artış Karaman'ın ticari hayatını olumlu yönde etkilemektedir. Karaman'dan diğer illere, hububat, bakliyat, un, bulgur, bisküvi, gofret,

çikolata, yem, canlı hayvan, taze et, sucuk, yün tiftik, sebze, meyve, kuru üzüm, peynir, yumurta, deri, pamuk ipliği, tekstil, halı, kömür, zirai aletler ve çeşitli makineler satılmaktadır. Diğer illerden, tuhafiyeye, konfeksiyon, kösele, elektrikli beyaz ev eşyaları, inşaat malzemeleri, sigara, çay, şeker, alkollü içecekler, ilaç, gıda maddeleri, akaryakıt, oto ve oto yedek parçaları ile gıda sanayinde kullanılan yağ ve şeker gibi hammaddeler satın alınmaktadır (Köşker ve diğ., 2012: 83).

2.5.2.1.Karaman İli İmalat Sanayi Yapısı

Karaman İlinde sanayi siciline kayıtlı sanayi işletmesi sayısı Tablo 32’de de görüleceği üzere 234’tür. Karaman ilinde bulunan sanayi işletmelerinin sektörel dağılımına baktığımızda;

%27,78 Gıda Ürünlerinin İmalatı,

%14,10 Diğer Madencilik ve Taşocaklığı,

%11,54 Başka Yerde Sınıflandırılmamış Makine ve Ekipman İmalatı,

%8,12 Ağaç ve Mantar Ürünleri İmalatı (Mobilya Hariç) Saz, Saman ve Benzeri

Malzemelerden, Örülerek Yapılan Eşyaların İmalatı,

%6,84 Kauçuk ve Plastik Ürünlerin İmalatı,

%5,13 Kömür ve Linyit Çıkarılması,

%4,70 Diğer Metalik Olmayan Mineral Ürünlerin İmalatı,

%3,42 Mobilya İmalatı,

%2,99 Kağıt ve Kağıt Ürünlerinin İmalatı,

%2,99 Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı (Makine ve Teçhizatı Hariç),

%2,56 Elektrikli Teçhizat İmalatı,

%2,14 Elektrik, Gaz, Buhar ve Havalandırma Sistemi Üretim ve Dağıtımı,

%1,71 Giyim Eşyası İmalatı,

%4,27 Diğer imalatlar bulunmaktadır.

Tablo 32.Karaman Sanayi Siciline Kayıtlı Firmaların Sektörel Dağılımı

Nace	Sektör	Firma	Çalışan
10	Gıda Ürünlerinin İmalatı	65	13.775
05	Kömür ve Linyit Çıkarılması	12	1.425
08	Diğer Madencilik ve Taşocakçılığı	33	532
22	Kauçuk ve Plastik Ürünlerin İmalatı	16	472
17	Kağıt ve Kağıt Ürünlerinin İmalatı	7	446
28	Başka Yerde Sınıflandırılmamış Makine ve Ekipman İmalatı	27	297
14	Giyim Eşyası İmalatı	4	281
23	Diğer Metalik Olmayan Mineral Ürünlerin İmalatı	11	224
16	Ağaç ve Mantar Ürünleri İmalatı (Mobilya Hariç) Saz, Saman ve benzeri Malzemelerden, Örülerek Yapılan Eşyaların İmalatı	19	193
25	Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı	7	160
31	Mobilya İmalatı	8	150
35	Elektrik, Gaz, Buhar ve Havalandırma Sistemi Üretim ve Dağıtım	5	97
27	Elektrikli Teçhizat İmalatı	6	79
38	Tehlikesiz Atıkların Toplanması	1	72
29	Motorlu Kara Taşıtları Treyler (Römork) ve Yarı Treyler (Yarı Römork) İmalatı	2	50
20	Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalatı	4	45
24	Ana Metal Sanayi	2	23
19	Kok Kömürü ve Rafine Edilmiş Petrol Ürünleri İmalatı	1	17
09	Madencilik Destekleyici Hizmet Faaliyetleri	2	9
11	İçecek İmalatı	1	9
18	Matbaacılık	1	7
Toplam		234	18.363

Kaynak: Karaman Bilim Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü, 2014

Tablo 33 Karaman ilinde ilçe bazlı olarak sanayi durumunu göstermektedir.

Karaman ilinde toplam 607 sektörel faaliyetin 546'sının il merkezinde gerçekleştiği görülmektedir. Faaliyetlerin toplam %90'ı il merkezinde, %10'u ise ilçelerde gerçekleşmektedir.

Başyayla ilçesinde faaliyet gösteren kapasite raporuna sahip imalatçı bulunmazken, Kazımkarabekir'de 1, Ayrancı'da 13, Sarıveliler'de 7 ve Ermenek ilçesinde 38 faaliyet birimi bulunmaktadır.

Tablo 33.Karaman İlçelere Göre Sanayi Durum Tablosu

İlçeler	Faaliyet Sayısı**	Nace	Sanayi Kolları	Faaliyet Sayısı**
Ayrancı	13	B	Madencilik ve Taşocakçılığı	3
		C	İmalat	10
Başyayla	2	B	Madencilik ve Taşocakçılığı	2
Ermenek	38	B	Madencilik ve Taşocakçılığı	24
		C	İmalat	12
		D	Elektrik, Gaz, Buhar Ve İklimlendirme Üretimi Ve Dağıtımı	2

Tablo 33'ün devamı

İlçeler	Faaliyet Sayısı**	Nace	Sanayi Kolları	Faaliyet Sayısı**
Kazımkarabekir	1	E	Su Temini; Kanalizasyon, Atık Yönetimi Ve İyileştirme Faaliyetleri	1
Sarıveliler	7	B	Madencilik ve Taşocakçılığı	2
		C	İmalat	4
		D	Elektrik, Gaz, Buhar Ve İklimlendirme Üretimi Ve Dağıtımı	1
Karaman Merkez	546	A	Tarım, Ormancılık Ve Balıkçılık	16
		B	Madencilik Ve Taş Ocakçılığı	18
		C	İmalat	490
		D	Elektrik, Gaz, Buhar Ve İklimlendirme Üretimi Ve Dağıtımı	1
		E	Su Temini; Kanalizasyon, Atık Yönetimi Ve İyileştirme Faaliyetleri	7
		H	Ulaştırma Ve Depolama	2
		I	Konaklama Ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	3
		N	İdari Ve Destek Hizmet Faaliyetleri	9
Karaman İl Toplamı	607	A	Tarım, Ormancılık Ve Balıkçılık	16
		B	Madencilik Ve Taş Ocakçılığı	49
		C	İmalat	516
		D	Elektrik, Gaz, Buhar Ve İklimlendirme Üretimi Ve Dağıtımı	4
		E	Su Temini; Kanalizasyon, Atık Yönetimi Ve İyileştirme Faaliyetleri	8
		H	Ulaştırma Ve Depolama	2
		I	Konaklama Ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	3
		N	İdari Ve Destek Hizmet Faaliyetleri	9

Kaynak: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) Veritabanı, 2014

*Avrupa Topluluğunda Ekonomik Faaliyetlerin İstatistik Sınıflaması

** Veri sistemi, üretim faaliyetlerini analize yönelik olduğu için firma sayıları yerine NACE Rev.2 Koduna göre faaliyet sayıları dikkate alınmıştır.

Sanayi sicil kayıtlarına göre Karaman ilinde kayıtlı işletmelerde çalışan personel sayısı toplam 18.363'tür. Karaman ilinde sanayi sektörlerinde çalışanların %75'i gıda ürünleri imalatı, %7,7'si kömür ve linyit çıkartılması sektöründe istihdam edilmektedir. İstihdamın %82'si işçi, %2'si mühendistir.

Personel sayısına göre büyük işletmeler ise aşağıdaki gibi sıralanabilir.

- Biskot Bisküvi Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş
- Bifa Bisküvi ve Gıda Sanayi A.Ş
- Saray Bisküvi ve Gıda Sanayi A.Ş
- Şimşek Bisküvi ve Gıda Sanayi Ticaret A.Ş
- Anı Bisküvi Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş

Karaman sanayisinde öne çıkan sektörler genellikle tarıma dayalı imalat grubundadır. Özellikle, bisküvi, şekerleme, bulgur, meyve suyu gibi tarım eksenli işletmeler gelişmiştir.

Tablo 34’de Karaman ili ürün bazında kapasite miktarları incelendiğinde, tatlı bisküviler, gofret, hazır beton, kakao ve çikolata sanayi makineleri, buğdayın öğütülmesine yönelik sanayi,kek ve pastane ürünleri, çiftlik hayvanı yemleri, yumurta üretimi, ekmek, bulgur, beyaz peynir, mermer ve çikolata ürünlerinin ön plana çıktığı görülmektedir.

Tablo 34.Karaman İli Ürün Bazında Kapasite Miktarları (İlk 40 Ürün)

No	Kodu	Açıklama	Kap. Rapor Sayı	Kapasite Miktarı (Birim/Yıl)	
1	10.72.12.53.00	Tatlı bisküviler; çikolatayla veya kakao içeren diğer müstahzarlarla kısmen veya tamamen kaplı gofret ve kağıt helvalar	13	156.980.522	Kg
2	10.72.12.59.00	Gofretler ve kağıt helvalar (tuzlular dahil; çikolatayla veya çikolata içeren diğer müstahzarlarla kısmen veya tamamen kaplı gofret ve kağıt helvalar)	12	22.180.050	Kg
3	23.63.10.00.00	Hazır beton	12	2.720.544.000	Kg
4	28.93.17.20.00	Sanayi makineleri, şekerleme, kakao veya çikolatanın hazırlanması ve imalatı için olanlar	12	1.497	Ad.
5	10.61.40.50.00	Kepek, kavuz ve diğer artıklar (buğdayın kalburdan geçirilmesi, öğütülmesi veya diğer işlemleri sonucunda kalan)	12	121.336.000	Kg
6	10.71.12.00.00	Kek ve pastane ürünleri; tatlandırıcı ilave edilmiş diğer unlu ürünler	10	89.388.330	Kg
7	10.91.10.37.00	Çiftlik hayvanlarının beslenmesinde kullanılan müstahzarlar, kümes hayvanları için olanlar (karışımlar hariç)	10	102.212.000	Kg
8	01.47.00.00.01	Yumurta üretimi	10	242.145.312	Ad.
9	10.72.12.55.00	Tatlı bisküviler (sandviç bisküviler dahil; çikolatayla veya çikolata içeren diğer müstahzarlarla kısmen veya tamamen kaplı olanlar hariç)	9	59.620.348	Kg
10	10.71.11.00.01	Ekmek - normal	9	3.495.861	Kg
11	10.61.21.00.02	Ekmeklik ve kaplıca (kızıl) buğday unu	9	228.071.676	Kg
12	10.72.19.40.00	Bisküviler (çikolatayla veya kakao içeren diğer müstahzarlarla kısmen veya tamamen kaplı olanlar, tatlı bisküviler, gofretler ve kağıt helvalar hariç)	8	23.493.600	Kg
13	10.61.33.55.05	Bulgur	8	77.324.186	Kg
14	10.72.12.57.00	Gofret ve kağıt helvalar (bitmiş ürünün ağırlığına göre su içeriği > % 10 olan) (dondurma kornetleri, sandviç gofretler, diğer benzeri ürünler hariç)	8	18.925.130	Kg
15	10.51.40.50.02	Beyaz peynir	8	15.977.895	Kg
16	28.93.17.13.00	Sanayi makineleri, ekmek ve diğer unlu mamuller için olanlar (elektrikli olmayan fırınlar hariç)	8	452	Ad.
17	08.11.11.36.00	Mermer ve traverten, dikdörtgen veya kare bloklar ya da kalın tabakalar (slab) şeklinde kesilmiş	8	130.258.100	Kg
18	08.11.11.33.00	Mermer ve traverten, ham veya kabaca tıraşlanmış	8	120.336.000	Kg
19	10.82.21.30.00	Çikolata ve kakao içeren diğer gıda müstahzarları, ağırlığı >2 kg olan blok, dilim ve bar şeklinde veya sıvı, ezme, toz veya diğer dökme formlarda, içerik ağırlığı > 2 kg olan kap veya hazır paketlerde, ağırlığına göre kakao yağı içeriği >= % 18 olanlar	7	18.774.200	Kg
20	08.12.12.30.02	Mıdır	7	1.152.980.000	Kg
21	10.51.40.50.01	Kaşar peyniri	7	7.029.000	Kg
22	82.92.10.00.01	Gıda maddelerinin ambalajlanması ve dolumu	7	72.308.600	Kg

Tablo 34'ün devamı

No	Kodu	Açıklama	Kap. Rapor Sayı	Kapasite Miktarı (Birim/Yıl)	
23	05.20.10.30.03	Linyit - Toz (Brüt kalori değeri < 23,865 kJ/kg olan)	7	143.664.000	Kg
24	05.20.10.30.02	Linyit - Ayıklanmış (parça) (Brüt kalori değeri < 23,865 kJ/kg olan)	7	191.916.000	Kg
25	10.82.22.90.00	Kakaolu gıda ürünleri (kakao hamuru, yağı, tozu, çikolata kalıpları, dilimleri, barları, sıvıları, ezmeleri, tozları, granülleri ve 2 kg'dan büyük paketlerde diğer dökme forundakiler, içecek yapımında kullanılanlar, sürülebilir çikolatalar hariç)	6	23.996.500	Kg
26	31.09.12.30.00	Ahşap yatak odası mobilyaları (duvarlara gömme dolaplar için bağlantı parçaları, yatak destekleri, lambalar ve aydınlatma parçaları, ayaklı aynalar, koltuklar hariç)	6	8.197	Ad.
27	01.47.00.00.00	Kümes hayvanları yetiştiriciliği,	6	402.817	Ad.
28	31.09.12.50.00	Ahşap yemek odası ve oturma odası mobilyaları (vitrin, büfe ve yemek masası ile televizyon, çay ve kahve sehpalari, vb. yemek ve oturma odası mobilyaları) (ayaklı aynalar, koltuk, sandalye ve benzeri oturaklar hariç)	6	4.961	Ad.
29	10.82.22.35.00	Çikolata (tahıl, meyve veya sert kabuklu yemiş ilaveli kalıp, dilim veya bar halinde olanlar) (doldurulmuş olanlar ve çikolatalı bisküviler hariç)	6	11.031.400	Kg
30	10.51.40.50.03	Tulum peyniri	6	589	Kg
31	16.22.10.30.00	Parke paneller, ahşaptan (mozaik yer döşemeleri için olanlar)	5	1.202.600	m2
32	16.23.11.50.00	Kapılar, bunların kasaları ve eşikleri (ahşaptan yapılmış)	5	25.916	Ad.
33	22.23.14.50.02	Plastikten kapılar ve bunların çerçeveleri ile pervazları ve kapı eşikleri	5	15.012	m2
34	31.09.13.00.00	Diğer ahşap mobilyalar (yatak odası, yemek odası, oturma odası, mutfak, büro, tıbbi, cerrahi, dişçilik/veterinerlik mobilyaları ile hi-fi, videolar ve televizyonlar için özel tasarlanmış kasalar ve dolaplar hariç)	5	139.405	Ad.
35	22.23.14.50.01	Plastikten pencereler ve bunların çerçeveleri ile pervazları ve pencere eşikleri	5	51.836	m2
36	16.24.13.20.00	Ahşap kutular; sandıklar; kasalar; silindirik kutular ve benzeri ahşap paketleme malzemeleri (kablo makaraları hariç)	4	1.954.640	Kg
37	17.21.13.00.00	Koli, kutu ve benzeri muhafazalar, oluklu kağıttan veya mukavvalardan	4	51.623.700	Kg
38	31.02.10.00.00	Mutfak mobilyaları	4	11.662	Ad.
39	10.72.11.50.00	Peksimet, kızarmış ekmek ve benzeri kızarmış ürünler	4	6.959.200	Kg
40	10.51.52.41.01	Ayran	4	8.340.980	Kg

Kaynak: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) Veritabanı, 2014

Tarıma dayalı imalat sanayi, Karaman ilinde en önemli sektör konumundadır.

Karaman ilinde toplam imalat sanayi içinde tarıma dayalı imalat sanayinin payı yüksektir.

Karaman'da girdisini tarımdan alan, tarıma dayalı imalat sanayi kapasite raporu sayısı 310'dur. Bölgedeki tarıma dayalı imalat sanayinin 17 kâğıt ve kâğıt ürünlerinin imalatı dışındaki tüm başlıkları, hammaddesini bölgeden almaktadır. Karaman ilinde, imalat sanayisine bağlı 594 adet kapasite raporu vardır. Tarıma dayalı imalat sanayisi toplam imalat sanayisinin %52,18'ine karşılık gelmektedir.

TÜİK verilerine göre, Karaman ilinde, elma üretim miktarı 2013 yılı itibari ile 571.479 tondur. İlin önemli elma üretim potansiyeli bulunmaktadır. Bu önemli üretim potansiyeline rağmen; ilde üretilen meyvelerin meyve suyuna dönüştürülmesine yönelik sadece bir adet tesis bulunduğu için, Karaman ili meyve suyu üretimi noktasında Bursa ve

Konya-Ereğli ile entegre olmuş durumdadır.

2.5.3.Hizmetler Sektörü

Karaman kentinde yaklaşık 15.000 kişi hizmetler sektöründe çalışmaktadır. Bu çalışanların 6.700'ü yönetim, eğitim, sağlık, toplum hizmeti ve sosyal hizmetlerde, 2.300 kadarı inşaat sektöründe, 3.800'ü toptan – perakende ticaret sektöründe, 1064'ü ulaştırma, haberleşme, depolama sektöründe, 980'i mali kurumlar muhasebe ve sigorta sektöründe çalışmaktadır.

Kent, eğitim hizmetleri konusunda beklentileri karşılar görünmektedir. Okullardaki öğretmen açığının yok denilecek seviyelerde olduğu bilinmektedir. Türkiye genelinde %20 olan okul öncesi eğitim okullaşma oranının Karaman'da %66,93 olması, yine Türkiye genelinde %44 olan ortaöğretim okullaşma oranının Karaman'da %56,4 seviyelerinde olması ve okullardaki internet erişim altyapısının %90'lara varan oranda sağlanabilmiş olması Karaman'daki eğitim hizmetlerinin yeterliliği konusunda fikir verici görünmektedir (Zeren, 2011: 120).

Karaman'da üniversitenin günden güne büyümesi birçok açıdan önemli görülmektedir. Üniversitenin şehrin eğitim hizmetleri konusunda yeterlilik seviyesini arttıran en önemli unsurlardan biri olduğu şüphesizdir. Ayrıca yaptığı faaliyetlerle, şehrin entelektüel anlamda tanıtımına katkı yaparak, cezbediciliğini arttırmaktadır. Ayrıca, üniversite öğrencilerinin şehre kattığı hareketlilik ve kent ekonomisine yaptığı müspet katkılar da göz ardı edilemeyecek unsurlar arasındadır. Öğrencilerin yeme, içme, barınma, ulaşım, eğlence, vb. gibi ihtiyaçlarını şehirden karşıladıkları düşünüldüğünde; söz konusu etkinin boyutu daha anlaşılır olmaktadır. Burada sayılamayan birçok yönüyle Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Karaman için her anlamda avantaj sağlayan önemli bir değerdir.

Kentte verilen sağlık hizmetlerinin de yeterli seviyelere doğru gelişme gösterdiği

belirtilebilir. Özellikle kent merkezinde, gerek devlete bağlı ve gerekse özel hastaneler vasıtasıyla sağlık hizmetlerinin yeterliye yakın bir oranda görülebildiği düşünülmektedir. Devlet Hastanesi'nin yeni hizmet binası tamamlanmış ve sağlık hizmetlerinin daha verimli şekilde devam etmesine imkan sağlanmıştır.

Sağlık hizmetleri noktasında dikkati çeken bir eksikliğin; şehrin geçmişte Konya ilinin ilçesi olmasından ve Konya'nın Büyükşehir olmasından dolayı, bireylerin Konya alışkanlığının devam etmesi olduğu düşünülmektedir. Ancak söz konusu durumda, kentteki özel hastanelerin gelişimiyle bir nebze iyileşme görüldüğü söylenebilir. Buna rağmen, Karaman'da sağlık hizmetlerinin tam manasıyla yerine getirilebildiği kanaatinin vatandaşlarda tam olarak yerleşmediği ifade edilebilir.

Karaman ekonomisinde önemli yer tutan ve ekonomi alanında çalışan şirket, üretici, ticaret erbabı ve çeşitli meslek gruplarına hizmet veren odalar ve birlikler de bulunmaktadır. Bunlardan en dikkat çekenler arasında Sanayi ve Ticaret Odası, Ziraat Odası, Ticaret Borsası, Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliği, Tabipler Odası, Mimarlar Odası ve Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavirler Odası sayılabilir.

Karaman ili sürekli büyüyen ve gelişen dinamik bir yapıya sahiptir. İl nüfusunun düzenli olarak artan bir yapıda olması insani ihtiyaçlar doğrultusunda bu sektörde yatırımların yapılabilirliğini ortaya koymaktadır. Özel eğitim kurumları, sağlık yatırımları, otel, alışveriş mekanları, gıda üreten tesisler, artan öğrenci ve olası askeri nüfusla bağlantılı olarak yurt, çamaşırhane, spor tesisi gibi yatırımlar mantıklı yatırımlar olarak söz konusu olabilir.

2.5.3.1.Turizm

Karaman, coğrafi konumunun, iklim ve bitki örtüsünün elverişliliği nedeniyle yaklaşık 10.000 yıldan beri önemli bir yerleşim merkezi olmuştur. Bu yüzden Türkiye'nin gizli kalmış

turizm merkezlerinden biri olduğu söylenebilir. Karaman'daki bu potansiyel, Paleolitik Devirden bu yana insan yerleşimlerinin izlerinin bulunmasıyla kendisini göstermektedir.

Höyük yerleşmeleri (Pınarbaşı ve Canhasan Höyükleri), İlk Hristiyanlık, Roma, Bizans devri eserler (Derbe Höyüğü, Madenşehir, Manazan Mağaraları), Selçuklu, Karamanoğlu ve Osmanlı Devleti'ne ait eserler (camiler, medreseler, türbeler) Karaman ve çevresinin önemli beşeri turizm varlıklarındandır. Bunun yanında çevredeki akarsu vadileri, mağaralar, Karadağ volkan kütlesi, göller, sazlıklar ve bataklıklar Karaman şehrinin doğal güzelliklerini oluşturmaktadır. Bu unsurlarla Karaman'ın önemli bir turizm potansiyeli olmasına rağmen, mevcudiyeti yeterli oranda değerlendirilememiştir (Karaman İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2014).

2.5.3.1.1.Karaman İli Turizm Potansiyeli Yüksek Bölgeler ve Mekanlar

Karaman'da dinsel, kültürel, idari, sivil yapılar, doğal anıtlar arkeolojik, kentsel ve doğal sitler olmak üzere toplam 426 değer bulunmaktadır. Tablo 35'de görüleceği gibi 70 adet arkeolojik sit, 4 adet kentsel sit alanı, 230 adet dini ve kültürel varlıklar, 3 adet askeri yapı, 102 adet sivil mimari örnekleri ve 8 adet anıt ağaç bulunmaktadır. Bunlardan bazılarına ilişkin detay bilgileri aşağıda verilmiştir (Karaman İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2014).

Tablo 35.Karaman Kültür Varlıkları

Arkeolojik Sit Alanları Sayısı	Kentsel Sit Alanları Sayısı	Dini ve Kültürel Varlıklar	Askeri Yapılar	Sivil Mimari Örnekleri	Anıt Ağaçlar	Toplam Kültür Varlıkları
79	4	230	3	102	8	426

Kaynak:Karaman İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2014

2.5.3.1.1.1.Dağlar

2.5.3.1.1.1.1.Karadağ

İlin Karadağ bölgesinde, Madenşehir Örenyeri, Değle Örenyeri, Mahallaç Kilisesi, Başdağ Havuzu ve Askeri Yapıları, Gözdağı Örenyeri ve Gözdağı Şarap

İşlikleri, Karadağ'ın eteklerinde bulunan Süleymanhacı Köyü yakınlarındaki Orta Anadolu'da şu ana kadar bilinen en eski yerleşim yeri olan Pınarbaşı, Karadağ'ın 12 km doğusunda Süleymanhacı ve Adakale Köyleri arasındaki Kızıldağ'da, Kral Harttapus ait bir kabartma, hiyeroglif Kitabeler ile büyük bir kaya bloğu üzerine kazıma tekniğinde yapılmış Harttapus'un Rölyefi ve kale kalıntıları bulunmaktadır.

Çok yoğun sit potansiyeli gösteren Karadağ, eko turizm, tarih turizmi, kültür turizmi, yamaç paraşütü, yayla turizmi, yaban hayatı ve av turizmi potansiyellerini bir arada taşıyan bir destinasyon ve cazibe merkezi konumundadır.

İl'in Karadağ Bölgesi Kültür ve Turizm Bakanlığı 2023 Türkiye Turizm Stratejisinde belirlenen 50 milyon turist 50 milyar Usd gelir hedeflerinin tutturulmasında önemli katkı sağlayabilecek bir kompleks ve cazibe merkezi olup, Karaman'ın turizm alanında da layık olduğu yere gelebilmesi, Karaman turizminin geliştirilmesi ve bölgenin, turizmin sosyo ekonomik faydasından daha çok yararlanabilmesi için, 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu, Kültür ve Turizm Koruma ve Geliştirme Bölgeleri ile Turizm Merkezlerinin Belirlenmesine ve İlanına ilişkin Yönetmelik hükümlerince; Karadağ'ın "Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi" olarak ilan edilebilmesi kapsamındaki çalışmalar tamamlanarak dosya Bakanlığa gönderilmiştir.

2.5.3.1.1.2.Kızıldağ ve Harttapus Anıtı

Karaman'ın 55 km kuzeyinde, Süleymanhacı ve Adakale köyü arasındadır. Kızıldağ üzerinde M.Ö. 10.yy.'a tarihleme hiyeroglif kitabeler ile Harttapus'un rölefi bulunmaktadır.

2.5.3.1.1.2.Tarihi Yerleşimler ve Arkeolojik Kalıntılar

2.5.3.1.1.2.1.Derbe

Karaman Merkez İlçe Ekinözü Köyü sınırları içerisinde yer alan Derbe Kerti

Höyük adıyla da bilinmektedir. Höyük üzerinde yapılan araştırmalarda bazı yapıların temel izleri ile Milattan Önce II. Bin, Hellenistik, Roma ve Bizans devirlerine ait çanak çömlek parçaları görülebilmektedir. Derbe'nin İncil'de de adı geçmektedir. Aziz Pavlos tarafından üç kez ziyaret edilen bu yer, Hristiyanlık dünyası tarafından kutsal kabul edilen bir Piskopusluk merkezidir. Karaman merkeze bağlı Ekinözü Köyü'nde yer alan Derbe Höyüğü'nde Arkeolojik Kazı ve Sondaj Çalışmaları yapılması Bakanlık Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğüne uygun görülerek, kazı çalışmalarına Selçuk Üniversitesi Arkeoloji Bölümü tarafından Müze Müdürlüğü Başkanlığında 10.07.2013 tarihinde başlanmıştır.

2.5.3.1.1.2.2.Binbirkilise

Karaman'ın kuzeyinde yer alan ve volkanik bir dağ olan Karadağ kitlesinin üzerinde orta çağ Bizans sanatını yansıtan bir çok kalıntı vardır. Bu kalıntılar Madenşehir Öreni, Yukarı Ören ve Değle Öreni adıyla bilinen yerlerde yoğunluk gösterir. Yöre halkı arasında Binbirkilise olarak bilinir. Binbir sözcüğü Türklerin eski gelenekleri ile ilgilidir. Burada 20. yüzyılın başlarında araştırma yapmış olan William Mitchell Ramsay ve Gertrude Bell, köylülerin yöreyi bu şekilde adlandırmalarından esinlenerek araştırmaları topladıkları kitabın adını “The Thousand And One Churches” koymuşlardır.

2.5.3.1.1.2.3.Madenşehir

Karaman'a 37 km. uzaklıkta olan Madenşehir Öreni içerisinde günümüzde de Madenşehir adında bir köy yerleşmesi vardır. Bu durum sonucu birçok yapı yok olmuştur. Halen bir bölümü ayakta duran ve incelendiği zaman yapıldığı devrin sanatı, mimarisi hakkında fikir veren yapılardır. Köyün girişinde, Binbirkilise yapılarının en büyüğü olan kesme taştan inşa edilmiş bir numaralı bazilika bulunmaktadır.

2.5.3.1.1.2.4.Değle Öreni

Madenşehirin 4 km. batısında Yassitepe (Üçkuyu) Köyü bu köyün de 3 km. batısında Değle Mahallesi yer almaktadır. Bu yolda gidilirken yoldan Bizans devrine ait bazı yapıların kalıntıları görülebilmektedir. Köy içerisine çıkan yolun solunda bulunan hafif meyilli tepenin güney yamaçlarında, doğu-batı yönünde teraslar ve sokaklar halinde düzenlenmiş alanda Bizans Devri konut mimarisi ile karşılaşmaktadır. Konutlar dini yapılara göre daha basit ve özensiz yapılmışlardır. 2-3 odalı olanları vardır.

2.5.3.1.1.2.5.Mahalaç Kilisesi

Karadağın en yüksek noktası olan (2283 m.) Mahalaç tepesinde kesme taştan latin haçı planlı bir kilise, kilisenin kuzeyinde serbest haç planlı bir mezar şapeli, kilisenin batısında manastır binası ve aralarında kalan avluda da sarnıçlar bulunmaktadır. Bu yapılar taş dehlizler ile bir birine bağlanmıştır. Manastır binası tamamen yıkılmıştır. Mahalaç kilisesinin özelliği üç taraftan beşik tonozlarla desteklenen ortadaki kare mekanın üzerinin bir kule şeklinde yükselmesi ve üstünün kubbe ile örtülmesidir. Mahalaç Kilisesi'nin 4. yüzyıl ile 6. yüzyıl arasında yapıldığı düşünülmektedir.

2.5.3.1.1.2.6.Başdağ Kalesi ve Askeri Tesisleri

Araştırmacılar tarafından Karadağ'ın değişik yerlerinde Binbirkilise Bölgesini koruyan kale kalıntıları tespit edilmiştir. Bunlardan en önemlisi Karadağ'ın Kılbasan yönündeki yükseltisi üzerindeki Başdağ Kalesi ve Askeri tesisleridir. Başdağ kuzey-güney yönünde iki tepe ve bunların arasındaki bir düzlükten ve krater çukurundan oluşmaktadır. Esas kale Kılbasan yönüne ve Mahalaç yönüne hakim olan kuzey tepesi üzerindedir. İri kesme taşlarla inşa edilmiş olan kalenin kuzeyde iki, doğuda bir burcu bulunmaktadır. Burçlar çokgen ve yuvarlak plandadır. Kalenin kuzey ve doğu duvarlarına bitişik koğuşlar, iç avluda da büyük bir sarnıç vardır.

2.5.3.1.1.2.7.Canhasan Höyüğü

Karaman şehir merkezinin 13 km. kuzeydoğusunda bulunmaktadır. Canhasan bölgesinde 3 ayrı höyük bulunmuştur. Canhasan I Höyüğü Kalkolitik Çağ, Canhasan II Höyüğü, Hellenistik, Roma ve Bizans dönemleri, Canhasan III Höyüğü ise Neolitik Çağ'da yerleşime sahne olmuştur.

2.5.3.1.1.2.8.Taş Ambarlar

Karaman İli Taşkale Kasabası sınırları içerisinde bulunan Tahıl Ambarları, Taşkale içinde killi kireç taşından oluşan yüksek bir kaya kütesine tamamen insan eli ile oyulmuş 250'nin üzerinde ambardan oluşmaktadır. Ambarlar tek veya iki odalı olarak oyulmuştur. Kaya yüzeyindeki nişlere tutunarak çıkılmakta, zincirli makara sistemi ile tahıl ürünleri taşınmaktadır. Tahıl ürünlerinin killi kireç taşının ısı ve nemi sabit tutma özelliği sonucu uzun süre bozulmadan saklanabildiği ambarlar bugünün modern buzdolaplarının işlevlerini görmektedir. Tahıl ambarlarının çevre düzenlenmesi ve turistlerin dinlenebilecekleri düzenleme çalışmalarına 2013 yılında başlanmıştır.

2.5.3.1.1.2.9.Taş Mescit(Taşkale Cami)

Tahıl ambarları içerisinde kayaya oyularak yapılmıştır. "Taş basamaklı merdivenle çıkılan mescidin taşa oyulmuş mihrabı ve dışarıya açılan üç penceresi bulunmaktadır. İlk Hristiyanlık döneminde tahıl ambarlarında insanların yaşadığı düşünülürse burası da onların ibadet edebileceği kilise olarak yapılmıştır. Bugün hala mescit olarak kullanılmaktadır.

2.5.3.1.1.2.10.Dereköy Fisandon Kilisesi (Camisi)

Karaman'ın 7 km güneyinde Dereköy (Fisandon) köyü içerisinde bir kaya kitlesinin üzerinde yapılmıştır. Yapım tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte 9. - 10.

yüzyıllar içinde yapılmış olduğu sanılmaktadır. Kilise İstanbul Bizans Mimarisinin Yunan haçı biçimindeki klasik planına sahip olmakla birlikte, üst yapısının İstanbul Mimarisinden tamamen değişik bir uygulama ile yapıldığı görülür. Haçın kolları üzeri beşik, aralarda kalan köşe hücreleri ise çapraz tonozlarla örtülmüştür. Yalnız kesme taş kullanılmakla beraber ortasında bir kubbe bulunan yapının dış yüzeyleri bazıları kör, bazılarının içlerinde pencereler açılmış dizi halindeki kemerlerle hareketlendirilmiştir. Beşik tonozlu nartheksi yok olmuştur.

2.5.3.1.1.2.11.İbrala (Yeşildere) Kilisesi (Camisi)

Eski adı İbrala olan Yeşildere Kasabası Karaman'ın 37 km. doğusundadır. Kasabanın ortasında yer alan kilise 1649'da Hacı Ali Ağa tarafından camiye çevrilmiş, duvarları yükseltilerek üstü çatı ile kapatılmıştır. Yapının asıl örtüsü bu çatının altında kalmıştır. Üç sahnalı yapının dış cephesi çok sadedir. Özensiz kesme taşlarla yapılmıştır. Apsisin ortasındaki ve sağ duvardaki ikiz pencereler içeriği aydınlatır. Dışarıdan görünmeyen kubbe dört büyük payeye oturur. Yan sahnalar uzunlamasına tonoz ile örtülüdür. Kilise dikdörtgen planlı, masif bir kitle halindedir.

2.5.3.1.1.2.12.Çeşmeli Kilise

Karaman İl Merkezinde yer alan Çeşmeli Kilise, uzunlamasına üç sahnalı kesme taşla inşa edilmiş bir yapıdır. Yapının 17 – 18. yüzyıllar arasına yapıldığı tahmin edilmektedir. Bir dönem duvarlardaki freskolar kapatılmış olsa da 2007 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından restore edilerek tekrar gün yüzüne çıkarılmıştır. Günümüzde Çeşmeli Kilisede; Kamu kurum ve kuruluşları tarafından düzenlenen sosyal kültürel etkinlikler yapılmaktadır. İl merkezinde Tapucak Mahallesinde bulunan, Kültür ve Turizm Bakanlığı'na tahsisli Taşınmaz Kültür Varlığı olarak tescil edilen, Çeşmeli Kilisenin üst (çatı) örtüsünün mevsimsel yağışların yoğunluğundan dolayı su alması ve

mevcut kilise yapısının kuzey duvarlarında aşırı rutubet oluşturmaları nedeniyle; ‘‘Çeşmeli Kilise Onarımı, Teşhir Tanzim ve Çevre Düzenleme İşi’’ kapsamında onarım ve restorasyon çalışmaları 2012 yılında gerçekleştirilmiştir.

2.5.3.1.1.2.13.Gökçeseki Örenyeri ve Kaya Mezarlıklar

M.Ö. 7.yy’da Friglerin, 6.yy.’da Lidyalıların işgaline uğrayan şehir 6.yy. sonlarında pers egemenliği altına girmiştir. Klasik devirlerde Lykaonia bölgesi sınırları içerisinde yer alan Karaman’ın adının Laranda olduğu bilinmektedir. Roma ve Bizans dönemi kalıntıları vardır. Örenyerinde kaya mezarları vardır. Mezarların çoğunda kitabeler vardır.

2.5.3.1.1.3.Mağaralar

2.5.3.1.1.3.1.Manazan Mağaraları

Manazan Mağaraları; Karaman İli Taşkale Kasabası sınırları içerisinde bulunan ve Yeşildere Vadisinin kuzeyindeki kireç taşı arazide yüksek bir kaya kütesine, tamamen insan eli ile oyulmuş beş katlı toplu meskenlerden oluşmaktadır. İlk iki katı, hücre şeklinde birçok odacıktan oluşmaktadır. Ortada bulunan yüksek kaya kütesi içerisine oyulan diğer katlar yörede sırayla Kumkale, At Meydanı ve Ölüler Meydanı olarak adlandırılmaktadır. Üst katlara dar koridor ve bacalarla çıkılmaktadır. Her katın ortasında büyük galeriler ve bu galerilere açılan hücre odacıklar bulunmaktadır. İlk iki katta birçok mezar odası ve iki şapel tespit edilmiştir. Ayrıca en üst kat olan ve Ölüler Meydanı olarak adlandırılan galeride birçok ceset parçaları tespit edilmiştir. Buradan elde edilen Bizans Dönemine tarihlendirilen bir kadın cesedi Karaman Müzesinde sergilenmektedir. Manazan Mağaralarının kil oranı yüksek kireçtaşı içerisinde ısı ve nemin sabit tutması nedeniyle organik maddelerin bozulmasını geciktirmektedir. Mağaralar güvenlik nedenlerinin yanında bu ısı ve nemi sabit tutma özellikleri nedeniyle oyulmuş ve

kullanılmış olmalıdır. Manazan Mağaralarının çevre düzenlenmesi ve ışıklandırmasına ilişkin çalışmalar yürütülmektedir.

2.5.3.1.1.3.2.İncesu Mağarası

Karaman İli Merkez Taşkale Kasabasının 9 km güneyinde yer alan, İncesu Deresinin doğu yamaçlarında 1356 metre uzunluğunda doğal ve uzun bir mağaradır. Mağaranın içinde görsel açıdan zenginlik oluşturan çok sayıda sarkıt, dikit ve traverten havuzlar bulunmaktadır. Mağaranın girişi üzerinde bulunduğu tepenin eteklerinde küçük ve dik bir delik halindedir. Mağaranın yakın çevresinde yer alan diğer kaya sığınaklarının bulunduğu bölümlerde Roma devrine ait küçük bir yerleşmeye ait izlere rastlanmaktadır. Ülkemizin en uzun yer altı mağaralarından biri olan İncesu Mağarasının ışıklandırılması ve içerisinin yürüyüş yolu tamamlanmıştır.

2.5.3.1.1.3.3.Gödet Mağaraları

İl merkezine 37 km. uzaklıktaki Güldere (Gödet) Köyü'nde, Manazan'da olduğu gibi apartman şeklinde mağaralar bulunmaktadır. Buradaki büyük mağaranın önü yıkıldığından ötürü katlar açık bir şekilde dışarıdan görülmektedir. Mağara 7-8 kat halindedir. Ancak burada Manazan'da olduğu gibi bir kilise bulunmamaktadır. Katlar arasındaki iniş ve çıkışlar bacalarda ve buraya açılan el ve ayak çukurlarından sağlanmaktadır.

2.5.3.1.1.3.4.Maraspoli Mağarası

Karaman Ermenek ilçesinin kuzeyindeki dağların kaya blokları altındaki suların kayaları oyması ile oluşmuş büyük bir mağaradır. Maraspoli Mağarası dünyanın en büyük yer altı mağaraları ve yer altı nehirlerinden birisini bünyesinde barındırmaktadır. Maraspoli Mağarası bölme ve katlardan meydana gelmiştir.

2.5.3.1.1.4.Camii ve Türbeler

2.5.3.1.1.4.1.Mader-i Mevlâna (Aktekke) Camii

Karaman'ın merkezi yerinde, İmaret Mahallesinde, Şifa Hamamı olarak bilinen tarihi Süleyman Bey Hamamının batısında yer almaktadır. Camii çevresinde hamamı, derviş hücreleri, güney ve batısında haziresi (mezarlığı) ve içerisindeki türbe ve mezarları ile bir külliye halindedir. Halk arasında Aktekke olarak bilinen camiye, içerisinde Mevlânâ'nın annesi Mümine Hatun'un türbesinin bulunması nedeniyle Mader-i Mevlâna Camii' de denilmektedir. Camii bugünkü haliyle kapı üzerindeki kitabeden anlaşıldığına göre H.772, M.1370 yılında Karamanoğlu Alaeddin Bey'in emri ile yapılmıştır.

2.5.3.1.1.4.2.Yunus Emre Cami

Caminin bulunduğu mahallenin adı çok eski kaynakla Sinle Mahallesi, daha sonraki kaynaklarda ise Kirişçi Mahallesi, tekkenin adı da Kirişçi Baba Zaviyesi olarak geçmektedir. Cami önünde beş kubbeli bir soncemaat revakı olan, batısındaki türbe mekanıyla bütünleşmiş, minareli bir yapıdır. Kare planlıdır. Kare plan duvarlarla bütünleşmiş küçük ayaklar üzerindeki kemerlerle sekizgene dönüştürülmüştür. Caminin köşelerindeki tonoz bingiler üstte baklava dilimleri oluşturacak biçimde düzenlenmiştir. Sekizgenden sağır kubbeye geçiş küçük küresel üçgenlerle gerçekleştirilmiştir. Güney ve kuzeye ikişer, doğuya bir pencere açılmaktadır.

2.5.3.1.1.4.3.İmaret Cami

Karaman Merkez, İmaret Mahallesindedir. Kesme taştan, merkezi kubbeli, kapalı avlulu, iki katlı bir yapıdır. Kitabesinde Karamanoğlu II. İbrahim Bey tarafından 1433 yılında bir külliye şeklinde yaptırıldığı yazılıdır. Cepheden sağ tarafında iki renkli, kesme taştan, şerefe altı stelaktitli, gövdesi firuze ve turkuaz renkte çiniler ile geometrik biçimli palmet frizi ve halat motifleri ile dekore edilmiş yüksek minaresi, batısında İbrahim Bey

ve iki oğlunun sandukalarının bulunduğu türbe, kuzeyinde de zengin dekorlu çeşmesi yer alır. Çinili mihrabı, İstanbul Çinili Köşkte, geometrik bitkisel motiflerle süslü, ortasında aslan ve insan figürü bulunan iki kanatlı ahşap kapısı İstanbul Türk İslam Eserleri Müzesindedir.

2.5.3.1.1.4.4.Dikbasan Cami

Karaman Merkez Mansurdede Mahallesindedir. Cami enine plan gösteren, kûfe tipinde bir yapıdır. Karamanoğulları Devrinde 1493 yılında yaptırılmıştır. Düz tavan doğrudan 12 yığma sütun üzerine oturur. Kemerleri taşıyan sütunların yan taraflarına konsol ve stelaktitler işlenmiştir. Minberi ahşap malzeme ile birbirine geçmeli olarak geometrik tezyinlidir. Şerefesinin altı mukarnas süslü tuğla minaresi sonradan yapılmıştır.

2.5.3.1.1.4.5.Araboğlu Cami

Karaman Merkez, Tapucak Mahallesindedir. Cami, Karamanoğulları Devrinde, 1374-1420 yılları arasında inşa edilmiştir. Kare sütunlar üzerine oturan düz çatı sonradan kiremitle kaplanmıştır. Enine kûfe planlı, kısa minarelidir. Batıda bulunan giriş kapısı kemeri üstünde yer alan bitkisel süslemeler kemer altında da devam eder. Kapının iki yanında helvacı küreği işlenmiştir. Yağmur sularını akıtmak için yapılan çörtlenleri ejder başı şeklindedir.

2.5.3.1.1.4.6.Hacı Beyler Cami

Karaman Merkez, Külhan Mahallesindedir. Cami Seyfeddin Hacıbeyler tarafından 1356 yılında yaptırılmıştır. Kûfe tipinde, enine üç sahınlı, yığma sütunlar üzerine oturan düz çatısı sonradan kiremitle kaplanmıştır. Basık kemerli portalinde kitabesinin çevresi halat motifi ile dekore edilmiş, bunun altı grift bitkisel ağ süsü ile doldurulmuştur.

2.5.3.1.1.4.7.Karabaş Veli Külliyesi

Karaman Merkez, Siyaser Mahallesindedir. Kesme taş malzeme ile cami, tekke,

imaret ve türbeden oluşan iki bölümlü halde yapılmıştır. Karamanoğulları devrine aittir.

2.5.3.1.1.4.8.Akçaşehir Cami

Karaman, Akçaşehir kasabasındadır. Cami Karamanoğulları devrinde, kesme taştan yapılmıştır. Kible duvarına paralel olarak uzanan sahnlar kûfe plan gösterir. Alçı mihrabı zengin stelaktit süslüdür. Tavanın mihrap önüne rastlayan bölümünde renkli ve tezhipli bir göbek yapılmıştır. Ahşap tavanın değişik bölümleri orijinal kalem işi desenlerle dekore edilmiştir. Son cemaat yeri 6 yığma sütun üzerine oturmaktadır.

2.5.3.1.1.4.9.Yollarbaşı Ulu Cami

Karaman, Yollarbaşı kasabasındadır. Cami, Karamanoğulları Beyliği devrinde yapılmıştır. Kesme taştan, enine planlı, kûfe tipinde bir yapıdır. Yapıdan çıkkın olarak yapılmış son cemaat yerinde başlıkları stelaktitli, taş kaideli, üçü önde, ikisi arkada olmak üzere 5 ahşap sütun bulunmaktadır. Giriş kapısı cevizden olup sedef kakmalıdır. Stelaktitli alçı mihrabın üzerinde iki mavi göbek çinisi ile 7, 8 parça halinde Karamanoğulları çinileri bulunmaktadır.

2.5.3.1.1.4.10.Kazımkarabekir Büyük Cami

Kazımkarabekir ilçe merkezindedir. Enine planlı, Kazımkarabekir ilçesine özgü taşla yapılmış, Karamanoğullarının en güzel eserlerinden birisidir. Üst örtüyü tutan silindir ve kare formlu sütunlar kible duvarına üç paralel sahn halinde uzanır. Son cemaat yeri ahşap örtülü ve 7 taş kaideli ahşap sütunludur. Minberin korkulukları ajur tekniğinde işlenmiş, bunların yanlarına nesih yazılar yazılmıştır. Mihrabı kesme, sıraltı, mozaik tekniğinde, geometrik bezemeli çinilerle kaplanmış, etrafına da 6 köşeli çiniler yerleştirilmiştir.

2.5.3.1.1.4.11.Ermenek Ulu Cami

Ermenek İlçesi, Gülpazar Mahallesindedir. Kesme taşla inşa edilen cami 1302

tarihinde Karamanoğlu Mahmut Bey tarafından yaptırılmıştır. 1543 yılında İshak Bey Zade Hacı Seydi Ali tarafından bazı eklemeler yapılmıştır. Çınar ağacından yapılmış olan kapısının üzerinde güzel hat sanatı örneği vardır. Kabartmalarla süslü alçı mihrabına değişik şekilli, mavi renkli çiniler serpiştirilmiştir.

2.5.3.1.1.4.12.Nuh Paşa Cami

Karaman Merkez, Tapucak Mahallesindedir. Osmanlı Devrinde, 1596 yılında Nuh Paşa tarafından yaptırılmıştır. Kesme taştan, merkezi büyük kubbeli bir yapıdır. Kubbeye geçiş dıştan sekizgen tambur, içten Selçuklu üçgenleri ile sağlanmıştır. Son cemaat yeri iki sütun üzerine oturan üç küçük kubbelidir.

2.5.3.1.1.4.13.Yeni Minare Cami

Karaman Merkez, Ahi Osman Mahallesindedir. Kesme taştan merkezi büyük kubbelidir. Sütunlar üzerinde bulunan üç küçük kubbeli son cemaat yeri yıkılmıştır. Merkezi kubbeye geçiş dıştan sekizgen tambur, içten Selçuklu üçgenleri ile sağlanmıştır. Osmanlı Devrinde 1522 yılında Cambazzade Kadı Abrurrahman Efendi tarafından yaptırılmıştır.

2.5.3.1.1.4.14.Sadettin Ali Bey Mescidi

Karaman Merkez, Turgut Özal Caddesi üzerinde bulunan mescit tamamen kesme taştan yapılmış Selçuklu Devri eseridir. 1247 yılında Ebu Bekir oğlu Sadettin Ali Bey tarafından yaptırılmıştır. Yapı türbe ve mescit kısımları olarak iki bölümlüdür. Girişin karşısında stelaktitli taş mihrabın yanlarında spiral sütunçeler bulunmaktadır.

2.5.3.1.1.4.15.Yunus Emre Türbesi

Karaman Merkez, Kirişçi Mahallesinde, Yunus Emre Camisinin batı bitişiğindedir. Tamamı kesme taştan yapılmış olup üzeri beşik tonoz örtülüdür. Batıya bakan yekpare taş kemerli kapısı basıktır. İçerisinde; Yunus Emre, Taptuk Emre, Yunus

Emre'nin oğlu İsmail ve kızına ait 4 sanduka bulunmaktadır.

2.5.3.1.1.4.16.Cambazkadı Türbesi

Karaman Merkez, Fenari Mahallesindedir. Türbe kesme taştan, kare planlı, sekizgen kasnak üzerine yuvarlak kubbelidir. İçerisinde nesih yazılı mermer bir sanduka bulunmaktadır. Türbe Karamanoğlu II. İbrahim Bey'in kadı askeri Cambaz Kadı için yapılmıştır.

2.5.3.1.1.4.17.Demirgömlek Türbesi

Karaman Merkez, Abbas Mahallesindedir. Tamamen kesme taştan, sekizgen planlı ve kubbeli olarak yapılmıştır. Giriş kapısı basık kemerli, pencereleri sivri kemerlidir. Karamanoğullarının son emirlerinden Emüdidin Bey için yaptırıldığı sanılmaktadır.

2.5.3.1.1.4.18.Kaya Halil Türbesi

Karaman Merkez, Abbas Mahallesindedir. Türbe, kesme taştan, kare planlı, piramidal kubbeli olarak inşa edilmiştir. Karamanoğlu II. İbrahim Bey'in baş kadısı olan Kaya Halil adına 1409 da yaptırılan manzumenin içerisinde yer almaktadır. Türbede Kaya Halil ve eşinin mezarları bulunmaktadır.

2.5.3.1.1.4.19.İbrahim Bey Türbesi

Karaman İli, İmaret Mahallesinde, İmaret Camii'nin sağ duvarına bitişik olarak yapılmıştır. Kesme taştan, dört köşe kaide üzerine sekizgen tamburla yükselen, üzeri piramidal kubbe ile örtülü bir türbedir. Zengin stelaktitli portalinde giriş beyaz mermerden basık kemerli olarak yapılmıştır. İki yanında iki sütunçe ile dekore edilmiş, bitkisel ağ motifleri kullanılmıştır. İçinde ortada Karamanoğlu II. İbrahim Bey'in, sağında oğlu Kasım Bey'in, solunda da Alaeddin Bey'in alçıdan sandukaları bulunmaktadır.

2.5.3.1.1.4.20.Kızlar Türbesi

Karaman Merkez, Şehir Mezarlığındadır. Kesme taştan, sekizgen planlı, yuvarlak kubbeli olarak inşa edilmiştir. Dış yüzey beyaz ve kırmızımtırak taşların birbirine zıvanalanması ile dekore edilmiştir. Karamanoğlu II. İbrahim Bey'in oğlu İshak Bey'in kızı için yaptırıldığı sanılmaktadır.

2.5.3.1.1.4.21.Alaeddin Bey Türbesi

Karaman Merkez, Hisar Mahallesindedir. Tamamen kesme taştan, çokgen planlı, içten kubbe, dıştan dilimli külahla örtülü olarak yapılmıştır. Kubbesinin hemen altında dış duvarı bir ayet frizi dolanır. Stelaktitli portalı, yanları burma sütunçeli, basık geçme kemerli, girişin üzerinde grift bitkisel ağ ve nesih yazı ile dekore edilmiştir. Türbe 1388 yılında ölen Karamanoğlu Alaeddin Bey için yaptırılmıştır.

2.5.3.1.1.4.22.Karabaş Veli Türbesi

Karaman Merkez, Siyaser Mahallesinde, Karabaş Veli Külliyesi arkasındadır. Kesme taştan, sekizgen planlı olarak yapılmıştır. Günümüzde üst örtüsü bulunmamaktadır.

2.5.3.1.1.4.23.Karaman Bey Türbesi

Ermenek İlçesine 18 km. uzaklıktaki Balgusan Köyündedir. Türbe, cami, imaret ve medreseden oluşan külliyenin günümüze ulaşan tek yapısıdır. Kesme taştan inşa edilen türbede mezarların bulunduğu bölüm kubbeli, önünde yer alan namazgah bölümü beşik tonoz örtülüdür. Türbe içerisinde Karaman Bey ve yakınlarına ait mezarlar bulunmaktadır.

2.5.3.1.1.5.Kaleler

2.5.3.1.1.5.1.Karaman Kalesi

Karaman İl Merkezinde yer alan, Karaman Kalesi'nin yapımı 11. yy'ın sonlarında

12. yy başlarında inşa edildiği düşünülmektedir. Karaman Kalesi, iç içe üç surdan oluşmaktadır. Bunlar dış, orta ve iç kale adlarını almaktadır. Bunlardan biri höyük üzerinde yer alan iç kale sağlam olarak günümüze ulaşabilmiştir. Höyüğün etrafını dolaşan orta kale surlarının bir bölümü ayakta kalabilmiştir. Selçuklular devrinde yenilenme görmüş, sonraki dönemlerde ise kent Karamanoğulları'nın egemenliğine girdiğinde kentin surları tekrar yenilenmiştir. Osmanlılar 1465 yılında iç kaleyi tekrardan onarmışlardır. Bu onarımlarda daha önce yıkılmış olan yapıların kitabeleri ve mimari parçaları kalenin beden duvarlarında kullanılmıştır. İç kale Bronz, Roma ve Bizans çağlarına ait izler taşıyan bir höyük üzerinde yer alır. İç kale dördü yuvarlak beşi dört köşe olmak üzere dokuz kuleden oluşmaktadır. Karaman ili Merkez ilçesi Hisar Mahallesi'nde bulunan Kentsel Arkeolojik Sit Alanında yer alan Karaman Kalesinin Temizlik ve Bilimsel Kazı Çalışmalarına 08.07.2013 tarihinde başlanılmış olup, çalışma devam etmektedir.

2.5.3.1.1.5.2.Başdağ Kalesi

Karadağ'ın Kılbasan Kasabası yönündeki yükseltisi olan Baş Dağ üzerinde kale, askeri yapılar ve bir havuz bulunmaktadır. Baş Dağın kuzey tepesi üzerinde yer alan kalenin burçları yuvarlak ve sekizgen planlıdır. Kale içerisinde askerlerin konaklama yerleri olduğu sanılan bazı yapıların izleri bulunmaktadır. Ayrıca Baş Dağın iki zirvesi arasındaki düzlükte bazı askeri yapıların kalıntıları bulunmaktadır. Baş Dağ yapıları Roma Devrinde ve Bizans Devrinde kullanılmıştır.

2.5.3.1.1.5.3.Ermenek Kalesi

Ermenek İlçesi'nin kuzeyinde bulunan, çok dik ve yüksek kaya sığnağının güneyinin kesme taş ve harçla yapılan mazgallı duvarlarla korunaklı hale getirilmesi ile inşa edilmiştir. Kaleye birisi doğudan kayalar kazılarak yapılmış, çok dar, diğeri de dik

kayalığın alt bölümünden, yine kayaya oyularak yapılmış 72 basamaklı merdivenle çıkılan iki giriş bulunmaktadır. Karamanoğulları tarihinde önemli bir yeri olan kale, Gedik Ahmet Paşa tarafından alınarak Osmanlı topraklarına katılmıştır.

2.5.3.1.1.5.4.Mennan Kalesi

Kale, Ermenek ilçesi, Görmeli köyü sınırları içerisinde, Açikkır Dağı'nın doğusunda, kuzeyi, güneyi ve doğusu çok dik ulaşımı çok zor olan tepe üzerinde inşa edilmiş, Karamanoğulları'nın önemli kalelerinden birisidir. Tepenin batısında kesme taştan, dikdörtgen planlı, beşik tonoz örtülü, güneybatı ve kuzeybatı köşelerinde iki kulesi olan bir yapı halen ayaktaadır.

2.5.3.1.1.6.Han, Medrese vb. Sivil Yaşam Alanları

2.5.3.1.1.6.1.Hatuniye Medresesi

Karaman il Merkezinde yer alan Hatuniye Medresesi, Osmanlı Sultanı Murat Hüdavendigar'ın kızı, Karamanoğlu Alaaddin Bey'in karısı Nefise Sultan tarafından, 1382 yılında yaptırılmıştır. Medrese açık avlulu, tek eyvanlıdır. Medresenin avlusu revaklarla çevrili olup doğu ve batı cephelerinde öğrenci hücreleri yer alır. Medresede yapı malzemesi olarak kesme taş kullanılmıştır. Yapıda süsleme taçkapı, eyvan kemeri, köşe odaların girişlerinde yoğunluk gösterir. Süslemelerde geometrik motifler yanında, bitki motifleri, rumi ve palmetler, yazı kuşakları ana şemayı oluşturur.

2.5.3.1.1.6.2.Tol Medrese

Ermenek ilçesi, Çınarlı Mahallesiindedir. Karamanoğulları devrinde yaptırılan ilk büyük medresedir. Karamanoğlu Hükümdarlarından Bedrettin Mahmut Bey'in oğlu Emir Musa Bey tarafından 1339 yılında yaptırılmıştır.

2.5.3.1.1.6.3.Atlas Han

Ayrancı İlçesi, Höyükburun köyünün 4.km batısında, Karaman Ayrancı demiryolu

ve karayolu arasında düz ovada tarihi ipekyolu üzerindedir. Han Selçuklu devrine ait olup, başka ören yerlerinden getirilen devşirme ve kesme taşlar ile inşa edilmiştir.

2.5.3.1.1.6. Tartanlar Evi

Tapucak Mahallesi'nde aynı adla anılan sokak üzerinde yer alır. 19.yüzyıl ortalarında Sami Tartan'ın dedesi Hacı Ahmed Efendi tarafından yaptırılmıştır. İki katlı, orta sofalı plânda, düz toprak damlı olan evin avlusunda mutfak, tandır, ahır, helâ gibi servis hacimleri bulunuyordu. Eve doğu taraftaki çift kanatlı kapı ile girilir. Bu kapının söveleri devşirme malzemedir. Bu ev, resimli Türk evleri arasında en önemli örneklerden birisidir

2.5.3.1.1.7. Doğa Alanları

2.5.3.1.1.7.1. Zeyve Pazarı

Karaman ili Ermenek ilçesi İkizçınar ve Yaylapazarı köyleri arasında bulunan Zeyve Pazarı, yaklaşık 600 yıllık bir tarihe sahip Anadolu'da başka benzeri bulunmayan açık bir pazaryeridir. Zeyve Pazarı içerisinde yaklaşık 300 civarında tarihi çınar ağacı bulunmaktadır. Doğal güzellikleri, soğuk suları, yerleşim durumu, otantikliği, su değirmenleri, su hızları ve fırını görülemeye değerdir. Haziran-Ekim ayları arasında yerel halkın yetiştirdiği organik sebze ve meyveler yerli ve yabancı ziyaretçilere burada pazarlanmaktadır. Ayrıca yöreye has el sanatı ürünleri de bu pazarda müşterilerini beklemektedir (Karaman İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2014b).

Bunların dışında Gezende barajı, Ilısu şelalesi, Bıçakçı köprüsü, Aktepe kale kalıntıları, Kutbul Aktap türbesi, Köristan örenyeri, Sadrettin Ali Bey Mescidi, İsmail Hacı Zaviyesi, Süleyman Paşa Hamamı, Lal hamamı, Yeni Hamam, Seki Çeşme Hamamı, Görmeli(Ala) Köprüsü, Ak Köprü, Ayrancı Köprüsü'de kültürel ve turistik değerler arasında sayılabilir.

2.5.3.1.1.7.2.Tabiat Alanları

Karaman ili, Sarıveliler ilçesinde, Dedeaardıç tabiat alanı, Ermenek ilçesinde ise Altıkardeşler tabiat alanı bulunmaktadır. Her iki anıta biyolojik çeşitlilik açısından zengindir. Her iki alana da ulaşım imkanları kısıtlıdır. 2002 yılında tabiat alanı olarak ilan edilmişlerdir.

Tablo 36.Tabiat Alanları

Adı		BölgeMüdürlüğü	İli	Alanı m2	Tarihi
89	Dedeardıç	8.Bölge Müdürlüğü(Konya)	Karaman	1.000	16.10.2002
88	Altıkardeşler	8.Bölge Müdürlüğü(Konya)	Karaman	1.000	16.10.2002

Kaynak: <http://web.ormansu.gov.tr>, 2014.

2.5.3.1.2.Karaman İli Kültürel Değerler

2.5.3.1.2.1.Kutlama ve Festivaller

Karaman ili tarihi kişilikleri, doğal ve kültürel değerleri, yetiştirdiği ürünler ile birçok kutlama ve festivale evsahipliği yapmaktadır. Bu şenlik,kutlama ve festivallerden en önemlileri aşağıdaki gibi belirtilebilir.

Türk Dili Bayramı ve Yunus Emre'yi Anma Törenleri: Karaman'da 1961 yılından bu yana 47 yıldır kutlanan törenlere önceleri sadece “Türk Dil Bayramı” adı verilmiştir. Ancak son yıllarda Osmanlı il yazıcı defterlerinin, Konya ve Ankara salnamelerinin, İstanbul ve Konya kütüphanelerinde bulunan cönklerin incelenmesi ve yapılan diğer tarihi ve arkeolojik çalışmalar sonucunda Yunus Emre'nin Karaman'lı olduğu yolunda önemli belgeler elde edilmiş bu nedenle “Türk Dil Bayramı ve Yunus Emre'yi Anma Törenleri” olarak kutlanmaya başlanmıştır. 1997 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi Kültür Sanat ve Yayın Kurulu programına alınan törenler T.B.M.M, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Karaman Valiliği, Belediye Başkanlığı, Tika, Türksöy, Türk Dil Kurumu tarafından uluslararası nitelikte kutlanmaya başlandı. Aynı yıl Türk

Cumhuriyetleri, Asya, Avrupa, Balkanlar ve Ortadoğuda bulunan Türk toplulukları A.B.D., İngiltere, Almanya gibi ülkeler başta olmak üzere 21 ülkeden devlet adamı, temsilci Türkolog ve uzmanlar katılmıştır (Karaman İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2014a).

Kazım Karabekir Paşa'yı Anma Törenleri: İstiklal savaşımızın unutulmaz kahramanlarından, Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk'ün silah arkadaşı Kazım Karabekir Paşa adına memleketi Karaman'ın Kazımkarabekir ilçesinde vefat yıldönümünde anma töreni yapılır. Kazımkarabekir ilçesinde 26 Ocak tarihlerinde anma törenleri yapılmaktadır.

Yeşildere Yunus Emre Kültür Şenliği: Yunus Emre'nin dedesi İsmail Hacı'nın türbesi Yeşildere kasabasındadır. 29 Eylül tarihlerinde Yunus Emre kültür şenliği düzenlenmektedir.

Ermenek Sılaya Hasret Şenlikleri: Ermenek ilçesinde 25- 28 Eylül tarihlerinde düzenlenmektedir.

Elma Festivali: Merkez ilçede 26 Eylül tarihinde düzenlenmektedir.

Hidrellez Şenlikleri: Ayrancı ilçesinde 6 Mayıs tarihinde düzenlenmektedir.

Kiraz Festivali: Başyayla ilçesinde 25 Haziran tarihinde düzenlenmektedir.

Bal Bayramı: Sarıveliler ilçesinde 29 Ağustos tarihinde düzenlenmektedir (http://wownturkey.com, 2014).

2.5.3.1.2.2.El Sanatları

Karaman'da geleneksel el sanatlarından halıcılık, dokumacılık (yolluk, çaput, çul v.b.), kilimcilik, bakır işlemeciliği, ağaç oyma işçiliği, marangozculuk, doğramacılık, mobilyacılık, bayanlar arasında nakış, oya işçiliği, biçki-dikiş işleri ve kitre bebek yapılmaktadır. Karaman'ın Taşkale halısı, Ayrancı'nın Koraş halısı, Yollarbaşı'nın halı yastıkları ünlüdür. Karaman halılarında en belirgin motif laledir.

Halıcılık ilin önemli gelir ve geçim kaynaklarından biri iken son yıllarda ihracatın düşmesi üzerine halıcıkta önemli düşüş yaşanmıştır. Yılda en çok halı dokunan yer Taşkale kasabası ve Koraş'tır.

Taskale kasabasında sarı ve kırmızı renklerin hakim olduğu ve dünyada tek ters ilmekle dokuma özelliği taşıyan Kızıllar halısı üretilmektedir.

Kasabada Kızıllar Halısı adıyla 40'ın üzerinde geleneksel motif kullanılmaktadır. Halı dışında halı yastık, terk heybesi, halı çanta, yün çorap, seccade gibi hediyelik ve turistik amaçlı dokumalarda yapılmaktadır. Halılarda genellikle kök boya kullanılmaktadır. Taşkale halılarında; enbelli, mihraplı, kiliseli, tepsi göbekli, çavuş göbekli, post motifli, gölük sulu, tek göbekli, atgönyeği, kuşlu, çöp sulu, dalak göbekli, küsen göbekli, mangal göbekli vb. motifler kullanılmaktadır (Türkiye Kültür Portalı, 2014).

2.5.3.1.2.3.Karaman Mutfağı

Karaman mutfağı, tarımla uğraşan toplumların yemeklerinin özelliklerini yansıtmaktadır. Karaman'da çorba, yemek, pilav, pasta-börek, tatlı, hoşaf, turşu, salata olarak yaklaşık 200 civarında çeşit bulunmakta ve bugün de mutfaklarda yapılmaktadır.

Karaman'ın meşhur yemekleri; calla, guymak, eğey dolması, zerde, mıkla, arabası çorbası, sulu pilav, yoğurtlu erişte, Ermenek pekmez helvası, müdür helvası, batırık, ilisıra dolması, bulamaç, zeyve kebabı, dolaman yemeği, tömeken yemeği olarak sayılabilir (İncekara ve Dilbaz, 2007:9-13).

2.5.3.1.3.Turistik Tesisler

Tablo 37'de görüleceği üzere, Karaman ilinde turizm işletmesi belgeli 5 otel faaliyet göstermektedir. Bu işletmelerin yatak kapasitesi 507 iken, yatırım aşamasındaki otel işletmelerinin kapasiteleri ise 120 yataktır. İlde belediye belgeli 5 konaklama tesisi faaliyet gösterirken bu tesislerin yatak kapasitesi 235 yataktır.

Karaman ilinde 3 adet 4 yıldızlı otel, 2 adet 3 yıldızlı otel, 1 adet 2 yıldızlı otel bulunurken, bu işletmelerin toplam oda ve yatak kapasitesi 322 oda ve 627 yataktır. Ayrıca yatırım belgeli 1 otel bulunmaktadır. Yatırım belgeli otel 62 oda ve 120 yatak kapasitelidir. Karaman ilinde faaliyet gösteren belediye belgeli 5 konaklama tesisi bulunmaktadır ve bu tesislerin oda ve yatak kapasiteleri 145 oda ve 235 yataktır.

Karaman Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü verilerine göre Karaman ili merkezinde faaliyet gösteren 9 adet A grubu seyahat acentası bulunmaktadır. Karaman ilinde 9 A Grubu seyahat acentesi bulunmaktadır.

Karaman'da belediye belgeli 15 adet restaurant bulunmaktadır. Bu restaurantların toplam kapasitesi 1830'dur.

Karaman'da hizmete açık 1 adet müze bulunmaktadır. Bu gün kullanılan müze binası 1980 yılında bitirilmiştir ve müze aynı yıl resmi olarak hizmete açılmıştır (Karaman İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2014a).

Tablo 37.Karaman İli Turizm İşletmeleri (2013)

İşletme Türü	Adet
Turizm İşletme Belgeli Yatak Sayısı	507
Yatırım Belgeli Yatak Sayısı	120
Turizm İşletme Belgeli Otel Sayısı	5
Belediye Belgeli Konaklama Tesis Sayısı	5
Belediye Belgeli Yatak Sayısı	235
Turizm İşletme Belgeli Restoran Sayısı	-
Yatırım Belgeli Restoran Sayısı	-
A Grubu Seyahat Acentası	7
Belediye Belgeli Restaurant Sayısı	15
Restaurant Toplam Kapasite	1830

Kaynak: Karaman Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2014

2.5.3.1.4.Turizm Talebi -Turist Sayıları ve Turist Profili

Karaman'a gelen turist sayısı her geçen yıl artmaktadır. Tablo 38 Karaman'a yıllara göre gelen turist sayılarını vermektedir. Tabloya göre, 2002 yılında turist sayısı 13.748 iken 2013 yılı itibariyle Karaman'ı toplam 54.477 turist ziyaret etmiştir. 2002 yılından

itibaren toplam ziyaretçi sayısı neredeyse 4 katına çıkmıştır. Gelen yabancı ziyaretçi sayısı da 2002 yılında 190 iken 2013 yılında 2322 olmuştur.

Tablo 38.Yıllara Göre Gelen Turist Sayıları

Yıllar	Müze Ziyaretçi Sayısı			Karaman Turist Sayısı			
	Yerli	Yabancı	Toplam	Yerli	Yabancı	Toplam	Geceleme
2002	-	-	-	13.558	190	13.748	18.174
2003	5.063	462	5.525	25.410	656	26.066	33.223
2004	5.992	462	6.601	30.265	549	30.814	36.464
2005	13.759	464	14.223	30.929	404	31.333	41.605
2006	11.144	243	11.387	36.641	632	37.269	49.368
2007	9.317	316	9.633	44.712	694	45.406	56.874
2008	7.465	108	7.573	39.996	568	40.564	52.839
2009	10.456	132	10.588	36.660	657	37.317	52.490
2010	10.834	108	10.939	40.721	594	41.315	60.235
2011	12.910	233	13.143	44.675	1.232	45.907	66.633
2012	10.582	649	11.231	47.311	1.818	49.129	74.641
2013	28.365	1.112	29.477	52.155	2.322	54.477	103.339

Kaynak: Karaman Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2014

Karaman ili yabancı turist profiline bakıldığında, son iki yılda milliyetlerine göre Almanya, İtalya, Hollanda, Avusturya, Fransa, Makedonya, A.B.D. ve Çin kökenli turistler ön plana çıkmaktadır. İnanç turizmi kapsamında Derbe, Karadağ, Akteke Cami ve Yunus Emre Cami'yi gününbirlik ziyaret eden yerli ve yabancı turistler ile, tarih ve kültür turizmi kapsamında tur operatörleri tarafından Karaman'a getirilen özellikle Taşkale, Derbe ve Karadağ bölgesini ziyaret eden yerli ve yabancı turistler (Kore ve Japonlar haftada 4-5 defa olmak üzere Taşkale'ye) bu istatistiklere dahil edilmemiştir (Sezgin ve diğ., 2012: 31).

Tablo 39'da Karaman'da mevcut potansiyelin kullanılabileceği, alternatif turizm türleri listelenmiştir. Bu tabloda görüleceği üzere İnanç turizminden, kuş gözlemciliğine birçok turizm çeşidi Karaman ili sınırlarında yapılabilmektedir.

Tablo 39.Karaman İli Alternatif Turizm Türleri ve Değerleri

İPEK YOLU TURİZMİ	EKO TURİZM VE YAYLA TURİZMİ	DAĞCILIK	HAVA SPORLARI	AV TURİZMİ
-Atlas Han (Karaman Ayrancı İlçesi) -Kozak Han (Karaman Mut Yolu Üzeri) -Gelindi Han (Karaman Merkez İhsaniye Köyü)	-Toroslar, Karadağ - Bolkar Dağları - Barçın Yaylası - Avdan Yaylası - Berendi Yaylası - Yellibel Yaylası - Tekeçatı Yaylası	-Taşeli platosu -Hacıbaba Dağı -Karadağ -Bolkar Dağları -Bozdoğan Dağları -Yellibel Dağları	-Karadağ (Yamaç paraşütü)	-Toroslar, Avdan Yaylası, Nunu Vadisi Devlet Avlağı, Ermenek Havzası ve Hacıbaba Dağı Av Turizmi için ideal yerlerdir.

Tablo 39'un devamı

İNANÇ TURİZMİ	KÜLTÜR TURİZMİ	SAĞLIK TURİZMİ *	MAĞARA TURİZMİ	KUŞ GÖZLEMCİLİĞİ
- Çeşmeli Kilise (Merkez) - Meder-i Mevlana (Akteke Camii), - Yunus Emre Camii (Merkez) - Dereköy Fisandon Kilise Camii (Merkez) - İmarat Camii (Merkez) - Derbe Antik Kenti - Hatuniye Medresesi (Merkez) - Binbirkilise - Mahallaç Kilisesi	-Değle Örenyeri -Gökçeseki Örenyeri -Madenşehir Örenyeri - Karaman Müzesi -Tartanlar Evi -Hürrem Dayı Evi -Karaman Kalesi -Başdağ Kalesi ve Askeri Tesisleri - Taşkale Tahıl Ambarları -Hartapus Anıtı -Zeyve Pazarı -Taşkale Kentsel Sit -Gödet Saklı Cennet	- Gödet (Güldere) köyünde böbrek hastalıklarına, böbrek taşı düşürmeye iyi gelen şifalı su -Sarıveliler İlçesi Göktepe Kasabası mezarlığında yer altından kaynayan sıvı balcık bulunmakta olup cilt hastalıklarına iyi gelmektedir. *Karaman'da Kaplıca, ılıca olmadığından sağlık turizmi yapılmamaktadır.	- İncesu Mağarası (Taşkale Kasabası) -Yeni Dünya Mağarası (Bucakışla Kasabası) -Yeşildirek Mağarası (Sarıveliler İlçesi) -Maraspoli Mağarası (Ermenek) -Manazan Mağaraları	-Toroslar, - Ereğli Sazlığı, - Karadağ, - Göksu Vadisi.

Kaynak: Karaman İli Turizm Yatırım Rehberi,2012 (Sezgin ve diğ., 2012: 31)

2.5.3.2.Bankacılık Sektörü

Karaman'da 2013 yılı sonu itibarıyla 13 ayrı banka toplam 26 banka şubesi ile bankacılık faaliyetinde bulunmaktadır. İlde faaliyette bulunan bankaların 3'ü kamusal sermayeli mevduat bankası, 6'sı özel sermayeli mevduat bankası ve 4'ü da Türkiye'de kurulmuş ya da Türkiye'de şube açmış yabancı sermayeli bankadır. Karaman ilinde bulunan bankalar ve şube sayıları Tablo 40'da görülmektedir.

Tablo 40.Karaman İli Bankalar ve Şube Sayıları

Bankalar	Karaman
Kamusal Sermayeli Bankalar	13
Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	7
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	4
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	2
Özel Sermayeli Bankalar	9
Akbank T.A.Ş.	1
Şekerbank T.A.Ş.	1
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	1
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	2
Türkiye İş Bankası A.Ş.	3
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	1

Tablo 40'ın devamı

Bankalar	Karaman
Türkiye'de Kurulmuş Yabancı Bankalar	4
Denizbank A.Ş.	1
Finans Bank A.Ş.	1
HSBC Bank A.Ş.	1
ING Bank A.Ş.	1
Toplam	26

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği (www.tbb.org.tr)

Karaman ili bankacılık sektörüne ait bilgileri özetleyen Tablo 41 incelendiğinde toplam 26 şubede 290 çalışanının olduğu, 1,39 milyar TL mevduatın ve 1,44 milyar TL kredi borçlanmasının bulunduğu söylenebilir. Mevduattan daha fazla kredi borçlanmasının bulunması dikkat çekmektedir. Karaman'da 81 adet Atm ve 7.352 adet pos cihazı bulunmaktadır. Üye işyeri sayısı 7.309'dur. Toplam hesap adedi 473.355'tir.

Tablo 41.Karaman İli Genel Olarak Banka Bilgileri

Nitelik	Değer
Banka Çalışan Sayısı	290
Banka Şube Sayısı	26
Tasarruf Mevduatı	529.675.000 TL
Mevduat Sertifikası	0
Resmi Kuruluşlar Mevduatı	143.045.000 TL
Ticari Kuruluşlar Mevduatı	101.642.000 TL
Bankalar Mevduatı	4.000 TL
Döviz Tevdiat Hesapları	536.432.000 TL
Diğer Mevduat	31.358.000 TL
Altın Depo Hesabı	50.488.000 TL
İhtisas Kredileri / Tarım	189.694.000 TL
İhtisas Kredileri / Gayrimenkul	0 TL
İhtisas Kredileri / Mesleki	15.270.000 TL
İhtisas Kredileri / Denizcilik	0 TL
İhtisas Kredileri / Turizm	0 TL
İhtisas Kredileri / Diğer	3.643.000 TL
İht.Dışı Krediler	1.231.497.000 TL
ATM Sayısı	81
Pos Sayısı	7.352
Üye İşyeri Sayısı	7.309
Tasarruf Mevduatı Hesap Adedi	392.747
Mevduat Sertifikası Hesap Adedi	0
Resmi Kuruluşlar Mevduatı Hesap Adedi	1.769
Ticari Kuruluşlar Mevduat Hesap Adedi	30.513
Bankalar Mevduatı Hesap Adedi	12
Döviz Tevdiat Hesap Adedi	39.480
Diğer Mevduat Hesap Adedi	2.073
Altın Depo Hesabı Hesap Adedi	6.761

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği (www.tbb.org.tr), 2014

Karaman ili ve bölgenin mevduatın türlerine göre dağılımı incelendiğinde ağırlığın tasarruf mevduatında olduğu ve bunu döviz tevdiat hesabının izlediği dikkati çekmektedir. 2013 yılı itibarıyla mevduatın türlerine göre dağılımı aşağıdaki Tablo 42’de verilmektedir. Tasarruf mevduatının oranı Karaman’da %38, Konya’da %40, Türkiye’de %35’tir. Karaman’ın Türkiye ile paralellik gösterdiği görülmektedir. Döviz tevdiat hesabının toplam mevduata oranı ise Karaman’da %38, Konya’da %31, Türkiye’de ise %33’tür. Yurtdışında yaşayan oldukça fazla sayıda Karamanlı’nın bu hesabın yüksek çıkmasında etkili olduğu söylenebilir.

Tablo 42.Karaman İli ve Bölgenin Mevduat Dağılımı (2013-Milyon TL)

Bölge ve İl	Tasarruf Mevduat	Resmi Kuruluşlar Mevduatı	Ticari Kuruluşlar Mevduatı	Banka Mevduat	Döviz Tevdiat Hesabı	Diğer Kuruluş Mevduat	Kıymetli Maden Depo Hesabı	Toplam
Batı Anadolu	40.369	27.709	29.371	3.345	38.989	11.106	2.116	153.005
Ankara	36.071	27.059	27.743	3.345	35.509	10.906	1.714	142.347
Karaman	530	143	102	0	536	31	50	1.393
Konya	3.769	507	1.526	0	2.943	169	352	9.266
Türkiye*	330.986	47.763	148.115	55.574	311.384	33.097	16.395	943.313

**Kıbrıs ve yabancı ülke mevduatları dahil*

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği (www.tbb.org.tr)

Karaman ilinde banka kredilerinin türlerine göre dağılımı Tablo 43’de incelendiğinde ise kredilerin ağırlıklı olarak ihtisas dışı kredilerden oluştuğu görülmektedir. İhtisas dışı kredilerden sonra tarım kredileri bulunmaktadır. İhtisas dışı krediler toplam kredilerin %85’lik kısmını oluşturmaktadır.

Tablo 43.Karaman İli ve Bölgenin Kredi Dağılımı (2013-Milyon TL)

Bölgeler ve İller	İhtisas Kredileri				İhtisas Dışı Krediler	Toplam
	Tarım	Mesleki	Turizm	Diğer		
Batı Anadolu	2.305	1.108	13	479	123.007	126.912
Ankara	895	840	10	377	107.491	109.613
Karaman	190	15	0	4	1.231	1.440
Konya	1.220	252	3	98	14.285	15.859
Türkiye	26.552	10.434	316	16.377	956.082	1.009.763

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği (www.tbb.org.tr)

2.5.3.3.Sağlık Sektörü

Karaman’da sağlık sektörüne ilişkin bilgiler Tablo 44’de görülmektedir. Karaman’da 3’ü kamu, 2’si özel olmak üzere toplam 5 hastane bulunmaktadır. Hastanelerdeki fiili yatak kapasitesi ise 526’sı kamu, 75’i özel hastanelere ait olmak üzere toplam 601’dir. Karaman’da, yüz bin kişi başına hastane yatak sayısı 252 olup, 250 olan Türkiye ortalaması civarındadır. Bu da sağlık hizmetleri açısından ilin Türkiye standartlarında olduğuna işaret etmektedir.

Tablo 44.Karaman Hastane-Yatak Dağılımı (2012)

Bağlı Olduğu Kurum	Türkiye		Karaman	
	Hastane Sayısı	Yatak Sayısı	Hastane Sayısı	Yatak Sayısı
Sağlık Bakanlığı	832	122322	3	526
Üniversite	65	35150	-	-
Özel	541	35767	2	75
Diğer Kamu	45	6833	-	-
Toplam	1483	200072	5	601

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (Tüik), 2014

BÖLÜM III

KARAMAN İLİ DIŞ TİCARET YAPISI ve DIŞ TİCARET BAĞLAMINDA SEKTÖREL ANALİZLER

3.1.Genel Değerlendirme

Karaman bölgenin en büyük limanı olan Mersin limanına yaklaşık 250 km uzaklıktadır. Ulaşım olanakları ve özellikle de Mersin Limanının varlığı, hem il üretiminin hem de genel olarak bölge üretiminin dışa açılmasına olanak tanımaktadır. Karaman ihracatında en önemli kurumlardan birisi de Akdeniz İhracatçı Birlikleri'dir. Karaman'ın yurtdışına açılan kapısı niteliğindeki Mersin limanının Akdeniz Bölgesi sınırları içerisinde olması nedeniyle il ihracatında genellikle Akdeniz İhracatçı Birlikleri faaliyet göstermektedir. Akdeniz İhracatçı Birlikleri çatısı altında, 8 ihracatçı birlik faaliyet göstermektedir. Bu birliklerin ana faaliyet konuları; tekstil ve hammaddeleri, ağaç mamulleri ve orman ürünleri, demir ve demir dışı metaller, hazır giyim ve konfeksiyon, hububat-bakliyat-yagli tohumlar ve mamülleri, kimyevi maddeler ve mamulleri, su ürünleri ve hayvansal mamuller, yaş meyve ve sebzedir (Akdeniz İhracatçı Birlikleri, 2014).

Tablo 45'e göre Karaman'da 2002 yılı itibarıyla 44 olan ihracatçı firma sayısı 2013 yılında 90'a yükselmiştir. Yine ihracat miktarı 2002 yılından 2013 yılına kadar 9 kat artarak 2013 yılında 331 Milyon Usd olarak gerçekleşmiştir. 2013 yılı itibarıyla Karaman ilinde faaliyet gösteren ihracatçı firmaların faaliyet konularına göre dağılımına bakıldığında sektörel ihracat performansı en yüksek olan üretim faaliyeti hububat-bakliyat-yagli tohumlar ve mamülleri olur iken, bu üretim faaliyetini makine ve aksamları ile hayvancılık mamulleri takip etmektedir.

Tablo 45.Yıllara Göre Karaman İlinde Bulunan İhracatçı Firma Sayıları ve İhracat Miktarları

Yıl	İhracatçı Firma Sayısı	İhracat Miktarı (Milyon USD)
2002	44	36
2003	46	50
2004	49	58
2005	53	63
2006	54	90
2007	57	127
2008	64	158
2009	86	146
2010	83	177
2011	78	232
2012	85	279
2013	90	331

(*) Veriler; Maliye Bakanlığı kayıtlarında,Firmaların ait olduğu vergi dairelerinin İl Merkezleri esas alınarak oluşturulmaktadır.

Tablo 46'ya göre bütün yıllar boyunca ithalatın en büyük kalemini oluşturan Hububat, un, nişasta veya süt müstahzarları, pastacılık ürünleri ihracatı Karaman ilinin ihracatının büyük bir kısmını oluşturmaktadır. 2013 yılı itibari ile 227.554.490 USD değer ile toplam ihracat değerinin %68'ini bu üretim faaliyeti oluşturmaktadır. Bu fasıl başlığı altında tatlı bisküviler, ekmek, pasta, kek, bisküvi ve diğer ekmekçi mamulleri, waffle ve gofreterler, gevrekler, hububat veya hububat ürünlerinin kabartılması veya kavrulması suretiyle elde edilen gıda mamulleri, makarnalar, bulgur, hububatın kabaca öğütülmesinden elde edilen küçük parçalar, kaba un gibi mamuller bulunmaktadır.

Tablo 46.Yıllara Göre Karaman İli Sektörel İhracat Değerleri

Fasıl	Ürün Grubu	2013 (1000\$)	(%)	2012 (1000\$)	(%)	2011 (1000\$)	(%)	2010 (1000\$)	(%)
19	Hububat, un, nişasta veya süt müstahzarları, pastacılık ürünleri	227.554	68,79 %	178.999	64,23 %	147.657	63,72 %	108.496	61,40%
18	Kakao ve kakao müstahzarları	60.451	18,28 %	58.053	20,83 %	56.582	24,42 %	44.681	25,29%
84	Kazanlar, makinalar, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları	10.096	3,05%	8.905	3,20%	4.271	1,84%	4.720	2,67%
4	Süt ürünleri, yumurtalar, tabii bal, diğer yenilebilir hayvansal menşeli ürünler	6.947	2,10%	10.823	3,88%	4.506	1,94%	2.352	1,33%
68	Taş, alçı, çimento, amiyant, mika veya benzeri maddelerden eşya	5.099	1,54%	1.761	0,63%	495	0,21%	68	0,04%

Tablo 46'nın devamı

Fasıl	Ürün Grubu	2013 (1000\$)	(%)	2012 (1000\$)	(%)	2011 (1000\$)	(%)	2010 (1000\$)	(%)
39	Plastikler ve mamulleri	4.216	1,27%	4.402	1,58%	2.843	1,23%	3.449	1,95%
61	Örme giyim eşyası ve aksesuarı	3.226	0,98%	2.379	0,85%	2.595	1,12%	2.746	1,55%
17	Şeker ve şeker mamulleri	3.102	0,94%	2.947	1,06%	2.114	0,91%	1.829	1,03%
7	Yenilen sebzeler ve bazı kök ve yumrular	2.428	0,73%	2.116	0,76%	1.708	0,74%	1.207	0,68%
94	Mobilyalar, yatak takımları, aydınlatma cihazları, reklam lambaları, ışıklı tabelalar	1.607	0,49%	1.618	0,58%	1.652	0,71%	1.224	0,69%
8	Yenilen meyvalar ve yenilen sert kabuklu meyvalar	1.585	0,48%	2.290	0,82%	1.918	0,83%	1.988	1,13%
48	Kağıt ve karton, kağıt hamurundan, kağıttan veya kartondan eşya	695	0,21%	204	0,07%	91	0,04%	260	0,15%
10	Hububat	606	0,18%	475	0,17%	431	0,19%	478	0,27%
73	Demir veya çelikten eşya	415	0,13%	294	0,11%	2.430	1,05%	70	0,04%
87	Motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve aksesuarları	382	0,12%	72	0,03%	0,71	0,00%	21	0,01%

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (Tüik), 2014

Karaman ilinde 2013 yılı itibari ile kişi başına ihracat 1.393 USD, Türkiye genelinde kişi başına ihracat 1.980 USD'dir.

3.2.Dış Ticaret Hacmi

Dış ticaret hacmindeki gelişmelere bakıldığında; 2002-2013 döneminde Karaman'ın dış ticaret hacmi 9 kat artış gösterirken, Türkiye geneli dış ticaret hacmi ise 4,6 kat artış göstermiştir. Bu gelişmeler neticesinde, 2002 yılı itibarıyla Türkiye dış ticaret hacmi içinde %0,06 olan Karaman'ın payı, 2013'de %0,12 seviyesine gelmiştir.

Tablo 47'deki verilere göre 2002-2013 dönemi içerisinde Karaman'da dış ticaret dengesi sürekli olarak fazla vermektedir. Aynı dönem içerisinde Türkiye dış ticaret dengesi sürekli olarak açık vermektedir. Bu durum Karaman'ın, Türkiye genel dış ticaret ortalamasının sürekli üstünde dış ticaret dengesine sahip olduğunu göstermektedir.

Tablo 47. Türkiye Geneli ve Karaman İli Dış Ticaret Dengesi (Milyon USD)

Türkiye Dış Ticaret Dengesi					
Yıl	İhracat	İthalat	Dış Ticaret Hacmi	Dış Ticaret Dengesi	İhracat/İthalat
2002	36.059	51.554	87.613	-15.495	69,94%
2003	47.253	69.340	116.593	-22.087	68,15%
2004	63.167	97.540	160.707	-34.373	64,76%
2005	73.476	116.774	190.251	-43.298	62,92%
2006	85.535	139.576	225.111	-54.041	61,28%
2007	107.272	170.063	277.334	-62.791	63,08%
2008	132.027	201.964	333.991	-69.936	65,37%
2009	102.143	140.928	243.071	-38.786	72,48%
2010	113.883	185.544	299.428	-71.661	61,38%
2011	134.907	240.842	375.749	-105.935	56,01%
2012	152.462	236.545	389.007	-84.083	64,45%
2013	151.803	251.661	403.464	-99.859	60,32%
Karaman İli Dış Ticaret Dengesi					
Yıl	İhracat	İthalat	Dış Ticaret Hacmi	Dış Ticaret Dengesi	İhracat/İthalat
2002	36	16	52	21	231,92%
2003	50	21	71	29	238,32%
2004	58	21	79	37	274,54%
2005	63	24	87	39	263,66%
2006	90	42	131	48	213,62%
2007	127	60	187	66	210,25%
2008	158	49	208	109	320,76%
2009	146	43	189	102	336,51%
2010	177	92	269	85	191,99%
2011	232	121	353	111	191,69%
2012	279	123	402	155	225,73%
2013	331	136	467	195	242,89%

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (Tüik), 2014

İhracatın ithalatı karşılama oranı incelendiğinde ise, Karaman'ın 2002'de %231 seviyesinde olan karşılama oranının yıllar itibarıyla istikrarlı bir seyir izleyerek 2013'de %242 olduğu görülmektedir. 2013'de Türkiye genelinde karşılama oranı %60'dır.

3.3.Karaman İl İhracat Düzeyi

2013 yılı itibarıyla Türkiye'nin ihracatı 151,8 Milyar USD, Karaman'ın ihracatı 331 Milyon USD düzeyinde gerçekleşmiştir. Türkiye, TR52 Bölgesi (Konya-Karaman) ve Karaman ili için 2002-2013 dönemi itibarıyla ihracat rakamları Tablo 48'de verilmektedir.

Tablo 48. Türkiye Geneli, TR52 Bölgesi ve Karaman İli İhracatın Gelişimi (Milyon USD)

Yıl	Türkiye	TR52 Bölgesi (Konya- Karaman)	Karaman	Pay (Karaman/TR)	Pay (Karaman/TR52)
2002	36.059	166	36	0,10%	21,74%
2003	47.253	229	50	0,11%	21,72%
2004	63.167	333	58	0,09%	17,36%
2005	73.476	483	63	0,09%	13,05%
2006	85.535	583	90	0,10%	15,36%
2007	107.272	821	127	0,12%	15,43%
2008	132.027	1.030	158	0,12%	15,38%
2009	102.143	882	146	0,14%	16,52%
2010	113.883	1.157	177	0,16%	15,27%
2011	134.907	1.400	232	0,17%	16,55%
2012	152.462	1.554	279	0,18%	17,93%
2013	151.803	1.677	331	0,22%	19,73%

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (Tüik), 2014

2002-2013 döneminde, Türkiye'nin toplam ihracatı %320 oranında artarken, TR52 Bölgesi'nin ihracatı %900, Karaman'ın ihracatı ise %820 oranında artış göstermiştir. 2002 yılında, TR52 Bölgesi ihracatından %21,74 oranında ve Türkiye toplam ihracatından %0,10 oranında pay alan Karaman ilinin, 2013 yılında bu payları, sırasıyla %19,73 ve %0,22 olarak gerçekleşmiştir. TR52 Bölgesi ihracatının, Türkiye ihracatından aldığı pay ise, 2002'de %0,46 iken, 2013 yılında %1,1 olmuştur.

Karaman ilinin ihracatı ana sektörler itibariyle Tablo 49'da incelendiğinde, en önemli payın imalat sanayi sektörüne ait olduğu görülmektedir. Yıllar itibariyle imalat sanayinin toplam ihracattan aldığı pay %94-99 arasında değişmektedir. Karaman ihracatının sektörlere göre dağılımında imalat sanayiinden sonra ikinci sırada yer alan tarım ve ormancılık sektörünün toplam ihracat içindeki payları ise, 2002-2013 yılları arasında %1-5 arasında değişmektedir.

Tablo 49. Karaman İhracatının Sektörel Dağılımı (USD)

Yıllar	Tarım ve ormancılık	Madencilik ve taşocakçılığı	İmalat sanayi	Toptan ve Parekende Ticaret	Toplam
2002	276.954	21.437	35.800.214	0	36.100.607
2003	463.259	12.211	49.196.660	2.134	49.676.267
2004	547.338	51.046	57.275.110	1.958	57.877.456
2005	692.858	1.943	62.332.733	0	63.029.539
2006	755.147	27.525	88.748.887	0	89.533.565
2007	1.596.978	2.390	125.078.079	0	126.679.454

Tablo 49'un Devamı

Yıllar	Tarım ve ormancılık	Madencilik ve taşocakçılığı	İmalat sanayi	Toptan ve Parekende Ticaret	Toplam
2008	5.292.719	0	153.078.144	11.622	158.384.493
2009	4.772.801	74.088	140.853.713	0	145.702.611
2010	5.552.550	28.594	171.112.869	0	176.696.023
2011	8.252.317	13.202	223.453.568	0	231.721.098
2012	15.348.643	30.167	263.310.019	0	278.690.841
2013	10.964.772	289.868	319.521.395	0	330.778.048

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), 2014

Karaman ilinde ihracat rakamlarının %91,4'ü tarım ürünlerinden oluşmaktadır.

2013 yılı verilerine bakıldığında Karaman'da 303 milyon USD tarımsal ihracat yapılmıştır.

Karaman'dan yapılan ihracatın 2013 yılı için ekonomik faaliyetlere göre dağılımına bakıldığında en büyük pay %96 ile imalat sektörüne aittir. Tarıma dayalı imalat sanayi, Karaman ilinde en önemli sektör konumundadır. Tablo 50'de 2013 yılı için Karaman ihracatının lokomotifi olan tarımsal ürünler ihracatının ekonomik faaliyetlere göre dağılımı verilmektedir.

Tablo 50.Karaman İli Tarımsal Ürün İhracatı (Bin \$)

Sektörler Bazında İhracat		
Fasıl	Fasıl adı	İhracat USD
4	Süt ürünleri, yumurtalar, tabii bal, diğer yenilebilir hayvansal menşeli ürün	6.947.381
7	Yenilen sebzeler ve bazı kök ve yumrular	2.428.190
8	Yenilen meyvalar ve yenilen sert kabuklu meyvalar	1.593.542
10	Hububat	605.836
11	Değirmencilik ürünleri, malt, nişasta, inülin, buğday gluteni	305.119
14	Örölmeye elverişli bitkisel maddeler, tarifenin başka yerinde belirtilmeyen veya yer almayan bitkisel ürünler	6.357
15	Hayvansal ve bitkisel katı ve sıvı yağlar, yemeklik katı yağlar, hayvansal ve bitkisel mumlar	134.561
17	Şeker ve şeker mamulleri	3.110.201
18	Kakao ve kakao müstahzarları	60.458.235
19	Hububat, un, nişasta veya süt müstahzarları, pastacılık ürünleri	227.589.987
20	Sebzeler, meyvalar, sert kabuklu meyvalar ve bitkilerin diğer kısımlarından elde edilen müstahzarlar	122.977
21	Yenilen çeşitli gıda müstahzarları (kahve hülusalari, çay hülusalari, mayalar, soslar, diyet mamaları, vb.)	45.426
22	Meşrubat, alkollü içkiler ve sirke	14.603
Toplam		303.362.415

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), 2014

Karaman ilinin, son yıllarda yaklaşık olarak 140 ülke ile dış ticaret ilişkisi bulunmaktadır. Tablo 51’de Karaman ili ihracatının ülkelere göre dağılımına bakıldığında, 2013 yılı itibarıyla en fazla ihracatın %17,04’lük pay ile Irak’a, %8 pay ile Suriye’ye, %7,2 pay ile Yemen’e ve %5,6 pay ile de Libya’ya yapıldığı görülmektedir. Cezayir, Ürdün, Arabistan, Belçika, Lübnan ve Kazakistan ise, diğer önemli ihracat yapılan ülkelerdir.

Karaman ili ihracatının ülkelere göre dağılım aşağıdaki tabloda verilmektedir.

Tablo 51.Karaman İli İhracatının Ülkelere Göre Dağılımı

2011			2012			2013		
Ülke	USD	%	Ülke	USD	%	Ülke	USD	%
Irak	32.800.319	14,16%	Irak	51.769.957	18,58%	Irak	56.371.277	17,04%
Cezayir	19.163.112	8,27%	Yemen	19.395.460	6,96%	Suriye	26.465.767	8,00%
Yemen	15.782.384	6,81%	Libya	16.674.656	5,98%	Yemen	23.897.667	7,22%
Libya	12.041.646	5,20%	Cezayir	15.489.897	5,56%	Libya	18.827.177	5,69%
S.Arabistan	9.678.285	4,18%	S.Arabistan	14.509.462	5,21%	Cezayir	17.063.562	5,16%
Türkmenistan	9.382.066	4,05%	Ürdün	10.110.439	3,63%	Ürdün	10.901.005	3,30%
Ürdün	8.365.769	3,61%	Kazakistan	9.198.542	3,30%	S.Arabistan	10.823.101	3,27%
Belçika	8.022.155	3,46%	Belçika	8.404.243	3,02%	Belçika	10.583.285	3,20%
Angola	5.601.363	2,42%	İsrail	6.409.931	2,30%	Lübnan	8.570.635	2,59%
Romanya	5.468.257	2,36%	Filistin	6.379.408	2,29%	Kazakistan	8.425.422	2,55%
Filistin	5.059.263	2,18%	Türkmenistan	6.378.256	2,29%	İsrail	7.770.632	2,35%
Arnavutluk	4.788.841	2,07%	Angola	6.207.195	2,23%	Angola	7.340.128	2,22%
Somali	4.719.202	2,04%	Lübnan	5.379.046	1,93%	A.B.D.	6.761.628	2,04%
Kazakistan	4.379.105	1,89%	Romanya	4.514.811	1,62%	Filistin	6.745.978	2,04%
İsrail	3.847.827	1,66%	Mısır	4.070.278	1,46%	Türkmenistan	6.564.228	1,98%
Lübnan	3.270.168	1,41%	Arnavutluk	3.887.149	1,39%	Mısır	6.420.242	1,94%
Polonya	3.043.409	1,31%	BosnaHersek	3.860.965	1,39%	Romanya	5.851.825	1,77%
BosnaHersek	2.899.587	1,25%	İngiltere	3.551.840	1,27%	Arnavutluk	5.436.048	1,64%
Bulgaristan	2.801.057	1,21%	BAE	3.542.309	1,27%	BAE	5.237.632	1,58%
Senegal	2.773.175	1,20%	Bulgaristan	3.319.079	1,19%	Bulgaristan	3.899.325	1,18%
İspanya	2.760.916	1,19%	Polonya	3.272.765	1,17%	Kongo	3.404.891	1,03%
Tacikistan	2.529.732	1,09%	A.B.D.	3.008.740	1,08%	Polonya	2.918.972	0,88%

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (Tüik),2014

3.4.Karaman İli İthalat Düzeyi

2013 yılı itibarıyla Türkiye'nin ithalatı 251,6 Milyar USD, TR52 Bölgesi'nin ithalatı 1,3 Milyar USD ve Karaman'ın ithalatı 136 Milyon USD düzeyinde gerçekleşmiştir. Türkiye, TR52 Bölgesi ve Karaman için 2002-2013 dönemi itibarıyla ithalat rakamları Tablo 52’de verilmektedir.

Tablo 52. Türkiye Geneli, TR52 Bölgesi ve Karaman İli İthalatın Gelişimi (Milyon USD)

Yıl	Türkiye	TR52 Bölgesi (Konya- Karaman)	Karaman	Pay (Karaman/TR)	Pay (Karaman/TR52)
2002	51.554	177	16	0,03%	8,79%
2003	69.340	266	21	0,03%	7,84%
2004	97.540	399	21	0,02%	5,29%
2005	116.774	451	24	0,02%	5,30%
2006	139.576	598	42	0,03%	7,01%
2007	170.063	756	60	0,04%	7,97%
2008	201.964	825	49	0,02%	5,99%
2009	140.928	627	43	0,03%	6,91%
2010	185.544	895	92	0,05%	10,28%
2011	240.842	1.292	121	0,05%	9,36%
2012	236.545	1.277	123	0,05%	9,67%
2013	251.661	1.363	136	0,05%	9,99%

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (Tüik), 2014

2002 yılından 2013 yılına, Türkiye'nin toplam ithalatı %388, TR52 Bölgesi'nin ithalatı %670 oranında artarken, Karaman'ın ithalatı %750 oranında artış göstermiştir. 2002 yılında, Karaman ili, TR52 Bölgesi ithalatından %8,79 oranında ve Türkiye toplam ithalatından %0,03 oranında pay almış, 2013 yılında TR52 Bölgesi'nden aldığı pay %9,99 ve Türkiye toplam ithalatından aldığı pay %0,05 olarak gerçekleşmiştir. TR52 Bölgesi ithalatının, Türkiye toplam ithalatından aldığı pay ise, 2002'de %0,3 iken, 2013 yılında %0,5'e yükselmiştir.

Karaman ithalatının sektörel dağılımı Tablo 53'de görülmektedir. İhracatta olduğu gibi, Karaman ithalatında da ana sektörler itibarıyla en önemli pay imalat sanayi sektörüne aittir. Yıllar itibarıyla imalat sanayinin toplam ithalattan aldığı pay, %50-93 aralığında değişmektedir.

Tablo 53. Karaman İthalatının Sektörel Dağılımı (USD)

Yıl	Tarım ve Ormancılık	Madencilik ve Taşocakçılığı	İmalat Sanayi	Toptan ve Parekende Ticaret	Toplam
2002	4.366.047	0	10.980.169	218.706	15.564.922
2003	4.958.917	0	15.420.816	463.808	20.843.541
2004	3.194.844	769.095	16.758.707	358.066	21.080.712
2005	3.081.896	5.460.103	14.871.347	491.661	23.905.007
2006	867.818	12.392.413	28.581.305	69.516	41.911.052
2007	2.971.623	7.733.296	49.546.358	0	60.251.277
2008	10.901.910	0	38.474.636	0	49.376.546
2009	2.619.715	0	40.675.987	1.444	43.297.146

Tablo 53'ün devamı

Yıl	Tarım ve Ormancılık	Madencilik ve Taşocakçılığı	İmalat Sanayi	Toptan ve Parekende Ticaret	Toplam
2010	2.479.548	42.688.539	46.864.485	0	92.032.572
2011	20.667.723	22.675.598	77.538.436	0	120.881.757
2012	16.446.202	35.264.741	71.751.174	0	123.462.117
2013	24.654.729	33.155.946	78.375.369	0	136.186.044

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (Tüik), 2014

Karaman ithalatının ülkelere göre dağılımına Tablo 54'de bakıldığında, 2013 yılı itibarıyla en fazla ithalatın %17,6'lık pay ile Rusya'dan, %13,6 pay ile Ukrayna'dan, %9,1 pay ile Endonezya'dan ve %9 pay ile Malezya'dan yapıldığı görülmektedir. Güney Afrika Cumhuriyeti, İtalya ve Çin diğer önemli ithalat yapılan ülkelerdir.

Tablo 54.Karaman İthalatının Ülkelere Göre Dağılımı

2011			2012			2013		
Ülke	USD	%	Ülke	USD	%	Ülke	USD	%
Rusya	29.124.553	24,09%	Rusya	30.328.644	24,61%	Rusya	23.977.735	17,61%
Malezya	17.218.988	14,24%	Çin	14.252.868	11,57%	Ukrayna	18.604.909	13,66%
İtalya	11.510.960	9,52%	Endonezya	13.672.229	11,09%	Endonezya	12.398.659	9,10%
Çin	11.125.611	9,20%	İtalya	11.029.126	8,95%	Malezya	12.274.609	9,01%
Almanya	7.482.878	6,19%	Malezya	8.323.383	6,75%	G.Afrika C.	10.806.614	7,94%
Kayseri S.B.	7.079.304	5,86%	G.Afrika C.	8.016.099	6,50%	İtalya	10.188.763	7,48%
Arjantin	5.314.277	4,40%	Kazakistan	6.365.503	5,17%	Çin	9.982.458	7,33%
Endonezya	4.803.387	3,97%	Kayseri S.B.	4.284.190	3,48%	Kayseri S.B.	5.902.603	4,33%
Hollanda	3.785.336	3,13%	Almanya	3.935.868	3,19%	Hollanda	4.398.960	3,23%
Fransa	3.112.314	2,57%	Ukrayna	3.345.140	2,71%	Almanya	4.327.257	3,18%
Kazakistan	2.714.544	2,25%	Hollanda	2.899.407	2,35%	Filipinler	2.819.801	2,07%
Ukrayna	2.185.565	1,81%	Fildişi Kıy.	2.289.024	1,86%	Macaristan	2.580.280	1,89%
Hindistan	1.728.160	1,43%	Gana	2.059.901	1,67%	Fildişi Kıy.	2.131.148	1,56%
Gana	1.724.300	1,43%	Pakistan	1.461.638	1,19%	Hindistan	1.440.569	1,06%
Fildişi Kıyısı	1.712.843	1,42%	Güney Kore	1.263.142	1,02%	Polonya	1.298.537	0,95%
Polonya	1.363.651	1,13%	Singapur	1.130.012	0,92%	Avusturya	1.122.823	0,82%
Filipinler	1.319.187	1,09%	Hindistan	1.030.817	0,84%	Gana	1.094.570	0,80%
A.B.D.	984.828	0,81%	Filipinler	951.901	0,77%	Pakistan	1.043.227	0,77%

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (Tüik), 2014

3.5.Dış Ticarete Yoğunlaşma

Dış ticarete yoğunlaşma esas olarak, dış ticaretin belirli sayıdaki firma tarafından kontrolü olarak tanımlanmasının yanı sıra, dış ticaretin belli ülkelerde, belli sektörlerde (fasıllarda) ya da maddelerde yoğunlaşması için de yaygın olarak hesaplanmaktadır.

Yoğunlaşma oranı (CR_m), yoğunlaşma ölçütleri arasında basit hesaplanabilmesi

nedeniyle, yaygın olarak kullanılan bir yoğunlaşma ölçüsüdür. Yoğunlaşma oranı, belli sayıdaki firma, ürün, fasıl (sektör) veya ülkenin toplam paylarını ifade eden bir kavramdır. CR_m 0 ile 100 arasında bir değer almakta ve aşağıda belirtilen formül yardımıyla hesaplanmaktadır.

$$CR_m = \sum_{i=1}^m P_i \times 100$$

Formülde, CR_m : Yoğunlaşma oranını, P_i ise firma, madde, fasıl veya ülkenin payını göstermektedir.

Burada CR_1 en büyük birimin payı, CR_m ise m'inci birimin kümülatif payıdır. M değerinin seçilme işlemi tamamen keyfidir. Genellikle yapılan çalışmalarda, CR_4 , CR_8 değerleri hesaplanmaktadır. Birim sayısının az oluşu, yoğunlaşmanın artması ve dış ticaretin az sayıdaki birim tarafından kontrol edilmesi anlamına gelir (Dış Ticaret İstatistikleri Yıllığı, 2012: 11).

3.5.1.Karaman İli İhracatında Ülke ve Sektör Yoğunlaşması

İhracatın çeşitli ülkelere ve sektörlerle yapılması ülke ve/veya bölgenin alternatiflerinin olması demektir. Az sayıda ülke ve sektör ile ihracata dayalı bir büyüme modeli zamanla ithalatçı ülkelerde meydana gelen fiyat, dış talep gibi ülkelerin siyasi ve konjonktürel durumlarına dayalı problemlerin ihracatçı da da aynı şekilde hissedilmesini sağlar. Bu nedenle yoğunlaşma değerleri, ihracatta sektörel ve ülke düzeyinde çeşitlenme olup olmadığını göstermesi açısından, dış ticaret analizlerinde son derece önemli bir gösterge niteliği taşımaktadır. Bu bağlamda, Karaman iline ilişkin sektörel ve ülke yoğunlaşmalarının ortaya konması, belirtilen hususların ortaya konması açısından önemlidir.

3.5.1.1.İhracatta Ülke Yoğunlaşma Oranları

İhracata ilişkin ülke yoğunlaşma oranlarını incelemekten önce, Karaman ilinin ülkeler bazında ihracat yapısına kısaca değinmek yararlı olacaktır. Tablo 55’de yıllar itibariyle Karaman ihracatında öne çıkan ülkeler ve payları yer almaktadır.

Karaman ihracat değerlerinin ülkeler bazında dağılımı incelendiğinde; özellikle Ortadoğu ülkeleri olmak üzere, Balkan ülkeleri ve coğrafi olarak yakın nitelikteki ülkelerin ön plana çıktığı görülmektedir. Bununla birlikte Belçika, A.B.D., Angola, Kongo gibi farklı coğrafyalardaki ülkelerin de önemli ihraç pazarları olduğu anlaşılmaktadır. 2013 yılı verileri dikkate alındığında, Karaman ili ihracatında Irak %17 oranında bir paya sahipken, Suriye %8, Yemen %7,2, Libya %5,6, Cezayir %5,1, Ürdün %3,3, S.Arabistan %3,2, Belçika %3,2, Lübnan %2,5 ve Kazakistan %2,5 pay ile ilk sıralarda yer almaktadır.

Yıllar itibariyle Karaman ihracatı için hesaplanan ülke yoğunlaşma oranları da Tablo 55’de görülmektedir.

Tablo 55.Karaman’ın İhracatında Ülke Yoğunlaşma Oranları (2009, 2011, 2013)

CRi	2009			2011			2013		
	Ülke	% Pay	CRi Oranı	Ülke	% Pay	CRi Oranı	Ülke	% Pay	CRi Oranı
CR ₁	Irak	13,33%	13,33%	Irak	14,16%	14,16%	Irak	17,04%	17,04%
CR ₂	Cezayir	5,68%	19,02%	Cezayir	8,27%	22,43%	Suriye	8,00%	25,04%
CR ₃	Libya	5,23%	24,24%	Yemen	6,81%	29,24%	Yemen	7,22%	32,27%
CR₄	Almanya	5,19%	29,44%	Libya	5,20%	34,43%	Libya	5,69%	37,96%
CR ₅	S.Arabistan	4,51%	33,94%	S.Arabistan	4,18%	38,61%	Cezayir	5,16%	43,12%
CR ₆	Yemen	3,80%	37,74%	Türkmenistan	4,05%	42,66%	Ürdün	3,30%	46,41%
CR ₇	Kazakistan	3,69%	41,43%	Ürdün	3,61%	46,27%	S.Arabistan	3,27%	49,69%
CR₈	Türkmenistan	3,60%	45,03%	Belçika	3,46%	49,73%	Belçika	3,20%	52,89%
CR ₉	Nijerya	3,14%	48,17%	Angola	2,42%	52,15%	Lübnan	2,59%	55,48%
CR ₁₀	Ürdün	2,70%	50,87%	Romanya	2,36%	54,51%	Kazakistan	2,55%	58,02%
CR ₁₁	Kırgızistan	2,53%	53,39%	Filistin	2,18%	56,69%	İsrail	2,35%	60,37%
CR ₁₂	Suriye	2,18%	55,57%	Arnavutluk	2,07%	58,76%	Angola	2,22%	62,59%
CR ₁₃	Angola	1,99%	57,56%	Somali	2,04%	60,79%	A.B.D.	2,04%	64,64%
CR ₁₄	Polonya	1,91%	59,47%	Kazakistan	1,89%	62,68%	Filistin	2,04%	66,68%
CR ₁₅	Sudan	1,84%	61,31%	İsrail	1,66%	64,34%	Türkmenistan	1,98%	68,66%
CR ₁₆	Lübnan	1,66%	62,97%	Lübnan	1,41%	65,76%	Mısır	1,94%	70,60%
CR ₁₇	Filistin	1,65%	64,62%	Polonya	1,31%	67,07%	Romanya	1,77%	72,37%
CR ₁₈	İngiltere	1,63%	66,26%	Bosna	1,25%	68,32%	Arnavutluk	1,64%	74,01%
CR ₁₉	İsrail	1,57%	67,83%	Bulgaristan	1,21%	69,53%	BAE	1,58%	75,60%
CR ₂₀	Belçika	1,55%	69,38%	Senegal	1,20%	70,73%	Bulgaristan	1,18%	76,78%
CR ₂₁	Azerbaycan	1,50%	70,88%	İspanya	1,19%	71,92%	Kongo	1,03%	77,81%

Kaynak: Tüik verileri kullanılarak hazırlanmıştır.

Ülke yoğunlaşma oranlarının artması ihracatın az sayıda ülkeye yapıldığı, azalması ise ülke (pazar) çeşitliliğinin arttığı anlamına gelmektedir. Literatürde sıklıkla CR₄ ve CR₈ yoğunlaşma oranları gözönüne alınmaktadır. Bu bağlamda Karaman ili ihracatında 2009, 2011 ve 2013 yılları için ilk 4 ülkenin toplam payını gösteren CR₄ sırasıyla %29,44, %34,43 ve %37,96 olarak gerçekleşirken, ilk 8 ülkenin toplam payını gösteren CR₈ sırasıyla %45,03, %49,73 ve %52,89 olarak tespit edilmiştir. Buna göre Karaman'ın ihracat pazarlarında ülke çeşitliliğinin azaldığı ve ihracatının daha az sayıda ülke üzerinde yoğunlaştığı söylenebilir. İleride pazar kaynaklı sorun yaşanmaması için Karaman'ın ihracatında ülke çeşitliliğini artırması gerektiği sonucu çıkmaktadır.

3.5.1.2.İhracatta Sektörel Yoğunlaşma Oranları

Bu bölümde Karaman ili ihracatında sektörel düzeyde yoğunlaşmanın ortaya konması amaçlanmaktadır. Karaman ili ihracatında önemli ağırlığa sahip sektörlerin belirlenmesi sektörel yoğunlaşmanın daha iyi anlaşılması açısından gerekli görülmektedir. Karaman ihracatının ISIC Rev.3 bazında sektörel dağılımını gösteren Tablo 56 bulguları incelendiğinde, son beş yıl itibarıyla, öne çıkan en temel sektör %88 civarındaki oranı ile gıda ürünleri ve içecek sektörüdür. Bu sektörü makine ve teçhizat, tarım ve hayvancılık, plastik ve kauçuk ürünleri, metalik olmayan diğer mineral ve ürünler ile giyim eşyası sektörleri takip etmektedir.

Tablo 56.Karaman İhracatının Alt Sektörlere Göre Dağılımı (2009-2011-2013)
(USD ve % Pay)

ISIC REV3		2009		2011		2013	
		USD	% Pay	USD	% Pay	USD	% Pay
A.TARIM		4.772.801	3,28%	8.252.317	3,56%	10.964.772	3,31%
1	Tarım ve hayvancılık	4.769.294	3,27%	8.231.248	3,55%	10.958.415	3,31%
2	Ormancılık ve tomrukçuluk	3.507	0,00%	21.069	0,01%	6.357	0,00%
C.MADENCİLİK		74.088	0,05%	13.202	0,01%	289.868	0,09%
14	Taşocakçılığı ve diğer madencilik	74.088	0,05%	13.202	0,01%	289.868	0,09%
D.İMALAT SANAYİ		140.853.713	96,67%	223.453.568	96,43%	319.521.395	96,60%
15	Gıda ürünleri ve içecek	128.539.984	88,22%	208.230.490	89,86%	292.367.472	88,39%
17	Tekstil ürünleri	151.562	0,10%	448.842	0,19%	338.210	0,10%

Tablo 56'nın devamı

ISIC REV3		2009		2011		2013	
		USD	% Pay	USD	% Pay	USD	% Pay
18	Giyim eşyası	789.327	0,54%	2.246.568	0,97%	3.225.504	0,98%
19	Dabaklanmış deri, bavul, el çantası, saraciye ve ayakkabı	335	0,00%	23133	0,01%	197.666	0,06%
20	Ağaç ve mantar ürünleri (mobilya hariç); hasır vb. örülerek yapılan maddeler	49.509	0,03%	242.838	0,10%	125.528	0,04%
21	Kağıt ve kağıt ürünleri	706.093	0,48%	90.990	0,04%	695.008	0,21%
22	Basım ve yayım; plak, kaset vb.	15.777	0,01%	14.284	0,01%	4.235	0,00%
23	Kok kömürü, rafine edilmiş petrol ürünleri ve nükleer yakıtlar	16.901	0,01%	8.240	0,00%		0,00%
24	Kimyasal madde ve ürünler	596.318	0,41%	255.407	0,11%	359.596	0,11%
25	Plastik ve kauçuk ürünleri	1.569.098	1,08%	2.834.843	1,22%	4.312.088	1,30%
26	Metalik olmayan diğer mineral ürünler	200.274	0,14%	517.434	0,22%	5.106.054	1,54%
27	Ana metal sanayi	41.624	0,03%	102.298	0,04%	75.599	0,02%
28	Metal eşya sanayi (makine ve teçhizatı hariç)	287.680	0,20%	2.493.837	1,08%	418.911	0,13%
29	Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat	6.584.333	4,52%	4.169.191	1,80%	10.083.358	3,05%
30	Büro, muhasebe ve bilgi işleme makineleri	22.000	0,02%	0	0,00%	14.539	0,00%
31	Başka yerde sınıflandırılmamış elektrikli makina ve cihazlar	35.511	0,02%	130.946	0,06%	27.548	0,01%
32	Radio, televizyon, haberleşme teçhizatı ve cihazları	0	0,00%	0	0,00%		0,00%
33	Tıbbi aletler; hassas optik aletler ve saat	56.673	0,04%	10.887	0,00%	18.302	0,01%
34	Motorlu kara taşıtı ve	2.796	0,00%	0	0,00%	382.001	0,12%
35	Diğer ulaşım araçları	0	0,00%	19.688	0,01%	36.521	0,01%
36	Mobilya ve başka yerde sınıflandırılmamış diğer ürünler	1.187.918	0,82%	1.613.652	0,70%	1.733.255	0,52%
Toplam		145.700.602		231.719.087		330.776.035	

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (Tüik), 2014

2009, 2011 ve 2013 yılları için Karaman ili ihracatında ISIC Rev.3 bazında ikili kodlama sisteminde sektörel yoğunlaşma oranları da Tablo 57'de verilmektedir. Karaman ili ihracatında 2009, 2011 ve 2013 yılları için ilk 4 sektörün toplam payını gösteren CR₄ sırasıyla %97,09 , %96,44 ve %96,29 olarak gerçekleşirken, ilk 8 sektörün toplam payını gösteren CR₈ sırasıyla %99,34 , %99,40 ve %99,31 olarak tespit edilmiştir.

Aynı şekilde Karaman ihracatındaki sektörel yoğunlaşmaya 4'lü dijit bazında

bakıldığında ise Tablo 58'e göre 2013 yılı itibarıyla öne çıkan sektörler; Fırın ürünleri (%63,37), Kakao, çikolata ve şekerleme (%19,21), Öğütülmüş tahıl ürünleri (%3,23), Makarna, şehriye, kuskus vb. unlu mamüller (%2,46), Gıda, içecek ve tütün işleyen makineler (%2,41), Başka yerde sınıflandırılmamış hayvanlar ve hayvansal ürünler (%2,09), Taş (%1,54), Plastik ürünleri (%1,27), Giyim eşyası (kürk hariç) (%0,98), Tahıl ve başka yerde sınıflandırılmamış bitkisel ürünler (%0,73), Mobilya (%0,48), Meyveler, sert kabuklular, içecek ve baharat bitkileridir (%0,48).

Karaman ihracatında 4'lü dijitte 2009, 2011 ve 2013 yılları için ilk 4 sektörün toplam payını gösteren CR₄ sırasıyla %90,63, %89,31 ve %88,28 olarak gerçekleşirken, ilk 8 sektörün toplam payını gösteren CR₈ sırasıyla %95,62, %94,75 ve %95,59 olarak tespit edilmiştir. Hem ikili, hemde dördü dijitte sektörel yoğunlaşma oranları, Karaman ili ihracatında sektörel yoğunlaşmanın oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Değerlerdeki azalışlar ihracatta ürün çeşitliliğinin artıyor olduğunu göstermektedir. Ancak sektörel yoğunlaşma oranı ile azalışlar karşılaştırıldığında Karaman ilinde sektörel yoğunlaşmanın çok yüksek olduğu söylenebilir. Bu durum ilin ihracat düzeyindeki gelişiminin belli başlı sektörler tarafından sırtlandığını göstermektedir. Bu sektörlerde ortaya çıkabilecek olumsuz durumların Karaman'a yansması da yüksek olacaktır. Karaman ilinde ihracatçı sektörlerin hem çeşitliliğinin hem de paylarının artırılması büyük önem taşımaktadır.

Tablo 57.Karaman İhracatının (2'li Dijitte) Sektör Yoğunlaşma Oranları (2009-2011-2013)

CR _i	2009			2011			2013		
	Sektör	% Pay	CR _i Oranı	Sektör	% Pay	CR _i Oranı	Sektör	% Pay	CR _i Oranı
CR ₁	Gıda ürünleri ve içecek	88,22%	88,22%	Gıda ürünleri ve içecek	89,86%	89,86%	Gıda ürünleri ve içecek	88,39%	88,39%
CR ₂	Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat	4,52%	92,74%	Tarım ve hayvancılık	3,55%	93,42%	Tarım ve hayvancılık	3,31%	91,70%
CR ₃	Tarım ve hayvancılık	3,27%	96,01%	Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat	1,80%	95,21%	Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat	3,05%	94,75%
CR₄	Plastik ve kauçuk ürünleri	1,08%	97,09%	Plastik ve kauçuk ürünleri	1,22%	96,44%	Metalik olmayan diğer mineral ürünler	1,54%	96,29%
CR ₅	Mobilya ve başka yerde sınıflandırılmamış diğer ürünler	0,82%	97,91%	Metal eşya sanayi (makine ve teçhizatı hariç)	1,08%	97,51%	Plastik ve kauçuk ürünleri	1,30%	97,60%
CR ₆	Giyim eşyası	0,54%	98,45%	Giyim eşyası	0,97%	98,48%	Giyim eşyası	0,98%	98,57%
CR ₇	Kağıt ve kağıt ürünleri	0,48%	98,93%	Mobilya ve başka yerde sınıflandırılmamış diğer ürünler	0,70%	99,18%	Mobilya ve başka yerde sınıflandırılmamış diğer ürünler	0,52%	99,10%
CR₈	Kimyasal madde ve ürünler	0,41%	99,34%	Metalik olmayan diğer mineral ürünler	0,22%	99,40%	Kağıt ve kağıt ürünleri	0,21%	99,31%
CR ₉	Metal eşya sanayi (makine ve teçhizatı hariç)	0,20%	99,54%	Tekstil ürünleri	0,19%	99,60%	Metal eşya sanayi (makine ve teçhizatı hariç)	0,13%	99,43%
CR ₁₀	Metalik olmayan diğer mineral ürünler	0,14%	99,68%	Kimyasal madde ve ürünler	0,11%	99,71%	Motorlu kara taşıtı ve römorklar	0,12%	99,55%
CR ₁₁	Tekstil ürünleri	0,10%	99,78%	Ağaç ve mantar ürünleri (mobilya hariç); hasır vb. örülerek yapılan maddeler	0,10%	99,81%	Kimyasal madde ve ürünler	0,11%	99,66%
CR ₁₂	Taşocakçılığı ve diğer madencilik	0,05%	99,83%	Başka yerde sınıflandırılmamış elektrikli mekine ve cihazlar	0,06%	99,87%	Tekstil ürünleri	0,10%	99,76%
CR ₁₃	Tıbbi aletler; hassas optik aletler ve saat	0,04%	99,87%	Ana metal sanayi	0,04%	99,91%	Taşocakçılığı ve diğer madencilik	0,09%	99,85%
CR ₁₄	Ağaç ve mantar ürünleri (mobilya hariç); hasır vb. örülerek yapılan maddeler	0,03%	99,90%	Kağıt ve kağıt ürünleri	0,04%	99,95%	Dabaklanmış deri, bavul, el çantası, saraciye ve ayakkabı	0,06%	99,91%
CR ₁₅	Ana metal sanayi	0,03%	99,93%	Dabaklanmış deri, bavul, el çantası, saraciye ve ayakkabı	0,01%	99,96%	Ağaç ve mantar ürünleri (mobilya hariç); hasır vb. örülerek yapılan maddeler	0,04%	99,94%
CR ₁₆	Başka yerde sınıflandırılmamış elektrikli mekine ve cihazlar	0,02%	99,96%	Ormancılık ve tomrukçuluk	0,01%	99,97%	Ana metal sanayi	0,02%	99,97%

Kaynak: Tüik verileri kullanılarak hazırlanmıştır.

Tablo 58.Karaman İhracatının (4 Dijitte) Sektör Yoğunlaşma Oranları (2009-2011-2013)

CR _i	2009				2011				2013			
	Sektör		% Pay	CR _i Oranı	Sektör		% Pay	CR _i Oranı	Sektör		% Pay	CR _i Oranı
CR ₁	1541	Fırın ürünleri	49,07%	49,07%	1541	Fırın ürünleri	56,73%	56,73%	1541	Fırın ürünleri	63,37%	63,37%
CR ₂	1543	Kakao, çikolata ve şekerleme	30,13%	79,20%	1543	Kakao, çikolata ve şekerleme	25,33%	82,06%	1543	Kakao, çikolata ve şekerleme	19,21%	82,58%
CR ₃	1531	Öğütülmüş tahıl ürünleri	7,72%	86,92%	1531	Öğütülmüş tahıl ürünleri	4,07%	86,14%	1531	Öğütülmüş tahıl ürünleri	3,23%	85,81%
CR ₄	2925	Gıda, içecek ve tütün işleyen makineler	3,71%	90,63%	1544	Makarna, şehriye, kuskus vb. unlu mamüller	3,18%	89,31%	1544	Makarna, şehriye, kuskus vb. unlu mamüller	2,46%	88,28%
CR ₅	122	Başka yerde sınıflandırılmamış hayvanlar ve hayvansal ürünler	2,32%	92,95%	122	Başka yerde sınıflandırılmamış hayvanlar ve hayvansal ürünler	1,94%	91,26%	2925	Gıda, içecek ve tütün işleyen makineler	2,41%	90,68%
CR ₆	2520	Plastik ürünleri	1,07%	94,02%	2925	Gıda, içecek ve tütün işleyen makineler	1,28%	92,54%	122	Başka yerde sınıflandırılmamış hayvanlar ve hayvansal ürünler	2,09%	92,78%
CR ₇	1513	İşlenmiş sebze ve meyveler	0,81%	94,83%	2520	Plastik ürünleri	1,22%	93,76%	2696	Taş	1,54%	94,32%
CR ₈	3610	Mobilya	0,80%	95,62%	2811	Metal yapı malzemeleri	0,99%	94,75%	2520	Plastik ürünleri	1,27%	95,59%
CR ₉	111	Tahıl ve başka yerde sınıflandırılmamış bitkisel ürünler	0,67%	96,30%	1810	Giyim eşyası (kürk hariç)	0,97%	95,72%	1810	Giyim eşyası (kürk hariç)	0,98%	96,57%
CR ₁₀	2919	Diğer genel amaçlı makineler	0,59%	96,88%	113	Meyveler, sert kabuklular, içecek ve baharat bitkileri	0,82%	96,54%	111	Tahıl ve başka yerde sınıflandırılmamış bitkisel ürünler	0,73%	97,30%
CR ₁₁	1810	Giyim eşyası (kürk hariç)	0,54%	97,42%	3610	Mobilya	0,70%	97,24%	3610	Mobilya	0,48%	97,78%
CR ₁₂	2109	Diğer kağıt ve mukavva ürünleri	0,43%	97,85%	111	Tahıl ve başka yerde sınıflandırılmamış bitkisel ürünler	0,64%	97,88%	113	Meyveler, sert kabuklular, içecek ve baharat bitkileri	0,48%	98,27%
CR ₁₃	113	Meyveler, sert kabuklular, içecek ve baharat bitkileri	0,27%	98,12%	1514	Bitkisel ve hayvansal sıvı ve katı yağlar	0,32%	98,20%	2919	Diğer genel amaçlı makineler	0,35%	98,61%
CR ₁₄	1514	Bitkisel ve hayvansal sıvı ve katı yağlar	0,23%	98,35%	2919	Diğer genel amaçlı makineler	0,27%	98,47%	2929	Diğer özel amaçlı makineler	0,14%	98,76%
CR ₁₅	1549	Başka yerde sınıflandırılmamış gıda maddeleri	0,14%	98,49%	2696	Taş	0,20%	98,67%	2102	Oluklu karton ve mukavva ile kağıt ve mukavadan ambalajlar	0,10%	98,85%

Kaynak: Tüik verileri kullanılarak hazırlanmıştır.

3.5.1.3.İhracatta Yoğunlaşma ve Herfindahl Endeksi

Karaman için ISIC Rev.3'e göre hesaplanan yoğunlaşma oranları yatay kesit analizine dayandığından, yani sadece belirli bir yıla ilişkin bir bulgu niteliği taşıdığından (2009, 2011 ve 2013 yılları) ihracattaki yoğunlaşmanın zaman içerisinde nasıl geliştiğini yeterince gösterememektedir. Bu nedenle ihracattaki yoğunlaşmanın nasıl geliştiğini görmek amacıyla, 2002-2011 dönemi için Herfindahl endeksinden (H-I) yararlanılmıştır.

Herfindahl indeksi (H-I); yoğunlaşma oranı hesaplanacak tüm birimlerin toplamdaki paylarının kareleri toplamı olarak tanımlanabilir ve aşağıdaki formül kullanılarak hesaplanmaktadır:

$$H-I = \sum_{i=1}^n P_i^2$$

Formülde H-I: Herfindahl endeksini ve P_i ise sektör veya ülkenin payını göstermektedir. “n” birim sayısı olmak üzere indeks $1/n \leq H-I \leq 1$ değer aralığında bulunur. Tek bir birim için hesaplandığında indeks değeri 1'dir. Tüm birimler eşit dağılmış ise, indeks en küçük değer olan $1/n$ bulunur. İndeks, zaman boyutu içerisinde her birimin dağılımdaki paylarının değişikliklerini göstermekle birlikte, tüm dağılımı hesaba kattığı ve birim sayısındaki değişikliklere duyarlı olduğu için iyi bir ölçüttür. Birim sayısı (n) arttıkça H değeri azalmakta veya birimlerin büyüklükleri arasında eşitsizlik arttıkça H indeksi yükselmektedir. Böylece rekabet ortamı az, yoğunlaşma yüksek olmaktadır (Dış Ticaret İstatistikleri Yıllığı, 2012: 11).

Tablo 59.Karaman İhracatında Sektörlere Göre Yoğunlaşma (Herfindahl Endeksi)

Yıllar	2 Dijit		4 Dijit	
	Herfindahl endeksi (H-I)	H-I (2002=100)	Herfindahl endeksi (H-I)	H-I (2002=100)
2002	0,849189329	100,00	0,520149509	100,00
2003	0,831843832	97,96	0,504795363	97,05
2004	0,830995723	97,86	0,472238441	90,79
2005	0,872206056	102,71	0,465274539	89,45
2006	0,890122109	104,82	0,447036243	85,94
2007	0,879564712	103,58	0,397040063	76,33
2008	0,799160894	94,11	0,363186340	69,82
2009	0,781685434	92,05	0,339816624	65,33
2010	0,789192326	92,93	0,335697570	64,54
2011	0,809547148	95,33	0,389773205	74,93
2012	0,756478912	89,08	0,396447608	76,22
2013	0,783818534	92,30	0,441806070	84,94

Kaynak: TÜİK verileri kullanılarak hazırlanmıştır.

Karaman ili ihracatında sektörler göre yoğunlaşma oranları ve bu oranlardan hareketle türetilen Tablo 59'daki endeks değerleri incelendiğinde, özellikle 4 dijitli incelemede sektörler göre ihracat yoğunlaşma endeksinin 2011 senesine kadar istikrarlı bir şekilde düşüş kaydettiği, 2002 ile 2013 yılları kıyaslandığında her iki incelemede de makul oranlarda düşüş olduğu dikkat çekmektedir. Karaman'ın ihracatında her ne kadar sektörel yoğunlaşma olsa da zaman içerisinde bir sektör çeşitlenmesine gidilerek, daha çok sektöre dayalı bir ihracat yapısı oluşmaya başlamıştır. Bu durum, il ekonomisinin sektörel çeşitlilik konusunda dinamik bir yaklaşıma doğru yol aldığı ve sektörel çeşitliliğin artması ile olası bir küresel kriz ortamında hareket kabiliyetinin nispeten daha yüksek olacağı sonucunu yansıtmaktadır.

3.5.1.4.İhracat Yoğunlaşma Katsayısı ve İl İhracatında Öne Çıkan Sektörler

İl sektör ihracatının il toplam ihracatındaki payının, sektörün ülke toplam ihracatındaki payına oranını ifade eden ihracat yoğunlaşma veya uzmanlaşma katsayısı, sektörün ülke ihracatındaki göreceli üstünlüğünü ifade etmektedir ve şu formülle hesaplanmaktadır;

İl İhracat Yoğunlaşma Katsayısı (Provincial Export Concentration Ratio-PECR):

$$PECR = (X_{ij} / X_i) / (X_j / X)$$

X_{ij} : i ilinde j sektörünün ihracatı,

X_i: i ilinin toplam ihracatı,

X_j: Türkiye’deki j sektörünün toplam ihracatı,

X: Türkiye’nin toplam ihracatı.

Yoğunlaşma katsayılarının tamamı için, 1’in üzerindeki değerler sektörün Karaman’daki göreceli üstünlüğü/avantajını ifade etmektedir.

Bu bağlamda Tablo 60 sonuçları incelendiğinde, 2002-2013 döneminde gıda ürünleri ve içecek sektörü göreceli olarak oldukça üstün bir sektördür. Bu sektörü sırasıyla, tarım ve hayvancılık, kağıt ve kağıt ürünleri, başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat, plastik ve kauçuk ürünleri, ormancılık ve tomrukçuluk, mobilya ve başka yerde sınıflandırılmamış diğer ürünler, ağaç ve mantar ürünleri (mobilya hariç); hasır vb. örülerek yapılan maddeler sektörleri takip etmektedir. ancak gıda ürünleri ve içecek sektörü dışındaki sektörlerde Karaman’ın göreceli olarak üstünlüğünden bahsetmek mümkün görünmemektedir.

Yukarıda ISIC Rev. 3’e göre iki dijitte incelenen Karaman ili ihracatta yoğunlaşma katsayıları ve öne çıkan sektörler dört dijitte değerlendirildiğinde alt sektörler itibariyle öne çıkan sektörleri görmek mümkün olacaktır. Dört dijite göre yoğunlaşma katsayıları 1’in üzerinde çıkan sektör sayısı 8’dir. Tablo 61’de belirtilen sonuçlara göre, 11 yıllık ortalama yoğunlaşma katsayıları esas alındığında, fırın ürünleri, kakao, çikolata ve şekerleme, gıda, içecek ve tütün işleyen makineler, başka yerde sınıflandırılmamış hayvanlar ve hayvansal ürünler, öğütülmüş tahıl ürünleri, makarna, şehriye, kuskus vb. unlu mamüller, sanayi fırını, ocak ve ocak ateşleyiciler, oluklu karton ve mukavva ile kağıt ve mukavadan ambalajlar, buhar kazanı (merkezi kalorifer kazanları hariç), diğer ağaç ürünleri; hasır vb. örülerek yapılan maddeler alt sektörleri öne çıkan sektörler olarak değerlendirilebilir.

Tablo 60.Karaman Sektörel İhracat Yoğunlaşma Katsayıları ve Öne Çıkan Sektörler (2'li Dijit)

ISIC Rev.3 .1.	ISIC Sektör Adı	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Ortalama
15	Gıda ürünleri ve içecek	17,65	16,25	17,16	16,05	18,59	19,47	18,20	15,19	15,07	13,65	13,89	12,58	16,15
1	Tarım ve hayvancılık	0,16	0,21	0,24	0,24	0,21	0,36	1,12	0,77	0,73	0,93	1,62	0,89	0,62
21	Kağıt ve kağıt ürünleri	2,51	2,60	0,59	0,43	0,22	0,07	0,07	0,50	0,13	0,04	0,07	0,16	0,62
29	Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat	0,60	0,60	0,88	0,54	0,38	0,23	0,39	0,57	0,34	0,22	0,44	0,36	0,46
25	Plastik ve kauçuk ürünleri	0,19	0,15	0,32	0,31	0,43	0,43	0,58	0,27	0,46	0,26	0,38	0,28	0,34
2	Ormancılık ve tomrukçuluk	0,43	0,00	0,08	0,05	0,67	0,09	0,00	0,23	0,22	0,66	0,15	0,11	0,22
36	Mobilya ve başka yerde sınıflandırılmamış diğer ürünler	0,12	0,06	0,07	0,06	0,03	0,12	0,22	0,30	0,27	0,23	0,18	0,13	0,15
20	Ağaç ve mantar ürünleri (mobilya hariç); hasır vb. örülerek yapılan maddeler	0,11	0,12	0,02	0,02	0,03	0,10	0,43	0,07	0,19	0,22	0,23	0,08	0,13
26	Metalik olmayan diğer mineral ürünler	0,06	0,02	0,01	0,01	0,03	0,03	0,01	0,04	0,02	0,07	0,24	0,55	0,09
24	Kimyasal madde ve ürünler	0,03	0,01	0,11	0,05	0,03	0,19	0,29	0,10	0,04	0,02	0,03	0,02	0,08
28	Metal eşya sanayi (makine ve teçhizatı hariç)	0,02	0,21	0,04	0,03	0,02	0,04	0,04	0,05	0,03	0,23	0,03	0,03	0,06
30	Büro, muhasebe ve bilgi işleme makinaları	0,01	0,02	0,00	0,12	0,00	0,10	0,10	0,15	0,06	0,00	0,05	0,04	0,05
18	Giyim eşyası	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,06	0,17	0,11	0,11	0,12	0,05
22	Basım ve yayım; plak, kaset vb.	0,01	0,03	0,04	0,01	0,00	0,01	0,03	0,07	0,05	0,05	0,14	0,01	0,04
14	Taşocakçılığı ve diğer madencilik	0,08	0,03	0,12	0,00	0,04	0,00	0,00	0,06	0,01	0,01	0,01	0,07	0,04
33	Tıbbi aletler; hassas optik aletler ve saat	0,04	0,04	0,06	0,03	0,01	0,00	0,03	0,11	0,03	0,01	0,02	0,01	0,03
31	Başka yerde sınıflandırılmamış elektrikli mekine ve cihazlar	0,02	0,12	0,05	0,02	0,01	0,02	0,02	0,01	0,01	0,01	0,01	0,00	0,02
19	Dabaklanmış deri, bavul, el çantası, saraciye ve ayakkabı	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,02	0,04	0,08	0,01
17	Tekstil ürünleri	0,00	0,01	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,02	0,02	0,01	0,01	0,01
51	Atık ve Hurdalar	0,00	0,01	0,01	0,00	0,00	0,00	0,02	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
27	Ana metal sanayi	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,00	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00
35	Diğer ulaşım araçları	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,02	0,01	0,00
34	Motorlu kara taşıtı ve römorklar	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,00
23	Kok kömürü, rafine edilmiş petrol ürünleri ve nükleer yakıtlar	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
32	Radyo, televizyon, haberleşme teçhizatı ve cihazları	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Kaynak: Tüik verileri kullanılarak hazırlanmıştır.

Tablo 61.Karaman Sektörel İhracat Yoğunlaşma Katsayıları ve Öne Çıkan Sektörler (4'lü Dijit)

ISIC Rev.3.1.	ISIC Sektör Adı	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Ortalama
1541	Fırın ürünleri	198,31	177,74	190,50	202,57	194,30	161,63	167,01	120,26	118,77	123,14	120,97	109,63	157,07
1543	Kakao, çikolata ve şekerleme	36,25	31,19	34,93	41,51	52,68	60,57	51,88	49,01	42,46	40,65	35,02	26,56	41,89
2925	Gıda, içecek ve tütün işleyen makineler	13,10	16,36	28,55	16,57	13,59	7,19	9,68	15,72	9,25	5,63	11,33	9,80	13,06
122	Başka yerde sınıflandırılmamış hayvanlar ve hayvansal ürünler	0,00	1,41	0,49	0,00	0,00	9,63	22,68	16,16	8,58	8,78	16,08	7,25	7,59
1531	Öğütülmüş tahıl ürünleri	6,05	4,65	7,08	6,13	10,28	11,18	12,28	10,03	9,19	4,27	4,13	3,93	7,43
1544	Makarna, şehriye, kuskus vb. unlu mamüller	2,09	2,32	2,68	2,58	1,10	2,70	6,36	0,01	23,34	15,02	11,39	7,57	6,43
2914	Sanayi fırını, ocak ve ocak ateşleyiciler	0,85	8,24	2,37	0,02	1,69	0,06	1,52	0,75	0,12	0,24	3,55	0,03	1,62
2102	Oluklu karton ve mukavva ile kağıt ve mukavadan ambalajlar	5,81	2,20	2,28	1,53	0,76	0,31	0,27	0,09	0,04	0,05	0,09	0,41	1,15
2813	Buhar kazanı (merkezi kalorifer kazanları hariç)	0,00	5,58	0,00	2,11	0,00	0,00	0,88	0,00	2,17	1,04	0,00	0,00	0,98
2029	Diğer ağaç ürünleri; hasır vb. örülerek yapılan maddeler	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,06	9,92	0,32	0,75	0,09	0,13	0,13	0,95
2109	Diğer kağıt ve mukavva ürünleri	2,71	4,80	0,20	0,19	0,06	0,00	0,00	0,77	0,19	0,00	0,04	0,10	0,76
111	Tahıl ve başka yerde sınıflandırılmamış bitkisel ürünler	0,44	0,29	0,59	0,50	0,48	0,52	1,16	0,59	0,65	0,84	1,08	0,91	0,67
2520	Plastik ürünleri	0,36	0,28	0,57	0,52	0,72	0,72	0,93	0,42	0,73	0,44	0,59	0,42	0,56
2919	Diğer genel amaçlı makineler	0,64	1,14	0,58	0,61	0,31	0,38	0,60	0,62	0,17	0,25	0,52	0,33	0,51
2022	İnşaat kerestesi	0,02	0,13	0,08	0,09	0,15	0,72	0,03	0,29	0,90	1,15	1,17	0,27	0,42
2929	Diğer özel amaçlı makineler	3,00	0,18	0,32	0,05	0,00	0,01	0,15	0,18	0,34	0,07	0,16	0,27	0,40
3610	Mobilya	0,41	0,17	0,20	0,18	0,08	0,36	0,59	0,72	0,58	0,59	0,49	0,35	0,39
1422	Tuz	0,00	0,18	1,28	0,43	1,20	0,66	0,00	0,23	0,28	0,02	0,22	0,08	0,38
1554	Alkolsüz içecekler, maden ve memba suları	0,00	0,95	0,00	0,00	0,00	0,00	3,21	0,13	0,04	0,09	0,00	0,04	0,37
2696	Taş	0,32	0,06	0,03	0,02	0,11	0,10	0,01	0,06	0,04	0,31	1,02	2,17	0,35
2915	Kaldırma ve taşıma teçhizatı	0,01	1,91	0,20	0,54	0,07	0,01	0,00	0,01	0,06	0,36	0,19	0,18	0,30
1520	Süt ürünleri	0,00	0,06	0,51	1,17	0,01	0,00	0,77	0,74	0,14	0,00	0,01	0,03	0,29
1549	Başka yerde sınıflandırılmamış gıda maddeleri	0,19	0,30	0,37	0,91	0,48	0,35	0,27	0,26	0,02	0,08	0,03	0,04	0,28
2429	Başka yerde sınıflandırılmamış kimyasal ürünler	0,02	0,08	0,92	0,16	0,16	0,31	0,62	0,35	0,16	0,11	0,13	0,09	0,26
1514	Bitkisel ve hayvansal sıvı ve katı yağlar	0,33	0,16	0,49	0,02	0,00	0,04	0,05	0,46	0,69	0,43	0,18	0,04	0,24
200	Ormancılık ve tomrukçuluk	0,43	0,00	0,08	0,05	0,67	0,09	0,00	0,23	0,22	0,66	0,15	0,11	0,22
1513	İşlenmiş sebze ve meyveler	0,23	0,34	0,30	0,26	0,26	0,26	0,32	0,38	0,14	0,09	0,04	0,02	0,22
1532	Nişasta ve nişastalı ürünler	0,15	0,06	0,09	0,33	0,19	0,53	0,63	0,09	0,15	0,00	0,03	0,01	0,19

Kaynak: TÜİK verileri kullanılarak hazırlanmıştır.

Karaman ili ihracatında öne çıkan sektörleri dış ticaretteki rekabet durumuna göre analiz etmek için; Türkiye Kalkınma Bankası tarafından yapılan 2012 tarihli “Türkiye İmalat Sanayiinin Analizi”¹, çalışmasında imalat sanayiinin her bir alt sektörü için hesaplanan, sektörlerin “Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler” olarak adlandırılan RCA (Revealed Comparative Advantage) değerlerine bakılmıştır.

Sektörlerin dış ticaretteki rekabet gücünü tespit etmek amacıyla hesaplanan RCA skorlarına göre, ortalama skor değeri 50 ve üzerinde olan sektörler ($RCA > 50$) Rekabet Gücü Yüksek, RCA skorları -50’den büyük, 50’den küçük olan sektörler ($50 > RCA > -50$) Rekabet Gücü Sınırdaki, RCA skorları -50’den küçük sektörler ($-50 > RCA$) ise Rekabet Gücü Düşük Sektörler olarak belirlenmiştir. Söz konusu çalışmada, 2005-2010 dönemi itibarıyla İmalat Sanayiinin ortalama RCA değeri 14 olarak hesaplanmış olup, İmalat Sanayi bu değer ile “sınırdaki rekabet gücü” kategorisinde yer almaktadır.

Karaman ilinde öne çıkan sektörlerin RCA değerleri incelendiğinde Karaman ekonomisinin yapıtaşı olan gıda ürünleri ve içecek sektörü ve alt sektörlerinin yüksek rekabet gücüne sahip olduğu, makine üretimine dayalı sektörlerin ise düşük rekabet gücüne sahip olduğu görülmektedir. Karaman ilinde öne çıkan sektörlerin rekabet güçlerine ilişkin Tablo 62 sonuçları aşağıda verilmektedir.

Tablo 62.Karaman’da Öne Çıkan Sektörlerin Dış Ticaret Rekabet Durumu

ISIC Rev.3.1.	ISIC Sektör Adı	RCA	Dış Ticaretle Rekabet Durumu	Eğilim
1541	Fırın ürünleri	133,00	Yüksek	Sabit
1543	Kakao, çikolata ve şekerleme	133,00	Yüksek	Sabit
2925	Gıda, içecek ve tütün işleyen makineler	-80,00	Düşük	Artıyor
122	Başka yerde sınıflandırılmamış hayvanlar ve hayvansal ürünler	---	---	---
1531	Öğütülmüş tahıl ürünleri	95,00	Yüksek	Sabit
1544	Makarna, şehriye, kuskus vb. unlu mamüller	133,00	Yüksek	Sabit
2914	Sanayi fırını, ocak ve ocak ateşleyiciler	-54,00	Düşük	Artıyor

¹ Türkiye İmalat Sanayiinin Analizi (2005-2010 Dönemi, 22 Ana Sektör İtibarıyla), Türkiye Kalkınma Bankası Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Müdürlüğü, 2012, Ankara

Tablo 62'nin devamı

ISIC Rev.3.1.	ISIC Sektör Adı	RCA	Dış Ticarete Rekabet Durumu	Eğilim
2102	Oluklu karton ve mukavva ile kağıt ve mukavadan	118,00	Yüksek	Artıyor
2813	Buhar kazanı (merkezi kalorifer kazanları hariç)	-92,00	Düşük	Azalıyor
2029	Diğer ağaç ürünleri; hasır vb. örülerek yapılan	61,00	Düşük	Sabit
2109	Diğer kağıt ve mukavva ürünleri	118,00	Yüksek	Artıyor
111	Tahıl ve başka yerde sınıflandırılmamış bitkisel ürünler	---	---	---
2520	Plastik ürünleri	68,00	Yüksek	Sabit
2919	Diğer genel amaçlı makineler	-54,00	Düşük	Artıyor
2022	İnşaat kerestesi	170,00	Yüksek	Sabit
2929	Diğer özel amaçlı makineler	-80,00	Düşük	Artıyor
3610	Mobilya	106,00	Yüksek	Değişmiyor
1422	Tuz	---	---	---
1554	Alkolsüz içecekler, maden ve memba suları	61,00	Yüksek	Azalıyor
2696	Taş	---	---	---
2915	Kaldırma ve taşıma teçhizatı	-54,00	Düşük	Artıyor
1520	Süt ürünleri	49,00	Sınırdan	Sabit
1549	Başka yerde sınıflandırılmamış gıda maddeleri	133,00	Yüksek	Sabit
2429	Başka yerde sınıflandırılmamış kimyasal ürünler	152,00	Düşük	Değişmiyor
1514	Bitkisel ve hayvansal sıvı ve katı yağlar	-23,00	Sınırdan	Azalıyor
200	Ormancılık ve tomrukçuluk	---	---	---
1513	İşlenmiş sebze ve meyveler	351,00	Yüksek	Azalıyor
1532	Nişasta ve nişastalı ürünler	95,00	Yüksek	Sabit

Kaynak: Türkiye İmalat Sanayiinin Analizinden (2005-2010 Dönemi, 22 Ana Sektör İtibariyle) hareketle hazırlanmıştır. Türkiye Kalkınma Bankası Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Müdürlüğü, 2012, Ankara)

3.5.2.Karaman İli İthalatında Ülke ve Sektör Yoğunlaşması

Yoğunlaşma oranları, ithalatta sektörel ve ülke düzeyinde çeşitlenme olup olmadığını göstermesi açısından oldukça önemlidir. Az sayıda tedarikçiye ve/veya ülkeye bağlı ithalat fiyat ve süreç açısından sıkıntıya yol açabilecekken, çok sayıda tedarikçi ve/veya ülkeden yapılan ithalat tek kaynaklı tedarikte yaşanabilecek sıkıntıların önlenmesi açısından önemlidir.

3.5.2.1.Karaman İl İthalatında Sektör Yoğunlaşma Oranları

Karaman il ithalatında sektörel yoğunlaşma oranlarını belirlemeden önce il ithalatının alt sektörler itibariyle dağılımını incelemek ve öne çıkan sektörleri belirlemek önem arz etmektedir. Karaman ithalatının 2013 yılı sektörel dağılımı (iki dijital) incelendiğinde Gıda Ürünleri ve İçecek (%29,77), Tarım ve Hayvancılık (%17,96), Başka

yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat (%13,72), Mobilya ve başka yerde sınıflandırılmamış diğer ürünler (%5,06), Kimyasal madde ve ürünler (%2,86), Rafine edilmiş petrol ürünleri (%2,15) en yüksek paya sahip alt sektörler olduğu görülmektedir. İl ithalatının sektörlere göre dağılımı 2009, 2011 ve 2013 yılları için Tablo 63’de verilmektedir.

Tablo 63.Karaman İthalatının Sektörlere Göre Dağılımı

ISIC Sektör Kodu ve Adı	2009		2011		2013	
	Değer (USD)	Pay (%)	Değer (USD)	Pay (%)	Değer (USD)	Pay (%)
A. TARIM	2.619.715	6,05%	20.667.723	17,10%	24.654.729	18,10%
1. Tarım ve hayvancılık	2.510.548	5,80%	20.480.943	16,94%	24.463.608	17,96%
2. Ormancılık ve tomrukçuluk	109.167	0,25%	186.780	0,15%	191.121	0,14%
C. MADENCİLİK	0	0,00%	72.915	0,06%	10.568	0,01%
14. Taş ocakçılığı ve diğer madencilik	0	0,00%	72.915	0,06%	10.568	0,01%
D. İMALAT SANAYİ	40.675.987	93,95%	77.538.436	64,14%	78.375.369	57,55%
15. Gıda ürünleri ve içecek	29.566.595	68,29%	40.117.514	33,19%	40.548.989	29,77%
17. Tekstil ürünleri	0	0,00%	8.090	0,01%	58.935	0,04%
19. Deri, deri işleme ve ayakkabı	0	0,00%	0	0,00%	15.557	0,01%
20. Ağaç ve mantar ürünleri	0	0,00%	234.000	0,19%	152.823	0,11%
21. Kâğıt ve kâğıt ürünleri	253.363	0,59%	251.655	0,21%	553.281	0,41%
22. Basım ve yayım; plak, kaset vb.	743	0,00%	305	0,00%	3.273	0,00%
23. Rafine edilmiş petrol ürünleri	0	0,00%	2.007.411	1,66%	2.922.398	2,15%
24. Kimyasal madde ve ürünler	2.651.559	6,12%	2.557.510	2,12%	3.891.016	2,86%
25. Plastik ve kauçuk ürünleri	356.129	0,82%	401.199	0,33%	774.101	0,57%
26. Metalik olmayan diğer mineral ür.	5.791	0,01%	224	0,00%	223	0,00%
27. Ana metal sanayi	142.095	0,33%	452.861	0,37%	246.685	0,18%
28. Metal eşya sanayi	158.017	0,36%	1.765.662	1,46%	475.709	0,35%
29. B.y.s makine ve teçhizat	6.389.519	14,76%	22.563.752	18,67%	18.688.664	13,72%
30. Büro,muhasebe ve bilgi işl.mak.	2.524	0,01%	0	0,00%	54.702	0,04%
31. B.y.s elektrikli makina ve cihazlar	104.230	0,24%	811.825	0,67%	1.363.929	1,00%
32. Radyo, tv., haberleşme teç. ve chz.	15.922	0,04%	451.652	0,37%	1.519.511	1,12%
33. Tıbbi aletler; hassas optik aletler	122.715	0,28%	90.081	0,07%	146.958	0,11%
34. Motorlu kara taşıtı ve römorklar	0	0,00%	12.512	0,01%	24.493	0,02%
35. Diğer ulaşım araçları	24.653	0,06%	56.852	0,05%	49.077	0,04%
36. Mobilya ve b.y.s. diğer ürünler	882.132	2,04%	5.755.331	4,76%	6.885.045	5,06%
G. TİCARET	1.444	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
51. Atık ve Hurdalar	1.444	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
TABLO TOPLAMI	43.297.146	100,00%	98.279.074	81,30%	103.040.666	75,66%
Gizli Veri	0	0,00%	22.602.683	18,70%	33.145.378	24,34%
Toplam	43.297.146	100,00%	120.881.757	100,00%	136.186.044	100,00%

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (Tüik),2014

Karaman’ın ithalatı 4 dijit bazında değerlendirildiğinde, Tablo 64’de öne çıkan sektörler; bitkisel ve hayvansal sıvı ve katı yağlar, tahıl ve başka yerde sınıflandırılmamış bitkisel ürünler, kakao, çikolata ve şekerleme, gıda, içecek ve tütün işleyen makineler,

diğer genel amaçlı makineler, meyveler, sert kabuklular, içecek ve baharat bitkileri, başka yerde sınıflandırılmamış gıda maddeleri, diğer özel amaçlı makineler olarak sıralanabilir.

Karaman ithalatında 4'lü dijitte 2007,2009, 2011 ve 2013 yılları için ilk 4 sektörün toplam payını gösteren CR₄ sırasıyla 73,67%, 73,38%, 62,71% ve 67,05% olarak gerçekleşirken, ilk 8 sektörün toplam payını gösteren CR₈ sırasıyla 90,63%, 87,12%, 85,16% ve 86,25% olarak tespit edilmiştir. Bu sonuçlar ile il ithalatında sektörel çeşitliliğin artmakta ve sektörel yoğunlaşmanın azalmakta olduğu gözlemlenmektedir. 2013 yılındaki artışın veri kaynağı tarafından gizli olarak tanımlanan istatistiki veri kaynaklı yapay bir artış olduğu söylenebilir.

Tablo 64.Karaman İthalatında (4 Dijit) Sektör Yoğunlaşma Oranları

Cr _m	2007			2009			2011			2013		
	ISIC Sektör Adı	Pay (%)	Cr _i	ISIC Sektör Adı	Pay (%)	Cr _i	ISIC Sektör Adı	Pay (%)	Cr _i	ISIC Sektör Adı	Pay (%)	Cr _i
Cr ₁	Gıda, içecek ve tütün işleyen makineler	27,44%	27,44%	Bitkisel ve hayvansal sıvı ve katı yağlar	36,16%	36,16%	Bitkisel ve hayvansal sıvı ve katı yağlar	19,14%	19,14%	Gizli veri	24,34%	24,34%
Cr ₂	Bitkisel ve hayvansal sıvı ve katı yağlar	18,30%	45,74%	Süt ürünleri	16,26%	52,42%	Gizli veri	18,70%	37,84%	Bitkisel ve hayvansal sıvı ve katı yağlar	16,29%	40,63%
Cr ₃	Süt ürünleri	15,10%	60,83%	Kakao, çikolata ve şekerleme	14,39%	66,81%	Tahıl ve başka yerde sınıflandırılmamış bitkisel ürünler	14,15%	52,00%	Tahıl ve başka yerde sınıflandırılmamış bitkisel ürünler	15,17%	55,80%
Cr ₄	Gizli veri	12,84%	73,67%	Diğer genel amaçlı makineler	6,57%	73,38%	Kakao, çikolata ve şekerleme	10,71%	62,71%	Kakao, çikolata ve şekerleme	11,25%	67,05%
Cr ₅	Diğer genel amaçlı makineler	6,21%	79,88%	Gıda, içecek ve tütün işleyen makineler	4,96%	78,34%	Gıda, içecek ve tütün işleyen makineler	10,03%	72,74%	Gıda, içecek ve tütün işleyen makineler	9,15%	76,20%
Cr ₆	Kakao, çikolata ve şekerleme	5,65%	85,53%	Tahıl ve başka yerde sınıflandırılmamış bitkisel ürünler	3,82%	82,16%	Diğer genel amaçlı makineler	5,35%	78,09%	Oyun ve oyuncak	4,98%	81,19%
Cr ₇	Tahıl ve başka yerde sınıflandırılmamış bitkisel ürünler	3,69%	89,22%	Ana kimyasal maddeler (kimyasal gübre ve azotlu bileşikler hariç)	2,98%	85,14%	Oyun ve oyuncak	4,76%	82,85%	Meyveler, sert kabuklular, içecek ve baharat bitkileri	2,79%	83,98%
Cr ₈	Diğer özel amaçlı makineler	1,42%	90,63%	Meyveler, sert kabuklular, içecek ve baharat bitkileri	1,98%	87,12%	Meyveler, sert kabuklular, içecek ve baharat bitkileri	2,31%	85,16%	Diğer genel amaçlı makineler	2,27%	86,25%
Cr ₉	Ana kimyasal maddeler (kimyasal gübre ve azotlu bileşikler hariç)	1,20%	91,84%	Tarım ve orman makineleri	1,84%	88,96%	Süt ürünleri	1,73%	86,90%	Kok fırını ürünleri	2,15%	88,39%
Cr ₁₀	Başka yerde sınıflandırılmamış kimyasal ürünler	1,12%	92,96%	Başka yerde sınıflandırılmamış kimyasal ürünler	1,83%	90,79%	Rafine edilmiş petrol ürünleri	1,66%	88,56%	Başka yerde sınıflandırılmamış gıda maddeleri	1,41%	89,80%
Cr ₁₁	Başka yerde sınıflandırılmamış gıda maddeleri	1,10%	94,06%	Oyun ve oyuncak	1,78%	92,58%	Diğer özel amaçlı makineler	1,45%	90,01%	Diğer özel amaçlı makineler	1,41%	91,21%
Cr ₁₂	Meyveler, sert kabuklular, içecek ve baharat bitkileri	1,02%	95,08%	Nişasta ve nişastalı ürünler	0,82%	93,40%	Başka yerde sınıflandırılmamış gıda maddeleri	1,23%	91,23%	Ana kimyasal maddeler (kimyasal gübre ve azotlu bileşikler hariç)	1,16%	92,37%
Cr ₁₃	Nişasta ve nişastalı ürünler	0,91%	95,98%	Plastik ürünleri	0,79%	94,19%	Tarım ve orman makineleri	0,97%	92,21%	Radyo ve televizyon vericileri ile telefon, telgraf teçhizatı	1,11%	93,48%
Cr ₁₄	Oyun ve oyuncak	0,60%	96,58%	Tıpta ve eczacılıkta kullanılan kimyasal ve bitkisel kaynaklı ürünler	0,77%	94,96%	Metal yapı malzemeleri	0,87%	93,07%	Başka yerde sınıflandırılmamış kimyasal ürünler	0,95%	94,43%
Cr ₁₅	Maden, taşocağı ve inşaat makineleri	0,41%	96,99%	Diğer kağıt ve mukavva ürünleri	0,58%	95,55%	Başka yerde sınıflandırılmamış kimyasal ürünler	0,71%	93,78%	Nişasta ve nişastalı ürünler	0,68%	95,10%
Cr ₁₆	Tıpta ve eczacılıkta kullanılan kimyasal ve bitkisel kaynaklı ürünler	0,36%	97,35%	Kaldırma ve taşıma teçhizatı	0,48%	96,02%	Kaldırma ve taşıma teçhizatı	0,69%	94,47%	Tıpta ve eczacılıkta kullanılan kimyasal ve bitkisel kaynaklı ürünler	0,67%	95,77%
Cr ₁₇	Plastik ürünleri	0,35%	97,70%	Takım tezgahları	0,43%	96,46%	İzole edilmiş tel ve kablolar	0,54%	95,01%	İzole edilmiş tel ve kablolar	0,58%	96,35%
Cr ₁₈	Metal yapı malzemeleri	0,25%	97,96%	Maden, taşocağı ve inşaat makineleri	0,38%	96,83%	Ana kimyasal maddeler (kimyasal gübre ve azotlu bileşikler hariç)	0,52%	95,53%	Plastik ürünleri	0,56%	96,91%
Cr ₁₉	Kağıt hamuru, kağıt ve mukavva	0,21%	98,16%	Demir-çelik ana sanayi	0,33%	97,16%	Tıpta ve eczacılıkta kullanılan kimyasal ve bitkisel kaynaklı ürünler	0,51%	96,04%	Tarım ve orman makineleri	0,42%	97,33%
Cr ₂₀	Diğer kağıt ve mukavva ürünleri	0,20%	98,36%	Metal yapı malzemeleri	0,30%	97,46%	Siğir, koyun, keçi, at, eşek, bardo, katır v.b.	0,48%	96,52%	Diğer kağıt ve mukavva ürünleri	0,41%	97,74%
Cr ₂₁	Sebze, bahçe ve kültür bitkileri ürünleri	0,19%	98,56%	Ölçme, kontrol, test, seyrüsefer vb. amaçlı alet ve cihazlar	0,28%	97,74%	Tank, sarnıç ve metal muhafazalar	0,47%	96,99%	Başka yerde sınıflandırılmamış elektrikli teçhizat	0,35%	98,08%

Kaynak: TÜİK verilerinden hareketle tablo oluşturulmuştur.

3.5.2.2.Karaman İl İthalatında Ülke Yoğunlaşma Oranları

İthalata ilişkin yoğunlaşma oranlarını incelemekten önce, Karaman ilinin ülkeler bazında ithalat yapısına kısaca değinmek yararlı olacaktır. 2013 yılında Karaman ilinin en fazla ithalat yaptığı ülkeler incelendiğinde; Rusya, Ukrayna, Endonezya, Malezya, Güney Afrika Cumhuriyeti, İtalya, Çin, Hollanda ve Almanya'nın en temel tedarikçi ülkeler olduğu anlaşılmaktadır.

Karaman ithalatı için hesaplanan ülke yoğunlaşma oranları Tablo 65'de verilmektedir. Buna göre Karaman ithalatında 2007, 2009, 2011 ve 2013 yılları için ilk 4 ülkenin toplam payını gösteren CR₄ sırasıyla 58,36%, 39,96%, 57,06%, ve 49,39% olarak gerçekleşirken, ilk 8 ülkenin toplam payını gösteren CR₈ sırasıyla 79,93%, 63,37%, 77,48% ve 76,47% olarak tespit edilmiştir. Karaman ili ithalatında dönem içinde ülke yoğunlaşma oranları hem CR₄ hem de CR₈ bazında azalma göstermiştir. 2009 yılında ortaya çıkan düşüşün global ekonomik kriz kaynaklı olduğu düşünülmektedir. İthalatta ülke yoğunlaşmasının artması, ithalatın az sayıda ülkeden yapıldığı, azalması ise tedarikçi ülke alternatiflerinin arttığı anlamına gelmektedir. Karaman ilinin ithalatının her geçen yıl daha çok ülkeden yapıldığı, çeşitliliğinin arttığı görülmektedir. Çeşitliliğin artması ara malı temininin daha kolay gerçekleşmesini, dolayısı ile il üretiminin ve istihdamının artmasını sağlaması açısından olumlu bir gelişme olarak nitelenebilir.

Tablo 65.Karaman İthalatında Ülke Yoğunlaşma Oranları

Cr m	2007			2009			2011			2013		
	Ulke adı	Pay (%)	Cr _i	Ulke adı	Pay (%)	Cr _i	Ulke adı	Pay (%)	Cr _i	Ulke adı	Pay (%)	Cr _i
Cr ₁	Almanya	19,02%	19,02%	Malezya	12,43%	12,43%	Rusya	24,09%	24,09%	Rusya	17,61%	17,61%
Cr ₂	İtalya	15,12%	34,14%	Kayseri S.B.	9,64%	22,07%	Malezya	14,24%	38,34%	Ukrayna	13,66%	31,27%
Cr ₃	Rusya	13,28%	47,42%	Mersin S.B.	9,18%	31,25%	İtalya	9,52%	47,86%	Endonezya	9,10%	40,37%
Cr₄	Ukrayna	10,94%	58,36%	Ukrayna	8,71%	39,96%	Çin	9,20%	57,06%	Malezya	9,01%	49,39%
Cr ₅	Malezya	9,17%	67,53%	Endonezya	6,77%	46,73%	Almanya	6,19%	63,25%	G.Afrika C.	7,94%	57,32%
Cr ₆	Kayseri S.B.	5,14%	72,67%	Fildişi Kıyısı	5,79%	52,53%	Kayseri S.B.	5,86%	69,11%	İtalya	7,48%	64,80%
Cr ₇	Endonezya	4,14%	76,81%	Hollanda	5,65%	58,18%	Arjantin	4,40%	73,51%	Çin	7,33%	72,13%
Cr₈	Hollanda	3,13%	79,93%	Fransa	5,19%	63,37%	Endonezya	3,97%	77,48%	Kayseri S.B.	4,33%	76,47%
Cr ₉	Fransa	2,86%	82,79%	Almanya	4,88%	68,25%	Hollanda	3,13%	80,61%	Hollanda	3,23%	79,70%
Cr ₁₀	İsviçre	2,62%	85,41%	İtalya	4,69%	72,93%	Fransa	2,57%	83,19%	Almanya	3,18%	82,87%
Cr ₁₁	Çin	2,29%	87,70%	İsviçre	4,54%	77,48%	Kazakistan	2,25%	85,43%	Filipinler	2,07%	84,94%
Cr₁₂	Hindistan	1,73%	89,43%	Çin	3,22%	80,70%	Ukrayna	1,81%	87,24%	Macaristan	1,89%	86,84%

Tablo 65'in devamı

Cr m	2007			2009			2011			2013		
	Ulke adı	Pay	Cr _i	Ulke adı	Pay	Cr _i	Ulke adı	Pay	Cr _i	Ulke adı	Pay	Cr _i
Cr ₁₃	Mersin S.B.	1,44%	90,87%	Japonya	2,23%	82,92%	Hindistan	1,43%	88,67%	Fildişi Kıyısı	1,56%	88,40%
Cr ₁₄	Arjantin	1,40%	92,26%	Pakistan	1,54%	84,46%	Gana	1,43%	90,10%	Hindistan	1,06%	89,46%
Cr ₁₅	Singapur	1,35%	93,62%	Filipinler	1,43%	85,88%	Fildişi Kıyısı	1,42%	91,51%	Polonya	0,95%	90,42%
Cr ₁₆	Brezilya	0,65%	94,27%	A.B.D.	1,32%	87,20%	Polonya	1,13%	92,64%	Avusturya	0,82%	91,24%
Cr ₁₇	Etiyopya	0,54%	94,80%	Brezilya	1,21%	88,41%	Filipinler	1,09%	93,73%	Gana	0,80%	92,04%
Cr ₁₈	İspanya	0,51%	95,32%	Norveç	1,14%	89,55%	A.B.D.	0,81%	94,55%	Pakistan	0,77%	92,81%
Cr ₁₉	Belçika	0,49%	95,81%	Singapur	1,06%	90,62%	Yumurtalık S	0,61%	95,16%	A.B.D.	0,73%	93,54%
Cr ₂₀	Filipinler	0,49%	96,30%	Rusya	0,98%	91,60%	Güney Kore	0,48%	95,64%	Tayvan	0,68%	94,22%
Cr ₂₁	A.B.D.	0,47%	96,77%	Arjantin	0,79%	92,39%	Bulgaristan	0,48%	96,12%	Japonya	0,68%	94,90%
Cr ₂₂	İngiltere	0,46%	97,22%	Çek Cum.	0,71%	93,10%	Kanada	0,38%	96,50%	Güney Kore	0,60%	95,49%
Cr ₂₃	Fildişi Kıyısı	0,38%	97,60%	Romanya	0,68%	93,78%	Sri Lanka	0,38%	96,87%	İspanya	0,54%	96,03%
Cr ₂₄	Norveç	0,33%	97,93%	Danimarka	0,64%	94,42%	Tayvan	0,37%	97,25%	Fransa	0,50%	96,53%
Cr ₂₅	Pakistan	0,28%	98,21%	Litvanya	0,64%	95,06%	İngiltere	0,32%	97,57%	Brezilya	0,45%	96,98%
Cr ₂₆	Danimarka	0,22%	98,44%	Hindistan	0,55%	95,60%	Danimarka	0,32%	97,88%	Danimarka	0,44%	97,42%

Türkiye İstatistik Kurumu (Tük) verileri kullanılarak hazırlanmıştır.

3.5.2.3.İthalatta Yoğunlaşma ve Herfindahl Endeksi

Karaman ithalatında sektörlere göre yoğunlaşma oranları ve bu oranlardan hareketle türetilen endeks değerleri incelendiğinde, sektörlere göre ithalat yoğunlaşma endeksinin 2009-2010 dönemine kadar arttığı, 2010 döneminden sonra düşüş eğilimine girdiği görülmektedir. 2010 yılına kadar sektörel çeşitlemenin azaldığı, ancak bu dönemden sonra sektörel çeşitlenmenin hem iki dijitte hem de dört dijitte arttığı söylenebilir. Özellikle küresel krizin olduğu 2008-2009 yıllarında ekonomik krizin etkisiyle yüksek oranda bir artış olmuştur. İki dijit ve dört dijite göre sektörel yoğunlaşma değerleri 2002 yılına kıyasla aynı oranlardadır. Bu nedenle son 5 yıl içerisinde sektörel çeşitlilik artmış olsa da 2002 ve 2013 yılları kıyaslandığında stabil bir durum olduğu ortaya çıkmaktadır.

H-I endeksine göre, ithalatta sektör yoğunlaşması eğilimini gösteren Tablo 66 incelendiğinde, 2002-2013 yıllarına ait dönemi ikiye ayırır isek, ilk dönemde sektör yoğunlaşma oranları artmış ancak son 5 yıl içerisinde sektör yoğunlaşma oranları azalmıştır.

Tablo 66.Karaman İl İthalatında Sektörlere Göre Yoğunlaşma (Herfindahl Endeksi)

Yıllar	2 Dijit		4 Dijit	
	Herfindahl endeksi (H-I)	H-I (2002=100)	Herfindahl endeksi (H-I)	H-I (2002=100)
2002	0,210866638	100,00	0,130219735	100,00
2003	0,235014841	111,45	0,146674346	112,64
2004	0,399052437	189,24	0,165458884	127,06
2005	0,24488208	116,13	0,143562394	110,25
2006	0,28778806	136,48	0,177926936	136,64
2007	0,317751789	150,69	0,15733881	120,83
2008	0,335845384	159,27	0,142269086	109,25
2009	0,495772403	235,11	0,188763571	144,96
2010	0,342494887	162,42	0,257850097	198,01
2011	0,211950071	100,51	0,120246096	92,34
2012	0,215469543	102,18	0,149066139	114,47
2013	0,203115414	96,32	0,135031825	103,70

Türkiye İstatistik Kurumu (Tüik) verileri kullanılarak hazırlanmıştır.

3.6.Karaman İmalat Sanayi Dış Ticaretinde Teknoloji Düzeyinin Gelişimi

Dış ticaretin yapısı teknoloji açısından incelenirken, yıllar itibariyle dış ticarete konu olan sektörlerin teknoloji düzeyindeki değişimin ele alınması, dış ticaret profili açısından yararlı görülmektedir. Teknoloji düzeyi belirlenirken OECD'nin baz aldığı teknoloji düzeyi sınıflaması² dikkate alınarak ISIC Rev 3 dört dijitte imalat sanayi ihracat ve ithalatı sektör bazında teknoloji düzeyine göre gruplandırılmıştır. Buna göre Tablo 67, 2013 yılı içerisinde 4 dijitte Karaman ili ihracatında imalat sanayinde bulunan 67 sektörden, 26'sının teknoloji düzeyinin düşük, 14'ünün orta-düşük teknolojili, 26'sının orta-yüksek teknolojili ve 1 sektörün de yüksek teknolojili sektör kapsamında olduğunu göstermektedir.

Tablo 67.Teknoloji Düzeyine Göre Sektörlerin Dağılımı ISIC Kodu

Isic Rev.3	Sektör Adı	Teknoloji Düzeyi
15	Gıda ürünleri ve içecek	Düşük
16	Tütün Ürünleri	Düşük
17	Tekstil ürünleri	Düşük
18	Giyim eşyası	Düşük
19	Tabaklanmış deri, bavul, el çantası, saraciye ve ayakkabı	Düşük
20	Ağaç ve mantar ürünleri (mobilya hariç); hasır vb. örülerek yapılan maddeler	Düşük
21	Kağıt ve kağıt ürünleri	Düşük
22	Basım ve yayım; plak, kaset vb.	Düşük
23	Kok kömürü, rafine edilmiş petrol ürünleri ve nükleer yakıtlar	Orta-Düşük
24	Kimyasal madde ve ürünler	Orta-Yüksek

² Directorate For Science, Technology And Industry, STAN Indicators (2005 edition) 1980-2003, S. 25, OECD

Tablo 67'nin devamı

Isic Rev.3	Sektör Adı	Teknoloji Düzeyi
25	Plastik ve kauçuk ürünleri	Orta-Düşük
26	Metalik olmayan diğer mineral ürünler	Orta-Düşük
27	Ana metal sanayi	Orta-Düşük
28	Metal eşya sanayi (makine ve teçhizatı hariç)	Orta-Düşük
29	Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat	Orta-Yüksek
30	Büro, muhasebe ve bilgi işleme makinaları	Yüksek
31	Başka yerde sınıflandırılmamış elektrikli makina ve cihazlar	Orta-Yüksek
32	Radyo, televizyon, haberleşme teçhizatı ve cihazları	Yüksek
33	Tıbbi aletler; hassas optik aletler ve saat	Orta-Yüksek
34	Motorlu kara taşıtı ve römorklar	Orta-Yüksek
35	Diğer ulaşım araçları	Orta-Yüksek
36	Mobilya ve başka yerde sınıflandırılmamış diğer ürünler	Düşük

Kaynak: TÜİK verilerinden hareketle OECD sınıflandırmasına göre hesaplanmıştır. (Directorate For Science, Technology And Industry, STAN Indicators (2005 edition) S. 25, OECD)

3.6.1.Karaman İli İmalat Sanayi İhracatında Teknoloji Düzeyi

Karaman ili imalat sanayi ihracatının teknoloji düzeyine ilişkin olarak 2002-2013 dönemi Tablo 68’de incelendiğinde, düşük teknoloji ürünlerin ihracatta oranları azalır iken, burada meydana gelen azalışın orta-yüksek ve/veya yüksek teknoloji ürünler yansımadığı, orta-düşük teknoloji ürünler ve imalat sanayi haricinde ihracat kalemlerinde artış olduğu görülmektedir. 2002 yılında “Düşük Teknoloji” ürünlerin il ihracatındaki payı %94,60 iken yıllar itibariyle azalarak 2013 yılında %90,30 olmuştur. Aynı dönemde, “Orta Düşük Teknoloji” ürünlerin payı %0,90’dan %2,99’a yükselmiştir. , “Orta Yüksek Teknoloji” ürünlerin payı aynı süreçte %3,67’den %3,30’a gerilemiştir. İmalat sanayi harici ürünlerin ihracatı ise %0,83’den %3,40’a yükselmiştir. Karaman il ihracatının yıllar itibari ile yaklaşık %90 oranında bir kısmı düşük teknoloji ürünlerden oluşmaktadır. İhracat gelirlerinin artarak ilin kalkınmasının önünü açacak en önemli faktörlerden birisi, ihracatta katma değeri yüksek teknolojik ürünlere yönelmektir.

Tablo 68.Karaman İmalat Sanayi İhracatının Teknoloji Düzeyine Göre Gelişimi

Yıl	Teknoloji Düzeyi				
	Düşük	Orta-Düşük	Orta-Yüksek	Yüksek	Diğer*
2002	94,60%	0,90%	3,67%	0,00%	0,83%
2003	93,43%	1,27%	4,34%	0,00%	0,96%
2004	91,69%	1,19%	6,08%	0,00%	1,04%
2005	93,87%	1,21%	3,80%	0,01%	1,10%
2006	94,55%	1,75%	2,83%	0,00%	0,87%
2007	94,21%	1,97%	2,55%	0,01%	1,26%

Tablo 68'in devamı

Teknoloji Düzeyi					
Yıl	Düşük	Orta-Düşük	Orta-Yüksek	Yüksek	Diğer*
2008	90,10%	2,34%	4,21%	0,01%	3,35%
2009	90,21%	5,97%	0,47%	0,02%	3,33%
2010	91,57%	4,99%	0,26%	0,01%	3,16%
2011	91,88%	2,57%	1,98%	0,00%	3,57%
2012	88,43%	2,37%	3,67%	0,01%	5,52%
2013	90,30%	2,99%	3,30%	0,00%	3,40%

Not: * İmalat Sanayi Dışında Yapılan İhracatların oranıdır.

Kaynak: TÜİK verilerinden hareketle OECD sınıflandırmasına göre hesaplanmıştır,

3.6.2.Karaman İli İmalat Sanayi İthalatında Teknoloji Düzeyi

Karaman imalat sanayi ithalatında “Düşük Teknoloji” ürünlerin payı artmıştır. Tablo 69 incelendiğinde 2002 yılında %31,23 paya sahip olan “Düşük Teknoloji” ürünlerinin 2013 yılına gelindiğinde payının %35,41’e yükseldiği görülmektedir. Değer olarak 2002 yılında 4,86 milyon USD ithalat yapılır iken 2013 yılında 48,22 milyon USD ithalat yapılmıştır. Orta yüksek teknoloji ürünlerin ithalatı değer bazında artmıştır. 2002 yılında 5,69 milyon USD ithalat yapılır iken, 2013 yılında 24,17 milyon USD ithalat yapılmıştır. Karaman iline ithal edilen ürünlerin teknoloji düzeyi istikrarlı bir seyir izlemiştir. Dolayısıyla bir dönüşümden bahsetmek mümkün değildir. İl ithalatında ağırlıklı pay Düşük ve Orta Yüksek Teknoloji gruplarına ait olup, 2013 yılındaki payları %35,41 ve %17,75’ dir.

Tablo 69.Karaman İmalat Sanayi İthalatının Teknoloji Düzeyine Göre Gelişimi

Yıl	Düşük		Orta-Düşük		Orta-Yüksek		Yüksek		İmalat Sanayi Harici İhracat		Gizli Veri - Tük	
	USD*	%	USD*	%	USD*	%	USD*	%	USD*	%	USD*	%
2002	4,86	31,23%	0,43	2,77%	5,69	36,55%	0,00	0,00%	4,59	29,46%	0,00	0,00%
2003	10,28	49,33%	1,18	5,68%	3,90	18,73%	0,05	0,24%	5,42	26,02%	0,00	0,00%
2004	12,61	59,82%	0,09	0,41%	4,06	19,27%	0,00	0,01%	3,55	16,85%	0,77	3,65%
2005	10,03	41,94%	0,61	2,55%	4,23	17,68%	0,01	0,05%	3,57	14,95%	5,46	22,84%
2006	15,12	36,07%	0,08	0,19%	13,38	31,92%	0,00	0,01%	0,93	2,23%	12,39	29,57%
2007	25,61	42,50%	0,44	0,73%	23,50	39,00%	0,00	0,00%	2,97	4,93%	7,74	12,84%
2008	26,66	53,99%	1,21	2,46%	10,58	21,42%	0,02	0,05%	10,90	22,08%	0,00	0,00%
2009	30,70	70,91%	0,66	1,53%	9,29	21,46%	0,02	0,04%	2,62	6,05%	0,00	0,00%
2010	35,06	38,10%	3,18	3,46%	8,61	9,36%	0,00	0,00%	2,48	2,70%	42,68	46,38%
2011	46,37	38,36%	4,63	3,83%	26,10	21,59%	0,45	0,37%	20,74	17,16%	22,60	18,70%
2012	41,11	33,30%	1,20	0,97%	26,77	21,68%	2,68	2,17%	16,45	13,32%	35,26	28,56%
2013	48,22	35,41%	4,41	3,24%	24,17	17,75%	1,58	1,16%	24,66	18,11%	33,15	24,34%

Kaynak: TÜİK verilerinden hareketle OECD sınıflandırmasına göre hesaplanmıştır.

* DeğerlerMilyon Usddir.

Karaman ili imalat sanayi dış ticaretinde ihracatta düşük teknoloji ürünlerin, ithalatta ise hem düşük teknoloji ürünlerin, hemde orta-ileri teknoloji ürünlerin payının oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Ancak düşük teknoloji ürünleri ihracatta payı %90 seviyesinde iken, ithalatta %35 seviyesindedir. Bu durum ilin ihraç ettiğinden daha fazla yüksek teknolojili ürün ithal ettiğini göstermektedir.

3.7.Karaman İli İhracat Düzeyi ve Faaliyet Bakımından Öne Çıkan Sektörlere İlişkin Sektörel Analizler

Karaman il ihracatının büyük bir kısmını ve Karaman ili sanayisinin yapı taşlarını oluşturan, önemli paya sahip bazı sektörler Dünya, Türkiye ve Karaman özelinde incelenerek, bu sektörlerle ilişkin olarak analizler ortaya konulmuştur. Bu bölümde Bisküvi, Çikolata ve Şekerli Mamüller, Bulgur, Elma ve Mermer sektörleri incelenmektedir.

3.7.1.Bisküvi, Çikolata ve Şekerli Mamüller Sektör İncelemesi

3.7.1.1.Bisküvi Sektörü Dünya Durumu

Sektörün dünyadaki durumu incelendiğinde, dünya bisküvi üretiminde önde gelen Avrupa Birliği ülkelerinin aynı zamanda dünya bisküvi ihracatında da en önemli ihracatçı ülkeler konumunda olduğu görülür. Bu çalışmada dünya bisküvi ihracatı 1905.31 gtip kodu altında tatlı bisküviler ürün grubu açısından incelenmiştir. Tablo 70'e göre dünya tatlı bisküvi ihracatı, 2013 yılında yaklaşık 7,5 milyar USD olarak gerçekleşmiştir. Almanya, Hollanda, Belçika, İngiltere ve Kanada dünyanın en önemli ihracatçı ülkeleridir. Değer bazında, 2013 yılı dünya toplam bisküvi ihracatının yaklaşık olarak %40'ı bu ülkeler tarafından gerçekleştirilmiştir. Ülkemiz bu sıralamada 9. sırada bulunmaktadır.

Tablo 70.Dünya Bisküvi İhracatı (gtip:190531)

İhracatçılar	2013 İhracat Değeri (1000\$)	2013 İhracat Miktarı (Ton)	Birim Fiyat (\$/Ton)	2009-2013 Yıllık Değer Artışı (%)	2009 - 2013 Yıllık Miktar Artışı (%)	2012 - 2013 Yıllık Değer Artışı (%)	Dünya İhracatındaki Payı (%)
Dünya	7.493.996	2.474.674	3.028	9	7	9	100,0%
Almanya	820.811	208.576	3.935	5	5	7	11,0%
Belçika	741.114	193.851	3.823	8	8	28	9,9%
Hollanda	570.126	174.090	3.275	7	6	8	7,6%
İngiltere	486.404	116.443	4.177	9	7	12	6,5%
Kanada	383.705	96.953	3.958	6	3	-3	5,1%
Meksika	344.003	155.863	2.207	10	8	3	4,6%
Fransa	341.979	67.918	5.035	1	-2	11	4,6%
Türkiye	297.635	146.165	2.036	22	16	12	4,0%
Polonya	289.392	84.781	3.413	11	7	18	3,9%
İspanya	245.780	97.232	2.528	19	6	7	3,3%
A.B.D.	232.353	69.611	3.338	10	5	1	3,1%
İtalya	228.282	53.712	4.250	4	2	15	3,0%
Danimarka	187.423	33.929	5.524	1	-3	0	2,5%
Hindistan	176.839	153.341	1.153	37	45	32	2,4%
Endonezya	174.497	64.620	2.700	21	18	32	2,3%
Ukrayna	140.565	86.943	1.617	15	6	-3	1,9%
Çek Cum.	119.505	42.772	2.794	10	12	-3	1,6%
Malezya	117.088	35.322	3.315	9	-1	3	1,6%
Rusya	107.383	51.184	2.098	23	17	20	1,4%
İsveç	94.454	20.555	4.595	3	-1	1	1,3%
Avusturya	83.615	19.776	4.228	10	7	13	1,1%
İsviçre	78.481	7.818	10.039	-1	-1	2	1,0%

Kaynak:Uluslararası Ticaret Merkezi (Itc Trademap- <http://www.trademap.org>)

Dünya bisküvi ihracatında olduğu gibi, dünya bisküvi ithalatı da 1905.31 gtip kodu altında incelenmiştir. Tablo 71'e göre 2013 yılında, bir önceki yıla göre % 11 oranında artarak yaklaşık 7,68 milyar Usd olarak gerçekleşen dünya bisküvi ithalatında en önemli pazarlar sırasıyla A.B.D., Fransa, Almanya, İngiltere ve Belçika'dır. Bu beş ülkenin dünya ithalatındaki toplam payları yaklaşık %38'dir.

Tablo 71.Dünya Bisküvi İthalatı (Gtip:190531)

İthalatçılar	2013 İthalat Değeri (1000 \$)	2013 İthalat Miktarı	Birim Fiyat (USD)	2009-2013 Arası Yıllık Değer Artışı (%)	2009-2013 Arası Yıllık Miktar Artışı (%)	2012-2013 Arası Yıllık Değer Artışı (%)	Dünya İthalatındaki Payı (%)
Dünya	7.680.32	-	-	9	24	11	100,0%
A.B.D.	997.140	296.810	3.360	7	6	3	13,0%
Fransa	605.474	178.819	3.386	4	3	12	7,9%
Almanya	471.657	123.716	3.812	7	4	11	6,1%
İngiltere	458.999	121.259	3.785	9	9	19	6,0%
Belçika	347.898	90.887	3.828	9	10	9	4,5%
Kanada	225.791	52.499	4.301	7	2	7	2,9%
Hollanda	217.179	87.508	2.482	-4	0	5	2,8%

Tablo 71'in devamı

İthalatçılar	2013 İthalat Değeri (1000 \$)	2013 İthalat Miktarı	Birim Fiyat (USD)	2009- 2013 Arası Yıllık Değer Artışı (%)	2009- 2013 Arası Yıllık Miktar Artışı (%)	2012- 2013 Arası Yıllık Değer Artışı (%)	Dünya İthalatındaki Payı (%)
Çin	211.978	45.841	4.624	46	40	47	2,8%
İtalya	173.879	42.146	4.126	-1	1	17	2,3%
Avusturya	142.820	35.061	4.073	5	6	14	1,9%
İspanya	141.409	47.223	2.994	-1	4	11	1,8%
Rusya	130.835	56.709	2.307	28	15	16	1,7%
İrlanda	126.920	32.276	3.932	0	-1	3	1,7%
Avustralya	125.763	39.630	3.173	14	19	9	1,6%
Polonya	116.114	36.230	3.205	11	8	15	1,5%
Portekiz	112.918	45.708	2.470	11	18	12	1,5%
Çek Cum.	111.464	33.697	3.308	8	8	9	1,5%
Suudi Ar.	109.728	29.538	3.715	19	13	7	1,4%
Irak	89.674	50.122	1.789	25	24	15	1,2%
Singapur	78.682	19.619	4.011	12	6	9	1,0%
Kazakistan	75.217	40.409	1.861	12	3	-3	1,0%
Hong Kong	73.711	15.928	4.628	2	0	11	1,0%

Kaynak: Uluslararası Ticaret Merkezi (Itc Trademap- <http://www.trademap.org>)

3.7.1.2.Bisküvi Sektörü Türkiye Durumu

Ülkemizde ilk bisküvi üretimi 1924 yılında başlamıştır. 1932 yılında İstanbul'da iki adet fabrika kurulmuştur. 1941 yılında yaşanan un kıtlığı nedeniyle üretime bir süre ara verilmiştir. 1954 yılından sonra bantlı üretime geçilmiştir. 1960'dan sonra şehirleşme ve nüfus artışı bisküvi tüketimini büyük oranda artırmıştır. 1980'lerde Konya, Karaman, Kayseri ve Eskişehir civarlarında birçok küçük tesis kurulmuştur. (Hububat Birlik, 2012: 8).

Türkiye geneline baktığımız zaman bisküvi, 2012 yılı itibariyle un ve unlu mamüller sektörü içinde buğday unundan sonra en çok ihracat yapılan ikinci alt sektör durumundadır. 1980'li yıllarda düşük seviyelerde seyreden toplam bisküvi ihracatımız, 1990 yılından itibaren hızlı bir artış göstermeye başlamıştır. 1980 yılında 2.706 ton ve 3,75 milyon USD olan ihracatımız, 1985 yılında 11.630 ton ve 12,6 milyon USD'ye, 1990 yılında 16.709 ton ve 20,7 milyon USD'ye yükselmiştir. 2010 yılına gelindiğinde ise ise, 151.294 ton ve 270 milyon USD olarak gerçekleşmiştir. 2008 ve 2009 yıllarında yaşanan küresel krizden dolayı 2009 yılında değer bazında %7'lik bir düşüş gösteren bisküvi ihracatımız 2010 yılına

gelindiğinde bir önceki yıla göre değer bazında %13, miktar bazında da %15 oranında artış göstermiştir. 2012 yılına gelindiğinde ise, bir önceki yıla göre değer bazında %4, miktar bazında %1 oranında artış gerçekleşmiştir. 2013 yılında ise bir önceki yıla göre hem miktar hem de değer olarak %11 civarında bir büyüme gerçekleşmiştir. 2013 yılı içerisinde diğer yıllarda olduğu gibi en önemli ürün grubu, %81'lik payı ile 1905.31 gtip kodu altında incelenen tatlı bisküviler olmuştur (Ekonomi Bakanlığı, 2013a: 1).

Tablo 72.Yıllar İtibariyle Türkiye'nin Bisküvi İhracatı

Yıl	Tatlı Bisküviler (gtip:1905.31)		Bisküviler (gtip:1905.90.45)		Toplam	
	Miktar (Ton)	Değer (1000 \$)	Miktar (Ton)	Değer (1000 \$)	Miktar (Ton)	Değer (1000 \$)
2009	80.774	138.924	50.977	100.092	131.751	239.016
2010	99.793	171.139	51.501	98.536	151.294	269.675
2011	129.095	256.445	35.219	66.185	164.314	322.630
2012	129.966	265.752	31.864	58.946	161.830	324.698
2013	146.165	297.635	32.841	62.213	179.006	359.848

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verileri

Tablo 73'e göre 1905.31 gtip kodu altında incelenen tatlı bisküviler ihracatımızda 2013 yılı itibariyle, Irak % 27'lik pay ile tatlı bisküviler ihracatımızdaki en önemli pazarımız durumundadır. Bu ülkeyi sırasıyla takip eden Suudi Arabistan, Yemen, Suriye, Cezayir ve Almanya önemli pazarlarımızdır.

Tablo 73.Ülkeler İtibariyle Türkiye'nin Tatlı Bisküviler (gtip:1905.31) İhracatı

Ülke	2010		2011		2012		2013	
	Miktar (Ton)	Değer (1.000\$)	Miktar (Ton)	Değer (1.000\$)	Miktar (Ton)	Değer (1.000\$)	Miktar (Ton)	Değer (1.000\$)
Irak	26.363	41.149	33 710	59 882	35.859	65.296	39.766	74.672
S.Arabistan	4.591	11.102	6 382	16 012	6915	16923	6.344	16.280
Yemen	5.045	8.842	11 658	24 575	9388	19225	11.035	21.698
Suriye	549	1046	309	738	1779	3280	10.832	17.978
Cezayir	3.283	6.068	3 237	6 832	3747	9536	4.281	9.709
Almanya	2.702	6.028	2 937	7 136	3068	7664	3.497	8.870
Arnavutluk	3.152	5.993	2 985	5 672	2238	4145	2.723	4.866
Libya	2.280	5.083	3 078	7 276	4391	10861	3.793	8.638
Angola	1 691	2 064	3 911	5 381	3479	4725	4.084	5.655
İsrail	2.846	4.948	3 243	7 570	3298	8522	3.042	9.689
Azer.-Nahç.	2.184	4.845	2 642	6 976	2661	7682	3.676	10.342
Filistin(Gazze)	2.377	3.902	2 722	4 854	2464	4134	2.597	4.956
Lübnan	1.695	3.753	2 979	9 221	3339	9325	3.486	8.980
Romanya	1.673	3.053	3 326	6 417	3791	7048	5.860	10.797
Diğerleri	39.563	63.612	45.982	87.922	43.549	87.386	41.149	84.505
Toplam	99.994	171.488	129 101	256 464	129.966	265.752	146.165	297.635

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verileri * Sıralama 2013 yılı itibariyle ve değer bazında yapılmıştır.

Tablo 74'e göre 1905.90.45 gtip kodu altında incelenen diğer bisküviler

ihracatımızda, 2013 yılı itibariyle, Irak yaklaşık % 25’lik pay ile tatlı bisküvilerde olduğu gibi en önemli pazarımız durumundadır. Bu ülkeyi sırasıyla takip eden Azerbaycan, Filistin, Almanya ve Arnavutluk diğer önemli pazarlarımızdır.

Tablo 74.Ülkeler İtibariyle Türkiye’nin Bisküviler (gtip:1905.90.45) İhracatı

	2010		2011		2012		2013	
Ülke	Miktar (Ton)	Değer (1.000\$)	Miktar (Ton)	Değer (1.000\$)	Miktar (Ton)	Değer (1.000\$)	Miktar (Ton)	Değer (1.000\$)
Irak	9.460	18.086	7 434	12 575	7.560	12.864	8460	14342
Azer.-Nahç.	2.011	3.826	2 380	4 408	2.486	4.907	2976	6198
Filistin(Gazze)	2.395	4.488	1 857	3 466	1.906	3.433	1855	3387
Almanya	5.049	10.011	2 451	5 909	1.470	3.286	1206	2916
Arnavutluk	2.263	3.987	1 765	3 094	1.709	3.033	1752	341
Lübnan	1.630	2.814	1 553	2 707	1.454	2.723	1438	2539
Bir.Arap Emi.	1.108	1.911	1 058	2 073	1.039	2.143	981	1916
Ürdün	887	1.597	823	1 514	1.063	2.098	833	1580
Bulgaristan	2.017	3.497	1 491	2 815	1.082	2.056	844	1683
S.Arabistan	3.003	5.903	1 728	3 375	1.050	2.026	482	965
Makedonya	1.735	2.221	1 544	2 161	1.489	1.954	1422	2316
K.Kıbrıs T.C.	1.048	2.546	801	1 789	836	1.834	890	1798
Yemen	4.573	10.446	961	2 108	598	1.449	1150	2901
A.B.D.	1.026	1.901	595	1 194	659	1.305	710	1450
Çin	635	1.386	628	1 266	570	1.205	553	1220
Belçika	587	1.192	527	1 037	630	1.182	707	1393
Romanya	641	1.125	642	1 228	469	870	388	803
Türkmenistan	772	1.485	493	886	465	823	467	825
İngiltere	454	949	373	812	176	344	212	464
Suriye	541	982	429	740	152	295	708	1397
Diğerleri	8.742	16.365	5 687	11 028	5.001	9.113	4807	11779
Toplam	51.501	98.536	35 219	66 185	31 864	58 946	32841	62213

Kaynak: TÜİK(Türkiye İstatistik Kurumu) verileri * Sıralama 2013 yılı itibariyle ve değer bazında yapılmıştır

3.7.1.3.Şekerli ve Çikolatalı Mamüller Sektörü Dünya Durumu

Dünya şekerli ve çikolatalı mamuller sektöründe çok uluslu firmaların büyük hakimiyeti bulunmaktadır. Dünya üretiminin yaklaşık %45’inin ilk altı firma tarafından gerçekleştirildiği tahmin edilmektedir. Bu firmalar Mars Inc.,Mondelez International Inc., Grupo Bimbo, Nestle, The Hershey Company, Ferrero Group firmalarıdır (Candyindustry, 2014). Dünyadaki önemli pazarların neredeyse tamamında çokuluslu firmaların birlikte yer aldıkları görülmektedir.

Şekerli ve çikolatalı mamullerin perakende satışları ülkelere göre büyük farklılıklar göstermektedir. Örneğin: Batı Avrupa ülkelerinde şekerli mamul satışları toplam satışların %26’sını oluştururken, Çin’de bu oran %63 olarak gerçekleşmektedir. Sektörün dünya

üretiminin ve ticaretinin büyük bir kısmı gelişmiş ülkelerce gerçekleştirilmektedir. Kişi başına düşen milli gelirin yüksek olduğu ülkelerde çikolatalı mamullerin satışları daha fazlayken, milli gelirin düşük olduğu ülkelerde çikolatalı mamullere göre daha ucuz olan şekerli mamullerin tüketiminin fazla olduğu görülmektedir (Ekonomi Bakanlığı, 2013b: 5).

Tablo 75.Dünya Şekerli ve Çikolatalı Mamuller Dış Ticareti (Milyon ABD \$)

Şekerli	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
İhracat	6.189	6.528	7.415	8.392	8.053	8.779	9.802	9.859	10.779
İthalat	6.344	6.586	7.436	8.098	7.679	8.361	9.337	9.501	10.403
Çikolatalı Mamuller									
İhracat	12.602	14.026	16.896	19.321	18.194	19.947	23.347	23.599	25.589
İthalat	12.426	13.658	16.343	18.752	17.468	19.268	22.839	23.278	25.207

Kaynak: Uluslararası Ticaret Merkezi (Itc Trademap- <http://www.trademap.org>)

Şekerli ve çikolatalı mamuller dünya ticaretinin büyük bir kısmını gelişmiş ülkelerin kendi aralarında yaptığı ticaret oluşturmaktadır. Gelir seviyesinin yüksek olduğu ülkelerde, kişi başına tüketilen şekerli ve çikolatalı mamuller de yüksek miktarlarda bulunmaktadır.

Tablo 75'e göre 2013 yılında 36,3 milyar Usd'lik toplam dünya şekerli ve çikolatalı mamuller ihracatının %29'unu şekerli mamuller, %71'ini ise çikolatalı mamuller oluşturmuştur. Toplam ihracat 2012 yılına göre 2013 yılında % 8,7 artış göstermiştir.

Tablo 76.Ülkeler İtibariyle Dünya Şekerli ve Çikolatalı Mamuller İhracatı

Şekerli Mamüller			Çikolatalı Mamüller		
İhracatçı	2013 İhracat Değeri (1000\$)	Yüzde	İhracatçı	2013 İhracat Değeri (1000\$)	Yüzde
Dünya	10.779.247	100,0%	Dünya	25.589.147	100,0%
Almanya	1.056.993	9,8%	Almanya	4.434.758	17,3%
Belçika	745.068	6,9%	Belçika	2.909.053	11,4%
Çin	743.665	6,9%	Hollanda	1.643.927	6,4%
Hollanda	630.113	5,8%	İtalya	1.617.035	6,3%
Meksika	565.549	5,2%	Fransa	1.552.178	6,1%
İspanya	536.032	5,0%	A.B.D.	1.543.652	6,0%
A.B.D.	515.591	4,8%	Polonya	1.329.454	5,2%
Kanada	514.579	4,8%	Kanada	1.070.524	4,2%
Türkiye	489.837	4,5%	İngiltere	895.030	3,5%
Kolombiya	314.084	2,9%	İsviçre	822.250	3,2%
Polonya	293.802	2,7%	Rusya	663.868	2,6%
İngiltere	276.856	2,6%	Meksika	598.437	2,3%
Fransa	239.774	2,2%	Türkiye	542.691	2,1%
Rusya	211.973	2,0%	Ukrayna	526.610	2,1%
İtalya	201.594	1,9%	Avusturya	509.720	2,0%
Çek Cum.	187.368	1,7%	Singapur	412.122	1,6%

Kaynak: Uluslararası Ticaret Merkezi (Itc Trademap- <http://www.trademap.org>)

Tablo 76'ya göre Dünya çikolatalı mamuller ihracatında önemli ülkeler arasında

%17,3'lük pay ve 4,4 milyar Usd ihracat ile Almanya, %11,4'lük pay ve 2,9 milyar Usd ihracat ile Belçika, %6,4'lük pay ve 1,6 milyar Usd ihracat ile Hollanda yer almaktadır. Dünya şekerli mamuller ihracatında en önemli ülkeler arasında yaklaşık % 9,8'lik pay ve toplam 1,05 milyar Usd'lik ihracat ile Almanya, % 6,9'luk pay ve 745 milyon Usd'lik ihracat ile Belçika ve % 6,9'luk pay ve 743 milyon Usd ihracat ile Çin ön sıralarda yer almaktadır. Türkiye 2013 yılında gerçekleştirdiği 489 milyon Usd şekerli mamul ihracatıyla dünya sıralamasında 9. olmuştur.

Tablo 77'de Dünya ithalatı incelendiğinde, önemli ihracatçı ülkelerin pek çoğunun aynı zamanda önemli ithalatçı ülkeler olduğu görülmektedir. 10,4 milyar Usd olan 2013 yılı toplam dünya şekerli mamuller ithalatının %15,8'ini gerçekleştiren A.B.D. en büyük ithalatçı ülkedir. Türkiye'den A.B.D.'ne 2013 yılında 55,2 milyon Usd şekerli mamul ihraç edilmiştir. Dünya ithalatında A.B.D.'den sonra diğer önemli ülkeler %6,7 ile Almanya ve %6,2 ile İngiltere olmuştur.

Tablo 77.Ülkeler İtibariyle Dünya Şekerli ve Çikolatalı Mamuller İthalatı

Şekerli Mamüller			Çikolatalı Mamüller		
İthalatçı	2013 İthalat Değeri (1000\$)	Yüzde	İthalatçı	2013 İthalat Değeri (1000\$)	Yüzde
Dünya	10.403.042	100,0%	Dünya	25.206.618	100,0%
A.B.D.	1.642.779	15,8%	Almanya	2.202.183	8,7%
Almanya	701.054	6,7%	A.B.D.	2.167.914	8,6%
İngiltere	640.191	6,2%	Fransa	1.900.280	7,5%
Fransa	403.726	3,9%	İngiltere	1.894.850	7,5%
Kanada	379.620	3,6%	Hollanda	912.340	3,6%
Belçika	327.727	3,2%	Kanada	908.829	3,6%
Hollanda	284.769	2,7%	Rusya	777.720	3,1%
İsveç	267.765	2,6%	Belçika	772.778	3,1%
Rusya	242.480	2,3%	Japonya	614.834	2,4%
Avustralya	206.744	2,0%	İtalya	597.798	2,4%
Polonya	177.427	1,7%	İspanya	589.222	2,3%

Kaynak:Uluslararası Ticaret Merkezi (Itc Trademap- <http://www.trademap.org>)

Dünya çikolatalı mamuller ithalatında %8,7 ile Almanya ilk sırada yer almaktadır. Bu ülkeyi %8,6 ile A.B.D. ve yaklaşık %7,5'lik payı ile Fransa izlemektedir. Belirtilen üç ülkenin toplam ithalatı, dünya çikolatalı mamuller ithalatının yaklaşık %25'ini oluşturmaktadır.

3.7.1.4.Şekerli ve Çikolatalı Mamüller Sektörünün Türkiye Durumu

Türkiye’de şekerli ve çikolatalı mamuller sektörünün başlangıcı, bölgeden sağlanan hammaddelerle küçük imalathanelerde üretilen lokum ve helva gibi geleneksel Türk şekerlemelerinin üretimine dayanmaktadır. Günümüzde, geleneksel üretim yöntemleriyle birlikte modern üretim teknolojisinin de kullanıldığı sektör, gıda sanayi içinde yer alan, üretiminde kullanılan hammaddeler, yardımcı maddeler ve ambalaj malzemeleri ile yan sanayisini de geliştiren önemli sektörlerden bir tanesi durumuna gelmiştir.

Şekerli ve çikolatalı mamuller Türkiye’nin hemen hemen her ilinde ve ilçesinde üretilmekte, sektörde büyük, orta ve küçük işletmeler birlikte yer almaktadır. Sektöre ait ürün yelpazesinin çok geniş olması, firmaların ekipmanlarında değişiklikler yaparak çeşitli ürünleri değişik zamanlarda üretebilmeleri ve fabrikalarda üretimin genelde 3 vardiya, küçük üreticilerde tek vardiya hatta mevsimlik üretim olması söz konusu olduğundan, ürün bazında üretici firma sayısını ve üretim kapasitesiyle ilgili rakamları kesin olarak tespit etmek oldukça güçtür.

Yabancı sermayeli yatırım teşvik belgesi almış firmaların da faaliyette bulunduğu sektörde, lokum, helva ve şekerleme üretiminin büyük bir bölümü küçük ölçekli işletmeler tarafından, ciklet, çikolata ve çikolata mamullerinin tamamına yakını ise 50 ve daha fazla işçi çalıştıran işletmeler tarafından gerçekleştirilmektedir (Ekonomi Bakanlığı, 2013b: 1).

Şekerlemeler genellikle eritme, pişirme, şekillendirme, soğutma ve ambalajlama işlemlerinden geçirilerek üretilmektedir. Modern üretim teknolojisi kullanan işletmelerde her ürün çeşidi için ayrı üretim hattı kullanılmakta, bu durum sabit yatırımların yüksek olmasını gerektirmektedir. Şekerli ve çikolatalı mamul satışlarının mevsimsel özellikler göstermesi, özellikle kış aylarında ve dini bayramlarda talebin en yüksek seviyeye ulaşması nedeniyle, üretici firmalar stoklar için de önemli harcamalarda bulunmaktadırlar. Bu açıdan bakıldığında, şekerli ve çikolatalı mamuller sermaye yoğun bir iş kolu olarak göze

çarpmaktadır. Ancak, sektörün özelliği ve geleneksel üretimin emek gücüne dayanıyor olması nedeniyle, sermaye ve emek yoğun bir sektör olarak ele alınabilmektedir (Ekonomi Bakanlığı, 2013b: 1).

Özellikle, 1993 yılından itibaren başta Bağımsız Devletler Topluluğu ülkeleri olmak üzere eski Sovyet Cumhuriyetlerine bu ürün grubunda meydana gelen ihracat artışı paralelinde, üretimde de ani yükselişler oluşmuş ve sektörde pek çok yeni yatırımların gerçekleştiği görülmüştür.

Gelişmiş ülkelerle karşılaştırıldığında, Türkiye’de kişi başına şekerli ve çikolatalı mamuller tüketiminin oldukça düşüktür. Dünya çikolata tüketimi yaklaşık kişi başına ortalama 6-7 kg civarındadır. A.B.D.’de bu rakam 10 kg’ı aşarken, AB ortalaması 10 kilografa yaklaşmaktadır. Tüketim miktarı İsviçre’de 11, İngiltere ve İrlanda’da 10, Almanya’da 9, Avusturya’da 6,2, Rusya’da ise 3 kg’dır. Buna karşın Türkiye’deki kişi başına çikolata tüketiminin 2,5 kg olduğu tahmin edilmektedir (Sabah, 2014). Türkiye’nin genç bir nüfusa sahip olması ve mevcut tüketimin oldukça düşük bulunması nedeniyle, sektör ürünlerine olan talepte gelecek yıllarda düzenli artışlar olması beklenmektedir.

Tablo 78’e göre 2013 yılında yaklaşık 152 milyar USD olarak gerçekleşen Türkiye’nin toplam ihracatının yaklaşık %0,67’sini 1,032 milyar USD ile şekerli ve çikolatalı mamuller oluşturmuştur.

Sektörün 2000’li yıllardaki en ciddi ihracat artışı %40,7 ile 2003 yılı ihracatında gerçekleşmiştir. 2006 yılında gerçekleşen ihracat artış oranı %15,5, 2007 yılında ise %30 olmuştur. 2008 yılı ihracat artışı önceki altı yılın en düşük oranı olan %13,7 olarak gerçekleşmiştir. 2009 yılında ise küresel krizin etkisiyle ihracatta %9’luk bir azalma meydana gelmesine rağmen 2010 yılı ihracatı %10, 2011 yılı ihracatı %18,5, 2012 yılı ihracatı ise %15,6 artış göstermiştir.

Tablo 78. Türkiye'nin Şekerli ve Çikolatalı Mamuller İhracatı (1000 ABD \$)

YIL	2010		2011		2012		2013	
	Miktar (Ton)	Değer (1000 \$)	Miktar (Ton)	Değer (1000 \$)	Miktar (Ton)	Değer (1000 \$)	Miktar (Ton)	Değer (1000 \$)
Ciklet (Gtip:170410)	13.972	50.075	17.488	57.825	20.422	73.564	26.371	101.901
Sakızlı Şekerler (Gtip:170490650011)	1.305	3.503	1.236	3.227	792	2.088	804	2163
Jöleli şekerler (Gtip:170490650012)	25.141	67.767	31.887	85.081	39.790	106.760	48210	127219
Sakızlı ve jöleli diğer şeker mamulleri (Gtip:170490650019)	42.360	95.982	44.001	101.415	53.471	121.537	66011	146298
Helva (Gtip: 170490991011-170490991019)	5.429	15.462	6.661	19.373	4.844	15.254	5231	19400
Lokum (Gtip: 170490992000 – 170490993000 - 170490999012)	4.306	15.347	5.942	23.452	7.991	31.764	7016	34819
Kakao içermeyen diğer şekerli mamuller	10.463	30.821	13.276	38.513	18.105	51.885	18914	58036
Çikolata ve kakaolu mam. (Gtip:1806)	137.204	364.398	149.398	433.848	157.163	478.542	180274	542690
Toplam	240.180	643.355	269.889	762.734	302.578	881.394	352.831	1.032.526

Kaynak: TÜİK Not: 17.04 pozisyonunda tabloda ismi geçmeyen ürünler "kakao içermeyen diğer şekerli mamuller" içerisinde gösterilmiştir.

Ülkemiz şekerli mamuller ihracatında cikletin önemli bir yeri bulunmaktadır. 1990'lı yıllarda başlayan ciklet ihracatı yıllara göre artış ve azalışlar göstermiştir. 2006-2009 yıllarında azalma gösteren ihracat, 2011 yılında bir önceki yıla göre %15,5 oranında artarak 57,8 milyon Usd olarak gerçekleşmiştir. Artış eğilimi %27,2 ile 2012 yılında da devam etmiş ve toplam ciklet ihracatı 73,5 milyon Usd'ye yükselmiştir. 2013 yılında ise %38'lik bir artış ile 101,9 milyon Usd ihracat yapılmıştır.

Türkiye'nin ciklet ihracatının yöneldiği en önemli ülke Irak'tır. Bu ülkeye 2011 yılında gerçekleşen 8,4 milyon Usd'lik ihracat 2012 yılında 16,3 milyon Usd'ye yükselmiştir. 4,6 milyon Usd ile Tacikistan, 4,3 milyon Usd ile Libya, 2,9 milyon Usd ile Kırgızistan ve 2,8 milyon Usd ile Afganistan diğer önemli ülkelerdir.

Türkiye'nin şekerli mamuller ihracatı içinde bir diğer önemli kalemi ise "sakızlı ve jöleli diğer şeker mamulleri" oluşturmaktadır. "Sakızlı ve jöleli diğer şeker mamulleri" 2013 yılında şekerli mamuller içinde en fazla ihraç edilen ürün olup; bu ürüne ait ihracat değeri yaklaşık 146 milyon Usd olarak gerçekleşmiştir. 2013 yılında jöleli şekerler ihracatımız 127 milyon Usd, kakao içermeyen diğer şekerli mamuller ihracatımız 58 milyon Usd, helva ihracatımız 19,4 milyon Usd ve lokum ihracatımız ise 34,8 milyon Usd olarak

gerçekleşmiştir.

Tablo 79'a göre Türkiye'nin çikolatalı mamuller ihracatı en yüksek seviyesine 542 milyon Usd ile 2013 yılında ulaşmıştır. 2013 yılı ihracatı bir önceki yıla göre %13 artış göstermiştir. Çikolatalı mamuller ihracatı şekerli mamuller ihracatından daha fazla gerçekleşmektedir.

Tablo 79.Ülkeler İtibariyle Türkiye'nin 2013 Yılı Şekerli ve Çikolatalı Mamuller İhracatı (1000\$)

Ülkeler	Şekerli Mamuller	Ülkeler	Çikolatalı Mamuller
Irak	76.048	Irak	112.386
A.B.D.	55.259	Libya	35.913
İngiltere	24.182	Cezayir	32.869
Rusya Federasyonu	20.785	Suudi Arabistan	22.961
Almanya	19.401	Azerbaycan	22.282
Cezayir	17.104	BAE	19.909
İsrail	16.642	Yemen	19.621
Romanya	14.848	İsrail	17.537
Suudi Arabistan	12.233	Suriye	15.302
Libya	11.157	Lübnan	13.118
Kazakistan	10.332	Mısır	11.652
Toplam (Tamamı)	489.837	Toplam (Tamamı)	542.690

Kaynak: TUIK

Türkiye'nin ülkeler itibariyle çikolatalı mamuller ihracatı incelendiğinde, geçen yıl da ilk sırada yer alan Irak'a olan ihracatın yaklaşık %16 oranında artarak 2013 yılında 112 milyon Usd olarak gerçekleştiği görülmektedir. Libya ise 35 milyon Usd ile 2013 yılında en fazla çikolatalı mamul ihraç edilen ikinci ülke olmuştur. Bu ülkeleri 32 milyon Usd ile Cezayir, 22 milyon Usd ile Suudi Arabistan ve geçen yıla göre %69 artışı olan 22 milyon Usd ile Azerbaycan izlemiştir.

Tablo 80.Türkiye'nin Şekerli ve Çikolatalı Mamuller İthalatı

Ton / 1000\$	2010		2011		2012		2013	
	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer
Çiklet	20	127	58	649	11	77	16	137
Beyaz çikolata	381	2.063	427	2.420	397	1.960	577	2889
Sakızlı şekerler	198	625	160	482	22	84	-	-
Jöleli şekerler	281	1.494	215	912	69	412	54	481
Sakızlı ve jöleli diğer şeker mamulleri	33	165	55	201	62	261	46	215
Kakao içermeyen diğer şekerli mamuller	1.462	5.600	2.038	8.346	1.978	7.923	2316	9901
Çikolata ve kakaolu mamuller	18.514	89.227	19.635	91.693	21.196	100.653	20750	111378
Toplam	20.889	99.301	22.588	104.703	23.735	111.370	23.759	125.001

Kaynak: TÜİK, Not. 17.04 pozisyonunda tabloda ismi geçmeyen ürünler "Kakao içermeyen diğer şekerli mamuller" içerisinde gösterilmiştir.

Şekerli ve çikolatalı mamullerde, değer olarak ihracatın ithalata oranı 1994 ve 1995 yıllarında ortalama 22 kat olarak gerçekleşmiştir. Ancak bu oran yıllar içinde azalış göstermiş ve Tablo 78 ve Tablo 80 kıyaslandığında 2013 yılında ihracatın ithalata oranı değer olarak yaklaşık 8,2 kat olmuştur. Aynı yıl miktar olarak ihracat ise ithalatın 14,9 katı gerçekleşmiştir. Bu durum, ihraç edilen ürünlere göre ithalatın daha yüksek fiyatlı ürünlerden oluştuğunu göstermektedir.

Tablo 81'e göre, Türkiye'ye ithal edilen şekerli ve çikolatalı mamullerin büyük bir kısmı Avrupa Birliği ülkelerinden gerçekleştirilmekte ve ithalatın %90'ını çikolatalı mamuller, %10'unu ise şekerli mamuller oluşturmaktadır.

Tablo 81. Ülkeler İtibariyle Türkiye'nin 2013 Yılı Şekerli ve Çikolatalı Mamuller İthalatı (1000\$)

Ülkeler	Şekerli Mamuller	Ülkeler	Çikolatalı Mamuller
Hollanda	3607	Almanya	27.524
Almanya	1835	İtalya	19.666
Belçika	1440	Polonya	13.389
İngiltere	1399	Belçika	13.124
Rusya	1093	Hollanda	12.488
Polonya	667	İsviçre	8.006
Çin	621	A.B.D.	6.054
Fransa	589	İngiltere	2.408
İsviçre	564	Fransa	2.153
Macaristan	445	Bulgaristan	1.144
Toplam (Tamamı)	13.623	Toplam (Tamamı)	111.378

Kaynak: TÜİK

2013 yılında toplam şekerli mamuller ithalatı %27 artış gösterirken, toplam çikolatalı mamuller ithalatı %10 artış göstermiştir.

3.7.1.5. Bisküvi, Çikolata ve Şekerli Mamüller Sektörü Karaman Durumu

Karaman bisküvi sektörü 1960'lı yıllarda temeli atılmış ve ilk tesisler kurulmuştur. O günden beri kentin ismi bisküvi ile anılmaktadır.

Karaman bisküvi, çikolata, kek, gofret gibi unlu ve şekerli gıda üretiminde, yalnız Türkiye'nin değil, Dünya'nın önde gelen merkezlerinden biri olma durumuna gelmiştir. Bölgede yetişen kaliteli buğday, şeker ve süt bu sanayinin gelişmesinde önemli rol oynamıştır. Karaman'da bundan 50 yıl önce, ilkel usullerle başlayan bisküvi ve gofret imalatı, bugün dünya standartlarının üzerinde bir kaliteye ulaşmış durumdadır. Bu tesislerde

400 çeşit bisküvi ve diğer unlu mamuller üretilmektedir. Bu firmalar, her sene uluslararası sahada ‘Kalite Ödülü’ almaktadırlar. Karaman’da bulunan bisküvi tesisleri üretimlerinin büyük bir kısmını yurtdışına ihraç ederek ülkemize önemli ölçüde döviz girdisi sağlamaktadırlar. Bisküvi ve unlu mamuller sanayisinin gelişmesi, beraberinde ambalaj sanayisinin de ilerlemesine sebep olmuştur. Dolayısıyla bölgede birçok ambalaj firması faaliyet göstermektedir. Bisküvi ve unlu mamuller sanayinin, özelliği itibari ile emek-yoğun bir iş kolu olması, istihdamın artmasında da önemli bir etken olmuştur. Bu nedenle Karaman’da işsizlik oranı diğer illere göre düşük seyretmektedir. Kapasitesinin arttığı dönemlerde, çevre ilçelerinden işçi getirme durumu oluşmaktadır. Bisküvi ve unlu mamül üreten firmaların büyük bir çoğunluğu Karaman Organize Sanayi Bölgesi içerisinde faaliyet göstermektedirler (Dünya Gıda, 2014).

2014 yılı Türkiye Odalar ve Borsalar veritabanından alınan bilgiler doğrultusunda Karaman’da bisküvi, çikolata, şekerleme sektöründe faaliyet gösteren firmaların isimleri, toplam kapasite ve dörtlü nace koduna göre faaliyetleri Tablo 82’de özetlenmektedir. Tabloya göre Biskot Bisküvi, Bifa Bisküvi, Şimşek Bisküvi, Saray Bisküvi, Anı Bisküvi ve Hazal Bisküvi istihdam ve üretim açısından Karaman’da önemli konumdadırlar.

Tablo 82.Karaman Bisküvi, Çikolata ve Şekerli Mamüller Üretici Firmalar

Firma	10.72 Peksimet ve bisküvi imalatı; dayanıklı pastane ürünleri ve	10.71 Ekmek, taze pastane ürünleri ve taze kek imalatı (10.71.11 Taze Ekmek Hariç)	10.82 Kakao, çikolata ve şekerleme imalatı	İstihdam
Biskot Bisküvi	✓	✓	✓	3269
Bifa Bisküvi	✓	✓	✓	3024
Şimşek Bisküvi	✓		✓	1570
Saray Bisküvi	✓	✓	✓	1461
Anı Bisküvi	✓	✓	✓	1300
Hazal Bisküvi	✓	✓	✓	867
Azra Bisküvi	✓	✓	✓	325
Palmiye Bisküvi	✓	✓	✓	213
Komgıda Kombassan	✓			116
Sena Bisküvi	✓	✓	✓	95
Çiğdem Bisküvi	✓			28
Taç Gofret	✓			25
Mat Otomasyon	✓			9
Ekol Bisküvi	✓	✓		7

Tablo 82'nin devamı

Firma	10.72 Peksimet ve bisküvi imalatı; dayanıklı pastane ürünleri ve	10.71 Ekmek, taze pastane ürünleri ve taze kek imalatı (10.71.11 Taze Ekmek Hariç)	10.82 Kakao, çikolata ve şekerleme imalatı	İstihdam
Muhsin Sayım Evgin	✓			9
Çelem Gıda	✓			11
Vezir Bisküvi Kek		✓		9
Üçel Bisküvi	✓			9
Helvahane Gıda			✓	48
Derya Helva			✓	7
Yer-bağ Helva			✓	3
Mustafa Aydoğdu			✓	1
Toplam Kapasite (Kg) ve İstihdam	301.781.450	89.388.330	103.033.413	12.406

Kaynak: Türkiye Odalar ve Borsalar Veritabanı, 2014

Bisküvi üretiminde Karaman'ın özel konumu 1994-1995 yıllarında ilde kurulan fabrikalarla birlikte bisküvi ihracatının artış göstermesiyle başlamıştır. Söz konusu yıllarda SSCB'nin dağılmasıyla birlikte kurulan ülkeler bisküvi için önemli bir pazar oluşturmuş ve ilde gerçekleştirilen üretim hızlı bir artış göstermiştir. Bisküvi fabrikalarındaki artışla birlikte başta bisküvi makineleri olmak üzere gıda makineleri üreten fabrikalar da kurulmaya başlamıştır (Hububat Birlik, 2014).

Karaman'da bisküvi, gofret ve çikolatalı ürünlerde Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'ne kayıtlı 18 firma faaliyet göstermekte olup, Türkiye ölçeğinde üretilen her 3 bisküvi, gofret, kek ve çikolatadan birinin Karaman'da üretildiği söylenebilir.

Yukarıdaki tablodan görüleceği üzere, Karaman ilinde "Bisküvi-Kek, Çikolata ve Yan Ürünleri" imalat sektöründe toplam 12.406 kişi istihdam edilmektedir. Sektörün bölgedeki diğer illerden farkı, az sayıda büyük üretici ile yüksek miktarlarda üretimin yapılıyor olmasıdır.

Ölçek olarak büyümüş ve markalaşmış firmalar bulunmaktadır. Karaman ilinde faaliyet gösteren işletmelerin yapısı incelendiği zaman, sektörün bölgede gelişmiş olduğu görülebilir. Ancak gıda sanayinin, gıda sanayi içerisinde de "Bisküvi-Kek, Çikolata ve Yan Ürünleri" başlığı altında incelenen sektörün Karaman ekonomisinin en büyük üretim faktörü olarak ortaya çıktığı görülmektedir. 2013 yılı TİM verilerine göre, Karaman ilinden

gerçekleştirilen ihracatın %89,29'u Bisküvi-Kek, Çikolata Ve Yan Ürünlerinin de içinde olduğu Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri grubunda bulunan işlenmiş tarım ürünlerinden oluşmaktadır (TİM Türkiye İhracatçılar Meclisi,2014).

Türkiye Odalar ve Borsalar veritabanı doğrultusunda, 10.71 Nace kodlu Ekmek, taze pastane ürünleri ve taze kek imalatında toplam kurulu kapasite 89.388 ton (Taze Ekmek hariç), 10.72 nolu Peksimet ve bisküvi imalatı; dayanıklı pastane ürünleri ve dayanıklı kek imalatında toplam kapasite 301.781 ton, ve Kakao, çikolata ve şekerleme imalatında toplam kapasite 103.033 tondur.

Bisküvi üretiminde kullanılan un, yağ, şeker ve kakao girdilerinin temin edilebilmektedir. Ancak uygun maliyetli olarak tedarik imkânı her zaman mümkün olmamaktadır. Özellikle kakao ve yağda dışa bağımlılık söz konusu iken şeker ve un girdi fiyatlarında uluslararası rekabetçiliğimiz zayıf konumdadır. Dolayısıyla sektörel ihracatta şartlı muafiyet uygulamasına bağımlılık fazladır (2023 Vizyon Raporu, 2011: 43).

Sektörün özellikle inovasyon ve ar-ge konusunda yetişmiş insan gücüne ihtiyacı bulunmaktadır. Genel olarak düşük katma değerli görülen gıda üretimi içerisinde, sektörün markalaşması yanında kendi içerisinde katma değerli ürünleri üretmesi gerekmektedir. Özellikle Karaman ilinde üretilen buğday yanında, meyve üretiminin de sanayi ile entegre edilmesi sektörün rekabet gücünü arttıracaktır. Ayrıca fonksiyonel gıda gibi yüksek katma değerli ürünlerin bölgede üretimi de mümkün görünmektedir.

3.7.2.Bulgur Sektör İncelemesi

3.7.2.1.Bulgur Sektörü Dünya Durumu

Dünya'da bulgura olan talep, dünya nüfusunun artması ve küreselleşen dünyanın farklı yemek alışkanlıklarına olan ilgisi ile birlikte, bu ürünün ucuzluğu, lezzeti, besleyici olması, kolay hazırlanabilmesi ve uzun süre muhafaza edilebilmesi gibi özelliklerinden dolayı istikrarlı bir artış göstermektedir. Bulgur ürünü, dünya ticaretinde 19.04.30 nolu

gümrük tarife istatistik pozisyonuna göre işlem görmektedir

Son yıllarda gerek besin değerlerinin zenginliğinden gerekse uzun raf ömründen dolayı A.B.D. tarafından yapılan gıda yardımları içerisinde bulgurun payı giderek artmaktadır. Fakat dünyanın en büyük üreticisi konumunda bulunan ülkemizde bulgurun bu özelliğinden hala yeteri kadar faydalanılmamaktadır. Ülkemizde de her türlü gıda yardımı paketlerine bulgurun dahil edilmesi ihtiyaç sahiplerine yüksek besin değerlerine sahip ürün erişimini sağlayabilir. Dünya üretiminde ve tüketiminde en büyük pazar konumunda olan ülkemiz açısından bulgur bir milli ürün niteliğinde bulunmaktadır. Yüksek besin değerleri ve uzun raf ömrü özellikleri dolayısıyla gün geçtikçe kullanımı yaygınlaşan ve yeni üretim teknikleri sayesinde kalitesi artan ürüne talep gün geçtikçe artmaktadır. Dolayısıyla bulgur ürününün özellikle dış piyasada tanıtımına önem verilmesinin bu ürünün hem pazar payının artmasını sağlayacağı hem de ürüne itibar kazandıracağı düşünülmektedir (İpekyolu Kalkınma Ajansı, 2012: 5).

Bulgurun, üretimin temel hammaddesi olan durum buğdayına bağımlı olması ve bu buğday türünün dünyanın belirli kesimlerinde yetişmesi sonucunda üretiminin kendi taleplerini karşılamaya yetmediği veya hiç üretimin yapılmadığı ülkeler net ithalatçı konumuna düşmektedir. Kanada, İtalya, Türkiye, Kazakistan, A.B.D., Fransa ve Cezayir durum buğdayı üreten önemli ülkelerdir. Bu ülkeler durum buğdayına sahip olmanın getirdiği avantajla beraber geleneksel mutfaklarında yer almasa bile, bir miktar bulgur üretimi gerçekleştirmektedirler. Bugün Lübnan'da, İsveç'te, Fransa'da, Kanada'da, Amerika'da, Arjantin'de ve Suriye'de bulgur fabrikaları bulunmakta ve sayıları her geçen gün artmaya devam etmektedir.

Kaynak: Uluslararası Ticaret Merkezi (Itc Trademap- <http://www.trademap.org>)

Harita 3. Dünya Bulgur İthalatçısı Ülkeler

Özellikle göç yolları vasıtasıyla artan kültürel etkileşim sayesinde dünyada tüketimi giderek yaygınlaşan bulgurun 2013 yılında 140 ülke tarafından ithalatı gerçekleştirilmiştir. Harita 3’de, 2013 yılı için bulgur ürünü dünya ithalat dağılımı görülmektedir.

Tablo 83’de 2009-2013 yılları arasında bulgur ithalatı gerçekleştiren ilk 20 ülkenin ithalat göstergeleri görülmektedir. Dünyanın en büyük bulgur ithalatçıları sırasıyla Irak, Belçika, Almanya, Suriye ve Nijer’dir. Dünya bulgur ithalat hacmi 2013 yılında miktar olarak 194 bin ton, değer olarak ise 133 milyon Usd’ye ulaşmıştır. Bulgur ithalat hacmi dünyada 2009—2013 yılları arasında değer olarak, yıllık ortalama %1 oranında artmıştır. Irak en büyük pazar konumundadır. Irak’ın dünya ithalatındaki payı 2013 yılı itibariyle değer olarak yaklaşık %26 olup 2009 yılından bu yana yıllık ortalama %8 büyümeye sağlayan bir pazar konumundadır. Ayrıca, Yemen özellikle 2009 ve sonrasında büyüyen bir pazar olarak dikkati çekmektedir. Benzer şekilde Gana, Ukrayna, Lübnan, Azerbaycan, Belçika, Rusya, Suriye büyüyen pazarlar olarak görülebilmektedir.

Tablo 83.Dünya Bulgur İthalatı

İthalatçılar	2013 İthalat Değeri (1000 \$)	2013 İthalat Miktarı	Birim Fiyat (USD)	2009- 2013 Arası Yıllık Değer Artışı (%)	2009-2013 Arası Yıllık Miktar Artışı (%)	2012- 2013 Arası Yıllık Değer Artışı (%)	Dünya İthalatındaki Payı (%)
Dünya	133046	0		1	2	12	100,0%
Irak	34526	61311	563	8	1	25	26,0%
Belçika	12078	11680	1034	70	84	16	9,1%
Almanya	11254	10102	1114	5	2	18	8,5%
Suriye	10266	18479	556	48	41	106	7,7%
Nijer	6045	6266	965		14	2	4,5%
Ürdün	5099	7692	663	25	40	70	3,8%
Suudi A.	4151	6720	618	15	11	44	3,1%
Yemen	3883	9404	413	205		194050	2,9%
Fransa	3486	3560	979	11	16	23	2,6%
A.B.D.	2640	2273	1161	27	19	37	2,0%
Haiti	2627	6335	415	-24	-26	-4	2,0%
Lübnan	2622	4422	593	141	134	32	2,0%
İsrail	2395	0		14		16	1,8%
Gana	2028	5292	383	50		28871	1,5%
Sierra Leone	1926	4106	469	-11	-17	-31	1,4%
B.A.E	1800	3065	587	25	19	79	1,4%
İsveç	1670	1526	1094	-3	-3	-5	1,3%
Portekiz	1640	556	2950	0	-6	-13	1,2%
İngiltere	1559	1984	786	2	4	-9	1,2%
Çad	1420	3128	454				1,1%

Kaynak: Uluslararası Ticaret Merkezi (Itc Trademap- <http://www.trademap.org>)

Dünya bulgur ihracatı, geçen 5 yılın verileri (2009-2013) incelendiğinde, değer olarak her yıl ortalama %5 oranında küçülürken Türkiye'nin ihracatı aynı zaman aralığında her yıl ortalama %7 oranında büyüme kaydetmiştir. Bununla birlikte, dünya ticaretinde Avrupa Birliği bölgesine yapılacak ihracatlarda 10.000 ton kota miktarı bulunmakta ve kota aşımında 257 Avro/Ton gümrük vergisi uygulanmaktadır.

83 ülkeye ihracat gerçekleştiren Türkiye, dünyanın en fazla bulgur ihracatı yapan ülkesi konumundadır. Tablo 84'e göre 2013 yılında Türkiye 160 bin ton miktarında ve 97 milyon Usd değerinde ihracat gerçekleştirmiş olup dünya piyasasında %67,2 pay sahibi olmuştur. Türkiye'nin ardından sırasıyla A.B.D., Belçika ve Almanya gelmektedir. 2013 yılında Türkiye'nin en fazla bulgur ihraç ettiği ilk üç ülke sırasıyla Irak, Suriye ve Belçika olarak gerçekleşmiştir. Ayrıca, bu üç ülke 2013 yılı dünya toplam bulgur ithalatının yaklaşık olarak %43,6'lık bir kısmını gerçekleştirmiştir. Bulgur ürünü ile ilgili olarak dünyada ihracat miktarlarını önemli ölçüde artıran bazı ülkeler bulunmaktadır. 2012-2013 yılları arasında

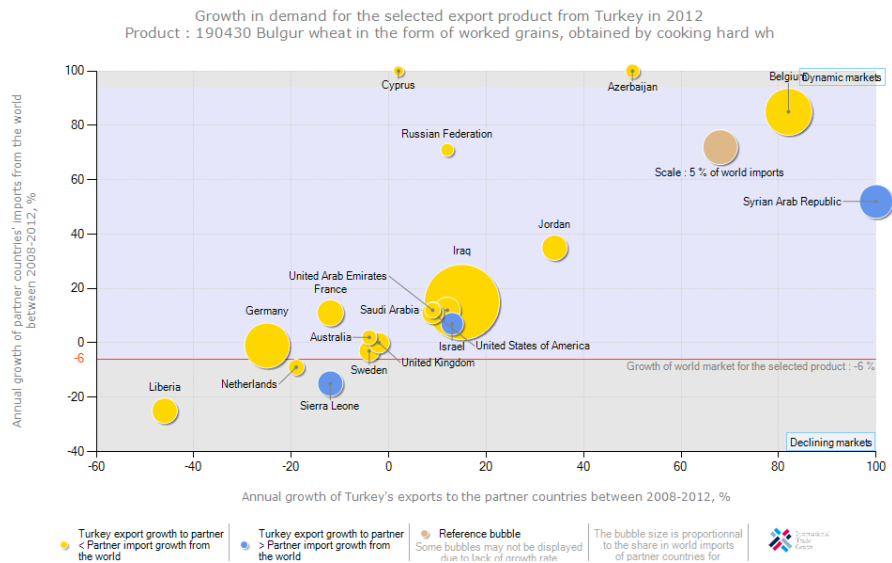
Güney Afrika Cum., Ürdün, Peru, Suudi Arabistan, Slovakya, Suriye, Romanya ve Brezilya'nın ihracat miktarları yüksek oranlarda artmıştır.

Tablo 84.Bulgur Dünya İhracatı

İhracatçılar	2013 İhracat Değeri (1000\$)	2013 İhracat Miktarı (Ton)	Birim Fiyat (\$/Ton)	2009-2013 Yıllık Değer Artışı (%)	2009 - 2013 Yıllık Miktar Artışı (%)	2012 - 2013 Yıllık Değer Artışı (%)	Dünya İhracatındaki Payı (%)
Dünya	144.558	220.920	654	5	-5	19	100,0%
Türkiye	97.211	160.106	607	7	4	39	67,2%
A.B.D.	17.536	39.414	445	-14	-23	-42	12,1%
Belçika	13.927	10.511	1.325	92	87	59	9,6%
Almanya	3.417	2.181	1.567	26	27	19	2,4%
Fransa	2.931	1.881	1.558	19	17	23	2,0%
İtalya	1.804	776	2.325	35	34	18	1,2%
İspanya	1.414	419	3.375	649		27	1,0%
Lübnan	1.123	1.143	983	4	2	7	0,8%
Kıbrıs	740	805	919	8	14	61	0,5%
Zambia	488	1.110	440				0,3%
Avusturya	473	0		7		59	0,3%

Kaynak:Uluslararası Ticaret Merkezi (Itc Trademap- <http://www.trademap.org>)

Bulgular Türkiye'nin dünya bulgur ticaretinde açık ara tek hakim olduğunu göstermektedir. Pazardaki en büyük sorun büyük alıcıların (pazarın yaklaşık %55,8'i) sadece 5 ülkede toplanmış olmaları ve ayrıca bu 5 ülke içerisinde yer alan Nijer'in Türkiye ile ticaretinin çok sınırlı düzeyde olmasıdır. Dolayısıyla Türkiye'nin ciddi anlamda pazarlama faaliyeti sürdüreceği ülkelerin başında Nijer geldiği ifade edilebilir.

Kaynak:Uluslararası Ticaret Merkezi (Itc Trademap- <http://www.trademap.org>)

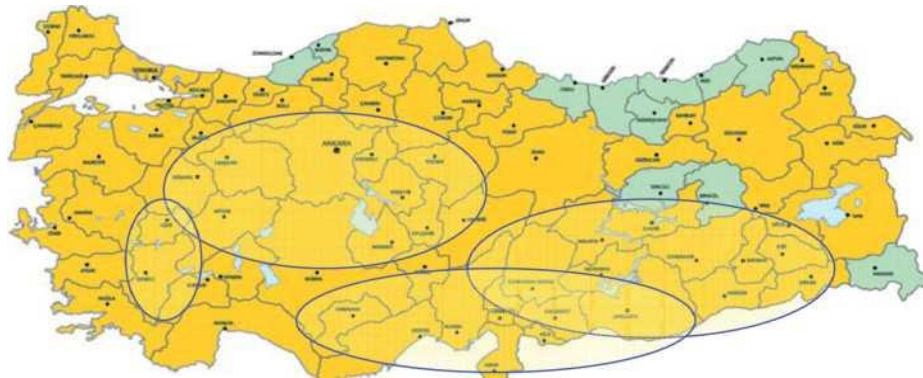
Grafik 2.Bulgur Ürününe Türkiye'nin Pazarı ve Dünya'da Büyüyen Pazarlar

Tüm bu veriler ve değerlendirmeler ışığı altında Türkiye'nin Grafik 2'de sarı renk ile gösterilen ülkelere odaklanması ve ülkelerin ithalat büyümelerinden daha fazla pay alması gerektiği sonucuna ulaşabilir.

3.7.2.2.Bulgur Sektörünün Türkiye Durumu

Bulgur üretimi, sert durum buğdayı ile gerçekleştirilmektedir. 2013 yılı üretim rakamlarına göre dünya durum buğdayı üretimi yaklaşık 35,4 milyon ton olup Türkiye 4 milyon ton ile AB, Kanada ve Amerika'nın ardından 4. sırada yer almaktadır. Türkiye bu üretim miktarı ile dünya üretiminde %11 oranında bir paya sahiptir. Bulgur üretiminde ana girdi olan sert durum buğdayının yetişme alanları ülkemizde Güneydoğu Anadolu, Orta Anadolu ve Batı Anadolu Bölgeleri'nde yoğunlaşmaktadır. Harita 4'de sert durum buğdayının yetişme alanı olan bölgelerin aynı zamanda bulgur üretiminde de öncelikli yöreler olduğu görülmektedir.

Bulgurun Türkiye'de yıllık tüketimi kişi başı ortalama 12 kg düzeyinde olmakla birlikte, tüketim miktarı doğu bölgelerinde daha fazla, batı bölgelerinde ise daha düşük kalmaktadır. Ege ve Marmara Bölgeleri'nde kişi başı tüketim miktarı 7-8 kg/yıl seviyelerinde iken bu oran Ortadoğu ülkelerinde kişi başı 25-30 kg/yıl'ı bulmaktadır. Bu nedenle, Ortadoğu pazarı bulgur için önemli bir konum arz etmektedir (İpekyolu Kalkınma Ajansı, 2012: 20).

Harita 4.Türkiye Bulgur Üretimi

Bulgur üretimi bakımından ülkemizin mevcut durumunu inceleyebilmek için

edilmektedir.

Bulgurun bilinen tarihi M.Ö. 4000 yıllarına kadar dayanmakta ve merkez olarak Anadolu ve civar ülkelerin geleneksel bir gıdası olarak bilinmektedir. Bulgur, özellikle Türkiye, İran, Irak, Suriye, Ermenistan ve Mısır gibi ülkelerde yoğun olarak tüketilmektedir. Bulguru sanayi sektörüne ve fabrikasyon üretime taşıyan ilk ülke Türkiye'dir. Türkiye' de bulgur üretimi yapan ilk fabrika, Birinci Dünya Savaşı sırasında kurulmuştur. Daha sonra yöre insanlarının 1950 ve 60'lı yıllarda Amerika'da bulguru tanıtmaya başlaması ve ilk fabrikaları açmaları ile birlikte bu ülkede bulgur, üzerinde durulan bir ürün haline gelmiştir. Amerikalılar bulgurun ticari yapısını genişletmek için Hindistan'da ve diğer pirinç türevi ürünleri seven ülkelerde tanıtma büroları açmış, askeri amaçlarla stoklamış ve menülerine almışlardır. Türkiye ise bu gelişimi geriden izlemiştir. Gerçekte bu sektörde sanayileşmeye erken başlanmış, fakat yeterince tanıtım yapılamamıştır. Cumhuriyet dönemi ile birlikte sanayileşme yoluna giren ülkemizde, aile şirketleri bulgur sektörüne el atmıştır. Bu fabrikalar genellikle Karaman, Gaziantep, Çorum, İçel gibi hammaddeye yakın illere kurulmuştur (Dünya Gıda, 2014).

Karaman bulgur sektöründe lider konumda bulunmaktadır. Türkiye bulgur ihtiyacının önemli bir kısmı Karaman'da üretilmektedir. Üstelik Karaman bulguru el değmeden hijyenik koşullarda tüketiciye sunulmaktadır.

Tablo 85 dikkate alındığında Karaman ilinde "Bulgur" imalat sektöründe 2014 yılı itibari ile toplam 8 kayıtlı üretici bulunmaktadır. 284 kişi istihdam edilmektedir. İldeki üretim kapasitesi içerisinde ciddi bir bulgur üretimi gerçekleştirildiği ve Türkiye bulgur üretim kapasitesinin %11'lik kısmının ilde bulunduğu görülmektedir. Özellikle Karaman'da üretim yapan Duru Bulgur, Türkiye bulgur sektörünün lider üreticisi ve ihracatçısıdır. Duru Bulgur ile birlikte Bumas Bulgur Karaman'ın bu sektördeki bilinen firmalarıdır.

Tablo 85.Karaman İli Bulgur İmalat Sanayi Durum Tablosu
(Nace:10.61.33.55.05-Bulgur)

İl Adı	Kayıtlı Üretici	Personel Bilgileri						Üretim Kapasitesi kilogram
		Mühendis	Teknisyen	Usta	İşçi	İdari	Toplam	
Karaman	8	9	8	13	204	48	284	77.324.186
Türkiye	126	99	62	218	1850	376	2610	677.941.066
No	Üretici							Personel S.
1	Duru Bulgur Gıda Sanayi Ve Ticaret Anonim Şirketi							170
2	Bumas Karaman Bulgur Sanayi Ve Ticaret Anonim Şirketi							45
3	Duru Bulgur Gıda Sanayi Ve Ticaret Anonim Şirketi (2.Fabrika)							34
4	Yeşildere Bulgur Ve Gıda Sanayi Ticaret Anonim Şirketi							18
5	Turfas Gıda Sanayi Ve Ticaret Limited Şirketi							7
6	Bardas Un Değirmeni Gıda Nak. Liyat Ve Turizm Sanayi Ticaret Limited Şirketi							6
7	Ayşe Hanım Türedi							2
8	Elmedin Kalaycı							2

Kaynak: TOBB Sanayi Veritabanı

3.7.3.Makarna Sektör İncelemesi

3.7.3.1.Makarna Sektörü Dünya Durumu

Geçen yüzyıllarda makarna türlerinin üretimi, İtalya'nın iklim koşullarının uygun olduğu bölgelerde gerçekleştirilmekteydi. 20.yy.'ın başlarında ise makarna üretimi tamamen iklim koşullarına bağlı olarak yapılmaktaydı. Gelişen teknolojiyle birlikte makarna üretimi iklim koşullarına bağlı olmaktan çıkmıştır. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra özellikle İtalyanların yaşadığı ülkelerde makarna fabrikaları kurulmaya başlamıştır. Böylelikle makarnanın yabancı toplumlar arasında tanınması sağlanmıştır. 1933 yılında Mario ve Guiseppe Braibanti şirketinin icadı olan otomatik devamlı makarna tesisleri makarna üretimini endüstriyel bir hale getirmiştir (Hububatbirlik; 2011: 1).

Tablo 86'ya göre 2013 yılında 1902 gümrük tarife istatistik pozisyonuna sahip makarna ve kuskus ürün grubunun sektörü dünyada toplam 8,7 milyar Usd'lik pazar büyüklüğüne sahiptir. Bu ürün grubunda en çok ihracat gerçekleştiren ülkeler incelendiği zaman İtalya'nın 2,8 milyar Usd ile dünya ihracatının %33'ünü tek başına elinde tuttuğu görülmektedir. Çin 812 milyon Usd, Türkiye ise bu ürün grubunda 3.sırada yer alarak 494 milyon Usd'lik ihracat gerçekleştirmiştir. Türkiye 2009-2013 yılları arasında değer bazında

yıllık %36 oranında büyüme oranı yakalayarak, bu büyüme oranı ile dünyada ilk sırada yer almıştır. Türkiye'nin bu üründe birim fiyatının oldukça düşük olması 713 \$/ton ihracatta yakalanan başarının sırrı olarak gösterilebilir.

Tablo 86.Dünya Makarna İhracatı

İhracatçılar	2013 İhracat Değeri (1000\$)	2013 İhracat Miktarı (Ton)	Birim Fiyat (\$/Ton)	2009- 2013 Yıllık Değer Artışı (%)	2009 - 2013 Yıllık Miktar Artışı (%)	2012 - 2013 Yıllık Değer Artışı (%)	Dünya İhracatındaki Payı (%)
Dünya	8.709.540	-		8	7	9	100%
İtalya	2.878.016	2.002.548	1.437	3	3	7	33,0%
Çin	812.126	501.966	1.618	10	4	5	9,3%
Türkiye	494.261	693.570	713	36	33	38	5,7%
Tayland	407.162	153.685	2.649	14	9	11	4,7%
A.B.D.	364.015	202.608	1.797	5	4	-2	4,2%
Belçika	326.751	156.612	2.086	3	6	5	3,8%
Kore Cum.	320.813	95.054	3.375	12	10	2	3,7%
Fransa	225.149	108.518	2.075	6	7	-2	2,6%
Almanya	221.646	95.193	2.328	4	6	7	2,5%
Endonezya	204.534	128.244	1.595	15	7	6	2,3%
Kanada	175.984	61.695	2.852	5	3	-1	2,0%
Avusturya	159.802	53.553	2.984	5		11	1,8%
Hollanda	149.562	0		10		48	1,7%
İspanya	110.405	59.931	1.842	9	4	15	1,3%
Rusya	109.156	77.396	1.410	22	13	34	1,3%
İsviçre	95.486	34.144	2.797	6	5	6	1,1%
Vietnam	94.320	0		9	-2	3	1,1%
Malezya	88.346	39.894	2.215	13	5	17	1,0%
Japonya	87.602	26.393	3.319	1	1	2	1,0%

Kaynak: Uluslararası Ticaret Merkezi (Itc Trademap- <http://www.trademap.org/>)

Dünya ithalatı Tablo 87’de incelendiğinde, toplam 8,1 milyar Usd değerindeki dünya ithalatının, 858 milyon Usd’sini A.B.D.’nin, 763 milyon Usd’sini Almanya’nın, 648 milyon Usd’sini Fransa’nın, 563 milyon Usd’sini İngiltere’nin gerçekleştirdiği görülmektedir. Bu ürün grubunda ithalatçı ülkelerin genellikle Batı Avrupa ve Kuzey Amerika gibi dünyanın gelişmiş bölgeleri olduğu gözlemlenmektedir.

2012-2013 yılları arası pazar payı en fazla büyüyen ülkelerin; %40 ile Çin, %13 ile Avusturya , %12 ile İtalya olduğu görülmektedir. Dünya ihracatında da üst sıralarda bulunan İtalya ve Çin’in bu ürün grubuna olan talepleri farklı nedenlere bağlı olarak değerlendirilebilir. Çin’in nüfusunun büyüklüğü talep artışının nedenlerinden biri olarak söylenebilir. İtalya’nın ise makarnanın çok tüketilen geleneksel bir ürün olması dolayısı ile arz ve talep dengesi doğrultusunda ürün talebi artmış olabilir. Ayrıca ülke ihracatlarına ilişkin

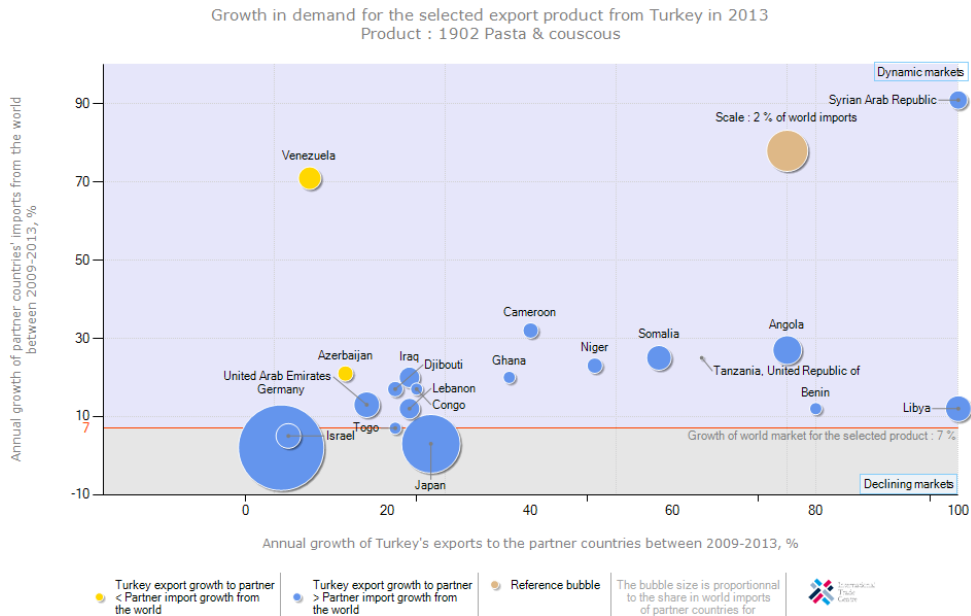
birim fiyatlar incelendiği zaman bu ülkelerin iç pazarlarına yönelik olarak uygun fiyatlı ürün tedarik etmiş olması olasılık dahilinde olarak değerlendirilmektedir.

Tablo 87.Dünya Makarna İthalatı

İthalatçılar	2013 İthalat Değeri (1000 \$)	2013 İthalat Miktarı	Birim Fiyat (USD)	2009-2013 Arası Yıllık Değer Artışı (%)	2009-2013 Arası Yıllık Miktar Artışı (%)	2012-2013 Arası Yıllık Değer Artışı (%)	Dünya İthalatındaki Payı (%)
Dünya	8.176.142	-		7	6	7	100,0%
A.B.D.	858.367	412.571	2.081	8	5	4	10,5%
Almanya	763.145	492.387	1.550	2	0	8	9,3%
Fransa	648.256	408.254	1.588	3	1	3	7,9%
İngiltere	563.056	376.958	1.494	3	1	8	6,9%
Kanada	401.607	194.565	2.064	5	2	-1	4,9%
Japonya	344.030	182.951	1.880	3	4	-10	4,2%
Hong Kong	251.144	0		10	3	9	3,1%
Hollanda	247.815	132.691	1.868	12	12	9	3,0%
Belçika	215.015	128.660	1.671	2	11	5	2,6%
Avustralya	189.224	116.926	1.618	9	11	12	2,3%
İspanya	149.129	68.571	2.175	5	1	-8	1,8%
Avusturya	138.136	65.948	2.095	5	3	13	1,7%
Rusya	135.093	94.658	1.427	20	18	18	1,7%
Kore Cum.	133.755	98.849	1.353	12	4	5	1,6%
Malezya	129.453	61.485	2.105	21	3	0	1,6%
İsviçre	127.491	48.455	2.631	6	3	7	1,6%

Kaynak: Uluslararası Ticaret Merkezi (Itc Trademap- <http://www.trademap.org/>)

Makarna ürünü için Grafik 3 Türkiye'nin mevcut pazarlarındaki durumunu ve o pazarların genel ithalat eğilimlerini göstermektedir.

Grafik 3.Makarna Ürününde Türkiye'nin Pazarı ve Dünya'da Büyüyen Pazarlar

Bu grafiğe göre dünya pazarının büyüme oranını gösteren kırmızı çizginin üst kısmında bulunan ülkeler bu ürün grubu için dinamik büyüyen ülke konumundadır. Suriye, Venezuela, Azerbaycan gibi ülkeler ile dış ticareti artırma potansiyeli bulunmaktadır. Mavi renkli balon ile belirtilen ülkelerde Türkiye pazar payını artırmaktadır. Mavi renkli balon ile belirtilen ülkelerin oldukça fazla olması bu üründe Türkiye'ye olan talebin yüksek olduğunu göstermektedir.

3.7.3.2.Makarna Sektörü Türkiye Durumu

Türkiye'de makarna sektörüne ilişkin mevcut üretim tesisleri coğrafi olarak makarnalık (durum) buğdayının yetişme alanları olan Güneydoğu Anadolu, Orta Anadolu ve Batı Anadolu' da yoğunlaşmaktadır.

Türk makarna fabrikaları teknolojik olarak İtalyan üreticilerle rekabet edebilecek düzeydedir. Özellikle dış pazarlarda pay sahibi olan üreticimiz oldukça modern teknolojiye sahip bilgisayar destekli entegre tesislere sahiptirler.Türkiye'deki tüm makarna fabrikaları üretimleri için gerekli olan irmiği kendileri üretmektedir. Oysa bu durum Avrupa ve A.B.D. üreticilerinde fazlaca yaygın olmayan bir sistem olup, Türk üreticilerine öncelikle düşük maliyet, standardizasyon, araştırma-geliştirme ve yüksek kalite gibi avantajlar sağlamaktadır (Türkiye Makarna Sanayicileri Derneği, 2014).

2013 yılı itibari ile Türkiye'nin makarna ihracatı Tablo 88'de incelendiğinde ihracat payı yüksek olan ülkelerin Benin, Angola, Libya, Irak, Togo ve Nijer gibi Afrika ve Ortadoğu ülkeleri olduğu görülmektedir. Türkiye 2013 yılında bu üründe toplam 494.026.710 Usd ihracat gerçekleştirmiştir. Bunun 76 milyon Usd'si Benin'e, 53 milyon Usd'si Angola'ya, 34 milyon Usd'si Libya'ya gerçekleştirmiştir.

Tablo 88.Türkiye Makarna İhracatı (2013)

Ülke	İhracat (Usd)	İhracat Payı
Benin	76.915.235	15,57%
Angola	53.839.883	10,90%
Libya	34.582.580	7,00%
Irak	26.420.293	5,35%
Togo	23.654.410	4,79%
Nijer	22.259.366	4,51%
Japonya	21.332.190	4,32%
Kongo	15.001.416	3,04%
BAE	14.894.372	3,01%
Cibuti	14.638.568	2,96%
Kamerun	14.213.120	2,88%
Suriye	13.942.536	2,82%
Somali	13.482.415	2,73%
İsrail	9.455.602	1,91%
Venezuela	7.828.784	1,58%
Toplam (Diğerleri Dahil)	494.026.710	100%

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (Tüik)

Türkiye makarna ihracatında dünyada önemli bir konumda olduğu kadar, ithalatta geri plandadır. Tablo 89’da 2013 yılında toplam 7,7 milyon Usd ithalat gerçekleştirilmiştir. Bu ithalatın %64,2 gibi çok önemli bir kısmı İtalya’dan yapılmıştır.

Tablo 89.Türkiye Makarna İthalatı (2013)

Ülke	İthalat (Usd)	İthalat Payı
İtalya	4.957.476	64,20%
Çin	832.635	10,78%
Suudi Arabistan	747.440	9,68%
Endonezya	273.948	3,55%
Liechtenstein	226.695	2,94%
Almanya	223.311	2,89%
İsviçre	92.832	1,20%
Tayland	84.662	1,10%
Romanya	70.839	0,92%
Polonya	65.178	0,84%
Güney Kore	51.195	0,66%
A.B.D.	44.285	0,57%
Toplam (Diğerleri Dahil)	7.721.920	100%

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (Tüik)

3.7.3.3.Makarna Sektörü Karaman Durumu

Karaman Türkiye’de makarnanın hammaddesi olan durum buğdayın yetiştirildiği önemli tarım alanlarından birisidir. 2013 yılı itibari ile Karaman’da toplam 145.017 ton, Türkiye’de toplam 4.075.000 ton durum buğdayı yetiştirilmiştir. Karaman Türkiye’nin %3,56 ihtiyacını karşılamakta ve iller arasında 6.sırada bulunmaktadır (Türkiye İstatistik Kurumu,2014).

Hammadde açısından potansiyel olmasına rağmen Tablo 90’da görüleceği üzere ilde sadece 1 adet makarna üretimi yapan fabrika bulunmaktadır. Bu tesis 260 ton/gün üretim kapasitesi ile Türkiye’nin en büyük üretim kapasitelerinden birine sahiptir. 2 adet kısa kesme, 1 adet uzun kesme ve 1 adet fiyonk hattı bulunmaktadır. Türkiye’de makarna üretimi yapan toplam 80 adet kayıtlı üretici bulunmaktadır.

Türkiye’nin dünya pazarlarında artan ihracatı ve Karaman ilinde yetişen durum buğdayı potansiyeli birlikte değerlendirildiğinde Karaman’ın bu ürün grubunda istenilen sanayileşme düzeyini yakalayamadığı söylenebilir. Bu bağlamda makarna üretimine yönelik olarak hammadde ve pazarlama sorunlarının nispeten daha kolay aşılabileceği belirtilebilir.

Tablo 90.Karaman İli Makarna İmalat Sanayi Durum Tablosu
(Nace: 10.73.11-Makarna, şehriye, erişte ve benzeri unlu mamuller)

İl Adı	Kayıtlı Üretici	Personel Bilgileri						Üretim Kapasitesi
		Mühendis	Teknisyen	Usta	İşçi	İdari	Toplam	kilogram
Karaman	1	1	5	18	57	35	116	260 ton/gün*
Türkiye	80	159	192	257	4394	739	5746	1.457.334.958
No	Üretici							Personel S.
1	Kongıda Kombassan Gıda İhtiyaç Maddeleri Ve Petrol Ürünleri Sanayi Ve Ticaret Anonim Şirketi Kazımkarabekir Şb							116

*Kaynak: TOBB Sanayi Veritabanı *TOBB veritabanı kapasite bilgileri bir ilde aynı ürün için 3’den fazla kayıtlı üretici var ise verilmektedir. Bu bilgi firmanın sitesinden alınmıştır.*

3.7.4.Un Sektör İncelemesi

3.7.4.1.Un Sektörü Dünya Durumu

Un tahılların öğütülmesi ile elde edilen değerli bir ürün olup modern insanın kullandığı ilk besindir. Vücudumuzun ihtiyaç duyduğu günlük enerjinin %60’ı tahıl ürünlerinden sağlanmaktadır. Besleme için en yaygın olarak tüketilen tahıl türü ise buğday, ekmek ve türevleridir. Buğday saklama koşullarına uygun en önemli tarım ürünlerinden birisidir ve bu yüzden her mevsim kullanılabilmesi mümkün olmaktadır. Bu yeterlilik sayesinde buğday emtia piyasalarında ve borsalarda işlem görmektedir (Tusaf, 2012: 5).

Dünyada başlıca buğday üreticisi ülkeler aynı zamanda en fazla un üretimi yapan ülkeleri oluşturmaktadır. Ancak üretimde söz sahibi olmayan, yoğun ithalat yapan bir ülke

olarak Japonya, dünyanın önemli un üreticisi ve ticaretini yapan ülkeler arasında yer almaktadır. Un sektörünün stratejik önemi, ekonomik kriz anlarında daha iyi anlaşılmaktadır. 2007 - 2008 küresel ekonomik krizi gıda sektörünün önemini bir kez daha ortaya koymuştur. Un sektörü, çiftçisiyle, fırıncısıyla, yarattığı istihdamı ve tüketicisiyle birlikte milyonlarca kişinin hayatını doğrudan etkilemektedir (Tusaf, 2013: 13).

Dünya un ihracatı Tablo 91’de incelendiğinde Türkiye’nin un ihracatında ilk sırada olduğu görülmektedir. 2013 yılı itibari ile 5,2 milyar Usd olan dünya ihracatının 947 milyon Usd’sini Türkiye gerçekleştirmektedir. Bu ihracat değeri ile Türkiye dünya un pazarının %18’ini elinde tutmaktadır. Türkiye’yi Kazakistan ve Almanya takip etmektedir. 2009-2013 arasındaki yıllık değer artışlarına bakıldığında, Pakistan’ın ihracatının %255 gibi önemli miktarda arttığı görülebilir. Pakistan’ı Hindistan ve Umman takip etmektedir.

Tablo 91.Dünya Un İhracatı

İhracatçılar	2013 İhracat Değeri (1000\$)	2013 İhracat Miktarı (Ton)	Birim Fiyat (\$/Ton)	2009-2013 Yıllık Değer Artışı (%)	2009 - 2013 Yıllık Miktar Artışı (%)	2012 - 2013 Yıllık Değer Artışı (%)	Dünya İhracatındaki Payı (%)
Dünya	5.239.357	11.316.205	463	10	3	4	100,0%
Türkiye	947.437	2.144.521	442	14	4	13	18,1%
Kazakistan	574.997	1.858.790	309	1	-4	-5	11,0%
Almanya	365.784	735.881	497	14	7	21	7,0%
Fransa	281.421	553.657	508	3	-4	11	5,4%
Belçika	271.956	515.901	527	2	-5	14	5,2%
Pakistan	208.393	668.255	312	255	247	-16	4,0%
Umman	189.783	141.906	1.337	63	23	438	3,6%
İngiltere	171.863	290.316	592	16	16	13	3,3%
Çin	149.379	275.847	542	12	3	0	2,9%
Hindistan	145.673	364.763	399	93	94	85	2,8%
A.B.D.	133.976	239.980	558	1	-4	-7	2,6%
Kanada	101.638	138.514	734	0	-5	12	1,9%
Fas	78.838	153.054	515	36	24	17	1,5%
G.Afrika	76.130	150.571	506	33	40	38	1,5%
İtalya	73.281	101.227	724	22	15	28	1,4%
Japonya	71.980	168.205	428	5	-2	-2	1,4%
Ukrayna	71.177	214.057	333	23	12	40	1,4%
Macaristan	71.123	181.831	391	18	12	20	1,4%
İspanya	62.756	135.917	462	23	15	-7	1,2%
Rusya	57.222	116.401	492	-9	-20	-12	1,1%
Arjantin	56.490	108.365	521	-27	-35	-84	1,1%
Sırbistan	50.754	146.903	345	6	-2	3	1,0%

Kaynak: Uluslararası Ticaret Merkezi (Itc Trademap- <http://www.trademap.org/>)

Dünya un ithalatında ise, dengeli bir dağılım olduğu Tablo 92’den izlenebilir. 2013

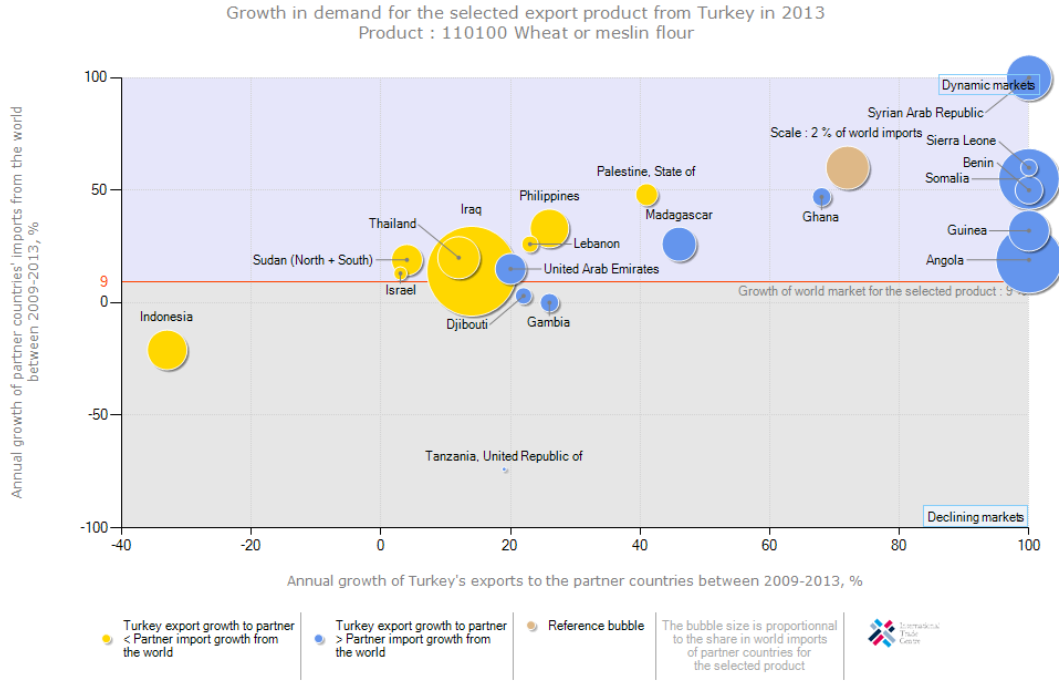
yılı itibari ile 5,07 milyar Usd olan dünya ithalatının 469 milyon Usd'sini Irak, 338 milyon Usd'sini Afganistan, 271 milyon Usd'sini Özbekistan gerçekleştirmiştir. Irak'ın payı %9,3, Afganistan'ın payı %6,7, Özbekistan'ın payı %5,3'tür. 2009-2013 arasında Suriye'nin ithalatında yıllık değer artışı %151 gibi yüksek bir oranda gerçekleşmiştir. Bu artışın nedenleri arasında Suriye'de devam eden iç karışıklık gösterilebilir.

Tablo 92.Dünya Un İthalatı

İthalatçılar	2013 İthalat Değeri (1000 \$)	2013 İthalat Miktarı	Birim Fiyat (USD)	2009-2013 Arası Yıllık Değer Artışı (%)	2009-2013 Arası Yıllık Miktar Artışı (%)	2011-2012 Arası Yıllık Değer Artışı (%)	Dünya İthalatındaki Payı (%)
Dünya	5.075.863	-	-	9	3	0	100,0%
Irak	469.846	971.456	484	14	5	15	9,3%
Afganistan	338.128	1.040.244	325	9	7	-15	6,7%
Özbekistan	271.482	977.829	278	6	3	-7	5,3%
Angola	250.479	531.139	472	19	9	19	4,9%
Somali	209.394	188.775	1109	55	12	364	4,1%
Hollanda	185.087	358.472	516	12	4	-7	3,6%
Malezya	149.112	269.555	553	27	12	48	2,9%
A.B.D.	130.592	173.650	752	7	4	10	2,6%
Fransa	128.370	222.848	576	11	4	21	2,5%
Hong Kong	127.435	0		8	-1	-2	2,5%
Suriye	113.203	269.999	419	151	148	491	2,2%
Brezilya	101.444	189.290	536	-11	-22	-59	2,0%
İrlanda	96.616	163.455	591	3	3	3	1,9%
Tayland	96.198	191.062	503	20	14	-15	1,9%
Belçika	87.303	178.676	489	3	-1	15	1,7%
Tacikistan	86.808	243.896	356	-3	-11	-4	1,7%
Gine	86.453	182.512	474	32	21	29	1,7%
Endonezya	82.074	205.447	399	-21	-24	-57	1,6%
K.Kore	79.651	175.722	453	26	15	12	1,6%
Filipinler	76.688	185.311	414	33	23	-6	1,5%

Kaynak:Uluslararası Ticaret Merkezi (Itc Trademap- <http://www.trademap.org/>)

Un ürünü için Grafik 4 Türkiye'nin mevcut pazarlarındaki durumunu ve o pazarların genel ithalat eğilimlerini göstermektedir.

Kaynak: Uluslararası Ticaret Merkezi (Itc Trademap- <http://www.trademap.org/>)

Grafik 4.Un Ürününde Türkiye'nin Pazarı ve Dünya'da Büyüyen Pazarlar

Bu grafiğe göre dünya pazarının büyüme oranını gösteren kırmızı çizginin üst kısmında bulunan ülkeler bu ürün grubu için dinamik büyüyen ülke konumundadır. Suriye, Sierra Leone, Benin, Gine, Somali, Gana, Angola gibi Afrika ülkelerinde Türkiye pazar payını artırmaktadır. Sarı renkli balonla gösterilen ülkelerin ithalatları artmış olmasına rağmen Türkiye bu pazarlardan yeterince faydalanamamıştır. Türkiye'nin bu tabloda dinamik ülke konumundaki, özellikle sarı balon ile gösterilen ülkelere; yönelmesi gerekmektedir.

3.7.4.2.Un Sektörü Türkiye Durumu

Un sektörüne ilişkin olarak ülkemizin yıllık üretim ve stok miktarları tüketimimize yetecek miktarda olmakla birlikte, mevsimsel dalgalanmalar ve kaliteli buğday arzında yaşanan sıkıntılardan dolayı özel sektörün ilave taleplerinin karşılanması amacıyla unun en önemli hammaddesi olan buğdayın ithalatı yapılmaktadır. Un ihracatında son yıllarda yaşanan olumlu gelişmeler de kaliteli buğday ithalatı ihtiyacını açıklar nitelikte görülmektedir (Tusaf, 2013:12).

Ülkemiz, yıldan yıla artan mamul madde ihracatı ile dünyanın önemli unlu mamuller ihracatçısı konumuna gelmiştir. Tablo 93'e göre Türkiye 2013 itibari ile toplam un ihracatının %49,5'ünü Irak'a, %9,1'ini Suriye'ye, %6,4'ünü Filipinler'e, %4,6'sını Angola'ya gerçekleştirmiştir. Türkiye'nin Irak ve Suriye ile komşu olması ve bu ülkelerde yaşanan sıkıntıların gıda ihtiyacını arttırdığı ve lokasyon olarak en yakın ülke olan Türkiye'den ithalat gerçekleştirdikleri söylenebilir.

Tablo 93. Türkiye Un İhracatı (2013)

Ulke adı	İhracat Miktar (Kg)	İhracat (Usd)	Yüzde
Irak	968.437.422	468.480.886	49,5%
Suriye	209.231.377	86.313.107	9,1%
Filipinler	155.424.478	60.354.865	6,4%
Angola	100.990.495	43.295.590	4,6%
Endonezya	71.140.500	22.155.678	2,3%
Gine	54.087.500	20.927.793	2,2%
Sudan	36.422.695	18.744.771	2,0%
Madagaskar	46.350.954	17.602.942	1,9%
Filistin	37.560.010	16.717.692	1,8%
BAE	43.933.322	16.657.001	1,8%
Gana	40.757.012	16.628.868	1,8%
Benin	35.033.556	14.727.628	1,6%
Gambiya	32.780.500	14.399.417	1,5%
Tayland	34.002.808	13.653.872	1,4%
İsrail	32.224.170	12.723.064	1,3%
Sierra Leone	25.789.331	10.978.579	1,2%
Toplam (Diğerleri)	2.142.367.390	946.604.888	100 %

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (Tüik)

Ülkemizin un ürünüde önemli olarak değerlendirilebilecek bir ithalatı yoktur. Bu ürün grubunda ihracatımız 946 milyon Usd iken ithalatımız sadece 146 bin Usd'dir. Tablo 94'de İtalya'nın Türkiye'nin ithalatının %64 gibi önemli bir oranını oluşturduğu görülmektedir.

Tablo 94. Türkiye Un İthalatı (2013)

Ulke adı	İthalat Miktar (Kg)	İthalat (Usd)	Yüzde
İtalya	58.200	93.829	64,08%
Irak	36.000	17.947	12,26%
Fransa	13.597	17.111	11,69%
Suriye	22.000	12.378	8,45%
İsveç	1.305	1.024	0,70%
A.B.D.	1.100	979	0,67%
Belçika	780	694	0,47%
Toplam (Diğerleri Dahil)	136.155	146.432	100 %

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (Tüik)

3.7.4.3.Un Sektörü Karaman Durumu

Ekmeklik buğday üretimi incelendiğinde, 2013 yılı itibari ile Karaman’da toplam 87.777 ton, Türkiye’de toplam 17.975.000 ton buğday yetiştirilmiştir. Karaman Türkiye’nin %0,49 ihtiyacını karşılamaktadır (Türkiye İstatistik Kurumu,2014).

Tablo 95’e göre Karaman’da un üretimi yapan 11 adet kayıtlı üretici bulunmaktadır. Türkiye genelinde ise 752 adet kayıtlı üretici bulunmaktadır. Karaman’da un sektöründe 227 kişi istihdam edilmektedir ve toplam yıllık kapasite 348.311 tondur. Bu kapasite Türkiye kurulu kapasitesinin %1.28’ini oluşturmaktadır. Tesislerin en büyükleri, Kombassan Gıda, Bifa Un gibi tesislerdir.

Tablo 95.Karaman İli Buğday Unu İmalat Sanayi Durum Tablosu
(10.61.21-Buğday veya meslin unu)

İl Adı	Kayıtlı Üretici	Personel Bilgileri						Üretim Kapasitesi
		Mühendis	Teknisyen	Usta	İşçi	İdari	Toplam	kilogram
Karaman	11	10	3	15	161	38	227	348.311.676
Türkiye	752	701	405	1063	11.646	2.822	16.702	27.233.083.498
No	Üretici	Personel S.						
1	Komgıda Kombassan Gıda İhtiyaç Maddeleri Ve Petrol Ürünleri Sanayi Ve Ticaret Anonim Şirketi Kazımkarabekir Şb							55
2	Bifa Bisküvi Ve Gıda Sanayi Anonim Şirketi							46
3	Gold Un Sanayi Veticaret Anonim Şirketi							29
4	Sosyete Un Gıda Sanayi Ve Ticaret Limited Şirketi							24
5	Has Un Fabrikası Limited Şirketi							21
6	Armutlu Gıda Sanayi Ve Ticaret Limited Şirketi							16
7	Saray Bisküvi Ve Gıda Sanayi Anonim Şirketi							14
8	Onsa Un Ve Gıda Sanayi Anonim Şirketi							12
9	Bardas Un Değirmeni Gıda Nak. Liyat Ve Turizm Sanayi Ticaret Limited Şirketi							6
10	Ayşe Hanım Türedi							2
11	Elmedin Kalaycı							2

Kaynak: TOBB Sanayi Veritabanı

3.7.5.Elma Sektör İncelemesi

Elma üretimi milattan önce başlamış olup, Anadolu’yu da içine alan Güney Kafkaslar elmanın anavatanı olarak bilinir. Kültür elması (Malus communis Lam) yetiştiriciliği ülkemiz genelinde yapılmaktadır, fakat en uygun kültür merkezleri yabanisinin yayılma alanlarına paralel olarak Kuzey Anadolu’da bulunmaktadır. Kuzey Anadolu, Karadeniz Kıyı Bölgesi ile İç Anadolu ve Doğu Anadolu yaylaları arasındaki geçit bölgeleri ve son yıllarda güneyde Göller Bölgesi elmanın önemli yetiştiricilik alanlarını oluşturmaktadır (Tarım

Kütüphanesi, 2014).

3.7.5.1.Elma Sektörü Dünya Durumu

Dünya’da çok geniş yayılma alanı gösteren elmanın yetiştiriciliği Güney ve Kuzey yarımkürenin 40° ve 50° kuzey enlemlerinde Avrupa ve Kuzey Amerika’da, 30° ve 40° kuzey enlemlerinde Asya’da, 20° ve 40° güney enlemlerinde güney yarımkürede yoğunluk kazanmıştır.

Dünyada elma dikili alanlardaki son 40 yıllık dönem boyunca üretim ve verimdeki gelişmeler değerlendirildiğinde; dünya elma üretiminde önemli artışların olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim 1961-1965 dönemi ortalamasına göre 20,7 milyon ton olan dünya elma üretimi 2,8 kat artış göstererek 1996 -2000 dönemi ortalamasında yaklaşık 58 milyon ton’a, 2011 yılında ise üretim 75,6 milyon tona yükselmiştir (Keskin, 2011: 2). Tablo 96’da görüleceği üzere 2011 yılı itibarı ile dünyada üretilen 75,6 milyon ton elmanın 2,68 milyon tonu Türkiye’de üretilmekte ve bu hali ile Türkiye elma üretiminde dünyada Çin, A.B.D. ve Hindistan’dan sonra 4. sırada yer almaktadır.

Tablo 96.Dünya Elma Üretimi (2011)

Ülke adı	Üretimi (Ton)	Dünya Üretimindeki Payı (%)
Çin	35.987.221	47,58%
A.B.D	4.272.840	5,65%
Hindistan	2.891.000	3,82%
Türkiye	2.680.080	3,54%
Polonya	2.493.080	3,30%
İtalya	2.411.200	3,19%
Fransa	1.858.880	2,46%
İran	1.651.840	2,18%
Brezilya	1.330.000	1,76%
Rusya	1.200.000	1,59%
Şili	1.169.090	1,55%
Arjantin	1.115.950	1,48%
Diğerleri	16.574.102	21,91%
Toplam	75.635.283	

Kaynak: (http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_apple_production)

Taze elmanın dünyadaki mevcut pazarları Tablo 97’de incelendiğinde, 2013 yılı itibarıyla söz konusu ürünlerde dünyada 8,3 milyar Usd değerinde bir pazar olduğu görülmektedir. Pazardaki en büyük alıcı yine aynı dönem için 787 milyon Usd değerindeki ithalatı ile Rusya’dır. Rusya’yı 685 milyon Usd ile Almanya ve 611 milyon Usd ile İngiltere

takip etmektedir. Dünya elma ithalatı tablosuna göre dünyada 2009-2013 dönemi genel trend incelendiğinde alımların her yıl ortalama değer bazında %10 ve miktar bazında %7 artmış olduğu görülmektedir. 2012-2013 döneminde ise alımlar değer bazında %14 artmıştır. Elma ürününde dünyanın öne çıkan pazarlarının 2012 yılında yaptıkları alımlar Usd bazında aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Tabloya göre 2009-2013 arasında özellikle Mısır, Belarus, Hindistan ve Libya miktarsal olarak büyüyen pazarlar arasında yer almışlardır.

Tablo 97.Dünya Elma İthalatı

İthalatçılar	2013 İthalat Değeri (1000 \$)	2013 İthalat Miktarı (Ton)	Birim Fiyat (USD)	2009- 2013 Arası Yıllık Değer Artışı (%)	2009- 2013 Arası Yıllık Miktar Artışı (%)	2012- 2013 Arası Yıllık Değer Artışı (%)	Dünya İthalatındaki Payı (%)
Dünya	8.377.637	-	-	10	7	14	100,0%
Rusya	787.942	1.347.819	585	9	5	-1	9,4%
Almanya	685.202	658.423	1.041	6	1	19	8,2%
İngiltere	611.435	479.665	1.275	4	1	11	7,3%
Hollanda	442.780	325.403	1.361	3	-2	41	5,3%
Meksika	344.048	274.978	1.251	15	5	18	4,1%
Kanada	277.884	233.589	1.190	14	6	18	3,3%
İspanya	271.515	239.415	1.134	5	-2	30	3,2%
A.B.D.	262.179	198.746	1.319	9	5	29	3,1%
Fransa	246.344	242.491	1.016	16	10	56	2,9%
Mısır	221.315	2.207.646	100	37	111	-5	2,6%
Hindistan	211.524	194.335	1.088	27	21	8	2,5%
B.A.E.	206.351	173.415	1.190	13	2	19	2,5%
Taiwan	204.264	144.127	1.417	11	0	25	2,4%
Belçika	199.455	171.052	1.166	7	1	24	2,4%
Tayland	185.198	144.164	1.285	16	4	16	2,2%
Endonezya	175.649	129.932	1.352	7	-4	3	2,1%
Suudi A.	155.604	147.237	1.057	9	1	1	1,9%
Vietnam	137.294	109.506	1.254	21	-11	48	1,6%
İsveç	126.969	93.172	1.363	12	4	14	1,5%
Kolombiya	111.990	100.278	1.117	17	8	1	1,3%
Hong Kong	103.594	95.684	1.083	8	0	-15	1,2%
Bangladeş	95.830	145.807	657	7	0	7	1,1%
Brezilya	95.427	93.964	1.016	16	6	57	1,1%
Filipinler	89.758	85.949	1.044	27	3	18	1,1%
Belarus	86.335	180.418	479	42	35	29	1,0%
Malezya	84.160	78.382	1.074	14	-4	32	1,0%
Cezayir	84.062	113.740	739	7	0	-1	1,0%
Norveç	83.527	50.113	1.667	5	-1	12	1,0%
İrlanda	83.526	51.568	1.620	7	-3	3	1,0%
Danimarka	82.397	57.656	1.429	2	-5	5	1,0%
Libya	80.398	70.599	1.139	24	17	27	1,0%

Kaynak: Uluslararası Ticaret Merkezi (Itc Trademap- <http://www.trademap.org/>)

Dünya ihracatına ilişkin olarak Tablo 98 verileri doğrultusunda sektörde en büyük ihracatçının, toplamda 1,12 milyar Usd ile A.B.D. olduğu görülmektedir. A.B.D.'yi 1,03

milyar Usd ile Çin ve 934 milyon Usd ile İtalya takip etmektedir. A.B.D., Çin, İtalya ve Şili'nin dünya ihracatının yaklaşık %50'sini gerçekleştirdiği görülmektedir. Türkiye 49 milyon Usd ihracat ile dünya sıralamasında 21. sıradadır ve ihracat payı %0,6'dır. Son 5 yıllık veriler incelendiğinde dünya piyasasının değer bazında yıllık ortalama %10 oranında büyüme kaydettiği görülmektedir.

A.B.D. bu dönemde satışlarını ortalama 1.258 Usd/ton fiyat üzerinden gerçekleştirmiştir. Türkiye'nin ortalama ihraç fiyatı ton başına 389 Usd'dir. Tablo incelendiğinde çok farklı birim fiyatlar görülmektedir. Bu da doğal olarak cins ve kalite farklılıklarını akla getirmektedir. Fiyatın bu konuda bir gösterge olabileceğinden yola çıkarak Türkiye'nin rekabet içerisinde olacağı ülkelerin nispeten Türkiye ile benzer fiyatlardan ihracat yapan ülkeler olduğu çıkarımı yapılabilir. Buna göre de Polonya, Sırbistan, Belarus gibi ülkelerin Türkiye'nin rekabet edebileceği ülkeler olduğu söylenebilir.

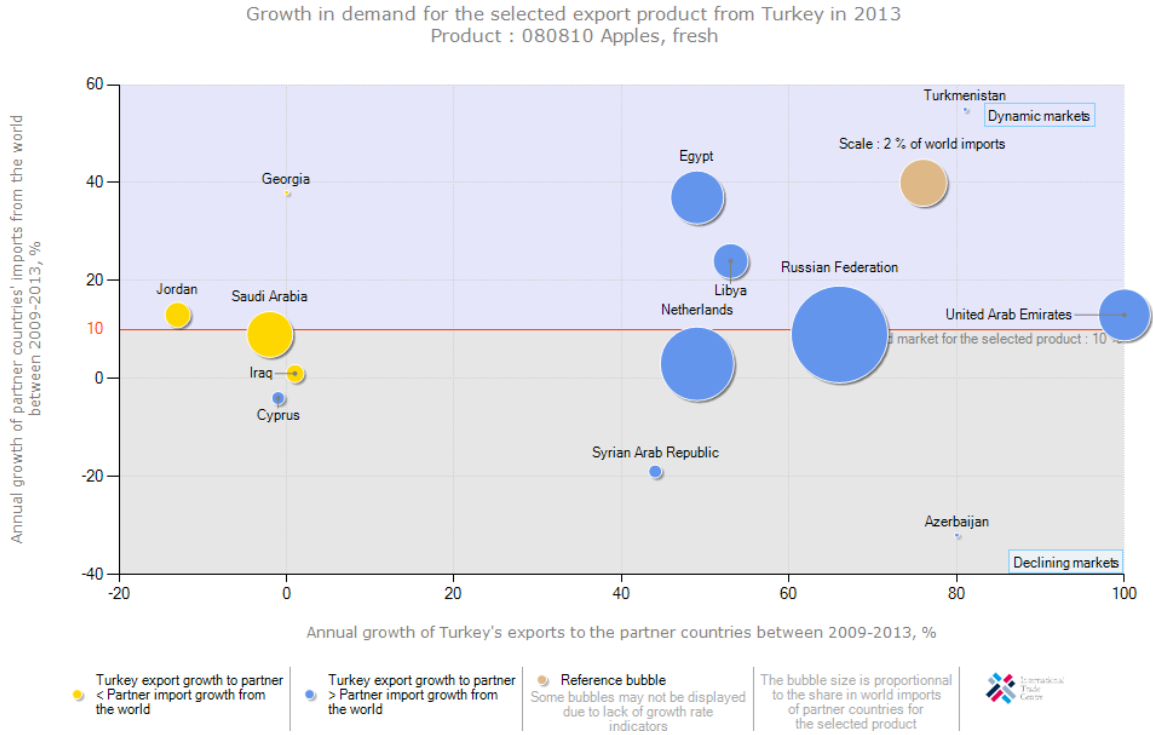
Şili dünya elma üretiminde 11.sırada iken dünya elma ihracatında 5.sırada bulunmaktadır. Bu durum bu ülkede üretilen ürünlerin büyük bir kısmının diğer ülkelere ihraç edildiğini göstermektedir. Dünya elma ithalatı tablosu incelendiği zaman Meksika, Kanada, A.B.D. gibi Şili'ye lojistik bakımdan yakın ülkelerin ithalatta üst sıralarda olduğu görülmektedir. Ayrıca Şili'nin ihracat birim fiyatı 1030 Usd iken A.B.D.'nin 1258 Usd'dir. Bu veriler Şili'nin üretimde nispeten geri sıralarda iken ihracatta ön sıralarda olmasını açıklamaktadır.

Tablo 98.Dünya Elma İhracatı

İhracatçılar	2013 İhracat Değeri (1000\$)	2013 İhracat Miktarı (Ton)	Birim Fiyat (\$/Ton)	2009- 2013 Yıllık Değer Artışı (%)	2009 - 2013 Yıllık Miktar Artışı (%)	2012 - 2013 Yıllık Değer Artışı (%)	Dünya İhracatında ki Payı (%)
Dünya	7.985.775	8.576.783	931	10	3	13	100,0%
A.B.D.	1.120.563	890.463	1.258	11	3	3	14,0%
Çin	1.030.196	994.786	1.036	9	-5	7	12,9%
İtalya	934.683	788.021	1.186	9	2	-1	11,7%
Şili	856.932	831.716	1.030	13	3	19	10,7%
Fransa	652.166	542.921	1.201	3	-4	-6	8,2%
Polonya	568.674	1.188.289	479	23	13	32	7,1%
Güney Afr.	443.291	482.435	919	17	10	40	5,6%
Hollanda	409.342	271.060	1.510	2	-10	39	5,1%
Yeni Zelanda	404.962	351.370	1.153	12	3	37	5,1%
Belçika	225.134	218.111	1.032	1	-8	39	2,8%
Arjantin	157.394	163.598	962	0	-8	34	2,0%
İspanya	100.388	109.137	920	14	6	-8	1,3%
Almanya	98.687	95.218	1.036	7	2	7	1,2%
Suriye	97.507	111.687	873	28	36	35	1,2%
Avusturya	87.628	85.710	1.022	11	1	-9	1,1%
Japonya	73.370	19.431	3.776	-1	-9	77	0,9%
Brezilya	62.942	85.429	737	1	-5	30	0,8%
Sırbistan	53.025	115.938	457	27	17	28	0,7%
Litvanya	51.577	65.027	793	10	2	-4	0,6%
Belarus	50.403	116.231	434	197	201	32	0,6%
Türkiye	49.038	125.921	389	15	14	72	0,6%

Kaynak: ITC, Trademap, 2014 (<http://www.trademap.org/>)

Türkiye'nin elma üretiminde üst sıralarda olmasına rağmen elma ihracatı istenilen düzeyde değildir. Elma ihracatında yaşanan sorunlara ilişkin yapılan çalışmada bu sorunlar tespit edilmiştir. En önemli sorunlar arasında; pazarlama problemleri, üretim ve kalite problemleri, lojistik ve teknolojik sorunlar bulunmaktadır (Karaman Ticaret Borsası, 2012: 21). Elma ihracatın önündeki en büyük engellerden birisi, ürünün yaş meyve olması nedeniyle nispeten lojistikten kaynaklanabilecek sorunlardan ötürü yakın ve komşu ülkelere satılıyor olması ve bu ülkelerin pazarlarının dar olması olarak nitelenebilir.

Kaynak: Uluslararası Ticaret Merkezi (Itc Trademap- <http://www.trademap.org/>)

Grafik 5. Türkiye Elma Pazarı

Grafik 5'te Türkiye'nin mevcut pazarları incelendiğinde Irak, Mısır, Suriye, Ürdün, Kıbrıs Suudi Arabistan, Türkmenistan ve Azerbaycan'ın öne çıktığı görülebilir. 2013 yılı itibarı ile bu pazarlardan Mısır ve Irak %70 üzerinde bir pazar payına sahiptir. Grafikte mavi renkle gösterilen ülkeler Türkiye'nin pazar payını arttırdığı ülkeleri, sarı renkle gösterilen ülkeler ise ülkenin iç talebinin Türkiye'nin o ülkeye olan ihracatının büyümesinden daha fazla arttığı ülkeleri göstermektedir. Buna göre mavi olarak gösterilen ülkelerde Türkiye'nin ihracat payı artar iken, sarı olarak belirtilen ülkelere yoğunlaşılması gerektiği düşünülmektedir.

3.7.5.2. Elma Sektörü Türkiye Durumu

Dünya üzerinde geniş alanlarda üretimi yapılan elma, son yıllarda Türkiye'de de büyük artış göstererek çiftçilerin önemli tarımsal uğraşlarından biri haline gelmiştir. Ülkemiz bağ, bahçe tarımı açısından son derece elverişli iklim özelliklerine sahip olup, tarımsal alanlarının %12'sinde meyvecilik yapılmaktadır. Ekolojik şartların uygun olması

nedeniyle Türkiye'nin hemen hemen her yerinde yetiştirilebilmekle birlikte son yıllarda belirli bölgelerde yoğunlaşmış durumdadır. Türkiye'de 1950 yılında elma üretimi 110.000 ton civarlarında iken 1980 yılında 1.350.000 tona 1990 yılında 1.900.000 ton, 2000 yılında 2.400.000 ton, 2012 yılında 2.888.985 ton ve 2013 yılında 3.128.450 tona yükselmiştir.

Türkiye'de elmanın büyük bir bölümü taze olarak tüketilmekle birlikte; başta meyve suyu konsantresi ve püresi olmak üzere pekmez, sirke, reçel, marmelat, çay, cips ve kurusu gibi yan ürünleri de elde edilmektedir.

Tablo 99. Türkiye Elma Üretimi

Yıl	Ağaç sayısı (Bin)		Üretim (Ton)
	Meyve veren	Meyve vermeyen	
1988	31 200	8 580	1 950 000
1989	31 200	8 800	1 850 000
1990	31 500	8 150	1 900 000
1991	31 840	7 611	1 900 000
1992	31 470	7 115	2 100 000
1993	31 700	6 605	2 080 000
1994	31 587	6 471	2 095 000
1995	32 530	6 080	2 100 000
1996	32 135	6 085	2 200 000
1997	32 125	5 900	2 550 000
1998	31 970	6 030	2 450 000
1999	32 080	5 850	2 500 000
2000	32 300	6 080	2 400 000
2001	32 550	6 080	2 450 000
2002	33 000	6 300	2 200 000
2003	35 000	7 100	2 600 000
2004	35 498	6 902	2 100 000
2005	36 294	7 005	2 570 000
2006	36 444	7 803	2 002 033
2007	38 328	8 868	2 457 845
2008	38 906	10 714	2 504 494
2009	39 951	12 084	2 782 365
2010	41 423	12 929	2 600 000
2011	42 720	14 417	2 680 075
2012	45 254	15 846	2 888 985
2013	47 077	16 305	3 128 450

Kaynak: Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı

Türkiye'de 2013 yılında üretilen 3,12 milyon ton elmanın 571.479 tonu Karaman'da üretilmekte olup bu haliyle Karaman elma üretiminde Isparta ilinden sonra ülke üretiminde ikinci sırada yer almaktadır. Ülkemiz elma üretiminin %20,3'ü Isparta , %18,27'si Karaman, %11,16'sı Niğde, %5,9'u Denizli, %5,6'sı Antalya illerinden karşılanmaktadır (Türkiye İstatistik Kurumu, 2014).

İhracat kısmında ise dünyada ihracatı gerçekleştirilen 8.5 milyon ton elmanın sadece 125 bin tonluk kısmı Türkiye tarafından gerçekleştirilmiştir. Tablo 100’de Türkiye’nin ihracat pazarları incelendiğinde, 2013 yılında en büyük pazarın 19 milyon Usd ile Mısır olduğu görülmektedir. İkinci sırada 15 milyon Usd ile Irak gelmektedir. Mısır dünya ticaretinde %3’lük payı ile önde gelen ülkelerden biridir. Bu ülkenin Türkiye ile coğrafi avantajı ve gerek tarihi gerekse kültürel ve sosyal yakınlık sebebiyle firmalarımızın bu pazarı iyi değerlendirmeleri ve pazarda paylarını arttırmaları gerekmektedir.

Tablo 100.Türkiye’nin Elma İhraç Ettiği Ülkeler (2011-2013)

No	2011			2012			2013		
	Ulke adı	İhracat Miktar(Kg)	İhracat (\$)	Ulke adı	İhracat Miktar(Kg)	İhracat (\$)	Ulke adı	İhracat Miktar(Kg)	İhracat (\$)
1	Irak	62.938.885	24.570.143	Irak	40.727.011	14.009.567	Mısır	40.980.850	19.188.025
2	Mısır	7.580.097	3.774.636	Mısır	19.338.950	9.681.688	Irak	43.793.049	15.371.070
3	İran	5.660.198	3.170.925	Ürdün	2.192.699	1.066.273	Suriye	26.939.180	7.370.492
4	Gürcistan	3.092.661	1.235.905	K.K.T.C.	1.647.061	845.788	Ürdün	4.293.530	1.837.824
5	K.K.T.C.	1.495.972	792.268	S.Arabistan	1.100.567	684.051	K.K.T.C.	2.478.949	1.273.494
6	Azerbaycan	1.848.249	784.051	Suriye	1.613.582	542.494	S.Arabistan	2.411.305	1.245.699
7	Suriye	1.492.588	729.214	İran	472.985	504.682	Türkmenistan	1.119.757	595.821
8	Ürdün	1.711.156	690.388	Türkmenistan	200.020	223.159	Azerbaycan	870.524	384.353
9	Türkmenistan	832.114	498.871	BAE	253.017	209.796	Libya	802.474	374.415
10	S.Arabistan	465.501	217.570	Umman	171.072	111.297	Rusya	364.350	267.056
Toplam(Tamamı)		87.301.663	36.604.996	-	68.773.939	28.515.148	-	125.921.164	49.038.275

Kaynak: TÜİK, 2014 (www.tuik.gov.tr)

3.7.5.3.Elma Sektörü Karaman Durumu

Elma tarımı için, ekolojik şartların son derece uygun olduğu Karaman’da pazara yönelik elma üretimi 1950’li yıllarda yabani elmaların aşılınması ile başlanmış daha sonra çöğür üzerine aşılı fidanların getirilip dikilmesi ile elma bahçeleri oluşmaya başlamıştır. İl Tarım Müdürlüğü kayıtlarına göre 1955 yılında 30 hektar kapama elma bahçesi mevcut iken bugün kapama elma bahçeleri tesisi hızla artmış 2013 yılına gelindiğinde 20.600 hektar kapama elma bahçesine ulaşmıştır

Meyve veren ağaç sayısı 1976 yılında 252.000 iken bu rakam 1990 yılında 1.417.850 adede yükselmiştir. Karaman’da 1990 yılı elma yetiştiriciliğinde değişim ve dönüşümün başladığı yıllar olmuştur. 1990 yılında M9 anacı üzerine aşılı 1 dekar tam bodur elma bahçesi ve MM 106 anacı üzerine aşılı 2 dekar yarı bodur elma bahçesi tesis edilmiştir.

Karaman 1994 yılında 2.529.560 meyve veren ağaç sayısı ve 314.275 ton üretimi ile Türkiye’de birinci olmuş, bu yıldan sonra ülke üretiminde devamlı ilk üç sırada yer almıştır. İlde 2000’li yıllardan sonra eski klasik sistem tamamen terk edilerek Türkiye’nin ve dünya pazarlarının kabul ettiği elma çeşitleriyle damlama sulama sistemlerinin kurulu olduğu tam bodur ve yarı bodur elma bahçeleri tesis edilmeye başlanmıştır. İldeki elma bahçelerinin %70’ini damla sulama sistemi ile sulanan yarı bodur ve tam bodur elma ağaçları oluşturmaktadır (Karaman Gıda,Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, 2010: 2-3). Tablo 101 Karaman ili elma üretimi ve ağaç sayılarını göstermektedir. Tabloya göre 2013 itibari ile toplam meyve veren ağaç sayısı 7.789.442 adet ve toplam elma üretimi 571.479 tondur.

İlde kurulu elma bahçeleri Starking, Starkrimson, Golden, Starkspur Golden, Granny Smith, Amasya çeşitleri ile son yıllarda Vista Bella, Jersey mac, Summer Red, Gala, Elstar, Redchief, Scarlet Spur, Topred, Jonagold, Braeburn, Fuji çeşitlerinden oluşmaktadır.

Karaman’da üretimi gerçekleştirilen elmanın belirli bir miktarı hasatla birlikte pazarlanmakta, belirli miktarı ise ürün fiyatının daha yüksek olduğu kış ve ilkbahar aylarında pazarlanmak üzere depolanmaktadır. Karaman bölgesinde depolama faaliyetleri, özel sektör ve tarımsal kooperatifler tarafından inşa edilen modern soğuk hava depolarında yapılmaktadır.

Tablo 101.Karaman İli Cinslerine Göre Elma Üretimi ve Ağaç Sayıları

Yıl	Ürün adı	Toplu meyveliklerin alanı(dekar)	Üretim(ton)	Ağaç başına ortalama verim(kg)	Meyve veren yaşıta ağaç sayısı	Meyve vermeyen yaşıta ağaç sayısı	Toplam ağaç sayısı
2013	Elma (Golden)	33.119	74.314	68	1.090.738	191.109	1.281.847
	Elma (Starking)	137.150	292.295	73	4.015.025	501.870	4.516.895
	Elma (Amasya)	0	1.247	42	30.000	0	30.000
	Elma (Grannysmith)	12.330	21.929	77	284.869	132.620	417.489
	Elma (Diğer)	25.372	181.694	77	2.368.810	1.592.305	3.961.115
	TOPLAM	207.971	571.479	-	7.789.442	2.417.904	10.207.346
2012	Elma (Golden)	36.416	61.480	58	1.065.504	143.704	1.209.208
	Elma (Starking)	151.836	253.574	63	3.994.489	481.499	4.475.988
	Elma (Amasya)	0	2.124	42	50.760	30	50.790
	Elma (Grannysmith)	13.842	16.672	63	264.573	144.632	409.205
	Elma (Diğer)	29.124	54.554	48	1.133.710	1.309.420	2.443.130
	TOPLAM	231.218	388.404	-	6.509.036	2.079.285	8.588.321

Kaynak : TÜİK,2014 (www.tuik.gov.tr)

3.7.6.Mermer Sektör İncelemesi

3.7.6.1.Mermer Sektörü Dünya Durumu

2013 yılında 251512 gümrük tarife istatistik pozisyon numarasına sahip Mermer ve Traverten (Blok kalın dilimler şeklinde kesilmiş) ürün grubu sektörü Tablo 102'ye göre dünyada toplam 1,9 milyar Usd'lik pazar büyüklüğüne sahiptir. Bu ürün grubunda en çok ithalat gerçekleştiren ülkeler incelendiğinde, en büyük ithalatçıların sırasıyla, 1,3 milyar Usd ile Çin, 225 milyon Usd ile Hindistan, 50 milyon Usd ile Suudi Arabistan, 27 milyon Usd ile Endonezya, 25 milyon Usd ile Tayvan olduğu görülmektedir.

Bütün dünyada ucuz ve kalitesiz ürünleriyle haksız rekabete yol açan Çin, mermer sektörünün büyümesinin en önemli nedenlerinden biridir. Türkiye'de Çin'le çalışmayan mermer ocağı neredeyse kalmamıştır. Son üç yıldır sektörün en büyük pazarı haline gelen Çin'e mermer ve doğaltaş ihracatı, her yıl ortalama yüzde 20 artmaktadır. Türk mermeri artık Çin'de bir marka haline gelmiştir. Çinliler, renk ve çeşitlilik açısından zengin olan Türk mermerine büyük ilgi duymaktadırlar. Türkiye'den ihraç edilen doğaltaş ürünlerinin % 95'i, Çin'in iç piyasasında tüketilmektedir (Sarıçay, 2013: 3).

Dünyanın en büyük 2. ithalatçısının 203 milyon Usd'lik ithalatla Hindistan olduğu görülmektedir. 2012-2013 yılları arasında %11 büyüyen pazar birim fiyat konusunda da ihracatçı gözüyle avantajlı konumdadır. Son yıllarda Hindistan da Türkiye için önemli bir pazar haline gelmiştir.

Tablo 102.Dünya Mermer İthalatı

İthalatçılar	2013 İthalat Değeri (1000 \$)	2013 İthalat Miktarı (ton)	Birim Fiyat (USD)	2009-2013 Arası Yıllık Değer Artışı (%)	2009-2013 Arası Yıllık Miktar Artışı (%)	2012-2013 Arası Yıllık Değer Artışı (%)	Dünya İthalatında ki Payı (%)
Dünya	1.952.307	8.317.043	235	15	14	11	100,0%
Çin	1.300.295	6.363.854	204	22	18	12	66,6%
Hindistan	225.394	607.834	371	25	22	11	11,5%
Suudi A.	50.464	79.833	632	19	19	15	2,6%
Endonezya	27.162	76.118	357	33	20	19	1,4%
Tayvan	25.794	74.883	344	37	29	13	1,3%

Tablo 102'nin devamı

İthalatçılar	2013 İthalat Değeri (1000 \$)	2013 İthalat Miktarı (ton)	Birim Fiyat (USD)	2009-2013 Arası Yıllık Değer Artışı (%)	2009-2013 Arası Yıllık Miktar Artışı (%)	2012-2013 Arası Yıllık Değer Artışı (%)	Dünya İthalatındaki Payı (%)
Lübnan	24.393	154.158	158	6	5	-13	1,2%
Cezayir	24.274	90.523	268	3	0	22	1,2%
B.A.E.	23.126	30.548	757	-7	-6	14	1,2%
Libya	20.511	95.442	215	-10	-9	7	1,1%
İtalya	17.910	41.857	428	-8	-13	6	0,9%
Singapur	17.014	19.731	862	-9	-9	-11	0,9%
Hong Kong	16.778	81.618	206	13	25	19	0,9%

Kaynak: Uluslararası Ticaret Merkezi (Itc Trademap- <http://www.trademap.org/>)

2013 yılında mermer ve traverten ürün grubunun Tablo 103'te dünya çapındaki ticaretine bakıldığında, en büyük ihracat payına sahip olan ülkelerin Türkiye, İtalya ve İspanya olduğu görülmektedir. Türkiye'nin 2013 yılında mermer ve traverten ihracatı dünyadaki toplam 1,76 milyar Usd'lik ihracatın % 50'lik payı olan 879 milyon Usd olarak gerçekleşmiştir.

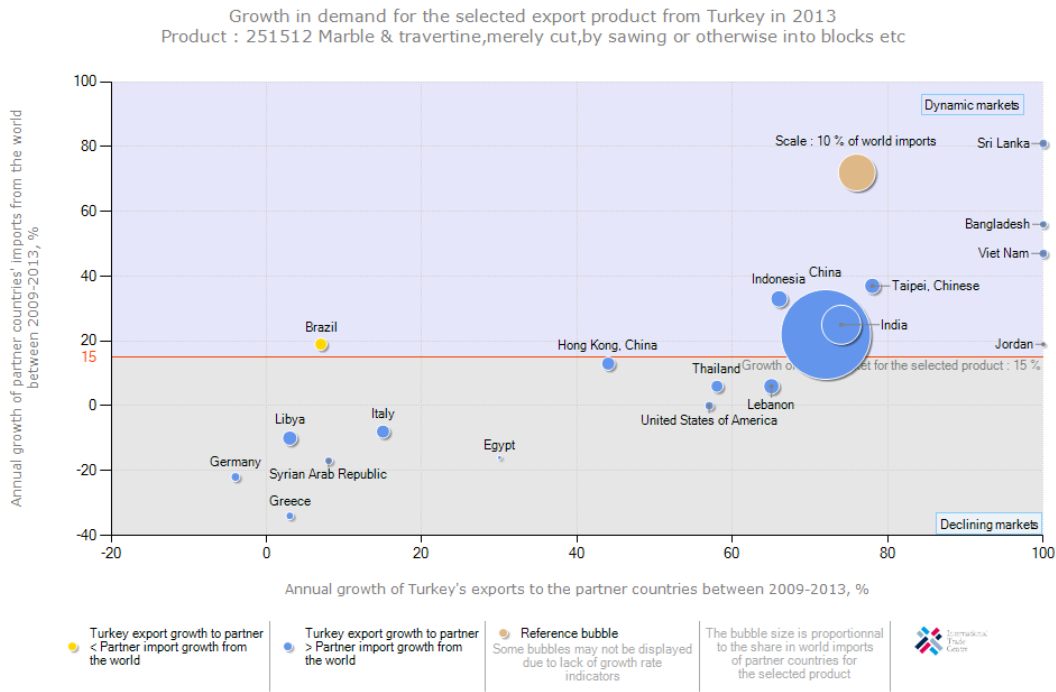
Dünya ihracatçıları arasında 2013 yılında mermer ve traverten ürün grubu kapsamında 1. sırada yer alan Türkiye'nin 2012-2013 yılları arasında ihracatı %35 artmıştır. Aynı dönemde, İtalya ihracatını %20, İspanya ise %23 artırmıştır. Türkiye ticaretindeki bu artış oranı ile dünya ortalamasının da üstünde yer almaktadır ve 2013 yılı verilerine göre Türkiye ihracatındaki payları incelendiğinde en önemli pazarlar arasında sırasıyla Çin ve Hindistan yer almaktadır.

Tablo 103.Dünya Mermer İhracatı

İhracatçılar	2013 İhracat Değeri (1000\$)	2013 İhracat Miktarı (Ton)	Birim Fiyat (\$/Ton)	2009-2013 Yıllık Değer Artışı (%)	2009 - 2013 Yıllık Miktar Artışı (%)	2012 - 2013 Yıllık Değer Artışı (%)	Dünya İhracatındaki Payı (%)
Dünya	1.764.573	-		17	22	26	100,0%
Türkiye	879.691	4.432.232	198	66	62	35	49,9%
İtalya	206.817	551.828	375	18	18	20	11,7%
İspanya	171.613	445.515	385	8	11	23	9,7%
Mısır	108.279	464.923	233	-24	-25	4	6,1%
İran	59.707	301.018	198	10	9	-28	3,4%
Pakistan	50.259	412.404	122	34	70	40	2,8%
Portekiz	41.058	259.031	159	16	23	18	2,3%
Hindistan	40.768	235.026	173	14	22	-2	2,3%

Kaynak: Uluslararası Ticaret Merkezi (Itc Trademap- <http://www.trademap.org/>)

Aşağıda yer alan Grafik 6, Türkiye'nin 2013 yılında söz konusu ürün grubunda gerçekleştirdiği ihracatın dünya pazarındaki yeri gösterilmektedir. Türk ürünlerinin ülke pazarındaki ihracat artışının, o ülkenin dünya genelinden yaptığı ithalatın artışından daha büyük olduğu (diğer bir deyişle rakip ülkelere nazaran avantaj kazanıldığı) ülkeler mavi balon olarak gösterilmektedir. Türkiye'den yapılan ihracatın artış oranının dünya genelinden yapılan ithalatın artış oranından daha düşük olduğu ülkeler ise sarı balon ile gösterilmiştir. Diğer yandan, dairelerin çapı söz konusu ülkedeki pazarın dünya pazarındaki payıyla orantılıdır.

Kaynak: Uluslararası Ticaret Merkezi (Itc Trademap- <http://www.trademap.org/>)

Grafik 6. Mermer ve Traverten Türkiye'nin İhracat Yaptığı Ülkelerin Talep Gelişimi

Yukarıda yer alan grafikte bulunan kırmızı yatay çizgi söz konusu ürün grubuna yönelik dünya talebinde 2009-2013 dönemlerinde görülen büyümeyi göstermektedir (%15). Buna göre çizginin altında kalan ülkelerdeki talep dünya ortalamasının altında büyüme göstermişlerdir. Grafikte yatay düzlemde 2009-2013 yılları arasında Türkiye'nin ticaret ortağı ülkeye yaptığı ihracatın yıllık büyümesi, dikey düzlemde ise ticaret ortağı ülkelerin aynı ürün grubunda dünyadan yaptığı ithalattaki yıllık büyümesi gösterilmektedir.

Grafiğe göre, 2009-2013 yılları arasında Türkiye'nin başlıca ihrac pazarı olan Çin'deki talep dünya ortalamasının üzerinde artış göstermiştir. Türkiye'nin en büyük 2. pazarı olan ve %22'lik bir büyüme gösteren Hindistan'da Türkiye ihracatının %74'lük büyümesi görülmektedir.

Dünyanın 3. büyük ithalatçısı olan Suudi Arabistan pazarında, Türkiye ciddi bir pazar payına sahip değildir. Pazarın sadece %0,8'ine sahip olan Türkiye için Suudi Arabistan büyük potansiyel teşkil etmektedir. Ayrıca Suudi Arabistan pazarının 2012-2013 yılları arası %15 büyüme gösterdiği görülmektedir. Suudi Arabistan pazarının hakim ülkesi olan İspanya bu ülke ithalatının %83,8'ini karşılamaktadır. Bu ürün grubunda Suudi Arabistan'a satışlarda İspanya'nın birim fiyatı 780 Usd/ton iken Türkiye'nin birim fiyatı 263 Usd/ton'dur. Ülkenin yakınlığı da göz önüne alındığında, Suudi Arabistan'a daha çok ağırlık verilmesi gerektiği söylenebilir.

3.7.6.2.Mermer Sektörü Türkiye Durumu

Dünyanın en zengin doğal taş oluşumlarının bulunduğu Alp kuşağında yer alan Türkiye, çok çeşitli ve büyük miktarda mermer rezervine sahiptir. Türkiye, bu kaynaklara ilaveten gelişmekte olan sanayisi ve üretimde kullandığı teknoloji ile dünyanın en önemli doğal taş üreticileri arasında yer almaktadır (Sarıçay, 2013: 2).

Doğal taş bakımından, jeolojik yapısı itibarıyla zengin bir potansiyele sahip olan ülkemizde, bu günkü verilere göre 4 milyar m³ işletilebilir mermer, 2,8 milyar m³ işletilebilir traverten, 1 milyar m³ granit rezervi bulunmaktadır. Bu değerlere göre Türkiye dünya doğal taş rezervinin yaklaşık %40'ına sahiptir. Türkiye'de yapılan araştırmalarda, 650'ye varan renk ve dokuda mermer çeşidinin bulunduğu belirlenmiştir. Başlıca doğal taş türlerimiz, çeşitli renk ve desenlerde kristalin kalker (mermer), kalker, traverten oluşumlu kalker (oniks), konglomera, breş ve magmatik kökenli kayalardan (granit, siyenit, diyabaz, diyorit, serpantin, vb) oluşmaktadır.

Rezervlerimizin, mermer çeşitliliği ile birlikte değerlendirildiğinde, sektörün önemli bir istihdam kaynağı oluşturduğu ve dünya mermer ihracatı tablosunda belirtildiği üzere dünya ihracatında %50 pay ile dünya pazarlarında önemli bir yere sahip olduğumuz görülmektedir.

Türkiye'de üretilen ve uluslararası piyasada en tanınmış mermer çeşitleri, Süpren, Elazığ Vişne, Akşehir Siyah, Manyas Beyaz, Bilecik Bej, Kaplan Postu, Denizli Traverten, Ege Bordo, Milas Leylak, Gemlik Dişabaz ve Afyon Şeker'dir.

Mermer sektöründe, 2.100 adet mermer ocağı, küçük ve orta ölçekli 1.500 fabrika ve 7.500 atölyede yaklaşık 250.000 kişi istihdam edilmektedir. Üretimin tamamına yakın kısmı özel sektör tarafından yapılmaktadır. Türkiye'de yıllık doğaltaş üretimi 2009 yılında yaklaşık 4 milyon m³ civarında iken 2010 yılında yaklaşık 5 milyon m³ üretim yapılmış olup işleme tesislerinin toplam plaka üretim kapasitesi 6,5 milyon m² civarındadır. Ülkemiz mermer ve traverten üretiminde dünyada üçüncü sırada yer almıştır (Enerji ve Tabi Kaynaklar Bakanlığı, 2014).

Tablo 104'e göre Türkiye 2013 yılında, Mermer ve Traverten ürün grubunda, toplam 879 milyon Usd'lik ihracat gerçekleştirmiştir. Türkiye, 2013 yılında bu ürün grubunda 870 bin Usd ithalat gerçekleştirmiş olması sebebiyle bu ürün grubunda net ihracatçı konumunda olmuştur. Türkiye'nin ihracatında Çin %89,16 gibi çok yüksek bir oran elde etmiştir.

Tablo 104. Türkiye Mermer İhracatı-2013

Ülke adı	İhracat Miktar (Kg)	İhracat (Usd)	Yüzde
Çin	3.859.868.546	784.197.186	89,16%
Hindistan	114.110.240	31.715.668	3,61%
Tayvan	67.756.946	13.828.279	1,57%
Endonezya	20.825.635	5.690.080	0,65%
İtalya	15.129.401	4.030.144	0,46%
Hong Kong	14.478.575	3.293.901	0,37%
Brezilya	7.872.086	3.108.777	0,35%
Malezya	12.618.530	3.096.198	0,35%
Mısır	26.533.804	2.747.223	0,31%
Yunanistan	26.128.472	2.641.114	0,30%
Suriye	105.695.489	2.469.520	0,28%
Vietnam	9.844.400	2.338.316	0,27%
Dünya (Tamamı)	4.431.300.327	879.551.184	100,0%

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (Tüik), 2014

3.7.6.3.Mermer Sektörü Karaman Durumu

Mermerin imalata ve ihracata dönük bir maden olması ve Türkiye'nin dünya pazarlarında oldukça üstün konumda bulunması nedeni ile bu sektörün incelenmesi uygun görülmüştür.

Karaman'ın mermer rezervi MTA tarafından henüz tam olarak belirlenememiş olsa da il genelinde büyük mermer potansiyeli bulunduğu dair MTA çalışmaları ve raporları mevcuttur. Bu nedenle bu potansiyelin değerlendirilmesine yönelik yatırımlar yapılmaktadır.

Ancak, bu yatırımlar yapılmadan önce mermer ocağının durumu, nakliye, blok çıkarma maliyeti, blok kalite oranları, jeolojik koşullar, rezerv miktarı gibi faktörlerin değerlendirilmesi gerekmektedir.

Tablo 107'de Karaman ili maden ve taşocakçılığı durumu dikkate alındığında ham mermer ve traverten çıkarılmasına yönelik olarak 8 adet kayıtlı üretici bulunmaktadır. Bu üreticilerin toplam kapasitesi 120.336 tondur. Bloklar halinde kesilmiş mermer ve traverten ürününde ise 8 adet kayıtlı üretici 130.258 ton kapasite ile üretim yapmaktadır.

Mermer ve travertenin işlenmesine yönelik olarak ise Tablo 105'e göre il genelinde 3 adet kayıtlı üretici mevcuttur. Bu firmalarda toplam 69 kişi istihdam edilmektedir.

Tablo 105.Karaman İli Mermer-Traverten İmalat Sanayi Durum Tablosu

23.70.11-Mermer, traverten, kaymaktaşı (su mermeri), işlenmiş ve bunlardan yapılmış ürünler								
İl Adı	Kayıtlı Üretici	Personel Bilgileri						Üretim Kapasitesi
		Mühendis	Teknisyen	Usta	İşçi	İdari	Toplam	kilogram
Karaman	3	1	2	5	59	2	69	-
No	Üretici							Personel S.
1	Öz-can Maden Ve Akaryakıt Sanayi Ticaret Limited Şirketi							44
2	Polmer Madencilik Turizm ve Nakliyecilik Sanayi Ve Ticaret Limited Şirketi Karaman Şubesi							17
3	Balmahmut Petrol Ürünleri ve Dinlenme Tesisleri Ticaret Limited Şirketi Taşkale Şubesi							8

Kaynak: TOBB Sanayi Veritabanı

BÖLÜM IV

ALTYAPI OLANAKLARI

4.1.Yeraltı Kaynakları

Karaman ilinin yer altı kaynakları madenler, jeotermal kaynaklar ve su kaynakları olarak üç ayrı bölümde incelenmektedir.

4.1.1.Madenler

Karaman ili, maden kaynakları ve tesisleri bakımından önemli bir potansiyele sahiptir. İlin en önemli maden kaynağı, Ermenek'te bulunan kömür rezervleridir. Bu rezervler kapalı sistem işletmecilik ile çalışmaktadır. Ayrancı'da bulunan mermer sahaları yanında son dönemde keşfedilen Karapınar linyit yataklarının 2/3'lük kısmı bölgede yer almaktadır. Ayrıca ilde alüminyum, manganez rezervleri bulunmakta ve bölgede mevcut manyezit yatakları işletilmektedir.

İldeki başlıca yer altı zenginliği Ermenek ve Karapınar ilçelerinde bulunan linyit sahalarıdır. Neojen çökel birimleri içinde gözlenen linyit sahalarından Ermenek-Taştepe sahasında yüksek kalori değerine sahip 5.918.000 ton toplam rezerv, Ermenek sahasında da 3262 Kcal/kg kalori değerine sahip 1.700.000 ton muhtemel rezerv belirlenmiş olup, sahalarda üretim yapılmaktadır. Bunun dışında MTA Genel Müdürlüğünün il ve yakın çevresinde yaptığı çalışmalar sonucunda endüstriyel hammadde kaynakları olarak talk, kum-çakıl ve barit oluşumları, metalik madenlerden de alüminyum, bakır-kurşun-çinko, manganez cevherleşmeleri tespit edilmiştir. Ancak bunların çoğu küçük boyutlu zuhurlar şeklindedir. Ayrıca il genelinde büyük mermer potansiyeli bulunmakta olup, MTA Genel Müdürlüğü tarafından envanter çalışması yapılmaktadır. Bakır-kurşun-çinko cevherleşmeleri Sarıveliler ilçesinde, alüminyum cevherleşmesi ise Ayrancı ilçesinde yer almaktadır. Kazımkarabekir ve Merkez ilçelerinde gözlenen manganez zuhurlarından ve Merkez-Taşkale zuhurundan geçmiş yıllarda cevher üretimi yapılmıştır. Kazımkarabekir ve Ayrancı ilçelerinde aynı zamanda sırasıyla barit ve talk

yapıldığı görülmektedir. Taşkömürü üretiminde 1 adet, Linyit üretiminde 7 adet, ham mermer ve traverten üretiminde 8 adet, bloklar halinde kesilmiş mermer üretiminde 8 adet kayıtlı üretici bulunmaktadır. Toplam kapasite linyit üretiminde 191.916 ton, toz linyit üretiminde 143.664 ton, ham mermer üretiminde 120.336 ton, bloklar halinde kesilmiş mermer üretiminde 130.258 tondur.

Tablo 107.Karaman İli Maden ve Taş Ocakçılığı Durum Tablosu

Nace Kodu	B.Madencilik ve Taş Ocakçılığı Kolları	Üretici Sayısı	Üretici Firmalar	İlçe	Personel Sayısı	Toplam Kapasite (ton)
05.10.10.30.02	Taşkömürü - Ayıklanmış (parça)	1	Akpınar Madencilik San.Tic.A.Ş.	Ermenek	19	*
05.10.10.30.03	Taşkömürü - Yıkılmış (parça)	1	Akpınar Madencilik San.Tic.A.Ş.	Ermenek		*
05.20.10.30.02	Linyit - Ayıklanmış (parça)	7	Has Şekerler Madencilik	Ermenek	233	191.916
			Özmerkez Madencilik	Ermenek	163	
05.20.10.30.03	Linyit-Toz		Tarkom Madencilik	Ermenek	157	143.664
			Uyarlar Madencilik	Ermenek	154	
			Turab Madencilik	Ermenek	124	
			Ermenek Fetih Madencilik	Ermenek	116	
			Özakpınar Madencilik	Merkez	91	
08.11.11.33.00	Mermer ve traverten, ham veya kabaca tıraşlanmış	8	Polmer Madencilik	Merkez	17	120.336
			Kommersan Kombassan Mermer	Merkez	16	
			AKB Madencilik	Ayrancı	15	
			Fimar Mermer Madencilik	Ayrancı	14	
			Şimşekler Mermer	Merkez	7	
			Coşkun Mermer	Merkez	6	
			Alim Doğaltaş Üretim	Ermenek	5	
			Şimşekler Mermer 2.Şube	Merkez	4	
08.11.11.36.00	Mermer ve traverten, dikdörtgen veya kare bloklar ya da kalın tabakalar (slab) şeklinde kesilmiş	8	Arma Mermer	Sarıveliler	35	130.258
			Fimar Mermer	Ayrancı	35	
			Enerji Madencilik	Ermenek	27	
			Sinerji Mermer Madencilik	Ermenek	11	
			Akpınar Madencilik San.Tic.A.Ş.	Sarıveliler	10	
			MGT Madencilik	Merkez	10	
			Edemar Doğal Taşlar	Merkez	8	
			Mehmet Akkulak	Ermenek	5	
08.11.20.50.04	Kireçtaşı (Kalker) - Toz	1	Dikiciler İnşaat	Başyayla	16	*
08.12.12.30.00	Kırılmış taşlar	1	Çayırılar İnşaat	Ermenek	13	*
08.12.12.30.01	Kırmataş	1	Toros Kömür Enerji	Ermenek	19	*
08.12.12.30.02	Mıdır	7	Özoğulları Yapı Malzemeleri	Merkez	23	1.152.980
			Toros Kömür Enerji	Ermenek	19	
			Dikiciler İnşaat	Başyayla	16	
			Küçükler İnşaat	Merkez	13	
			Çayırılar İnşaat	Ermenek	13	
			Yunus İnşaat Dereköy Şubesi	Merkez	7	
			Yunus İnşaat Urgan Boğazı	Merkez	5	
08.12.12.50.00	Granül, mıdır ve tozlar, mermerden	2	Özoğulları Yapı Malzemeleri	Merkez	23	*
			Yunus İnşaat Dereköy Şubesi	Merkez	7	
08.12.12.90.00	Traverten, ekosin, granit, porfir	2	Küçükler İnşaat	Merkez	13	*
			Yunus İnşaat Urgan Boğazı	Merkez	5	
08.99.10.00.00	Bitüm ve asfalt,	1	Makimsan Asfalt	Merkez	30	*

Kaynak: TOBB Sanayi Veritabanı *Kayıtlı Üretici Sayısı 3 ve 3 den az ise kapasite bilgileri açıklanmamaktadır.

4.1.2. Jeotermal Kaynaklar

Maden Tetkik Arama Enstitüsü Türkiye jeotermal kaynakları envanterine göre Karaman'da kayıtlı bulunan tek jeotermal alanı Acıgöl'dür. Su sıcaklık değeri 26,5 C'dir (Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü, 2010: 2). Bundan farklı olarak, Karaman'ın Merkez, Kılbasan, Ortaoba, Kazımkarabekir, Çoğlu, Dinek mevkiilerinde yer alan jeotermal kaynak ve doğal mineralli su arama sahaları belirlenmiş olup, bu sahalarda arama çalışmaları yapılmaktadır (Karaman İl Özel İdaresi, 2014).

4.1.3. Su Kaynakları

Karaman'ın Kâzımkarabekir ilçesinin batısı ile Ermenek, Başyayla ve Sarıveliler ilçelerinin Toros dağları kesiminde yer alan Göksu nehrinin iki ana kolu ve diğer akarsular bu dağları derin bir şekilde yarararak sularını denize ulaştırmaktadır. Bu akarsuların kapasitesi ilkbahar ve kış aylarındaki yağışlarla artarken yaz ortalarında azalmakta ve hatta bazı kolları da kurumaktadır.

Gödet barajını oluşturan Gödet çayı, Deliçay, Ermenek çayı, Ayrancı barajını oluşturan Berendi çayı ve İbrala deresi, ve Gezende barajını oluşturan Göksu çayının Ermenek kolu önemli su kaynaklarındandır. Ermenek çayını, Göktepe yakınlarında Mençek suyu, Ermenek içinden akan Maraspoli suyu, Muz vadide Bahçegözü suyu, Nadire değirmeleri suyu, Balkusan çayı, Zeyve çayı beslemektedir.

Tablo 108'e göre Karaman ilinin yıllık yerüstü su potansiyeli 1.814 hm³, yıllık yeraltı su potansiyeli 244 hm³'tür. Toplam su yüzeyleri ise 4.634 ha.'dır.

Tablo 108. Karaman İli Yıllık Yağış ve Su Kaynaklarına İlişkin Bilgi Tablosu

Nitelik	Veri
Yüzölçümü (km ²)	8 924
Rakım (m)	1 025
Yıllık ortalama yağış (mm)	449,6
Ortalama akış verimi (l/s/km ²)	6,8
Ortalama akış/yağış oranı	0,47
Yerüstü su potansiyeli (hm ³ /yıl)	1 814
Yeraltı su potansiyeli (hm ³ /yıl)	244
Toplam Su Potansiyeli (hm ³ /yıl)	2 058

Tablo 108'in devamı

Nitelik	Veri
Doğal göl yüzeyleri (ha)	3 601
Baraj rezervuar yüzeyleri(ha)	920
Gölet rezervuarı yüzeyleri (ha)	10
Akarsu yüzeyleri (ha)	103
Toplam Su Yüzeyleri (ha)	4 634

Kaynak: DSİ 4. Bölge Müdürlüğü

Tablo 109'da Karaman ilinde bulunan barajlar gösterilmektedir. Bu barajlar Karaman'ın en önemli su depolama alanlarıdır. Bu barajlardan Ermenek Barajı derinlik bakımından Türkiye'nin en derin 2.barajı niteliğindedir. Karaman merkez ilçede sulama amaçlı olarak yapılan Gödet ve Deliçay barajları bulunmaktadır. Ayrancı ilçesinde sulama amaçlı olarak Ayrancı Barajı, Yeşildere kasabasında ise sulama ve içme suyunda kullanılmak üzere İbrala barajı bulunmaktadır. Bu barajların normal su kotunda hacimlerine bakılacak olur ise en büyük baraj olan Ermenek barajının hacmi 4582 hm³'tür. Merkez ilçede ise en büyük baraj 160,16 hm³ ile Gödet barajıdır. Bu barajlardan başka Ayrancı ilçesinde depolama hacmi 0,4 hm³ olan Dokuzyol göleti ile Sarıveliler ilçesinde depolama hacmi 9,25 hm³ olan Sarıveliler göleti bulunmaktadır. Her iki gölette sulama amaçlıdır. Karaman ilinin kuzeydoğusunda bulunan Acıgöl, Hotamış, Akgöl ve Obruk gölleri de önemli su kaynakları arasındadır. Bu göller yaz ayların da kısmen kurduğundan; sazlık ve bataklık alanlar ortaya çıkmaktadır (Devlet Su İşleri, 2014).

Tablo 109.Karaman İli Barajlar Tablosu

Barajın Yeri	Merkez	Merkez	Ayrancı	Yeşildere-Merkez	Ermenek
Akarsuyu	Gödet	Deliçay	Buğdaylı	İbrala Deresi	Göksu
Amacı	Sulama	Sulama	Sulama	Sulama, Taşkın, İçme Suyu	Enerji
Bitiş	1984 - 1988	1991 - 2010	1956 - 1958	1998 - 2011	2002 - 2009
Gövde Dolgu tipi	Kaya Dolgu	Homojen Toprak Dolgu	Toprak Dolgu	Kaya Dolgu	İnce Beton Kemer
Gövde hacmi	5,90 hm ³	2,8 hm ³	2,308 hm ³	8,08 hm ³	0,272 hm ³
Yükseklik	64,7 m	34,0 m	34,0 m	49,0 m	210,0 m
Göl Hacmi (NSK)	160,16 hm ³	27,6 hm ³	30,70 hm ³	134,0 hm ³	4582,0 hm ³
Göl Alanı (NSK)	6,72 km ²	1,8 km ²	2,36 km ²	6,9 km ²	58,74 km ²
Sulama alanı	16 000 ha	3 690 ha	5 438 ha	8 700 ha	ha
Güç	MW	MW	MW	MW	306,5 MW
Yıllık Üretim	GWh	GWh	GWh	GWh	1047,8 GWh

Kaynak: DSİ 4. Bölge Müdürlüğü (NSK: Normal Su Kotu)

4.2.Ulaşım

Kentteki ulaşım hizmetlerine bakıldığında, Karaman'ın önemli bir ulaşım potansiyeline sahip olduğu görülmektedir. İç Anadolu Bölgesi'ni Orta Toroslar üzerinden (Sertavul Geçidi) Akdeniz'e bağlayan devlet karayolu üzerindedir. Ayrıca, Aksaray – Pozantı otobanına mesafesi, demiryolu ulaşım imkânları ve Mersin Limanı'na yakın oluşu da dikkat çekmektedir. Kentin içinden geçen demiryolu hattının olması da önemli bir avantajdır.

Karaman ili sınırları içerisinde Karayolları 3. Bölge Müdürlüğü'nün 2014 yılı verilerine göre 245 km Devlet, 408 km il yolu olmak üzere toplam 653 km yol ağı bulunmaktadır. Tablo 110 incelendiğinde, Karaman Merkez ilçesi için yolların 537 km'sinin asfalt kaplamalı, 349 km' sinin ise stabilize olduğu görülmektedir.

Tablo 110.Karaman'ın Yol Durumu (2014)

İlçeler	Devlet Yolları			İl Yolları			Toplam
	Sathi Kapl.	Stabilize	Toplam	Sathi Kapl.	Stabilize	Toplam	
Merkez	70	-	70	206	-	206	276
Ayrancı	37	-	37	49	7	56	93
Ermenek	63	-	63	85	-	85	148
Sarıveliler	14	-	14	25	-	25	39
K.K.bekir	23	-	23	11	-	11	34
Başyayla	38	-	38	25	-	25	63
TOPLAM	245	-	245	401	7	408	653

Kaynak:KGM-Karayolları Genel Müdürlüğü

Tablo 111 Karaman ili köy yollarının durumunu ortaya koymaktadır. Tabloya göre Karaman'ın köy yollarının büyük bir kısmı asfalt yüzeye sahiptir. Merkez ilçenin köy yollarının %57'si, Ayrancı'nın %45'i, Başyayla'nın %42'si, Ermenek'in %40'ı, Kazımkarabekir'in %73'ü ve Sarıveliler'in %30'u asfalt yüzeylidir. Taşeli bölgesinde bulunan ilçelerde doğa ve iklim koşullarının daha ağır olması nedeniyle merkez ve merkez ilçeye yakın ilçelere göre oranın düşük kaldığı görülmektedir.

Tablo 111.Karaman İli Köy Yolları (2014)

İlçeler	Asfalt	Stabilize	Diğer	TOPLAM
Merkez	537	349	46	932
Ayrancı	177	180	29	386
Başyayla	15	20	0	35
Ermenek	64	87	6	157
K.K.Bekir	52	19	0	71
Sarıveliler	38	83	5	126

Kaynak:KGM-Karayolları Genel Müdürlüğü

Karaman karayolları haritası, ilin çevre il ve ilçelerle bulunan karayollarını harita üzerinde göstermektedir. Karayollarının oldukça yoğun olduğu haritada görülmektedir. Karayolunun il ulaşımında çok önemli yeri olduğu söylenebilir. Karaman şehir merkezi ile Konya şehir merkezi arasında bulunan D-715 karayolunun oldukça işlek bir karayolu olduğu söylenebilir. D715 Karayolu Karaman'ı Konya'ya bağladığı gibi aynı zamanda Silifke'ye ulaştıran yoldur. Silifke üzerinden D-400 sahil yolu ile Mersin ve Adana'ya ulaşım yapılabilmektedir. Doğu yönünde ise Karaman D-350 karayolu ile Ereğli'ye bağlanmaktadır. Ereğli'den sonra otoban ile Adana, Mersin, Gaziantep ve Şanlıurfa'ya ulaşım yapılabilmektedir.

Kaynak:KGM-Karayolları Genel Müdürlüğü

Harita 7.Karaman Karayolları Haritası (2014)

Karaman ilinin bulunduğu lokasyonunu daha iyi anlatabilmek adına Karaman ilinden Türkiye'nin önemli illerine olan mesafeler ve nüfuslar Tablo 112 'de belirtilmektedir. Buna göre Karaman'dan karayolu ile 3 saat içinde 15 milyon insana ulaşma imkanı sağlamaktadır. Ayrıca demir yolu yük taşımacılığı ile Konya, Adana, Mersin, Eskişehir, Ankara, Kocaeli, Adapazarı,

İstanbul ulaşımı yapılabilmektedir. Deniz yolu ile 160 km mesafede, yıllık 15 milyon ton kargo kapasiteli uluslararası Mersin Limanı ile dünya pazarına ulaşmada deniz yolu taşımacılığının avantajından yararlanılabilmektedir.

Tablo 112.Karaman Bağlantı İller, Mesafe ve Nüfusları

Mesafe Km	İller	Nüfus	Nüfus	İller	Mesafe Km
772	İstanbul	14.160.467	2.158.265	Antalya	377
661	İzmit	1.676.202	1.705.774	Mersin	236
591	Bursa	2.740.970	2.149.260	Adana	290
524	Sakarya	917.373	1.844.438	Gaziantep	499
522	Bilecik	208.888	1.503.066	Hatay	482
442	Eskişehir	799.724	498.981	Osmaniye	377
113	Konya	2.079.225	1.801.980	Şanlıurfa	636
653	İzmir	4.061.074	1.075.706	K.Maraş	478
635	Manisa	1.359.463	762.538	Malatya	657
363	Ankara	5.045.083	1.295.355	Kayseri	317
330	Afyon	707.123	343.658	Niğde	189
371	Isparta	417.724	382.806	Aksaray	211
Toplam		34.173.316	15.521.827		

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu ve Karayolları Genel Müdürlüğü

Aşağıdaki Harita 8’de görüleceği üzere Karaman’dan demiryolu ile Konya, Ankara, İstanbul, Eskişehir, İzmir, Adana, Kayseri gibi Türkiye’nin en büyük illerine ulaşım sağlanabilmektedir. Karaman il sınırları içerisinde 2014 yılı itibari ile ilde 106 km demiryolu ağı mevcuttur. Hızlı tren hattının bağlantısının 2017 yılında tamamlanması planlanmaktadır. Bu ağın tamamlanması ile birlikte hat üzerinde yolcu ve yük taşımacılığı yapılacak Karaman’ın ulaşılabilirliği artacaktır (TCDD,2014).

Şehrin ulaşım noktasındaki en önemli eksikliğin havaalanı olduğu belirtilebilir. En yakın havaalanı yaklaşık 130 km uzaklıkta bulunan Konya havaalanıdır. Karaman’ın kent içi ulaşımında da birçok yetersizlik olmasının yanında; Karaman Belediyesi’nin bu konudaki sıkıntıların hafifletilmesi amacıyla, yeni otobüsler alıp bireylerin hizmetine dâhil etmesi göz ardı edilemeyecek faaliyetler arasında değerlendirilebilir. Karaman ilinde kent içi ulaşımında raylı sistem kullanılmamaktadır. Raylı sistemin kullanılmasına yönelik bir çalışma henüz yoktur.

Kaynak: Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demir Yolları
Harita 8.Karaman Demiryolu Bağlantı Hatları

4.3.Sanayi Altyapısı

Bir bölgede sanayinin gelişmesi, diğer altyapı olanaklarının dışında, sanayi işletmelerinin tedarik, üretim ve satış işlemlerini kolaylıkla yapabilmelerini sağlayacak özel alanlar oluşturulmasına bağlıdır. Karaman ilinde, 1 adet organize sanayi bölgesi bulunmaktadır. 1 adet lojistik merkezinin yapılması planlanmaktadır.

4.3.1.Organize Sanayi Bölgeleri (OSB)

Organize Sanayi Bölgeleri, 4562 sayılı OSB Kanunu'nun 3'üncü maddesinde; "Sanayinin uygun görülen alanlarda yapılanmasını sağlamak, çarpık sanayileşme ve çevre sorunlarını önlemek, kentleşmeyi yönlendirmek, kaynakları rasyonel kullanmak, bilgi ve bilişim teknolojilerinden yararlanmak, sanayi türlerinin belirli bir plan dahilinde yerleştirilmesi ve geliştirilmesi amacıyla; sınırları tasdik edilmiş arazi parçalarının imar planlarındaki oranlar dahilinde gerekli idari, sosyal ve teknik altyapı alanları ile küçük imalat ve tamirat, ticaret, eğitim ve sağlık alanları, teknoloji geliştirme bölgeleri ile donatılıp planlı bir şekilde ve belirli sistemler dahilinde sanayi için tahsis edilmesiyle oluşturulan ve bu kanun hükümlerine göre işletilen mal ve hizmet üretim bölgeleri" olarak tanımlanmıştır (5807 Sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, 2008: 1).

OSB'lerin genel olarak işlevlerini ise, aşağıdaki şekilde sıralamak mümkündür.

- ✓ Özel sektör yatırımlarının belirli yörelere yönlendirilmesi,

- ✓ İşletmelerin mekânsal anlamda desteklenerek teşvik edilmesi için finansal ve fiziksel teşviklerin verilmesi,
- ✓ Sanayi işletmelerinin birbirleriyle işbirliği ve uyum içinde üretim yapmaları,
- ✓ Fabrikaların önceden planlanmış bir arazi üzerine yerleştirilmeleri,
- ✓ İşletmelerin ulaştırma, elektrik, su, kanalizasyon ve sosyal tesisler gibi ortak alt yapı hizmetlerinden birlikte yararlanmaları,
- ✓ Birbirini tamamlayıcı ve birbirinin yan ürününü teşvik eden sanayicilerin bir program içinde üretim yapmaları; üretimde verimlilik ve kârlılık sağlanması,
- ✓ Sanayinin az gelişmiş bölgelerde yaygınlaştırılması,
- ✓ Tarım alanlarının sanayide kullanılmasının önüne geçilmesi, alt yapının gereksinmelere uygun olarak planlanması,
- ✓ Sağlıklı, ucuz, güvenilir bir alt yapı ve ortak sosyal tesisler gibi ortak hizmet kuruluşlarının oluşturulması,
- ✓ Ortak arıtma tesisleriyle çevre kirliliğinin önlenmesi,
- ✓ OSB'lerin devlet gözetiminde kendi organlarınca yönetilmesidir.

4.3.1.1.Karaman Organize Sanayi Bölgesi

Karaman Organize Sanayi Bölgesi 1989 tarihinde kurulmuştur. İlk etapta 50 ha. olan yüzölçümü, 1990 yılında Yer Seçim Komisyonunun kararları doğrultusunda 150 ha. alana çıkartılmıştır. Sonradan etrafındaki parsellerinde dahil edilmesi ile 226 ha'a, daha sonra yeni yatırımcılara yatırım alanı açmak için bölgenin güneyinde 295 ha'lık bir alan, ve ayrıca 40 ha'lık başka bir alan daha Müteşebbis Teşekkül tarafından 1997 yılı başlarında satın alınmıştır. İmar planı ile parselasyon tamamlanmış, yeni genişleme alanı tescil edilerek OSB'nin 561 ha. alana çıkarılması onaylanmış ve bu kısmın ilk etapta 400 ha. alanı yatırım programına alınmıştır.

Karaman Organize Sanayi Bölgesi'nde faaliyette olan 96 parsel, üretime ara veren 13 parsel, üretime geçme safhasında olan 8 parsel, inşaat durumunda olan 15 parsel, tahsis edilen

fakat boş olan 69 parsel, tahsis edilemeyen 18 boş parsel olmak üzere toplamda 219 parsel mevcuttur (Karaman Organize Sanayi Bölgesi, 2014).

Tablo 113'e göre Karaman Organize Sanayi Bölgesinde çoğunluğu gıda ve makine sanayi işletmeleri olmak üzere, maden ve toprak sanayi, ambalaj ve kağıt sanayi, soğuk hava tesisi, plastik sanayi, yem sanayi, mobilya ve ağaç sanayi, cam sanayi, tekstil sanayi, lpg dolum tesisi, petrol ürünleri sanayi, demir ve çelik sanayi gibi sanayi kollarından firmalar bulunmaktadır. Üretime ara veren 13 tesis çıkarıldığında toplam 96 adet tesis bulunmaktadır. Bu tesislerin %36'sı gıda tesisidir.

Tablo 113.Karaman Organize Sanayi Bölgesinde Yer Alan Firmaların Sektörel Dağılımı

Sıra No	Sektör	Üretimdeki Tesis Sayısı
1	Gıda Sanayi	35
2	Makine ve Madeni Eşya Sanayi, Tarım Alet ve Mak.San.	19
3	Maden ve Toprak Sanayi	10
4	Ambalaj ve Kağıt Sanayi	10
5	Soğuk Hava Tesisleri	8
6	Plastik Sanayi	3
7	Yem Sanayi	3
8	Mobilya ve Ağaç Sanayi	2
9	Cam Sanayi	1
10	Tekstil Sanayi	1
11	Lpg Dolum Tesisi	1
12	Petrol Ürünleri	1
13	Demir ve Çelik Sanayi	1
14	Diğerleri	1
15	Üretime Ara Veren Tesisler	13
TOPLAM		109 Adet

Kaynak: Karaman Organize Sanayi Bölgesi

4.3.2. Küçük Sanayi Siteleri

Kent içinde dağınık şekilde yerleşmiş ve elverişsiz çalışma koşulları altında çalışan yapımcı ve onarımcı küçük sanayicileri çağdaş ve düzenli birer işyerine kavuşturmak, onların çalışma koşullarını iyileştirip aralarında dayanışma ve organizasyonu geliştirerek, ihtiyaçlarının daha kolay ve ekonomik olarak karşılanabilmesini ve işyerlerine yeni teknolojilerin sokulmasını sağlayarak ana sanayi/yan sanayi ilişkilerinin geliştirilmesini teminen benzer iş kollarında çalışan küçük işletmeleri aynı yerde toplayan siteler Küçük Sanayi Siteleri-KSS olarak isimlendirilmektedir.

Tablo 114'e göre Karaman ili merkez ilçede 7 adet, Sarıveliler ilçesinde 1 ve Ermenek ilçesinde 1 adet küçük sanayi sitesi bulunmaktadır. Bu sanayi sitelerinin bir kısmı faaliyette, bir kısmı inşa halinde bir kısmı ise oluşum dönemindedir. Merkez ilçede bulunan Karaman Gıda ve Tüketim Toptancılar, Karaman Keresteciler, Karaman Kömürcüler ve Orta Anadolu Karaman Küçük Sanayi Sitelerinde esnaf ve sanatkarlar faaliyetlerine devam etmektedir. Karaman Küçük Sanayi Sitesi Yapı Kooperatifinin 2014 sonu itibari ile tamamlanması planlanmaktadır. Kişi başı 427 metrekare arsa tahsis edilmiş olup, bunun yanı sıra sosyal tesislerden oluşmaktadır. 324 işyeri planlanan ve toplamda 310 bin metrekare büyüklüğündeki arsa üzerine inşaatı devam etmektedir. Karaman Esnaf ve Sanatkarlar Küçük Sanayi Sitesi Yapı Kooperatifi ile Larende Küçük Sanayi Sitesi Yapı Kooperatifinin birleşmesi gündemdedir.

Tablo 114.Karaman Küçük Sanayi Siteleri

Ünvan	Kuruluş	İlçe	İl
S.S.Güneyyurt Küçük Sanayi Sitesi Yapı Kooperatifi	02.06.2012	Ermenek	Karaman
S.S.Karaman Esnaf ve Sanatkarlar Küçük Sanayi Sitesi Yapı Koop.	06.06.2014	Merkez	Karaman
S.S.Larende Küçük Sanayi Sitesi Yapı Kooperatifi	05.06.2014	Merkez	Karaman
S.S.Sarıveliler Küçük Sanayi Sitesi Yapı Kooperatifi	12.17.2010	Sarıveliler	Karaman
S.S.Karaman Küçük Sanayi Sitesi Yapı Kooperatifi	04.29.2011	Merkez	Karaman
Karaman Gıda Ve Tüketim Toptancılar	06.13.1990	Merkez	Karaman
Karaman Keresteciler Küçük Sanayi Sitesi	05.05.2008	Merkez	Karaman
Karaman Kömürcüler Küçük Sanayi Sitesi	05.05.2008	Merkez	Karaman
Orta Anadolu Karaman Küçük Sanayi Sitesi	12.13.1972	Merkez	Karaman

Kaynak: T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Yapı Kooperatifleri Portalı

4.4.Enerji Sektörü

4.4.1.Enerji Kaynakları

Enerji kaynakları genelde yenilenebilir ve yenilenemeyen olmak üzere ikiye ayrılır. Yenilenemeyen enerji, kullanıldığında kısa sürede yeniden oluşmayan enerji olarak tanımlanır. Yenilenemeyen enerji kaynaklarını petrol, doğal gaz ve kömür gibi bünyesinde hidrokarbon içeren fosil yakıtları oluşturur. Bu tür enerjiler bitki ve hayvan gibi organik kalıntıların fosillerinden oluşmuşlardır. Yenilenebilir enerji ise tekrar tekrar kullanılabilen ve kullandıkça da kendisini yenileyebilen enerji olarak tanımlanır. En önemli yenilenebilir enerji

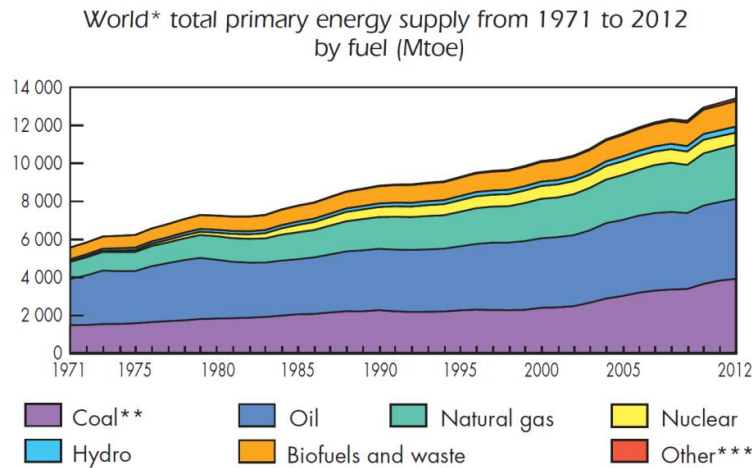
kaynakları güneş, rüzgâr, su, biokütle, jeotermal ve diğer enerji kaynaklarıdır. Yani yenilenebilir enerji, kısa sürede yerine konulabilen enerjidir.

Bugün ülkemiz enerji açısından yurtdışına bağlı olup net enerji ithalatımız %71 seviyesindedir ve ancak toplam enerji ihtiyacımızın %29'unu yerel kaynaklardan elde edebilmekteyiz. Son yıllarda ülkemizde bu enerji bağımlılığını azaltmaya yönelik çalışmalar hızlı bir şekilde devam etse de uzun vadede ülkemizin enerji ihtiyacı iki katına çıkacaktır. Bu anlamda ülkemizde var olan tüm enerji kaynaklarının etkin bir şekilde kullanılması ve değerlendirilmesi elzemdir. Son yıllarda hızlı bir gelişim evresinde olan yenilenebilir enerji kaynaklarından enerji elde etmenin önemi daha da artmaktadır (Özdemir, 2014: 3)

4.4.2. Enerji Sektörü Dünya Görünümü

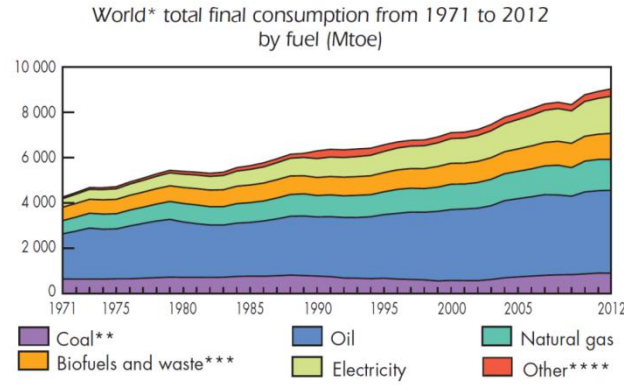
Dünyada nüfus artışı, kentsel gelişim ve sanayileşmeye paralel olarak birincil enerji tüketimi de giderek artmaktadır. Nüfus ve gelir artışı, enerji tüketiminin artmasına neden olan temel etkenlerin başında gelmektedir. Yapılan projeksiyonlar, 2030 yılında dünya nüfusunun 8,3 milyara yükseleceğini göstermektedir. Bu durum, 1,3 milyar insana daha enerji arzı sağlanması gerektiğini ortaya koymaktadır (Enerji ve Tabi Kaynaklar Bakanlığı, 2014b: 5).

Dünyada enerji üretimi incelendiğinde, 1973 yılında dünyada üretilen enerji toplamı 6.106 milyon tep (Ton eşdeğer petrol) iken, 2012 yılında bu rakam 13.371 milyon tepe ulaşmıştır. Grafik 7'de 1970'li yıllardan günümüze enerji arzındaki artış görülmektedir.

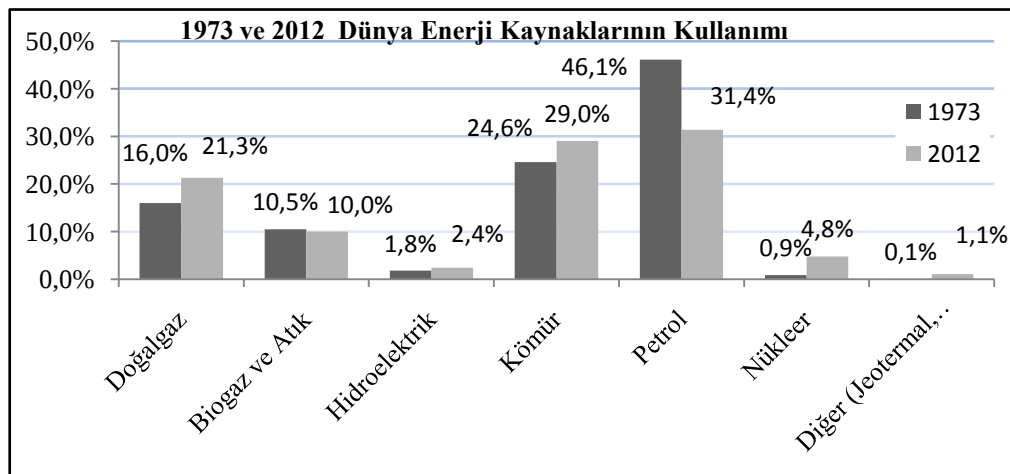
Kaynak: Uluslararası Enerji Ajansı 2014 İstatistikleri
Grafik 7. Dünya Enerji Üretimi (1971-2012)

Dünyada enerji tüketimi incelendiğinde ise, 1973 yılında dünyada tüketilen enerji toplamı 4.672 milyon tep (Ton eşdeğer petrol) iken, 2012 yılında bu rakam 8.979 milyon tepe ulaşmıştır. Grafik 8’de 1970’li yıllardan günümüze enerji tüketimindeki değişim görülmektedir.

Kaynak: Uluslararası Enerji Ajansı 2014 İstatistikleri
Grafik 8.Dünya Enerji Tüketimi (1971-2012)

Grafik 9 dünya enerji üretim kaynaklarının 1973’ten 2012’ye kadar değişimini göstermektedir. Dünya enerji kaynaklarına ilişkin olarak 2012 yılında üretilen enerjinin, %31,4’lük kısmı petrolden, %29’luk kısmı kömürden, %21,3’lük kısmı doğalgazdan, %10’luk kısmı biogaz ve atıklardan, %4,8 Nükleer, %2,4 hidroelektrik ve %1,1 diğer kaynaklardan elde edildiği görülmektedir. 1973 yılından beri üretim kaynaklarında değişim incelendiğinde petrol kaynaklı enerji üretiminin %46,1’den %31,4’e düştüğü, diğer üretim kaynaklarının sabit kaldığı ve/veya arttığı görülmektedir.

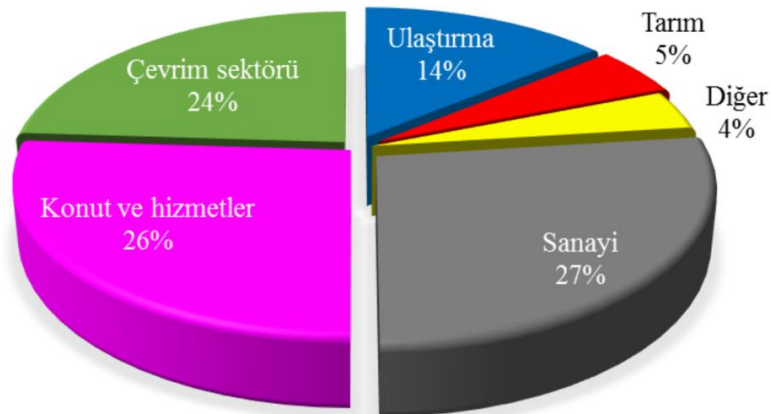
Kaynak: Uluslararası Enerji Ajansı 2014 İstatistikleri

Grafik 9.Dünya Enerji Üretim Kaynakları Değişimi (1973-2012)

4.4.3.Enerji Sektörü Türkiye Görünümü

Türkiye’de özellikle 1980 sonrasında nüfusun ve sanayileşmenin hız kazanması ile birlikte enerji tüketimi hızla artmıştır. Türkiye’nin daha fazla dışa açılımı ile sanayi ve hizmet sektörü daha fazla önem kazanmıştır. Ekonominin genel yapısındaki söz konusu değişim daha fazla enerji kullanımını gerektirdiği için özellikle petrol, doğalgaz ve kömür türü fosil yakıtlara olan talep de yükselmiştir. Ekonominin gelişiminin temel yapı taşı olan enerji, böylece son dönemde daha fazla kullanılmaya başlanmıştır. Türkiye, enerji tüketiminin yaklaşık %70’lik kısmında dışa bağımlıdır. Türkiye’nin enerjide dışa bağımlı bir ülke olması cari açığa etki etmekle birlikte ekonomik büyümeye de yansımaktadır (Korkmaz ve Develi, 2012: 4-5).

Ülkemiz brüt enerji talebi 2012 yılında 119,5 milyon tep olarak gerçekleşmiştir. Birincil enerji talebi içerisinde doğal gazın payı yüzde 32, kömürün payı yüzde 31, petrolün payı yüzde 26, hidrolik enerjinin payı yüzde 4 ve diğer yenilenebilir enerji kaynaklarının payı yüzde 7’dir. Birincil enerji talebimizin sektörlere göre dağılımı incelendiğinde; yüzde 27’sinin sanayi, yüzde 26’sının konut ve hizmet sektörü, yüzde 14’ü ulaştırma ve yüzde 24 çevrim sektöründe kullanılmıştır (Enerji ve Tabi Kaynaklar Bakanlığı, 2014b:12).

Kaynak: Enerji ve Tabi Kaynaklar Bakanlığı

Grafik 10.Birincil Enerji Tüketiminin Sektörlere Göre Dağılımı(2013)

Tablo 115'e göre Türkiye enerji kaynaklarına ilişkin olarak 2013 yılında toplam 239.293 Gwh enerji üretilip bunun 104.835 Gwh'lık önemli bir kısmı doğal gaz çevriminden, 59.245 Gwh'lık kısmı Hidroelektrik santrallerinden, 60.842 Gwh'lık kısmı termik santrallerden elde edilmektedir.

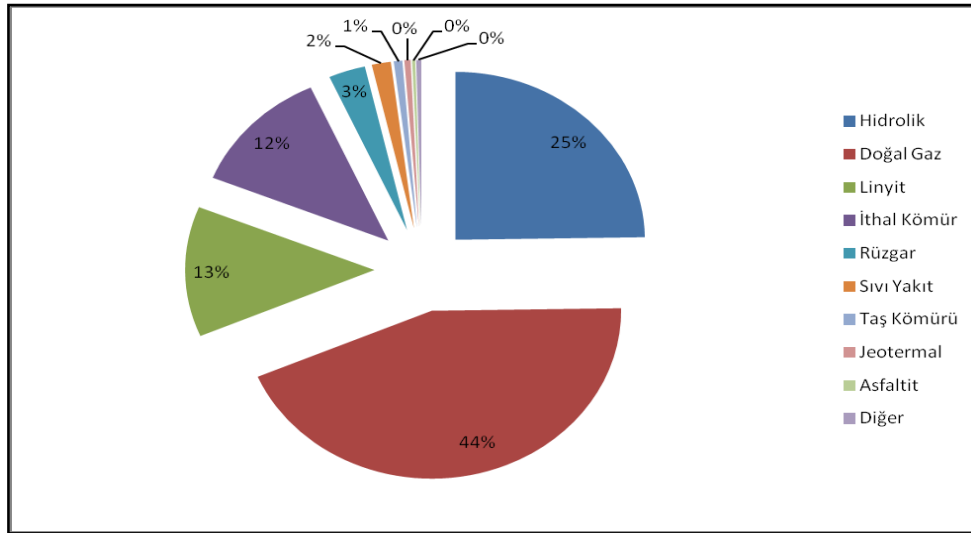
Tablo 115.Türkiye Enerji Kaynakları-2013

Kaynak Türü	Elektrik Üretimi (Mwh)	Elektrik Üretim Payı(%)
Hidro Elektrik	59.245.768,00	24,8
Doğal Gaz	104.835.049,00	43,8
Linyit	30.017.917,00	12,6
İthal Kömür	29.098.211,00	12,2
Rüzgar	7.517.599,00	3,1
Sıvı Yakıt	3.890.312,00	1,6
Taş Kömürü	1.727.961,00	0,7
Jeotermal	1.273.915,00	0,5
Asfaltit	632.070,00	0,3
Diğer	1.054.471,00	0,4
Toplam	239.293.273,00	100,00

Kaynak: TMMOB Enerji Genel Görünümü

Not: 1 Tep =11,63 Mwh

Grafik 11'e göre 2013 yılında üretilen enerjinin, %24,8'lik kısmı hidroelektrikten, %43,8'lik kısmı doğal gazdan, %12,6'lık kısmı linyitten, %12,2'lik kısmı ithal kömürden, %3,1'lik kısmı rüzgardan ve %3,5'lik kısmı diğer kaynaklardan elde edilmektedir.

Kaynak: TMMOB Enerji Genel Görünümü

Grafik 11.Türkiye Enerji Üretim Kaynakları Değişimi (2013)

Ülkemizde, yüksek büyüme oranlarının sonucu olarak yıllık elektrik enerjisi tüketim artışı uzun yıllardan beri ortalama yüzde 7 seviyelerinde gerçekleşmiştir. Elektrik enerjisi talebinde 2011 yılında yüzde 9,4, 2012 yılında ise yüzde 5,1 artış olmuştur. Tablo 116'dan

görülebileceği üzere 2002 yılında 132,6 milyar Kwh olan elektrik tüketimimiz yaklaşık iki kat artarak 2012 yılında 242 milyar Kwh'ye ulaşmıştır.

Tablo 116. Türkiye Brüt Elektrik Enerjisi Üretim-İthalat-İhracat ve Talebinin Gelişimi

Ulusal Üretim					İthalat	İhracat	Brüt Talep
Yıllar	Termik	Hidrolik	Jeoter.+Rüz	Toplam			
2000	93.934,19	30.878,52	108,90	124.921,60	3.791,30	437,30	128.275,60
2001	98.562,80	24.009,90	152,00	122.724,70	4.579,40	432,80	126.871,30
2002	95.563,10	33.683,80	152,60	129.399,50	3.588,20	435,10	132.552,60
2003	105.101,00	35.329,50	150,00	140.580,50	1.158,00	587,60	141.150,90
2004	104.463,70	46.083,70	150,90	150.698,30	463,50	1.144,30	150.017,50
2005	122.242,30	39.560,50	153,40	161.956,20	635,90	1.798,10	160.794,00
2006	131.835,10	44.244,20	220,50	176.299,80	573,20	2.235,70	174.637,30
2007	155.196,30	35.850,80	511,00	191.558,10	864,33	2.422,22	190.000,21
2008	164.139,30	33.269,80	1.008,90	198.418,00	789,37	1.122,18	198.085,19
2009	156.923,40	35.958,40	1.931,10	194.812,90	811,95	1.545,78	194.079,07
2010	155.827,60	51.795,50	3.584,60	211.207,70	1.143,84	1.917,58	210.433,96
2011	171.638,30	52.338,60	5.418,20	229.395,10	4.555,80	3.644,64	230.306,26
2012	174.871,70	57.865,00	6.760,10	239.496,80	5.826,70	2.953,60	242.369,90

Kaynak: Türkiye Elektrik İletim A.Ş. (Teiaş)

Not: Brüt Talep=Elektrik Gerekliği=Görünen Tüketim=Brüt Üretim+İthalat-İhracat Birim(Unit) : GWh

4.4.4. Türkiye Güneş Enerjisi Potansiyeli ve Durumu

Güneş enerjisi; temiz, yenilenebilir ve sınırsız bir kaynak olması itibariyle birçok uygulama alanına sahiptir. Elektrik üretiminden ısıtmaya, sıcak su eldesinden aydınlatmaya kadar oldukça geniş bir kullanım alanı vardır. Bu kullanım alanlarına göre güneş enerjisi sistemleri ise ikiye ayrılmaktadır:

- Pasif güneş sistemleri: Pasif güneş sistemleri, güneş enerjisi kullanımı için geliştirilen en eski sistemlerden biridir. Başlıca, binaların ısıtma ve soğutması için tasarım ve mimarisinde kullanılmaktadır.
- Aktif güneş sistemleri: Isı, pek çok uygulama alanında, farklı sıcaklıklarda gereklidir ve faydalı enerji tiplerinin büyük bir bölümünü temsil eder. Güneş radyasyonunu ısıya dönüştüren sistemler çok çeşitlidir. En basit güneş kolektörleri ile bir kaç yüz watt, güneş güç istasyonlarıyla birkaç yüz megawatt'a kadar enerji elde edilebilir. Aktif sistemler, ısıtma, soğutma ve elektrik üretimi gibi amaçlarla kullanılabilir. Aktif termal sistemler, stasyoneryer veya sun-tracking (güneş tarayıcı) sistemler olabilir.

Ülkemizde ise güneş enerjisinden daha çok pasif şekilde yararlanılmaktadır. Seraların ısıtılmasında, zirai ürünlerin kurutulmasında, binaların ısıtılmasında kullanılmaktadır. Güneş kollektörleri ise su ısıtmada ülkemizde oldukça fazla kullanılan bir sistemdir. Kurulumu oldukça kolay olan güneş kollektörleri sıcak su elde edilmesinde giderek daha cazip hale gelmeye başlamıştır. (Elektrikport, 27.09.2014)

Ülkemiz, coğrafi konumu nedeniyle yüksek güneş enerjisi potansiyeline sahip olması bakımından çok şanslıdır. Yıllık toplam güneşlenme süresi 2.737 saat (günlük toplam 7,5 saat), yıllık toplam gelen güneş enerjisi 1.527 Kwh/m².yıl (günlük toplam 4,2 Kwh/m²) olduğu hesaplanmaktadır (Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, 2014c).

Türkiye'nin en fazla güneş enerjisi alan bölgesi Güney Doğu Anadolu Bölgesi olup, bunu Akdeniz Bölgesi izlemektedir. Güneş enerjisi potansiyeli ve güneşlenme süresi değerlerinin bölgelere göre dağılımı Tablo 117'de verilmektedir.

Tablo 117.Türkiye'deki Bölgelere Göre Güneş Potansiyeli

Bölge	Toplam ort. Güneş enerjisi (Kwh/m ² -yıl)	Ortalama Güneşlenme süresi (saat/yıl)
Güneydoğu Anadolu	1460	2993
Akdeniz	1390	2956
Doğu Anadolu	1365	2664
İç Anadolu	1314	2628
Ege	1304	2738
Marmara	1168	2409
Karadeniz	1120	1971

Kaynak: Yenilenebilir Enerji Genel Müdürlüğü

Türkiye'de düz plaka kollektörler güneş sıcak su elde edilmesinde yaygın olarak kullanılmakta ve 2012 yılında Türkiye mevcut kapasitesine 1,1 Gwh ilave ederek yıl sonunda toplam 10,8 Gwh termal kurulu kapasite değerine ulaşmıştır. Bu kapsamda Türkiye %3,9 pazar payı ile dünya ülkeleri arasında 4. Sırada yer almıştır (Çin %64, A.B.D. %5,8, Almanya %4,2) (Renewables 2014 Global Status Report, 2014: 53).

4.4.5.Enerji Sektörü Karaman Görünümü

Karaman'ın, HES Santrallerine sahip olması, Türkiye'nin en yüksek güneş enerjisi potansiyeline sahip illerinden birisi olması, Ayrancı ilçesinde bulunan linyit rezervi ve rüzgar

santrali kurmaya elverişli bölgeleri ile enerji sektöründe ilerleyen yıllarda lider konumda olabileceği düşünülmektedir.

Tablo 118'e göre 2013 yılı itibari ile Karaman'ın toplam kurulu gücü 489 Mw olup Türkiye'nin enerji kurulu gücünün %0,76'sını oluşturmaktadır. Karaman ilinde 2013 yılı verilerine göre toplam elektrik enerjisi tüketim miktarı 565 Mw'dır. Karaman ilinde kişi başına yıllık enerji tüketimi 2.374,64 Kw karşılık gelmektedir. Bu rakam kişi başına yıllık enerji tüketimi yaklaşık 3.000 Kw olan Türkiye ortalamasının oldukça altındadır.

Tablo 118.Karaman Enerji Genel Göstergeler-2013

Nüfus	237.939
Tüketim	565.021 Mw
Türkiye Tüketim Payı	0,28%
Kurulu Güç	489,364 Mw
Türkiye Kurulu Güç Payı	0,76%
Rüzgar Kurulu Güç	0 Mw
Hidroelektrik Kurulu Güç	487,804 Mw
Jeotermal Kurulu Güç	0 Mw
Termik Kurulu Güç	1,56 Mw
Yenilenebilir Kurulu Güç	0 Mw

Kaynak: Yenilenebilir Enerji Genel Müdürlüğü (<http://www.eie.gov.tr/>)

Karaman ilinin enerji kurulu gücünün neredeyse tamamını Hidroelektrik santralleri oluşturmaktadır. Bugün itibari ile 6 adet santral işletmededir. Bu santrallerin en büyüğü Ermenek hidroelektrik santralidir. Bu santralin tek başına 300 Mw kurulu gücü bulunmaktadır.

Tablo 119.Karaman İli Hidro Elektrik Santralleri

No	Proje Adı	Kurulu Güç (Mw)	Proje Aşaması
1	Kepezkaya	28	İşletmede
2	Damlapınar	16,4	İşletmede
3	BalkusanHES	38,8	İşletmede
4	Günder HES	28,8	İşletmede
5	Ermenek HES	300	İşletmede
6	Daran HES	68,7	İşletmede
İşletmede Genel Toplam :		480,7	
7	Bucakkışla HES	33,50	İnşaat
8	Gökdere HES	30,53	İnşaat
9	Zeyve HES	3,720	İnşaat
10	Yalnızardıç Barajı ve Berat HES	21,190	Proje
11	Ballık HES	23,70	Proje
12	Güneyyaka HES	6,63	Proje
13	Yalman II HES	2,90	Proje
14	Efsun HES	9,00	Fizibilite
15	Ketir HES	29,29	Fizibilite
16	Yalman HES	1,00	Fizibilite
17	İncekaya HES	21,00	Fizibilite
HES Genel Toplam :		663,16	

Kaynak: Mevlana Kalkınma Ajansı Karaman'da Enerji Sektör Raporu, 2012

Yeni yatırımlar ile Karaman'da termik santraller kurulması planlanmaktadır. Bu santrallerden Komet ve Biokütle inşaat aşamasındadır. Ayrancı santraline ilişkin henüz yapım süreci başlamamıştır.

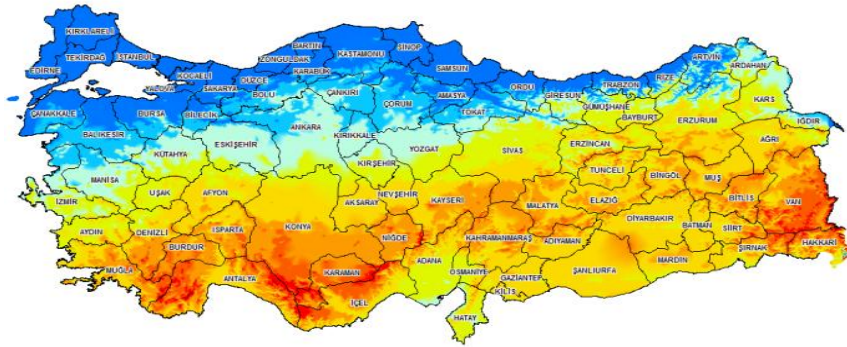
Tablo 120.Karaman İli Termik Elektrik Santralleri ve Kömür Potansiyeli

No	Proje Adı	Tipi	Kurulu Güç (Mw)	Proje Aşaması
1.	Komet DGÇS	DG+Güneş	1.080	İnşaat
2.	Bio Kütle	Bio Gaz	1,44	İnşaat
3.	Ayrancı Kömür Santrali	Kömür	5.000	Fizibilite
Genel Toplam :			6.081,44	

Kaynak: Mevlana Kalkınma Ajansı Karaman'da Enerji Sektör Raporu, 2012

4.4.6.Karaman İli'nin Güneş Enerjisi Potansiyeli

Güneş enerjisinin hem ısı enerjisi hem de elektrik enerjisine dönüştürülmesinde verimliliği etkileyen temel faktör güneş ışınımı şiddeti ve coğrafi yapıdır. Karaman İli Akdeniz bölgesi ile İç Anadolu Bölgesi'nde sınır bölgesi olup, Türkiye'nin güneş enerjisi haritasında görüldüğü gibi güneş ışınımının en yüksek olduğu kuşak üzerinde bulunmaktadır.

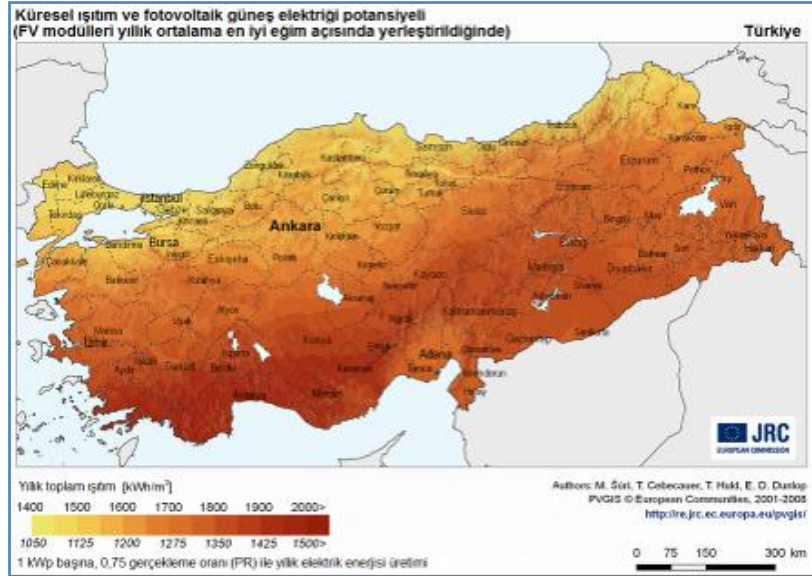
Kaynak: Yenilenebilir Enerji Genel Müdürlüğü

Harita 9.Türkiye Güneş Enerjisi Haritası

Harita 10'da verilen ikinci haritada performans oranı %75 olan 1Kwp'lık bir fotovoltaik sistem için, Türkiye'nin değişik bölgelerindeki fotovoltaik enerji üretim kapasitesi haritası verilmektedir. Haritadan da görüleceği gibi Karaman İli sınırları içerisindeki bölgelerde yıllık 1650 Kwh/Kwp değerinin üzerinde bir elektrik enerjisi üretimi söz konusudur.

Bölgenin coğrafik özelliklerinden en önemlisi ilin güneydoğu kesimlerinde özellikle Ayrancı bölgesine doğru tarım ve hayvancılıkta kullanılması mümkün olmayan arazilerinin

bulunmasıdır. Bölgedeki zeminin kayalık olması nedeniyle, toz bulutunun diğer bölgelere göre daha az olması, bu bölgeye kurulacak olan güneş enerjisi sistemlerinde yer alan toplayıcıların üzerinde toz oluşumunun da önüne geçmesidir.

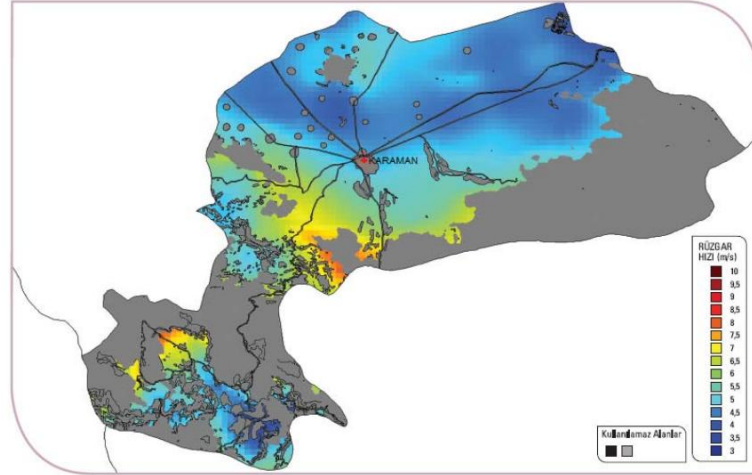

Kaynak: Yenilenebilir Enerji Genel Müdürlüğü

Harita 10. Normalize Edilmiş Fotovoltaik Enerjisi Üretim Kapasitesi

Gölgelenme etkisi yaratacak dağlık bölgelerin ve ağaçlık alanların bulunmaması, doğrudan gelen güneş ışınımının kayıpsız şekilde kullanılmasının önünü açmaktadır. Güneş ısı veya elektrik santrallerinin kurulmasında engel olabilecek, arazi eğiminin sıfır dereceye yakın olması, Harita 11’de Ayrancı bölgesinde görülen uygun alanların bölgenin yerleşim alanlarına, kara-demir yollarına ve havaalanlarına uzak olması, milli parklar, sit alanları, çevre koruma alanları, koru ormanları, ağaçlandırma alanları, özel ormanlar, fidanlıklar, sazlıkların olmayışı bu bölgenin konumu gereğince Türkiye’de seçilebilecek en uygun arazilerin başında gelmektedir. Harita 11’de görüldüğü gibi Ayrancı bölgesine yakın araziler Güneş santrallerinin kurulmasına engel teşkil edebilecek bir konuma sahip değildirler. Ayrıca arazilerin bulunduğu bölgelerde herhangi bir fosil kaynaklı doğal kaynağın olmayışı ileride ortaya çıkabilecek büyük ölçekli istimlâk çalışmalarının da önüne geçmektedir.

Harita 13 Karaman ilinde rüzgar enerjisi santrali kurulumu için uygun alanları göstermektedir. Haritaya göre gri ve siyah alanların dışındaki alanların bu yatırım için daha uygun alanlar olduğu söylenebilir.

Kaynak: Yenilenebilir Enerji Genel Müdürlüğü

Harita 13.Karaman İli Rüzgar Enerjisi Santralleri için Uygun Alanların Bulunduğu Harita

Tablo 121'deki verilere göre Karaman ili toplam 933,60 Mw kurulu güç potansiyeline sahiptir. Rüzgar gücünün 300-400 w/m² olduğu aralık 767,52 Mw ile en yüksek kurulu güç potansiyeline sahiptir. Bu potansiyelin kullanılması ile Karaman enerji üretim çeşitliliğine rüzgar gücünden elde edilen enerjiyi de dahil edebilir.

Tablo 121.Karaman'a 50 m.'de Kurulabilecek Rüzgar Enerji Potansiyeli

50 m'de Rüzgar Gücü (W/m ²)	50 m'de Rüzgar Hızı (m/s)	Alan (km ²)	Toplam Kurulu Güç (MW)
300 –400	6.8 –7.5	153,50	767,52
400 –500	7.5 –8.1	24,21	121,04
500 –600	8.1 –8.6	8,86	44,32
600 –800	8.6 -9.5	0,14	0,72
> 800	> 9.5	0	0
Toplam		186,72	933,60

Kaynak: Yenilenebilir Enerji Genel Müdürlüğü

Karaman ili ve bölgesinde rüzgar enerjisine ilişkin olarak işletme durumunda ve proje aşamasında olan rüzgar santralleri Tablo 122'de görülmektedir. İşletmede olan 1 adet santral 50 Mw kurulu güce , proje aşamasında olan 4 adet santral 107 Mw kurulu güce sahiptir. Bu santrallerin işletmeye alınması ile toplam 157 Mw elektrik üretilecektir.

Tablo 122.Karaman İlinde Tesis Halindeki ve Planlanan Elektrik Üretim Tesisleri

No	Proje Adı	Tipi	Kurulu Güç (Mw)	Projenin Aşaması
1.	Merkezi Mut	Rüzgar	50,00	İşletmede
2.	Mut	Rüzgar	50,00	Proje
3.	Akyel-1-2 (40+10 MW)	Rüzgar	50,00	Proje
4.	Hilal-2	Rüzgar	7,00	Proje
5.	Yellibel	Rüzgar	50,00	Proje
Genel Toplam :			157,00	

Kaynak: Mevka, Karaman Yatırım Ortamı, 2014

4.4.8.Yenilenebilir Enerji Yasal Düzenlemeler

Yenilenebilir enerji kaynaklarının enerji arzı içindeki payının arttırılmasına yönelik olarak hem yasal altyapı çalışmalarını hem de sektörü harekete geçirecek kapsamlı çalışmaları yürütülmektedir.

Yenilenebilir enerji kaynaklarının elektrik enerjisi üretimi amaçlı kullanımının yaygınlaştırılarak bu kaynakların ekonomiye kazandırılması, kaynak çeşitliliğinin artırılması, atıkların değerlendirilmesi ve çevrenin korunması ve ilgili imalat sektörünün geliştirilmesini amaçlayan 5346 sayılı kanunda değişiklik yapan 6094 sayılı kanun 8 Ocak 2011 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

6094 sayılı kanun kapsamında, yenilenebilir enerji kaynağına dayalı üretimde tesis tipine göre; hidroelektrik üretim tesisi ile rüzgar enerjisine dayalı üretim tesisi için 7,3 Usd cent/ kWh, jeotermal enerjisine dayalı üretim tesisi için 10,5 Usd cent/ kWh, biyokütleye dayalı üretim tesisi (çöp gazı dahil) ile güneş enerjisine dayalı üretim tesisi için 13,3 Usd cent/kWh fiyat desteği sağlanmıştır. Ayrıca kanun kapsamında, yurt içinde gerçekleşen imalat için de teşvik mekanizması getirilmiştir (6094 sayılı Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Elektrik Enerjisi Üretimi Amaçlı Kullanımına İlişkin Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, 2011).

Bahse konu kanun kapsamında, “Yenilenebilir Enerji Kaynaklarından Elektrik Enerjisi Üreten Tesislerde Kullanılan Aksamın Yurt İçinde İmalatı Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik” 04 Eylül 2013 tarihli ve 28755 sayılı Resmi

Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu Yönetmelik ile 5346 sayılı Yenilenebilir Enerji Kaynakları (YEK) Kanununa göre ülkemizde imal edilecek aksamlar ve bütünleştirici parçaları için ilave fiyatın belirlenmesi, belgelendirilmesi ve denetlenmesi ile ilgili usul ve esaslar yeniden düzenlenerek yatırımcıların bu yöndeki talepleri karşılanmıştır. Yenilenebilir enerji kaynaklarından elektrik üretimi yapan tesislerde yurt içinde üretilmiş ekipman kullanıldığı takdirde 0,4 ile 3,5 Usd cent arasında ilave fiyat desteği verilmektedir. Aşağıdaki tablodan hesaplanacağı üzere güneş enerjisine dayalı elektrik üretim santralleri için ünitelerin tamamen yerli olması durumunda Kanunda 13,3 Usd cent/kWh olan fiyat desteği 20 Usd cent/kWh’e ulaşmaktadır.

Tablo 123. Enerji Satış Desteği Ücretleri

Üretim Tesisi	Yurt İçinde Gerçekleşen İmalatlara ilişkin	5 Yıl Uygulanacak Yerli İmalat Maksimum Desteği (\$cent/kWh)	10 yıl Uygulanacak Fiyatlar(\$cent/kWh)
Fotovoltaik güneş enerjisi	PV panel entegrasyonu ve güneş yapısal mekaniği	0,8	13,3
	PV modülleri	1,3	
	PV modülünü oluşturan hücreler	3,5	
	İnvertör	0,6	
	PV modülü üzerine ışıını odaklayan	0,5	
	Toplam Yerli İmalat Desteği	6,7	
Yoğunlaştırılmış güneş enerjisi	Radyasyon toplama tüpü	2,4	13,3
	Yansıtıcı yüzey levhası	0,6	
	Güneş takip sistemi	0,6	
	Isı enerjisi depolama sisteminin mekanik aksamı	1,3	
	Kulede güneş ışıını ile buhar üretim	2,4	
	Stirling motoru	1,3	
	Panel entegrasyonu ve güneş paneli mekaniği	0,6	
	Toplam Yerli İmalat Desteği	9,2	
Rüzgar enerjisi	Yerli İmalat	3,7	7,3
Hidroelektrik	Türbin, Jeneratör ve güç elektroniği	2,3	7,3
Biyokütle	Yerli İmalat	5,6	13,3

Kaynak: 08.01.2011 tarih ve 6094 sayılı Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Elektrik Enerjisi Üretimi Amaçlı Kullanımına İlişkin Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun

BÖLÜM V

YATIRIMLARDA DEVLET YARDIMLARI ve TEŞVİK SİSTEMİ

5.1. Teşvik Sistemi

15.06.2012 tarih ve 2012/3305 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe giren yeni teşvik sistemi ile illerin sosyo ekonomik gelişmişlik düzeyleri esas alınarak haritalar oluşturulmuştur. İller sosyoekonomik gelişmişlik düzeyine göre 6 gruba ayrılmıştır. Temel olarak destek unsurları tanımlanmış ve sosyo ekonomik gelişmişlik grubuna göre illerin yararlanabileceği teşvik oranları ve destekler belirlenmiştir. Temel olarak destek unsurları 4 farklı uygulamadan oluşmaktadır:

- Genel Teşvik Uygulamaları,
- Bölgesel Teşvik Uygulamaları,
- Büyük Ölçekli Yatırımların Teşviki,
- Stratejik Yatırımların Teşviki.

Bu uygulamalar kapsamında sağlanacak destek unsurları Tablo 124’de özetlenmektedir.

Tablo 124. Ekonomi Bakanlığı Destek Unsurları

Destek Unsurları	Genel Teşvik	Bölgesel Teşvik	Büyük Ölçekli Yatırımlar	Stratejik Yatırımlar
KDV İstisnası	✓	✓	✓	✓
Gümrük Vergisi Muafiyeti	✓	✓	✓	✓
Vergi İndirimi		✓	✓	✓
Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği		✓	✓	✓
Gelir Vergisi Stopajı Desteği*	✓	✓	✓	✓
Sigorta Primi Desteği*		✓	✓	✓
Faiz Desteği **		✓		✓
Yatırım Yeri Tahsisi		✓	✓	✓
KDV İadesi***				✓

Kaynak: 3305 Sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar Bakanlar Kurulu Kararı, 2012.

* Yatırımın 6. bölgede gerçekleştirilmesi halinde sağlanır

** Bölgesel teşvik uygulamalarında, yatırımın 3., 4., 5. veya 6 . bölgelerde gerçekleştirilmesi halinde sağlanır.

*** Sabit yatırım tutarı 500 Milyon TL üzerinde olan stratejik yatırımlara sağlanır.

Destek unsurlarının neler olduğu ve uygulamanın nasıl olacağına ilişkin tanımlamalar aşağıda belirtilmektedir.

Katma değer vergisi istisnası; teşvik belgesi kapsamında yurt içinden ve yurt dışından temin edilecek yatırım malı makine ve teçhizat için katma değer vergisinin odenmemesi şeklinde uygulanmaktadır.

Gümrük vergisi muafiyeti; teşvik belgesi kapsamında yurt dışından temin edilecek yatırım malı makine ve teçhizat için gümrük vergisinin odenmemesi şeklinde uygulanmaktadır.

Vergi indirimi; gelir veya kurumlar vergisinin, yatırım için ngrlen katkı tutarına ulaşıncaya kadar, indirimli olarak uygulanmasıdır.

Sigorta primi işveren hissesi desteği; teşvik belgesi kapsamı yatırımla sağlanan ilave istihdam için odenmesi gereken sigorta primi işveren hissesinin asgari ücrete tekabül eden kısmının karşılanmasıdır.

Gelir vergisi stopajı desteği, teşvik belgesi kapsamında yatırımla sağlanan ilave istihdam için belirlenen gelir vergisi stopajının terkin edilmesidir. Sadece 6. bölgede gerçekleştirilecek yatırımlar için düzenlenen teşvik belgelerinde ngrlmektedir.

Sigorta primi desteği; teşvik belgesi kapsamı yatırımla sağlanan ilave istihdam için odenmesi gereken sigorta primi işçi hissesinin asgari ücrete tekabül eden kısmının karşılanmasıdır. Sadece 6. bölgede gerçekleştirilecek bölgesel, büyük ölçekli ve stratejik yatırımlar için düzenlenen teşvik belgelerinde ngrlmektedir.

Faiz desteği; teşvik belgesi kapsamında kullanılan en az bir yıl vadeli yatırım kredileri için sağlanan bir finansman desteği olup, teşvik belgesinde kayıtlı sabit yatırım tutarının %70'ine kadar kullanılan krediye ilişkin ödenecek faizin veya kâr payının belli bir kısmının karşılanmasıdır.

Yatırım yeri tahsisi; teşvik belgesi düzenlenmiş yatırımlar için Maliye Bakanlığı tarafından belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde yatırım yeri tahsis edilmesidir.

Katma değer vergisi iadesi; 2014 yılı içinde geçerli olmak üzere, sabit yatırım tutarı 500 milyon Türk Lirasının üzerindeki Stratejik Yatırımlar kapsamında gerçekleştirilen bina-inşaat harcamaları için tahsil edilen katma değer vergisinin iade edilmesidir (Ekonomi Bakanlığı, 2012: 3).

5.1.1.Karaman İli Genel Teşvik Uygulamaları

Karaman ili teşvik sisteminde 3. bölgede yer almaktadır. Karaman’da gerçekleştirilecek yatırımlarda; genel, bölgesel, büyük ölçekli ve stratejik yatırım teşviklerinden 3.bölgenin asgari sabit yatırım tutarı, oran ve sürelerine göre yararlanılmaktadır.

Genel teşvik uygulamaları kapsamında; desteklenmeyecek ve teşviki için öngörülen şartları sağlayamayan yatırım konularının dışında ve 500.000 TL’nin üzerinde olan Karaman ilindeki her türlü yatırım;

- ✓ KDV istisnası,
- ✓ Gümrük Vergisi muafiyeti desteklerinden yararlanmaktadır.

5.1.2.Karaman İli Bölgesel Teşvik Uygulamaları

Bölgesel Teşvik Uygulamalarında her ilde desteklenecek sektörler, illerin potansiyelleri ve ekonomik ölçek büyüklükleri dikkate alınarak tespit edilmiş olup, bölgelerin gelişmişlik seviyelerine göre yardım yoğunlukları farklılaştırılmıştır.

Karaman ilinin bulunduğu 3.bölgede, bölgesel teşviklerden yararlanacak sektörlerde gerçekleştirilecek yatırımlar belirtilen asgari sabit yatırım tutarı şartını karşılıyorsa teşviklerden yararlanırlar. Karaman ili için bölgesel teşvikten yararlanılabilecek sektörler Tablo 125’de gösterilmektedir.

Tablo 125.Karaman İli Bölgesel Teşvik Sisteminden Yararlanacak Sektörler ve Asgari Yatırım Tutarı

Se. Ko du	US-97 Kodu	Bölgesel Teşviklerden Yararlanacak Sektörler	3. Bölge (2014 yılı içinde Geçerli)
1	0121	Entegre damızlık hayvancılık yatırımları,entegre hayvancılık yatırımları	500 Bin TL
2	0500.0.04	Su ürünleri yetiştiriciliği (balık yavrusu ve yumurtası üretimi dahil)	500 Bin TL
3	15	Gıda ürünleri ve içecek imalatı	1 Milyon TL
5	18	Giyim eşyası imalatı (1 Milyon TL'nin üzerindeki tevsi ve modernizasyon yatırımları)	1 Milyon TL üzeri
8	1912 ve 1920	Bavul, el çantası, saraciye, ayakkabı vb imalatı	1 Milyon TL
9	20	Ağaç ve mantar ürünleri imalatı	2 Milyon TL
10	21	Kağıt ve kağıt ürünleri imalatı	10 Milyon TL
11	24	Kimyasal madde ve ürünlerin imalatı	2 Milyon TL
24	2695.1	İnşaat amaçlı beton ürünleri imalatı	2 Milyon TL
27	2720, 273	Demir-çelik dışındaki ana metal sanayi, metal döküm sanayi	2 Milyon TL
28	28	Metal eşya	2 Milyon TL
30	29	Makine ve teçhizat imalatı	2 Milyon TL
32	30	Büro, muhasebe ve bilgi işlem makineleri imalatı	2 Milyon TL
33	31	Elektrikli makine ve cihazları imalatı	2 Milyon TL
34	32	Radio, televizyon, haberleşme teçhizatı ve cihazları imalatı	2 Milyon TL
35	33	Tıbbi aletler hassas ve optik aletler imalatı	500 Bin TL
38	3591 ve 3592	Motosiklet ve bisiklet üretimi	2 Milyon TL
40	361	Mobilya imalatı (sadece plastikten imal edilenler hariç)	2 Milyon TL
41		Oteller (5510.1.01, 5510.2.01,5510.3.02, 5510.5.02, 5510.5.04)	3 yıldız ve üzeri
42	5510.3.01	Öğrenci yurtları	100 öğrenci
43	6302.0.01	Soğuk hava deposu hizmetleri	1.000 metrekaare
44	6302.0.03	Lisanslı depoculuk	1 Milyon TL
45	80 (809 hariç)	Eğitim hizmetleri	500 Bin TL
46	8511.0.01-05, 8511.0.99, 8531.0.01-03	Hastane yatırımı, huzurevi	Hastane:500Bin TL Huzurevi:100 kişi
48		Atık geri kazanım veya bertaraf tesisleri	500 Bin TL
50		Seracılık	20 dekar

Kaynak: 3305 Sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar Bakanlar Kurulu Kararı, 2012.

Bölgesel teşvik sistemine göre Karaman ilinde destek unsur oranları Tablo 126'da özetlenmektedir. Ancak; yatırımın Organize Sanayi Bölgesi içinde olması durumunda veya aynı sektörde faaliyet gösteren en az beş gerçek veya tüzel kişinin ortağı olduğu yatırımcı tarafından gerçekleştirilen ve ortak faaliyet gösterilen alanda entegrasyonu sağlayacak bir yatırım olması durumunda vergi indirimi ve sigorta primi işveren hissesi desteği açısından bir alt bölge olan 4. Bölge desteklerinden; öncelikli yatırım konularından olması durumunda 5.Bölge desteklerinden; AR-GE ve çevre yatırımı olması durumunda; KDV istisnası, gümrük vergisi muafiyeti ve faiz desteğinden faydalanılmaktadır.

Tablo 126.Karaman İçin Bölgesel Yatırımların Teşviki Destek Unsurları

Karaman İçin Destek Unsurları			Bölgesel		Öncelikli
			Os b Dışı	Os b İçi	
Kdv İstisnası			√	√	√
Gümrük Vergisi Muhafiyeti			√	√	√
Vergi İndirimi	31.12.2014 tarihine kadar	Yatırıma Katkı Oranı(%)	25	30	40
		İndirim Oranı (%)	60	70	80
	01.01.2015 itibariyle	Yatırıma Katkı Oranı(%)	20	25	30
		İndirim Oranı (%)	50	60	70
Ssk Primi İşveren Hissesi Desteği	31.12.2014 tarihine kadar	Destek Süresi	5 yıl	6 yıl	7 yıl
		Yatırıma Katkı Oranı(%)	20	25	35
	01.01.2015 itibariyle	Destek Süresi	3 yıl	5 yıl	6 yıl
		Yatırıma Katkı Oranı(%)	20	25	35
Faiz Desteği			TL: 3 puan	TL: 3 puan	TL: 5 puan
Yatırım Yeri Tahsisi			√	X	√

Kaynak: 3305 Sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar Bakanlar Kurulu Kararı, 2012.

5.1.3.Karaman İli Stratejik ve Büyük Ölçekli Yatırımların Teşviki

Aşağıda belirtilen 12 yatırım konusu, büyük ölçekli yatırımların teşviki çerçevesinde Ekonomi Bakanlığı tarafından desteklenmektedir.

Tablo 127.Büyük Ölçekli Yatırımlar

Sıra No	Yatırım Konuları	Asgari Sabit Yatırım Tutarları (Milyon TL)
1	Rafine Edilmiş Petrol Ürünleri İmalatı	1000
2	Kimyasal Madde ve Ürünlerin İmalatı	200
3	Liman ve Liman Hizmetleri Yatırımları	200
4	Motorlu Kara Taşıtlarının İmalatı Yatırımları	
4-a	Motorlu Kara Taşıtları Ana Sanayi Yatırımları	200
4-b	Motorlu Kara Taşıtları Yan Sanayi Yatırımları	50
5	Demiryolu ve Tramvay Lokomotifleri ve/veya Vagon İmalatı Yatırımları	50
6	Transit Boru Hattıyla Taşımacılık Hizmetleri Yatırımları	50
7	Elektronik Sanayi Yatırımları	50
8	Tıbbi Alet, Hassas ve Optik Aletler İmalatı Yatırımları	50
9	İlaç Üretimi Yatırımları	50
10	Hava ve Uzay Taşıtları ve/veya Parçaları İmalatı Yatırımları	50
11	Makine (Elektrikli Makine ve Cihazlar Dahil) İmalatı Yatırımları	50
12	Metal Üretimine Yönelik Yatırımlar: Maden Kanununda belirtilen IV/c grubu metalik madenlerin cevher ve/veya konsantresinden nihai metal üretimine yönelik yatırımlar (bu tesislere entegre madencilik yatırımları dahil)	50

Kaynak: 3305 Sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar Bakanlar Kurulu Kararı, 2012.

Stratejik yatırımlara ilişkin olarak, ithalat bağımlılığı yüksek olan ara malı veya ürünlerin üretimine yönelik yatırımlar stratejik yatırımların teşviki uygulamaları kapsamında desteklenmektedir. Bu kapsamda desteklenecek olan yatırımların aşağıdaki kriterlerin tamamını sağlamaları gerekmektedir.

- ✓ Asgari sabit yatırım tutarının 2014 yılı için de geçerli olmak üzere 50 milyon TL olması,
 - ✓ Yatırım konusu ürünle ilgili yurtiçi toplam üretim kapasitesinin ithalattan az olması,
 - ✓ Yatırımla sağlanacak asgari katma değer %40 olması (rafineri ve petrokimya yatırımlarında bu şart aranmayacaktır),
 - ✓ Üretilen ürünle ilgili toplam ithalat değeri son 1 yıl itibarıyla en az 50 Milyon \$ olması (yurt içi üretimi olmayan mallarda bu şart aranmayacaktır)
- (Ekonomi Bakanlığı, 2012: 6).

Tablo 128. Karaman İli Stratejik Ve Büyük Ölçekli Yatırım Destek Unsurları

Karaman İçin Destek Unsurları			Os b Dışı	Os b İçi
Kdv İstisnası			√	√
Gümrük Vergisi Muhafiyeti			√	√
Vergi İndirimi	31.12.2014 tarihine	Yatırıma Katkı Oranı(%)	35	40
		İndirim Oranı (%)	60	70
	01.01.2015 itibariyle	Yatırıma Katkı Oranı(%)	30	35
		İndirim Oranı (%)	50	60
Ssk Primi İşveren Hissesi Desteği	31.12.2014 tarihine kadar	Destek Süresi	5 yıl	6 yıl
		Yatırıma Katkı Oranı(%)	8	10
	01.01.2015 itibariyle	Destek Süresi	3 yıl	5 yıl
		Yatırıma Katkı Oranı(%)	8	10
Yatırım Yeri Tahsisi			√	X

Kaynak: 3305 Sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar Bakanlar Kurulu Kararı.

Teşvik sistemi ilan edildikten sonra Karaman için önemli sayılabilecek hususlarda değişiklikler yapılmıştır. Bu değişiklikler, bisküvi ve bulgur yatırımlarının bölgesel teşvik kapsamına alınması, 20 dekar ve üzeri seracılık yatırımlarının desteklenmeye başlaması, kömür istihracına yönelik yatırımların öncelikli yatırım konuları arasına alınması, tıbbi aletler hassas ve optik aletler imalatı için sabit yatırım tutarının 3 Milyon TL'den Karaman'da 500 Bin TL'ye düşürülmesi, motorsiklet ve bisiklet üretimi için sabit yatırım tutarının 500 Bin TL'den Karaman'da 2 Milyon TL'ye yükseltilmesi ve büro, muhasebe ve bilgi işlem makineleri imalatının bölgesel listeye eklenmesi olarak sıralanabilmektedir.

5.2.Kırsal Kalkınma Yatırımlarını Destekleme Programı Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı

Kırsal Kalkınma kapsamında Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından verilen destekler Tablo 129’da özetlenmektedir.

Tablo 129.Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Destek Unsurları

Destek Kapsamı	Tarımsal ürünlerin işlenmesi, depolanması ve paketlenmesine yönelik yeni yatırımlar ile mevcut faal olan veya olmayan tesislerin kapasite artırımı ve teknoloji yenilenmesine yönelik yatırımlar ya da kısmen yapılmış yatırımların tamamlanmasına yönelik yatırımlar
Yatırım Konuları	• Bitkisel Ürün İşlenmesi, Paketlenmesi ve Depolanması • Hayvansal Ürün İşlenmesi, Paketlenmesi ve Depolanması • Su Ürünleri İşlenmesi, Paketlenmesi ve Depolanması • Tarımsal Ürünlerin Depolaması (çelik silo) • Soğuk Hava Deposu • Alternatif enerji kaynakları kullanan yeni seraların yapımına yönelik yatırımlar Tarımsal faaliyetlere yönelik alternatif enerji kaynaklarından jeotermal, biyogaz, güneş ve rüzgar enerjisi üretim tesisleri • Hayvansal Orjinli Gübre İşlenmesi ve Paketlenmesi • Koyun, Keçi ve Manda konularında sabit yatırımlar
Yatırım Tutarı Ve Destek Oranı	• Hibeye Esas Yatırım Miktarı - Gerçek kişilerde: 300.000 TL - Tüzel kişilerde : 800.000 TL • Hibe Desteği Oranı : %50

Kaynak: Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı Kapsamında Tarıma Dayalı Ekonomik Yatırımların Desteklenmesi Hakkında Tebliğ (Tebliğ No: 2013/59)

Uygulamaya ilişkin detaylar 14.12.2013 tarih ve 28851 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan “Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı Kapsamında Tarıma Dayalı Ekonomik Yatırımların Desteklenmesi Hakkında Tebliğ’de (Tebliğ no: 2013/59)” yer almaktadır.

5.3.Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu AB Hibe Destekleri

Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu tarafından Tablo 130’da görüleceği üzere; süt ve et üretimi, işlenmesi ve pazarlanması, meyve ve sebze ürünlerinin işlenmesi ve pazarlanması, su ürünlerinin işlenmesi ve pazarlanması, çiftlik faaliyetleri, yerel ürünlerin ve mikro işletmelerin geliştirilmesi, kültür balıkçılığının geliştirilmesi ve kırsal turizm alanlarında destekler verilmektedir. Bu desteklere ilişkin parasal limitleri ve destek oranları Tablo 130’da özetlenmektedir.

Tablo 130.TKDK Destek Unsurları

Tedbir Adı	Destek Limiti (€)	Destek Oranı (%)
101-1 Süt üreten tarımsal işletmelere yatırım	15.000- 1.000.000	50-65
101-2 Et üreten tarımsal işletmelere yatırım		
• Bütçe Kalemi-1 (Kırmızı et)	20.000- 1.000.000	50-65
• Bütçe Kalemi-2 (Süt toplayan üretici örgütleri)	15.000-500.000	50-65
103-1 Süt ve süt ürünlerinin işlenmesi ve pazarlanması		
• Bütçe Kalemi-1 (Süt işleme tesisleri)	50.000 - 3.000.000	50
• Bütçe Kalemi-2 (Süt toplayan üretici örgütleri)	25.000- 1.000.000	50
103-2 Et ve et ürünlerinin işlenmesi ve pazarlanması		
• Bütçe Kalemi-1 (Kırmızı et işleme ve pazarlama)	30.000 - 3.000.000	50
• Bütçe Kalemi-2 (Kanatlı eti işleme ve pazarlama)	30.000 - 3.000.000	50
103-3 Meyve ve sebzelerin işlenmesi ve pazarlanması	50.000- 1.250.000	50
103-4 Su ürünlerinin işlenmesi ve pazarlanması	50.000- 1.500.000	50
302-1 Çiftlik faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi ve geliştirilmesi	5.000 - 250.000	50
302-2 Yerel ürünlerin ve mikro işletmelerin geliştirilmesi	10.000-250.000	50
302-3 Kırsal turizm	15.000-400.000	50
302-4 Kültür balıkçılığının geliştirilmesi	15.000-200.000	50

Kaynak: Karaman İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü Karaman ili Tarım Sektörü Yatırım

Klavuzu, 2014

AB fonları kapsamında KDV muafiyeti ve buna ilave olarak Ziraat Bankası tarafından işletme dönemine ilişkin % 100 kadar değişen indirimli kredi desteği de bulunmaktadır (Karaman İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, 2014: 40).

5.4.Yatırım Teşvik Belgeleri

Türkiye, Konya ve Karaman'da 2001 yılından itibaren düzenlenen yatırım teşvik belgelerini gösteren tabloda görüleceği üzere düzenlenen yatırım teşvik belgelerinin sayısı 2010 yılından itibaren artış eğilimindedir. Yeni teşvik sisteminin bu artış eğilimine katkısı olduğu düşünülmektedir.2013 yılında Karaman'da 25, Konya'da 162 Türkiye genelinde ise 4.960 adet Yatırım Teşvik belgesi düzenlenmiştir. Karaman ilinde 2013 yılı için sabit yatırım tutarı 1.551.083.830 TL'dir.

Tablo 131.Karaman İli, Bölge ve Türkiye Geneli Yatırım Teşvik Belgeleri

Türkiye Genelinde Verilen Teşvik Belgeleri				Konya İli İçin Verilen Teşvik Belgeleri				Karaman İli İçin Verilen Teşvik Belgeleri			
Yıllar	Adedi	Sabit Yatırım Tutarı	İstihdam	Adedi	Türkiye'de Oranı (%)	Sabit Yatırım Tutarı	İstihdam	Adedi	Türkiye'de Oranı (%)	Sabit Yatırım Tutarı	İstihdam
2001	2.051	12.368.374.057	105.731	50	2,44	94.201.328	2.255	4	0,20	3.826.287	138
2002	2.658	12.297.039.046	136.870	68	2,56	97.850.652	2.914	13	0,49	72.468.022	1.299
2003	3.192	11.798.545.201	143.999	66	2,07	72.275.857	1.597	5	0,16	2.888.976	81
2004	3.479	16.133.079.332	159.191	151	4,34	219.003.288	3.803	17	0,49	231.590.109	1.399
2005	3.859	17.503.424.475	168.912	162	4,20	258.216.015	3.418	18	0,47	10.457.132	341
2006	2.835	15.131.306.731	113.818	102	3,60	312.490.507	4.549	13	0,46	18.856.008	858

Tablo 131'in devamı

Türkiye Geneline Verilen Teşvik Belgeleri				Konya İli İçin Verilen Teşvik Belgeleri				Karaman İli İçin Verilen Teşvik Belgeleri			
Yıllar	Adedi	Sabit Yatırım Tutarı	İstihdam	Adedi	Türkiye'de Oranı (%)	Sabit Yatırım Tutarı	İstihdam	Adedi	Türkiye'de Oranı (%)	Sabit Yatırım Tutarı	İstihdam
2007	2.721	21.942.273.388	121.327	85	3,12	144.592.934	1.553	20	0,74	94.343.460	1175
2008	2.921	24.493.720.866	108.366	118	4,04	174.754.625	2.080	11	0,38	82.135.220	154
2009	2.281	26.466.769.640	84.976	99	4,34	369.040.848	2.190	11	0,48	17.133.365	484
2010	4.064	61.607.382.065	147.159	231	5,68	1.038.759.574	6.308	41	1,01	502.632.540	913
2011	4.325	54.093.518.799	124.786	252	5,83	1.361.810.383	6.564	24	0,55	59.962.074	528
2012	4.294	57.448.181.046	146.556	199	4,63	898.197.784	3.913	18	0,42	233.860.041	725
2013	4.960	94.792.249.220	190.203	162	3,27	2.280.579.464	4.418	25	0,50	1.551.083.830	956
2014*	1.383	21.710.471.618	47.870	49	3,54	308.393.141	1.026	7	0,51	59.677.216	727
	45.023	447.786.335.485	1.799.764	1.794		7.630.166.400	46.588	227		2.940.914.280	9.778
*2014 yılı ilk 4 ayı için yatırım teşvik belgeleri ilan edilmiştir.											

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı, Yatırım Teşvik İstatistikleri

Yeni dönemde 3. Bölge için düzenlenen yatırım teşvik belgeleri; adet bazında %12'lik bir artış göstermiştir. Bu belgeler kapsamında öngörülen sabit yatırım tutarı önceki döneme göre %2'lik bir azalış göstererek 11,2 Milyar TL, istihdam ise %82'lik bir artış göstererek 24.117 kişi olarak gerçekleşmiştir.

3.Bölgedeki yatırımların önceki döneme göre il bazında genel olarak artış gösterdiği görülürken, yeni dönemde, belge adedi, sabit yatırım tutarı ve istihdam bazında Gaziantep 386 belge, 4,2 Milyar TL sabit yatırım tutarı ve 9.893 kişi ile ilk sırada yer alırken, Manisa ve Mersin ikinci ve üçüncü sırada yer almaktadır. Önceki dönem ve yeni dönem karşılaştırıldığında, belge adedi bazında en fazla Karabük, Bilecik ve Balıkesir artış gösterirken, sabit yatırım tutarındaki artış oranı bakımından Karaman, Zonguldak ve Mersin ilk üç sırada yer almaktadır. İstihdam rakamlarına göre ise Karabük, Bilecik ve Karaman illeri önceki döneme göre en fazla artış gösteren iller olmuştur.

Tablo 132.Bölge 3 İçin Düzenlenen Yatırım Teşvik Belgelerinin İllere Göre Dağılımı

3. Bölge	Önceki Dönem			Yeni Dönem			Değişim		
	Belge Adedi	Sabit Yatırım (Milyon TL)	İstihdam	Belge Adedi	Sabit Yatırım (Milyon TL)	İstihdam	Belge Adedi	Sabit Yatırım	İstihdam
Gaziantep	339	3.086	7.751	386	4.241	9.893	%14	%37	%28
Manisa	181	2.525	6.402	216	4.172	9.411	%19	%65	%47
Mersin	149	966	3.002	160	2.513	4.792	%7	%160	%60
Balıkesir	83	1.274	2.107	131	2.120	3.607	%58	%66	%71
Samsun	109	822	2.820	75	1.493	2.102	-%31	%82	-%25
Burdur	46	180	727	63	323	1.115	%37	%80	%53
Trabzon	84	746	2.282	60	863	1.950	-%29	%16	-%15
Bilecik	26	565	836	53	990	1.822	%104	%75	%118
Uşak	41	358	616	50	331	725	%22	-%8	%18
Karaman	51	265	1.106	42	1.801	2.283	-%18	%581	%106
Zonguldak	42	528	871	38	1.887	1.268	-%10	%257	%46
Karabük	15	211	331	34	211	874	%127	%0	%164
Genel Toplam	1.166	11.526	28.851	1.308	20.943	39.842	%12	%82	%38

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı, Yatırım Teşvik İstatistikleri

Karaman ilinde yeni dönemde 42 adet belge alınmıştır. Bunların 22'si genel, 20'si ise bölgesel yatırım teşvik belgesidir. Bu yatırım teşvik belgeleri ile yapılan yatırımlarda toplam 2283 yeni istihdam beklenmektedir.

Tablo 133.Karaman İli Yatırım Teşvik Belgesi Destek Sınıfına Göre Dağılım

Destek Sınıfı	Yeni Dönem			Dağılım (%)		
	Belge Adedi	Sabit Yatırım (Milyon TL)	İstihdam	Belge Adedi	Sabit Yatırım	İstihdam
Bölgesel	20	214	1.871	47,62	11,89	81,95
Büyük Ölçekli	0	0	0	0,00	0,00	0,00
Genel	22	1.587	412	52,38	88,11	18,05
Stratejik Yatırımlar	0	0	0	0,00	0,00	0,00
Genel Toplam	42	1.801	2.283	100	100	100

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı, Yatırım Teşvik İstatistikleri

Karaman ilinde belge adedi ve sabit yatırım tutarı açısından ilk üç sırada gıda ve içecek, enerji ve lastik –plastik yatırımları yer almaktadır. İstihdam açısından ise gıda ve içecek, istihraç ve işleme, orman ürünleri yatırımları ilk üç sırada yer almaktadır. Yatırım teşvik belgelerinin düzenlendiği sektörlere göre dağılımı Tablo 134'de görülebilir (Ekonomi Bakanlığı, 2014).

Tablo 134.Karaman İli Yatırım Teşvik Belgesi Destek Sınıfına Göre Dağılım

Destek Sınıfı	Yeni Dönem			Dağılım (%)		
	Belge Adedi	Sabit Yatırım (Milyon TL)	İstihdam	Belge Adedi	Sabit Yatırım	İstihdam
Gıda ve İçecek	10	172	1.401	23,81	9,57	61,37
Enerji	6	1.509	111	14,29	83,81	4,86
İstihraç ve İşleme	4	10	198	9,52	0,57	8,67
Lastik-Plastik	4	32	129	9,52	1,78	5,65
Makina İmalat	3	10	49	7,14	0,54	2,15
Orman Ürünleri	3	6	135	7,14	0,35	5,91
Altyapı - Belediye Hizmetleri	2	5	1	4,76	0,28	0,04
Kağıt	2	28	100	4,76	1,58	4,38
Madeni Eşya	2	3	18	4,76	0,17	0,79
Ticaret - Depolama	2	4	28	4,76	0,24	1,23
Cam	1	2	15	2,38	0,09	0,66
Diğerleri	1	6	10	2,38	0,33	0,44
Eğitim	1	4	60	2,38	0,24	2,63
Hayvancılık	1	8	28	2,38	0,45	1,23
Genel Toplam	42	1.801	2.283	100	100	100

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı, Yatırım Teşvik İstatistikleri

BÖLÜM VI

BÖLGENİN GELİŞİM POTANSİYELİ ve ÖNERİLEN YATIRIM KONULARI

6.1.Bölgenin Swot Analizi

Bu bölümde, Karaman ilinin güçlü ve zayıf yönlerini, il için fırsat ve tehdit yaratan koşulları irdeleyen genel bir analiz (GZFT veya SWOT Analizi) yer almaktadır.

Bölgenin rekabet potansiyelinin belirlenmesi, zayıflıkları güçlü yönlerle dönüştürecek stratejilerin geliştirilmesi, tehditlerin güçlü yanlar ile bütünleştirilebilecek fırsatlara dönüştürülmesi, güçlü yönlerin fırsatlardan yararlanacak şekilde kullanılması ve güçlü yönler ile fırsatların uyumlaştırıp; iç ve dış etkenleri dikkate alarak, var olan güçlü yönler ve fırsatlardan en üst düzeyde yararlanacak, tehditlerin ve zayıf yanların etkisini en aza indirecek plan ve stratejiler geliştirilmesi açısından GZFT analizi, uygun yatırım alanları araştırmasında önemli bir adım oluşturmaktadır.

Bu kapsamda, Karaman iline ilişkin araştırma, analiz ve değerlendirmeler sonucunda ilin ilgili sektörlerdeki güçlü ve zayıf yönleri ortaya konularak, il için fırsat ve tehdit yaratan koşullar irdelenmektedir.

6.1.1.Güçlü Yönler

GZFT analizinin bileşenlerinden güçlü yönler, esas itibarıyla sahip olunan beşerî ve fizikî kaynaklardan ve rekabetçilik özelliğinden kaynaklanmaktadır. Ön plana çıkartılacak ve korunacak içsel unsurları içeren bu başlık altında ele alınabilecek hususlar, Karaman ili özelinde aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

- ✓ Türkiye'nin en büyük 10 ilinden 3'ünün merkezinde yer alması,
- ✓ Verimi yüksek tarımsal nüfus,
- ✓ Güneş enerjisi radyasyon değeri en yüksek il olması,
- ✓ Kendisini Türkçe'nin başkenti yapan kültürel kimliği,

- ✓ Doğu ve batı uygarlıklarına, tarih öncesi döneme ait eserler barındıran tarihi yapısı,
- ✓ Afrika ülkelerine gerçekleşen ihracatın önemli bölümünün taşındığı Mersin limanına yakınlığı.

6.1.2.Zayıf Yönler

Mevcut yapı içerisinde ve içsel unsurlar altında yer alan zayıf yanlar, tedbir alınması, geliştirilmesi ve giderilmesi gereken özellikleri içermektedir. Karaman ili özelinde belirlenen zayıf yanlar aşağıdaki gibidir:

- ✓ Ekonomisini çeşitlendirememesi,
- ✓ Konya'nın gölgesinde kalan imajı,
- ✓ Sosyal yaşamın darlığı ve düşük maaşlar sebebiyle beşeri sermayeyi tutamaması,
- ✓ Sarıveliler, Başyayla, Ermenek ilçelerine Merkez ilçeden ulaşılabilirliğin düşüklüğü,
- ✓ Gelişen Konya ilinin sebep olduğu negatif dışsallık,
- ✓ Teşvik sisteminde 3. Bölgede yer alması,
- ✓ Turizm alanlarının bakımsızlığı ve turizm yatırımlarının yetersizliği,
- ✓ Parçalanmış ve dağınık tarım arazileri,
- ✓ Yüksek arsa ve arazi fiyatlarının yarattığı yatırım zorlukları,
- ✓ Doğal koşullara bağlı tarımsal üretim,
- ✓ OSB dahilinde bulunan şahıs arazilerinin kullanılmamaları ve geri alınamamaları sebebiyle atıl kalmaları,
- ✓ Sivil toplum faaliyetlerinin gelişmemesi,
- ✓ Proje hazırlama bilgisinin düşük olması fonlardan yeterince yararlanılamaması,
- ✓ Şirketler arası ve özel kesim – üniversite arası diyalog ve işbirliği eksikliği.

6.1.3.Fırsatlar

Karaman ilinin ekonomik ve sosyal yönden gelişmesi için fırsat yaratan unsurlar aşağıda yer almaktadır:

- ✓ Türkiye ortalamasının üstünde artan kişi başına düşen kamu yatırımları,
- ✓ Türkiye yenilenebilir enerji talebindeki artış,
- ✓ Her yıl açılan yeni fakülteleri ile gelişen üniversitesi,
- ✓ Büyük illerdeki askeri birliklerin aktarılacağı illerden biri olmasının sağlayacağı ekonomik canlanma,
- ✓ İstanbul'u Mersin'e bağlayacak tren yolu hattının üzerinde yer alması,
- ✓ Gelişmesini tamamlayan Konya ilinin sağlayacağı pozitif dışsallıklar,
- ✓ Karaman – Mersin yolunun bölünmüş yol haline getirilmesiyle artacak ulaşım yoğunluğu,
- ✓ Gelişen konaklama hizmetleri,
- ✓ Oluşturulacak organize hayvancılık bölgesi ile profesyonel hayvansal üretim,
- ✓ Ayrancı ilçesinde bulunan kömür yataklarının yaratacağı ekonomik canlanma,
- ✓ Tarihi yerlerde yapılan kazılar sonucu elde edilen bulguların turizm potansiyelini artırabilme olanağı,
- ✓ Avrupa ekonomik krizi etkisiyle ülkeye dönen Karamanlıların getirebileceği know-how ve sermaye olanakları,
- ✓ Oluşturulacak İŞGEM sayesinde girişimcilere ve AR-GE ye sağlanacak destekler,
- ✓ Oluşturulacak lojistik merkezi sayesinde ulaşım ve depo maliyetlerinde sağlanacak azalma.

6.1.4.Tehditler

Karaman ilinin ekonomik ve sosyal açıdan gelişmesi önündeki engeller ve zarar verici faktörleri kapsayan tehdit unsurları aşağıdaki şekilde tespit edilmiştir:

- ✓ Göksu Nehri'nin hızla kirlenmesi,
- ✓ Büyük ölçekli yatırım çekememesi sebebiyle kaybedilen yeni ekonomik yatırımlar,
- ✓ Kurumsallaşma kültürünün eksikliğinin yarattığı rekabet dezavantajları,

- ✓ Plansız kentleşmenin getireceği şehirleşme sorunları,
- ✓ Kırsal nüfusun yaşlanması ve genç jenerasyonun kırsalda yaşamaya olan isteksizliğinin tarımsal üretiminin gelişimini azaltması.

6.2.Bölgenin Sektörel Gelişme Eksenleri

Karaman ilinin sahip olduğu potansiyeli açığa çıkartabildiği sektörler ve mevcut teşvik sisteminde alınan yatırım teşvikler birlikte ele alındığında; geleneksel hale gelmiş bulunan tarım, tarıma dayalı sanayi gibi gelişme alanları ile birlikte ilin sahip olduğu potansiyeli henüz açığa çıkartamadığı gelişme alanlarının da bulunduğu söylenebilir. Karaman'ın gelişme potansiyelinin 3 ana sektör üzerinde olması gerektiği söylenebilir.

Bu kapsamda, tarımsal yapının etkinleştirilmesi, sanayi ve hizmetler sektöründe yüksek katma değerli üretim yapısına geçişin sağlanması amacıyla yönelik olarak aşağıda belirtilen sektörlerin gelişme potansiyeline sahip olduğu düşünülmektedir.

- Tarım ve Hayvancılık
- İmalat Sanayi
- Yenilenebilir Enerji

6.3.Bölge İçin Önerilen Yatırım Konularının Tespiti

Karaman ili için önerilen yatırım alanlarının tespit edilmesinde ilin sahip olduğu potansiyeller ve ilde oluşmuş olan sektörel bilgi düzeyi dikkate alınmalıdır. İlin mevcut durumda potansiyelini kullanabildiği sektörlerin tespitinde kümelenme analizinden yararlanılmıştır. Kümelenme analizi il için bulunabilen işyeri faaliyet sayısı ve faaliyete bağlı istihdam verilerinden hareketle yapılmıştır. Çok sayıda işyerine sahip olan sektörlerle yüksek istihdam gösteren sektörlerin önemlilikleri ve temsil gücü düşünüldüğünde bu iki kriterin anlamlı sonuç vereceği düşünülmektedir.

Kümelenme analizi sonucu ortaya çıkan sektörler bu sektörlerin Türkiye geneline göre göreceli olarak üstünlüğünü göstermektedir. Bölgeye yapılan yatırımların ve bölgenin ihracat

ve ithalatında ön planda bulunan sektörel değerlendirmelerin sonucunda yatırım konularının belirlenmesinde yararlı olmaktadır.

6.3.1.Bölgedeki Sektörel Yatırım Eğilimleri

Karaman ilinin iktisadi yapısı ile Türkiye'nin iktisadi yapısı arasındaki benzeşme ve/veya farklılıkların tespit edilmesi yanı sıra, bölgede öne çıkan ve üretimde ağırlık kazanan sektörlerin belirlenmesi açısından yatırım teşviklerinin sektörler itibarıyla analiz edilmesi önem arz etmektedir. Ayrıca Karaman'da istisnai olarak 1,4 milyar TL'lik enerji yatırımı göz ardı edilerek aşağıdaki tablolar hesaplanmıştır.

Böylece bölgede üretim gücünün nerelere kaydığını ve nerelerde yoğunlaştığını (eğilim olarak da) gözlemlemek mümkün olacaktır. Bu amaçla hazırlanan Tablo 135'de Türkiye geneli ile karşılaştırmalı olarak 2001–31.06.2014 dönemi için yatırım teşviklerinin genel iktisadi faaliyetler bazında dağılımı verilmektedir.

Tablo 135.İktisadi Faaliyet Kolları Bazında Sabit Sermaye Yatırım Payları (%)

Ana Faaliyet Kolu	TR	Karaman
Enerji	23,40	68,11
Hizmetler	30,10	5,80
İmalat	41,42	21,84
Madencilik	3,85	1,62
Tarım	1,60	2,63
Toplam Sektörler	100.0	100.0

Kaynak: Yatırım Teşvik Belgesi verileri doğrultusunda hesaplanmıştır.

Tablo incelendiğinde, Karaman'daki enerji ve tarım yatırım teşviklerinin toplam yatırım teşvikleri içindeki payının Türkiye genelinin üzerinde, hizmetler, imalat ve madencilik sektöründeki yatırım eğiliminin ise Türkiye genelinin altında olduğu görülmektedir.

2001–31.06.2014 dönemi için alt sektörler itibarıyla yatırım teşvik belgeleri Türkiye genelinde Tablo 136'da verilmektedir.

Tablo 136.2001–31.06.2014 Dönemi Türkiye Yatırım Teşvik Belgeleri

Alt Sektör	Belge Adedi	Sabit Yatırım (Milyon TL)	İstihdam Sayısı
Altyapı – Bel. Hizmetleri	3.254	14.929	34.226
Bitkisel Üretim	567	1.725	17.800
Cam	380	4.696	12.424
Çimento	142	5.940	7.202
Demir Çelik	384	4.707	14.002
Demir Dışı Metaller	256	2.895	5.774
Deri ve Kösele	258	544	9.365
Diğerleri	2.337	19.545	87.038
Dokuma ve Giyim	6.816	33.370	314.926
Eğitim	876	6.462	73.572
Elektrikli Makinalar	493	2.861	15.733
Elektronik	147	2.322	11.972
Enerji	1.482	104.786	30.907
Gıda ve İçki	4.123	17.159	131.943
Hayvancılık	884	5.308	31.983
İnşaat	166	889	14.499
İstihraç ve İşleme	2.175	17.514	79.600
İşleme	5	8	145
Kağıt	616	5.732	17.204
Kimya	822	39.610	41.347
Lastik-Plastik	2.349	11.117	55.475
Madeni Eşya	2.133	6.887	57.110
Makina İmalat	2.276	9.631	70.292
Mesl.Bil.Ölç.Opt.Do.	222	842	5.375
Orman Ürünleri	1.144	5.712	45.495
Ormancılık	2	4	27
Pişmiş Kil ve Çim.Ger.	1.629	7.082	44.635
Sağlık	1.103	12.256	109.800
Seramik	124	1.201	9.947
Su Ürünleri	110	203	1.946
Taşıt Araçları	1.684	23.870	111.848
Ticaret - Depolama	1.444	17.078	48.508
Turizm	2.987	33.811	223.647
Ulaştırma	2.038	34.011	75.219
Genel Toplam	45.428	454.708	1.810.986

Not: 2014 Haziran sonu

Kaynak: T.C. Ekonomi Bakanlığı, www.ekonomi.gov.tr

Alınan yatırım teşvik belgelerinin sektörel olarak dağılımı, aynı dönemde Karaman için Tablo 137’deki gibi olmuştur.

Tablo 137.2001-2014 Dönemi Karaman Yatırım Teşvik Belgeleri

Alt Sektör	Belge Adedi	Sabit Yatırım (Milyon TL)	İstihdam Sayısı
Altyapı - Belediye Hizmetleri	28	70	546
Cam	1	2	15
Diğerleri	7	28	539
Eğitim	1	4	60
Elektrikli Makinalar	1	0	30
Enerji	14	2.021	275
Gıda ve İçki	63	486	4.780
Hayvancılık	5	78	156
İnşaat	3	22	530
İstihraç ve İşleme	20	48	620

Tablo 137'nin devamı

Alt Sektör	Belge Adedi	Sabit Yatırım (Milyon TL)	İstihdam Sayısı
Kağıt	9	43	250
Kimya	2	4	58
Lastik-Plastik	16	45	367
Madeni Eşya	6	8	114
Makina İmalat	7	14	184
Orman Ürünleri	6	11	271
Pişmiş Kil ve Çim.Ger.	4	6	66
Sağlık	5	6	373
Seramik	1	1	30
Taşıt Araçları	2	1	50
Ticaret - Depolama	24	45	373
Turizm	6	26	115
Genel Toplam	231	2.967	9.802

Not: 2014 Haziran sonu

Kaynak: T.C. Ekonomi Bakanlığı, www.ekonomi.gov.tr

Türkiye geneli ve Karaman için sabit yatırım tutarları üzerinden hesaplanan yatırım teşviklerinin toplam yatırım teşviklerinden aldığı pay karşılaştırmalı olarak Tablo 138'de verilmektedir. Tabloda enerji yatırımlarına ilişkin olarak 1,4 milyar TL doğal gaz çevrimi verilerin incelenmesini engellediği için çıkarılmıştır.

Tablo 138.Sektörlere Göre Yatırım Eğilimi ve Karaman'da Öne Çıkan Sektörlerin Sıralaması

Alt Sektörü	Türkiye Oranı(%)	Karaman Oranı(%)	Karaman-Türkiye (Puan)
Gıda ve İçki	3,77	31,02	27,25
Enerji	23,04	39,63	16,58
Hayvancılık	1,17	4,96	3,79
Kağıt	1,26	2,76	1,50
İnşaat	0,20	1,39	1,20
Belediye Hizmetleri	3,28	4,47	1,19
Lastik-Plastik	2,44	2,84	0,40
Ormancılık	0,00	0,00	0,00
İşleme	0,00	0,00	0,00
Su Ürünleri	0,04	0,00	-0,04
Deri ve Kösele	0,12	0,00	-0,12
Mesl.Bil.Ölç.Opt.Do.	0,19	0,00	-0,19
Seramik	0,26	0,03	-0,23
Bitkisel Üretim	0,38	0,00	-0,38
Elektronik	0,51	0,00	-0,51
Orman Ürünleri	1,26	0,72	-0,54
Elektrikli Makinalar	0,63	0,01	-0,62
Demir Dışı Metaller	0,64	0,00	-0,64
İstihraç ve İşleme	3,85	3,09	-0,76
Ticaret - Depolama	3,76	2,85	-0,91
Cam	1,03	0,10	-0,93
Madeni Eşya	1,51	0,49	-1,02
Demir Çelik	1,04	0,00	-1,04
Eğitim	1,42	0,27	-1,15
Pişmiş Kil ve Çim.Ger.	1,56	0,37	-1,19
Makina İmalat	2,12	0,91	-1,21
Çimento	1,31	0,00	-1,31
Sağlık	2,70	0,35	-2,34

Tablo 138'in devamı

Alt Sektörü	Türkiye Oranı(%)	Karaman Oranı(%)	Karaman-Türkiye (Puan)
Diğerleri	4,30	1,77	-2,53
Taşıt Araçları	5,25	0,04	-5,21
Turizm	7,44	1,68	-5,76
Dokuma ve Giyim	7,34	0,00	-7,34
Kimya	8,71	0,24	-8,47
Ulaştırma	7,48	0,00	-7,48
Genel Toplam	100,00	100,00	0,00

Kaynak: T.C. Ekonomi Bakanlığı, www.ekonomi.gov.tr verilerinden hareketle hesaplanmıştır

Sektörlerinin toplam yatırım teşvikleri içinde aldıkları yüzde payları gösteren tablo verileri incelendiğinde, Karaman’da 2001–30.06.2014 döneminde Enerji sektörü yatırım eğiliminin Türkiye ortalamasının üzerinde olduğu dikkat çekmektedir. Türkiye genelinde söz konusu sektör yüzde 23,04 pay alırken ilde yüzde 68,11 pay ile öne çıkmaktadır. Gıda ve içki sektörünün ürünlerinden özellikle bisküvi, şekerleme, gofret, kek, bulgur üretiminde Türkiye’de ilk sıralarda yer alan Karaman bu neticeyi yatırım eğilimlerinde de göstermiştir. Türkiye genelinde söz konusu sektör yüzde 3,77 pay alırken ilde yüzde 16,38 pay ile öne çıkmaktadır. Ayrıca, hayvancılık, inşaat ve kağıt sektörünün görece önemlerinin Türkiye ortalamasının üzerinde olduğu, orman ürünleri ve lastik plastik sektörlerinin Türkiye geneline yakın olduğu ve bunlar dışında kalan diğer sektörlerin Türkiye ortalamasının altında olduğu görülmektedir.

6.3.2.Kümelenme Analizi Neticesinde İmalat Sanayinde Öne Çıkan Sektörler

Kümelenme analizi ile Karaman ilinde belli süreçlerden geçmiş, her türlü bilgi birikimi bulunan, ön plana çıkmış olgun küme olarak nitelenebilen sektörler ile, potansiyel ve aday küme olarak nitelenebilecek sektörlerin belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Bu amaç doğrultusunda imalat sanayi sektörleri için “Üç Yıldız Tekniği” kullanılacaktır. Bu analiz, European Cluster Observatory platformu tarafından geliştirilmiştir. Genellikle sektörel istihdamlar (az sayıda da olsa bazı çalışmalarda işyeri (faaliyet) sayısı) temel olarak alınmaktadır.

Karaman için yapılan bu analizde ise istihdamın yanı sıra işyeri faaliyet sayısı verileri kullanılmaktadır. Her iki kriter içinde ayrı ayrı üç yıldız tekniği uygulanacaktır. Üç yıldız analizinde üç temel kriter seçilmekte ve her sektör (bölge) için bu kriterlerin değerleri hesaplanmaktadır. Bu kriterleri ifade etmek gerekirse;

Büyüklik (Size) (e_i/E_i): Bölgedeki sektör verisinin, sektörün toplam (Türkiye) verisine oran,

Baskınlık (Dominance) (e_i/e_n): Bölgedeki sektör verisinin, bölge toplam verisine oranı,

Uzmanlaşma (Specialization) [$(e_i/e_n) / (E_i/E_n)$]: Sektörün bölgedeki payının, sektörün ülkedeki payına oranını göstermektedir. Burada;

e_i : Karaman'daki i sektörü değerini,

E_i : i sektörünün Türkiye toplam değerini,

e_n : Karaman'ın toplam değerini,

E_n : Türkiye toplam değerini,

ifade etmektedir.

Üç yıldız analizinde, her bir kriter (büyüklik, baskınlık ve uzmanlaşma) için bir eşik değer belirlenmekte ve sektörün hesaplanan değeri bu eşik değerini aşarsa, ilgili sektör bu kriterden bir yıldız almaktadır. Üç yıldız alan sektörün o bölgede “kümelenme” gösterdiği kabul edilmektedir (Kalkınma Bankası, 2012:115-116).

Analizde eşik değeri belirlemek temel sorundur. Özellikle büyüklik ve baskınlık kriterleri için, ilk iki kriter için seçilecek değerin teorik ya da tematik bir değeri bulunmadığından, farklı çalışmalarda farklı eşik değerler kullanıldığı görülmektedir. Karaman için yapılacak bu değerlendirmede ise, imalat sanayinin dağılımında ve eşik değerin belirlenmesinde daha objektif ve daha rasyonel bir değer tespit edilmesi için öncelikle toplam işyeri faaliyet ve istihdam rakamları için Karaman ve Türkiye değerlerinin rasyonel olarak

alınabileceği Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği veritabanı dikkate alınmıştır. Karaman'da verisi bulunan 71 alt sektörün Karaman verileri, Türkiye verileri ile eşleştirilmiş ve 71 alt sektör verisi ve bunların toplamı üzerinden değerlendirme yapılmıştır.

Sonuç olarak, eşik değerin belirlenmesinde;

- Büyüklük kriteri için bölgedeki ilgili sektörün, aynı sektörün Türkiye toplamı içindeki payı (e_i/E_i) kriteri için toplam 81 (il) Düzey 3 bölgesi olduğundan ve her bir bölgede bu sektörün ülke geneli içindeki payının beklenen değeri ($1/81=0,012346$) olacağından, bu değer büyüklük kriteri için eşik değer olarak alınmıştır.
- Baskınlık kriteri için (e_i/e_n), değerlendirmeye alınan imalat sanayi 71 alt sektörü bulunduğu ve her bir alt sektörün bölgedeki imalat sanayi içindeki payının beklenen değeri de ($1/71=0,01408$) olacağından, bu değer eşik değer olarak kabul edilmiştir.
- Uzmanlık katsayısı için de $[(e_i/e_n) / (E_i/E_n)]$ beklenen değer 1 olacağından (sektörün bölgedeki payının sektörün ülkedeki payına oranının eşit olması bekleneneğinden), eşik değer olarak 1 alınmıştır.

Dolayısıyla üç yıldız analizinde sektörlerin yıldızlarının belirlenmesinde;

Büyüklük (Size) (e_{ij}/E_i) > 0,012346 ise sektör bir yıldız

Baskınlık (Dominance) (e_{ij}/e_{nj}) > 0,01408 ise sektör bir yıldız

Uzmanlaşma (Specialization) $[(e_{ij}/e_{nj}) / (E_i/E_n)] > 1$ ise sektör bir yıldız

almaktadır.

Çalışma için özetlemek gerekirse:

Büyüklük; i sektörü için İşyeri Faaliyet Sayısı kriteri baz alındığında;

$$\frac{\text{Karaman İşyeri Faaliyet Sayısı}(i \text{ sektörü})}{\text{Türkiye İşyeri Faaliyet Sayısı}(i \text{ sektörü})} > 0,012346 \text{ ise } 1 \text{ yıldız}$$

i sektörü için İstihdam kriteri baz alındığında;

$$\frac{\text{Karaman İstihdamı}(i \text{ sektörü})}{\text{Türkiye İstihdamı}(i \text{ sektörü})} > 0,012346 \text{ ise 1 yıldız}$$

Baskınlık i sektörü için İşyeri Faaliyet Sayısı kriteri baz alındığında;

$$\frac{\text{Karaman İşyeri Faaliyet Sayısı}(i \text{ sektörü})}{\text{Karaman İşyeri Faaliyet Sayısı}(\text{Toplam})} > 0,01408 \text{ ise 1 yıldız}$$

i sektörü için İstihdam kriteri baz alındığında;

$$\frac{\text{Karaman İstihdamı}(i \text{ sektörü})}{\text{Karaman İstihdamı}(\text{Toplam})} > 0,01408 \text{ ise 1 yıldız}$$

Uzmanlaşma i sektörü için İşyeri Faaliyet Sayısı kriteri baz alındığında;

$$\frac{\text{Karaman İşyeri Faaliyet Sayısı}(i \text{ sektörü})/\text{Karaman İşyeri Faaliyet Sayısı}(\text{Toplam})}{\text{Türkiye İşyeri Faaliyet Sayısı}(i \text{ sektörü})/\text{Türkiye İşyeri Faaliyet Sayısı}(\text{Toplam})} > 1$$

ise 1 yıldız

i sektörü için İstihdam kriteri baz alındığında;

$$\frac{\text{Karaman İstihdamı}(i \text{ sektörü})/\text{Karaman İstihdamı}(\text{Toplam})}{\text{Türkiye İstihdamı}(i \text{ sektörü})/\text{Türkiye İstihdamı}(\text{Toplam})} > 1 \text{ ise 1 yıldız almaktadır.}$$

Sektörlerin yıldız almasında bunları hangi kriterden aldığı önemli değildir. Örneğin bir sektör büyüklük ve uzmanlaşma kriterinden, büyüklük ve baskınlık kriterinden ya da baskınlık ve uzmanlaşma kriterinden iki yıldız alabilmektedir.

Sektörlerin aldıkları yıldızlara göre kümelenme karakteristiklerinin isimlendirilmesinde; üç yıldız alan sektörler için “olgun kümeler”, iki yıldız alan sektörler için “potansiyel kümeler” ve tek yıldız alan sektörler için de “aday kümeler” ifadeleri kullanılacaktır.

Karaman için işyeri faaliyet sayısı ve istihdam kriterlerine göre yapılan kümelenme analizi sonuçları Tablo 139’da verilmektedir.

Tablo 139.Karaman İmalat Sanayi Alt Sektörlerinin Kümelene Analizi (2014, yüzde)

Büyükölük (Size) (eij/Ei) > 0,012346 ise sektör bir yıldız (daha) , Baskınlık (Dominance) (eij/enj) > 0,01408 ise sektör bir yıldız (daha) Uzmanlaşma (Specialization) [(eij/enj) / (Ei/En)] > 1 ise sektör bir yıldız		Firma Faaliyet Sayısı ve İstihdam (TOBB Sanayi Veritabanı)				Hesaplamalar						Yıldızlar						
		Karaman (KR)		Türkiye (TR)		Firma Faaliyet Oranları			İstihdam Oranları			İşyeri Faaliyet Sayısı			İstihdam			TOPL
Kod	Tanım	Faali. Sayısı (A)	İstihdam (B)	Faali. sayısı (C)	İstihdam (D)	Faali. (A) / (C)	KR Faal. Or. = (A) / TOP.(A)	KR Faal. Or. / TR Faal Or.	İstihdam (B) / (D)	KR İst.Or.= (B) / TOP.(B)	KR İst. Or. / TR İst. Or.	1	2	3	1	2	3	
05.10	Taş kömürü madenciliği	4	296	71	18.759	0,0563	0,0069	7,01	0,0158	0,0048	0,6680	1		1	1			3
05.20	Linyit madenciliği	7	1.038	190	35.033	0,0368	0,0120	4,58	0,0296	0,0167	1,2543	1		1	1	1	1	5
08.11	Süsleme ve yapı taşları ile kireç taşı, alçı taşı, tebeşir ve kayağantaşı (arduvaz-kayraktaşı) ocakçılığı	16	214	1.440	33.326	0,0111	0,0275	1,38	0,0064	0,0035	0,2718		1	1				2
08.12	Çakıl ve kum ocaklarının faaliyetleri; kil ve kaolin çıkarımı	13	176	1.979	15.984	0,0066	0,0224	0,82	0,0110	0,0028	0,4661		1					1
08.99	Başka yerde sınıflandırılmamış diğer madencilik ve taş ocakçılığı	1	30	218	15.240	0,0046	0,0017	0,57	0,0020	0,0005	0,0833							0
10.32	Sebze ve meyve suyu imalatı	3	221	494	25.482	0,0061	0,0052	0,76	0,0087	0,0036	0,3672							0
10.39	Başka yerde sınıflandırılmamış meyve ve sebzelerin işlenmesi ve saklanması	17	6.094	2.963	121.487	0,0057	0,0293	0,71	0,0502	0,0983	2,1236		1		1	1	1	4
10.41	Sıvı ve katı yağ imalatı	10	24	2.582	56.153	0,0039	0,0172	0,48	0,0004	0,0004	0,0181		1					1
10.51	Süthane işletmeciliği ve peynir imalatı	50	1.974	2.717	102.075	0,0184	0,0861	2,29	0,0193	0,0318	0,8187	1	1	1	1	1		5
10.61	Öğütölmüş hububat ve sebze ürünleri imalatı	40	5.608	3.035	97.495	0,0132	0,0688	1,64	0,0575	0,0904	2,4351	1	1	1	1	1	1	6
10.71	Ekmek, taze pastane ürünleri ve taze kek imalatı	32	10.680	2.924	76.964	0,0109	0,0551	1,36	0,1388	0,1722	5,8746		1	1	1	1	1	5
10.72	Peksimet ve bisküvi imalatı; dayanıklı pastane ürünleri ve dayanıklı kek imalatı	61	28.593	449	60.349	0,1359	0,1050	16,90	0,4738	0,4611	20,0578	1	1	1	1	1	1	6
10.73	Makarna, şehriye, kuskus ve benzeri unlu mamullerin imalatı	1	116	79	5.091	0,0127	0,0017	1,58	0,0228	0,0019	0,9646	1		1	1			3
10.82	Kakao, çikolata ve şekerleme imalatı	58	1.956	305	28.902	0,1902	0,0998	23,66	0,0677	0,0315	2,8651	1	1	1	1	1	1	6
10.84	Baharat, sos, sirke ve diğer çeşni maddelerinin imalatı	2	6	532	20.020	0,0038	0,0034	0,47	0,0003	0,0001	0,0127							0
10.89	Başka yerde sınıflandırılmamış diğer gıda maddelerinin imalatı	1	45	715	31.237	0,0014	0,0017	0,17	0,0014	0,0007	0,0610							0
10.91	Çiftlik hayvanları için hazır yem imalatı	15	260	797	21.725	0,0188	0,0258	2,34	0,0120	0,0042	0,5067	1	1	1				3

Tablo 139'un Devamı

Büyük­lük (Size) (eij/Ei) > 0,012346 ise sektör bir yıldız (daha) , Baskınlık (Dominance) (eij/enj) > 0,01408 ise sektör bir yıldız (daha) Uzmanlaşma (Specialization) [(eij/enj) / (Ei/En)] > 1 ise sektör bir yıldız		Firma Faaliyet Sayısı ve İstihdam (TOBB Sanayi Veritabanı)				Hesaplamalar						Yıldızlar						
		Karaman (KR)		Türkiye (TR)		Firma Faaliyet Oranları			İstihdam Oranları			İşyeri Faaliyet Sayısı			İstihdam			TOPL
Kod	Tanım	Faali. Sayısı * (A)	İstihdam* (B)	Faali. Sayısı* (C)	İstihdam * (D)	Faali. (A) / (C)	KR Faal. Or. = (A) / TOP.(A)	KR Faal. Or. / TR Firma Or.	İstihdam (B) / (D)	KR İst.Or.= (B) / TOP.(B)	KR İst. Or. / TR İst. Or.	1	2	3	1	2	3	
11.01	Alkollü içeceklerin damıtılması, arıtılması ve harmanlanması	2	142	822	26.861	0,0024	0,0034	0,30	0,0053	0,0023	0,2238							0
13.92	Giyim eşyası dışındaki tamamlanmış tekstil ürünlerinin imalatı	1	2	2.000	30.000	0,0005	0,0017	0,06	0,0001	0,0000	0,0028							0
14.13	Diğer dış giyim eşyaları imalatı	5	20	2.000	15.000	0,0025	0,0086	0,31	0,0013	0,0003	0,0564							0
14.14	İç giyim eşyası imalatı	3	15	2.000	20.000	0,0015	0,0052	0,19	0,0008	0,0002	0,0318							0
16.10	Ağaçların biçilmesi ve planyalanması	9	107	800	14.746	0,0113	0,0155	1,40	0,0073	0,0017	0,3072		1	1				2
16.21	Ahşap kaplama paneli ve ağaç esaslı panel imalatı	2	26	477	32.500	0,0042	0,0034	0,52	0,0008	0,0004	0,0339							0
16.22	Birleştirilmiş parke yer döşemelerinin imalatı	6	74	183	9.203	0,0328	0,0103	4,08	0,0080	0,0012	0,3404	1		1				2
16.23	Diğer bina doğramacılığı ve marangozluk ürünlerinin imalatı	9	137	1.050	3.429	0,0086	0,0155	1,07	0,0400	0,0022	1,6914		1	1	1		1	4
16.24	Ahşap konteyner imalatı	6	89	514	12.950	0,0117	0,0103	1,45	0,0069	0,0014	0,2909			1				1
17.11	Kağıt hamuru imalatı	1	7	2	566	0,5000	0,0017	62,21	0,0124	0,0001	0,5236	1		1	1			3
17.21	Oluklu kağıt ve mukavva imalatı ile kağıt ve mukavvadan yapılan muhafazaların imalatı	9	521	745	41.425	0,0121	0,0155	1,50	0,0126	0,0084	0,5324		1	1	1			3
17.22	Kağıttan yapılan ev eşyası, sıhhi malzemeler ve tuvalet malzemeleri imalatı	2	76	344	17.962	0,0058	0,0034	0,72	0,0042	0,0012	0,1791							0
17.29	Kağıt ve mukavvadan diğer ürünlerin imalatı	1	45	384	16.264	0,0026	0,0017	0,32	0,0028	0,0007	0,1171							0
18.11	Gazetelerin basımı	2	13	93	3.708	0,0215	0,0034	2,68	0,0035	0,0002	0,1484	1		1				2
18.12	Diğer matbaacılık	6	264	1.645	67.577	0,0036	0,0103	0,45	0,0039	0,0043	0,1654							0
20.14	Diğer organik temel kimyasalların imalatı	1	33	2.000	20.000	0,0005	0,0017	0,06	0,0017	0,0005	0,0699							0
20.41	Sabun ve deterjan ile temizlik ve parlatici imalatı	3	12	800	40.000	0,0038	0,0052	0,47	0,0003	0,0002	0,0127							0
20.59	Başka yerde sınıflandırılmamış diğer kimyasal ürünlerin imalatı	4	55	1.055	36.371	0,0038	0,0069	0,47	0,0015	0,0009	0,0640							0

Tablo 139'un Devamı

Büyüklik (Size) (eij/Ei) > 0,012346 ise sektör bir yıldız (daha) , Baskınlık (Dominance) (eij/enj) > 0,01408 ise sektör bir yıldız (daha) Uzmanlaşma (Specialization) [(eij/enj) / (Ei/En)] > 1 ise sektör bir yıldız		Firma Faaliyet Sayısı ve İstihdam (TOBB Sanayi Veritabanı)				Hesaplamalar						Yıldızlar						
		Karaman (KR)		Türkiye (TR)		Firma Faaliyet Oranları			İstihdam Oranları			İşyeri Faaliyet Sayısı			İstihdam			TOPL
Kod	Tanım	Faali. Sayısı (A)	İstihdam (B)	Faali. sayısı (C)	İstihdam (D)	Faali. (A) / (C)	KR Faal. Or. = (A) / TOP.(A)	KR Faal. Or. / TR Firma Or.	İstihdam (B) / (D)	KR İst.Or.= (B) / TOP.(B)	KR İst. Or. / TR İst. Or.	1	2	3	1	2	3	
22.21	Plastik tabaka, levha, tüp ve profil imalatı	7	112	1.610	85.459	0,0043	0,0120	0,54	0,0013	0,0018	0,0555							0
22.22	Plastik torba, çanta, poşet, çuval, kutu, damacana, şişe, makara vb. paketleme malzemelerinin imalatı	5	72	1.728	63.857	0,0029	0,0086	0,36	0,0011	0,0012	0,0477							0
22.23	Plastik inşaat malzemesi imalatı	12	167	1.272	41.154	0,0094	0,0207	1,17	0,0041	0,0027	0,1718		1	1				2
23.11	Düz cam imalatı	1	11	56	4.318	0,0179	0,0017	2,22	0,0025	0,0002	0,1078	1		1				2
23.12	Düz camın şekillendirilmesi ve işlenmesi	3	52	554	27.600	0,0054	0,0052	0,67	0,0019	0,0008	0,0798							0
23.61	İnşaat amaçlı beton ürünlerin imalatı	6	137	815	28.125	0,0074	0,0103	0,92	0,0049	0,0022	0,2062							0
23.63	Hazır beton imalatı	12	162	1.384	39.067	0,0087	0,0207	1,08	0,0041	0,0026	0,1755		1	1				2
23.69	Beton, alçı ve çimentodan yapı diğer ür. imalatı	2	69	526	14.657	0,0038	0,0034	0,47	0,0047	0,0011	0,1993							0
23.70	Taş ve mermerin kesilmesi, şekil verilmesi ve bitirilmesi	5	135	1.381	36.713	0,0036	0,0086	0,45	0,0037	0,0022	0,1557							0
24.33	Soğuk şekillendirme veya katlama	1	11	352	13.554	0,0028	0,0017	0,35	0,0008	0,0002	0,0344							0
25.11	Metal yapı ve yapı parçaları imalatı	6	50	2.000	70.000	0,0030	0,0103	0,37	0,0007	0,0008	0,0302							0
25.12	Metalden kapı ve pencere imalatı	4	113	786	29.206	0,0051	0,0069	0,63	0,0039	0,0018	0,1638							0
25.62	Metallerin makinede işlenmesi ve şekil verilmesi	1	16	545	19.583	0,0018	0,0017	0,23	0,0008	0,0003	0,0346							0
25.91	Çelik varil ve benzer muhafazaların imalatı	4	170	233	9.205	0,0172	0,0069	2,14	0,0185	0,0027	0,7818	1		1	1			3
25.99	Başka yerde sınıflandırılmamış diğer fabrikasyon metal ürünlerin imalatı	2	22	682	29.340	0,0029	0,0034	0,36	0,0007	0,0004	0,0317							0
27.11	Elektrik motorlarının, jeneratörlerin ve transformatörlerin imalatı	1	50	443	32.509	0,0023	0,0017	0,28	0,0015	0,0008	0,0651							0
27.40	Elektrikli aydınlatma ekipmanlarının imalatı	1	7	600	39.000	0,0017	0,0017	0,21	0,0002	0,0001	0,0076							0
27.52	Elektriksiz ev aletlerinin imalatı	6	63	323	19.486	0,0186	0,0103	2,31	0,0032	0,0010	0,1369	1		1				2
28.13	Diğer pompaların ve kompresörlerin imalatı	1	8	603	32.511	0,0017	0,0017	0,21	0,0002	0,0001	0,0104							0
28.21	Fırın, ocak (sanayi ocakları) ve brülör (ocak ateşleyicileri) imalatı	2	49	362	12.979	0,0055	0,0034	0,69	0,0038	0,0008	0,1598							0

Tablo 139'un Devamı

Büyüklik (Size) (eij/Ei) > 0,012346 ise sektör bir yıldız (daha) , Baskınlık (Dominance) (eij/enj) > 0,01408 ise sektör bir yıldız (daha) Uzmanlaşma (Specialization) [(eij/enj) / (Ei/En)] > 1 ise sektör bir yıldız		Firma Faaliyet Sayısı ve İstihdam (TOBB Sanayi Veritabanı)				Hesaplamalar						Yıldızlar						
		Karaman (KR)		Türkiye (TR)		Firma Faaliyet Oranları			İstihdam Oranları			İşyeri Faaliyet Sayısı			İstihdam			TOPL
Kod	Tanım	Faali. Sayısı (A)	İstihdam (B)	Faali. sayısı (C)	İstihdam (D)	Faali. (A) / (C)	KR Faal. Or. = (A) / TOP.(A)	KR Faal. Or. / TR Firma Or.	İstihdam (B) / (D)	KR İst.Or.= (B) / TOP.(B)	KR İst. Or. / TR İst. Or.	1	2	3	1	2	3	
28.22	Kaldırma ve taşıma ekipmanları imalatı	2	58	1.557	54.250	0,0013	0,0034	0,16	0,0011	0,0009	0,0453							0
28.25	Soğutma ve havalandırma donanımlarının imalatı, evde kullanılanlar hariç	4	66	1.082	55.816	0,0037	0,0069	0,46	0,0012	0,0011	0,0501							0
28.29	Başka yerde sınıflandırılmamış diğer genel amaçlı makinelerin imalatı	3	22	1.210	39.192	0,0025	0,0052	0,31	0,0006	0,0004	0,0238							0
28.30	Tarım ve ormancılık makinelerinin imalatı	14	195	1.578	49.668	0,0089	0,0241	1,10	0,0039	0,0031	0,1662		1	1				2
28.92	Maden, taş ocağı ve inşaat makineleri imalatı	2	26	877	35.884	0,0023	0,0034	0,28	0,0007	0,0004	0,0307							0
28.93	Gıda, içecek ve tütün işleme makineleri imalatı	35	292	1.037	29.947	0,0338	0,0602	M0	0,0098	0,0047	0,4128	1	1	1				3
28.96	Plastik ve kauçuk makinelerinin imalatı	1	6	318	8.106	0,0031	0,0017	0,39	0,0007	0,0001	0,0313							0
28.99	Başka yerde sınıflandırılmamış diğer özel amaçlı makinelerin imalatı	1	50	569	31.447	0,0018	0,0017	0,22	0,0016	0,0008	0,0673							0
29.32	Motorlu kara taşıtları için diğer parça ve aksesuarların imalatı	2	48	1.201	108.030	0,0017	0,0034	0,21	0,0004	0,0008	0,0188							0
31.00	Koltuk, sandalye, tabure, bank ve benzeri oturaklar (takımlar hariç) ile bunların parçaları ve mobilya parçaları (CPA 31.00)	3	202	1.762	95.907	0,0017	0,0052	0,21	0,0021	0,0033	0,0892							0
31.01	Büro ve mağaza mobilyaları imalatı	2	97	1.050	45.630	0,0019	0,0034	0,24	0,0021	0,0016	0,0900							0
31.02	Mutfak mobilyalarının imalatı	4	105	890	25.147	0,0045	0,0069	0,56	0,0042	0,0017	0,1768							0
31.03	Yatak imalatı	1	82	536	43.000	0,0019	0,0017	0,23	0,0019	0,0013	0,0807							0
31.09	Diğer mobilyaların imalatı	17	277	2.831	115.923	0,0060	0,0293	0,75	0,0024	0,0045	0,1012		1					1
32.50	Tıbbi ve dişçilik ile ilgili araç ve gereçlerin imalatı	1	12	672	24.210	0,0015	0,0017	0,19	0,0005	0,0002	0,0210							0
35.11	Elektrik enerjisi üretimi	4	27	462	40.800	0,0087	0,0069	1,08	0,0007	0,0004	0,0280			1				1
TOPLAM		581	62.010	72.291	2.625.164													

Kaynak: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği verilerinden hareketle hesaplanmıştır.

*Not: Karaman ve Türkiye'ye ait her iki veride de reel işyeri sayısı ve istihdam gösterilmemektedir. T.O.B.B. verileri faaliyet sayısı ve faaliyete bağlı istihdamları vermektedir. Tablonun çıktısı olan veriler oranları gösterdiği için bu durum önemsenmemiştir.

Tablo verilerinden hareketle özet bir değerlendirme yapabilmek amacıyla, Karaman ilinde herhangi bir şekilde (aday, potansiyel ya da olgun) kümelenme özelliği gösteren sektörler, kümelenme özelliği gösterdiği katsayılara göre (büyüklük, baskınlık, uzmanlaşma) Tablo 140’da verilmektedir.

Tablo 140.Karaman İli İmalat Sanayi Sektörlerinin Kümelenmesi

Olgun Küme	
Kriter	Sektörler
İşyeri Faaliyet Sayısı	-Süthane işletmeciliği ve peynir imalatı -Öğütülmüş hububat ve sebze ürünleri imalatı -Peksimet ve bisküvi imalatı; dayanıklı pastane ürünleri ve dayanıklı kek imalatı -Kakao, çikolata ve şekerleme imalatı -Çiftlik hayvanları için hazır yem imalatı -Gıda, içecek ve tütün işleme makineleri imalatı
İstihdam	-Öğütülmüş hububat ve sebze ürünleri imalatı -Ekmek, taze pastane ürünleri ve taze kek imalatı -Peksimet ve bisküvi imalatı; dayanıklı pastane ürünleri ve dayanıklı kek imalatı -Linyit madenciliği -Kakao, çikolata ve şekerleme imalatı -Başka yerde sınıflandırılmamış meyve ve sebzelerin işlenmesi ve saklanması
Potansiyel Küme	
İşyeri Faaliyet Sayısı	-Linyit madenciliği -Ekmek, taze pastane ürünleri ve taze kek imalatı -Diğer bina doğramacılığı ve marangozluk ürünlerinin imalatı -Taş kömürü madenciliği -Makarna, şehriye, kuskus ve benzeri unlu mamullerin imalatı -Kağıt hamuru imalatı -Oluklu kağıt ve mukavva imalatı ile kağıt ve mukavvadan yapılan muhafazaların imalatı -Çelik varil ve benzer muhafazaların imalatı -Süsleme ve yapı taşları ile kireç taşı, alçı taşı, tebeşir ve kayağantaşı (arduvaz-kayraktaşı) ocakçılığı -Ağaçların biçilmesi ve planyalanması -Birleştirilmiş parke yer döşemelerinin imalatı -Gazetelerin basımı -Plastik inşaat malzemesi imalatı -Düz cam imalatı -Hazır beton imalatı -Elektriksiz ev aletlerinin imalatı -Tarım ve ormancılık makinelerinin imalatı

Tablo 140'ın devamı

İstihdam	-Diğer bina doğramacılığı ve marangozluk ürünlerinin imalatı -Süthane işletmeciliği ve peynir imalatı
Aday Küme	
İşyeri Faaliyet Sayısı	-Başka yerde sınıflandırılmamış meyve ve sebzelerin işlenmesi ve saklanması -Çakıl ve kum ocaklarının faaliyetleri; kil ve kaolin çıkarımı -Sıvı ve katı yağ imalatı -Ahşap konteyner imalatı -Diğer mobilyaların imalatı -Elektrik enerjisi üretimi
İstihdam	-Taş kömürü madenciliği -Makarna, şehriye, kuskus ve benzeri unlu mamullerin imalatı -Kağıt hamuru imalatı -Çelik varil ve benzer muhafazaların imalatı -Oluklu kağıt ve mukavva imalatı ile kağıt ve mukavvadan yapılan muhafazaların imalatı

Tablo incelendiğinde Karaman ilinde farklı kriterlerde 12 alt sektörün üç yıldız olarak olgun küme özelliği taşıdığı görülmektedir. Bunlardan 3 tanesi hem işyeri faaliyet sayısı hem de istihdam açısından üç yıldız almış olgun küme niteliğindedir. Karaman’da iki yıldız olarak “büyüklük” ve “baskınlık” kriterlerine göre işyeri faaliyet sayısı kriteri doğrultusunda potansiyel küme niteliği taşıyan sektör bulunmamaktadır. İstihdam kriteri doğrultusunda 1 sektör; “Süthane işletmeciliği ve peynir imalatı” potansiyel küme özelliği göstermektedirler. “Büyüklük” ve “uzmanlık” katsayıları açısından işyeri faaliyet sayısı kriterine göre 9, istihdam kriterine göre 1 alt sektör potansiyel küme özelliği göstermektedir. “Baskınlık” ve “uzmanlık” katsayıları açısından işyeri faaliyet sayısı kriteri doğrultusunda 8 alt sektör potansiyel küme özelliği göstermektedir. “Baskınlık” ve “uzmanlık” katsayıları açısından istihdam kriteri doğrultusunda potansiyel küme özelliği taşıyan herhangi bir sektör yoktur.

Aday küme özeliği gösteren (tek yıldız alan) sektörlerle bakıldığında, “baskınlık” kriteri ve işyeri faaliyet sayısı doğrultusunda 4 sektörün tek yıldız aldığı dikkat

çekmektedir. “Uzmanlık” kriteri ve işyeri faaliyet sayısı doğrultusunda 2 sektör “Ahşap konteyner imalatı” ve “Elektrik enerjisi üretimi” tek yıldız almıştır. “Büyüklik” kriteri ve istihdam doğrultusunda tek yıldız alarak aday küme olan sektörler ise 5 adettir. “Baskınlık” ve “uzmanlık” kriterlerine göre istihdam doğrultusunda ve “Büyüklik” kriteri ve işyeri doğrultusunda aday küme özelliği taşıyan herhangi bir sektör bulunmamaktadır.

6.3.3.Sektörel Bazda Potansiyel Yatırım Konuları

Karaman için potansiyel yatırım konuları belirlenirken bölgenin doğal kaynakları dikkate alınarak, yerel dinamiklere ve içsel potansiyele dayalı gelişmenin sağlanması göz önünde tutulmuştur.

Tarım, hayvancılık, orman varlığı, turizm ve enerji kaynaklarından meydana gelen doğal kaynak potansiyeli, öncelikle ve kolaylıkla değerlendirilebilecek kaynakları oluşturmaktadır. Bölgedeki mevcut kaynakların öncelikle değerlendirilmesinin, bölgeye yapılması muhtemel yatırımların hammadde, lojistik ve bilgi birikimi açısından bir adım önde başlamasını sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca bu yatırımlar ile bölgede oluşan katma değer yine bölgede kalacak, içsel bir sermaye akışı ile diğer sanayilerin gelişmesine katkıda bulunacaktır. Karaman ekonomisinde tarım ve hayvancılık sektörü ile birlikte yenilenebilir enerji sektörünün ağırlığı da dikkate alındığında, doğal kaynak potansiyeline öncelik verilmesinin gerekliliği çok açıktır.

Karaman’da doğal kaynak potansiyelinin değerlendirilmesi yanında ihracatı karşılamaya yönelik olarak, gelecek vaat eden belli yatırımların yapılması da bölge sanayisi açısından önem arz etmektedir. İhracat ile birlikte bölgenin yurtdışından ithal ettiği, dolayısı ile bölgenin ihtiyacı olan ürünlerin üretilmesi, bölgede var olan ihtiyacın karşılanmasını sağlayabilecektir. Dolayısı ile ihracat ile birlikte ithalat üstün sektörler de değerlendirilmektedir.

Özellikle bölgede yer alan organize sanayi bölgesinde yer alması düşünülen bu yatırım konularının kümelenme çalışmaları kapsamında değerlendirilmesi, dikkat edilmesi gereken hususların başında yer almaktadır.

Karaman ili için yatırım konusu önerisinde bulunurken, ürün sınıflaması yerine faaliyet sınıflaması kullanılmıştır. Nace kodlama sisteminin uluslararası niteliği ve sektörlerin faaliyet esaslı olarak homojen bir şekilde dağılmış olması nedeniyle bu çalışmada Nace sistemi kullanılmaktadır.

Önerilebilecek yatırım konularında sektörler için genel yaklaşım; üçlü düzeyde sektörlerin ihracat ve ithalat genel performansı, kümelenme, yatırım eğilimlerinden hareketle belirlenmektedir. Bölgedeki yatırım eğilimleri ve kümelenme analizi neticesinde olgun, potansiyel ve aday kümeler belirlenmiştir. Yine ihracat ve ithalat değerlendirmeleri sonucunda bölgede bulunan ihracat ve ithalatta öne çıkan sektörler ortaya konulmuştur. Bütün bu değerlendirmeler sonucunda potansiyel yatırım alanları ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Tablo gösteriminde kolaylık olması için tablolarda yer alan kısaltmalar ve ifadeler şöyle açıklanabilir: Üçlü bazda sıralanmış faaliyet konularının yanında yer alan “EX” ifadesi sektörün bölge ihracatında üstün olduğunu, “IM” ifadesi sektörün bölge ithalatında üstün olduğunu göstermektedir. İlin sektörel yatırım eğilimlerinin bulunmasında 2001-2014 (Haziran) dönemi toplamı için Karaman ilinde alınan teşviklerin sabit yatırım tutarları üzerinden hesaplanan hesaplanan sektörel payların, aynı sektörün Türkiye payından farkı alınarak bulunan yatırım eğilimi sıralaması kullanılmıştır. Burada, Karaman ilinde ilgili sektör payı, Türkiye’ninkinden büyük ya da eşitse o sektörde Karaman için yatırım eğiliminin yüksek olduğu varsayılmış ve “I” ifadesi yazılmıştır. Üçlü sektörler bazında yapılan değerlendirme neticesinde; “OK” ifadesi ana sektörün olgun küme (üç

yıldız), “*PK*” ifadesi potansiyel küme (iki yıldız), “*AK*” ifadesi ise aday küme (tek yıldız) özelliğini gösterdiğini belirtmektedir. Kümelenme analizi hem işyeri faaliyet sayısı hem de faaliyet bazlı istihdam verileri kullanılarak yapılmıştır. Kümelenme analizi 2 kriter bazında yapıldığı için herhangi bir sektör örneğin bir kriterde olgun küme diğerinde potansiyel küme ise hangi küme daha üstün ise sektör o bazda değerlendirilmiştir. Analizlerde kriterler bazında gerekli koşulları sağlamayan bazı faaliyet alanları da yöre içinde potansiyel olduğu ve yöreye uygun olacağı düşünülerek potansiyel yatırım alanlarının değerlendirilmesi aşamasına alınmıştır. Bunun yanı sıra analizlerde koşulları sağlayan bazı sektörlerin de, ile uygun olmaması, hammadde ve/veya potansiyelin bulunmaması nedeniyle uygun yatırım alanları arasında değerlendirilmemesi gerekmektedir. Taşkömürü madenciliği bu açıdan değerlendirildiğinde il için uygun bir yatırım alanı değildir.

Bölgenin ihracata yönelik sektörleri, ithal ettiği ürünlere dayalı sektörler, kümelenme analizi sonuçları, yatırım teşvik değerlendirmesi sonuçları dikkate alınarak yapılan analiz sonuçları incelemelerle birlikte dikkate alındığında, Karaman iline yönelik olarak aşağıdaki tabloda belirtilen sektörlerde bilgi birikiminin üst düzeyde olduğu ve bu sektörlerin yapılacak fizibilite çalışmaları doğrultusunda yatırım önerisi kapsamında değerlendirilebileceği düşünülmektedir.

Tablo 141.İmalat Sanayi Kapsamında Analize Tabi Tutulan Sektörlerin (3'lü Düzey) Genel Performans Açısından Sıralanması ve Değerlendirmesi

Nace	Sektör Adı	Dış Ticaret Analizi		Kümelenme Analizi	Yatırım Eğilimi Analizi	Değerlendirmeye Alınma Durumu
		İhracat Üstün	İthalat Üstün			
11-12	Tahıl ve başka yerde sınıflandırılmamış bitkisel ürünler	EX	IM			EX, IM
14	Başka yerde sınıflandırılmamış hayvanlar ve hayvansal ürünler	EX				EX
51	Taşkömürü Madenciliği			PK		PK İnceleme dışı bırakılmıştır.
52	Linyit Madenciliği			OK		OK
81	Kum Kil ve Taşocakçılığı			PK		PK
101	Etin İşlenmesi ve Saklanması İle Et Ürünlerinin İmalatı					İncelemeye dahil edilmiştir.
103	Sebze ve Meyvelerin İşlenmesi ve Saklanması (Meyveler Sert Kabuklular)	EX	IM	OK	I	EX, IM, OK, I
104	Bitkisel ve Hayvansal Sıvı ve Katı Yağların İmalatı		IM	AK		AK
105	Süt Ürünleri İmalatı			OK	I	OK,I
106	Öğütülmüş Tahıl Ürünleri, Nişasta ve Nişastalı Ürünlerin İmalatı (Öğütülmüş hububat ve sebze ürünleri imalatı)	EX		OK	I	EX,OK, I
107	Fırın ve Unlu Mamuller İmalatı (Fırın ve Unlu Mamüller - Ekmek, taze pastane ürünleri ve taze kek imalatı - Peksimet ve bisküvi imalatı; dayanıklı pastane ürünleri ve dayanıklı kek imalatı-Makarna, şehriye, kuskus ve benzeri unlu mamullerin imalatı)	EX		OK	I	EX,OK, I
108	Diğer Gıda Maddelerinin İmalatı (Kakao Çikolata ve Şekerleme)	EX	IM	OK	I	EX, IM, OK, I
109	Hazır Hayvan Yemleri İmalatı			OK	I	OK, I
110	İçeceklerin İmalatı (Alkollü içeceklerin damıtılması, arıtılması ve harmanlanması)				I	I
141	Kürk Hariç, Giyim Eşyası İmalatı	EX				EX
161	Ağaçların Biçilmesi ve Planyalanması			PK		PK
162	Ağaç, Mantar, Kamış ve Örgü Malzeme Ürünü İmalatı (Diğer bina doğramacılığı ve marangozluk ürünlerinin imalatı)			PK	I	PK, I
171	Kağıt Hamuru, Kağıt ve Mukavva İmalatı			PK	I	PK, I
172	Kağıt ve Mukavva Ürünleri İmalatı			PK	I	PK, I

Tablo 141'in Devamı

Nace	Sektör Adı	Dış Ticaret Analizi		Kümelenme Analizi	Yatırım Eğilimi Analizi	Değerlendirmeye Alınma Durumu
		İhracat Üstün	İthalat Üstün			
181	Basım ve Basım İle İlgili Hizmet Faaliyetleri			PK		PK
222	Plastik Ürünlerin İmalatı	EX		PK	I	EX,PK, I
231	Cam ve Cam Ürünleri İmalatı (Düz camın şekillendirilmesi ve işlenmesi)			PK		PK
236	Beton, Çimento ve Alçıdan Yapılmış Eşyaların İmalatı			PK	I	PK, I
237	Taş ve Mermerin Kesilmesi, Şekil Verilmesi ve Bitirilmesi	EX				EX
252	Metal Tank, Rezervuar ve Muhafaza Kapları İmalatı (Merkezi ısıtma radyatörleri (elektrikli radyatörler hariç) ve sıcak su kazanları (boylerleri) imalatı)				I	I
259	Diğer fabrikasyon metal ürünlerin imalatı			PK		PK
274	Elektrikli Aydınlatma Ekipmanlarının İmalatı					İncelemeye dahil edilmiştir.
275	Ev Aletleri İmalatı			PK		PK
282	Genel Amaçlı Diğer Makinelerin İmalatı		IM			IM
283	Tarım ve Ormancılık Makinelerinin İmalatı			PK		PK
289	Diğer Özel Amaçlı Makinelerin İmalatı	EX	IM	OK		EX, IM, OK
310	Mobilya İmalatı	EX		AK		EX, AK
324	Oyun ve Oyuncak		IM			IM
351	Elektrik Enerjisi Üretimi			AK	I	AK, I

OK: Olgun Küme, AK: Aday Küme; PK: Potansiyel Küme; I: Yatırım EX: İhracat Üstün IM:İthalat Üstün

Kaynak: Çalışma içeriğinde bulunan sektörel ihracat ve ithalat, kümelenme analizi, yatırım analizi verilerinden oluşturulmuştur.

Üçlü düzeyde yapılan araştırma bulguları doğrultusunda, sebze ve meyvelerin işlenmesi ve saklanması (meyveler sert kabuklular) ile diğer gıda maddelerinin imalatının (kakao çikolata ve şekerleme) 4 faktörde de üstün ve olgun küme olduğu , öğütülmüş tahıl ürünleri, nişasta ve nişastalı ürünlerin imalatı (öğütülmüş hububat ve sebze ürünleri imalatı), fırın ve unlu mamuller imalatı, plastik ürünlerin imalatı, diğer özel amaçlı makinelerin imalatının 3 faktörde üstün olduğu görülmektedir. 3 faktörde üstün olanlardan plastik ürünlerin imalatı potansiyel küme, diğerleri olgun küme niteliği taşımaktadır.

Üçlü düzeyde elde edilen bu tabloda yer alan sektörel sonuçların, bölgenin bilgi birikimi, benzer sektör tecrübesi ve nace kodlama sistemi dikkate alınarak yaygınlaştırılması ile Tablo 142 elde edilmektedir. Tabloda belirlenen sektörlerin Karaman ilinin potansiyeline uygun olduğu ve Karaman ili için uygun yatırım alanları önerisinde bulunurken dikkate alınması gereken sektörler olarak nitelenebileceği düşünülmektedir.

Tablo 142. Performansı Yüksek Sektörlerin Nace Kodlama Sistemi Açısından Değerlendirilmesi

Nace Kodu					Sektör
A	TARIM, ORMANCILIK VE BALIKÇILIK				
A 01	1				Tek yıllık (uzun ömürlü olmayan) bitkisel ürünlerin yetiştirilmesi
A 01	1	1			Tahılların (pirinç hariç), baklagillerin ve yağlı tohumların yetiştirilmesi
A 01	1	1	01		Tahılların yetiştirilmesi
A 01	1	1	02		Baklagillerin yetiştirilmesi
A 01	1	1	03		Yağlı tohumların yetiştirilmesi
A 01	1	3	0		Sebze, kavun-karpuz, kök ve yumru sebzelerin yetiştirilmesi
A 01	1	3	01		Yapraklı veya saplı sebzelerin yetiştirilmesi,
A 01	1	3	02		Meyvesi yenen sebzelerin yetiştirilmesi,
A 01	1	3	03		Kökleri, soğanları, yumruları tüketilen sebzelerin yetiştirilmesi,
A 01	1	3	04		Şeker pancarı tohumları dahil, diğer pancar tohumları hariç, sebze tohumu yetiştirme
A 01	1	3	05		Şeker pancarı yetiştirilmesi
A 01	1	3	06		Kök ve yumruların yetiştirilmesi,
A 01	1	9	0		Tek yıllık (uzun ömürlü olmayan) diğer bitkisel ürünlerin yetiştirilmesi
A 01	1	9	01		Sarı şalgam, mangoldlar, yemlik kökleri, yonca, alfalfa (kabayonca), korunga, yemlik mısır ve diğer otlar, yemlik kıvırcık lahanalar ve benzeri yem ürünlerinin yetiştirilmesi
A 01	1	9	02		Çiçek yetiştiriciliği
A 01	2			0	Çok yıllık (uzun ömürlü) bitkisel ürünlerin yetiştirilmesi
A 01	2	1	0		Üzüm yetiştirilmesi
A 01	2	1	00		Üzüm yetiştirilmesi
A 01	2	4	0		Yumuşak çekirdekli meyvelerin ve sert çekirdekli meyvelerin yetiştirilmesi
A 01	2	5	0		Diğer ağaç ve çalı meyvelerinin ve sert kabuklu meyvelerin yetiştirilmesi
A 01	2	5	01		Üzümsü meyvelerin yetiştirilmesi;
A 01	2	5	02		Meyve tohumu yetiştirilmesi
A 01	2	5	03		Yenilebilir sert kabuklu meyvelerin (badem, ceviz, vs) yetiştirilmesi;
A 01	2	6	0		Yağlı meyvelerin yetiştirilmesi
A 01	2	7	0		İçecek üretiminde kullanılan bitkisel ürünlerin yetiştirilmesi

Tablo 142'nin devamı

Nace Kodu					Sektör
A	01	2	8	0	Baharatlık, aromatik(ıtırılı), uyuşturucu nitelikte ve eczacılıkla ilgili bitkisel ürün yetiştirme
A	01	2	8	01	Tek ve çok yıllık baharatların ve aromatik (ıtırılı) bitkisel ürünlerin yetiştirilmesi;
A	01	2	8	02	İlaç nitelikteki ürünlerin yetiştirilmesi.
A	01	2	9	0	Diğer çok yıllık (uzun ömürlü) bitkisel ürünlerin yetiştirilmesi
A	01	2	9	00	Diğer çok yıllık (uzun ömürlü) bitkisel ürünlerin yetiştirilmesi
A	01	4		0	Hayvansal üretim
A	01	4	1	0	Sütü sağılan büyük baş hayvan yetiştiriciliği
A	01	4	1	01	Sütü sağılan büyük baş hayvan yetiştiriciliği ve üretimi
A	01	4	1	02	İneklerden veya mandalardan işlenmemiş süt üretilmesi.
A	01	4	2	0	Diğer sığır ve manda yetiştiriciliği
A	01	4	2	01	Et için sığır ve manda yetiştiriciliği ve üretilmesi
A	01	4	3	0	At ve at benzeri diğer hayvan yetiştiriciliği
A	01	4	3	00	At ve at benzeri diğer hayvan yetiştiriciliği
A	01	4	5	0	Koyun ve keçi yetiştiriciliği
A	01	4	5	01	Koyun ve keçi yetiştiriciliği ve üretimi
A	01	4	5	02	İşlenmemiş koyun ve keçi sütü üretimi
A	01	4	5	03	İşlenmemiş yün üretimi (yapağı).
A	01	4	7	0	Kümes hayvanları yetiştiriciliği
A	01	4	7	01	Kümes hayvanlarının yetiştirilmesi ve üretilmesi
A	01	4	7	02	Kümes hayvanlarından yumurta üretilmesi,
A	01	4	7	03	Kümes hayvanları civciv üretme çiftliklerinin işletilmesi.
A	01	4	9	0	Diğer hayvan yetiştiriciliği
A	01	4	9	02	Arıcılık, bal ve balmumu üretilmesi
B	MADENCİLİK VE TAŞ OCAKÇILIĞI				
B	05	2		0	Linyit madenciliği
B	05	2	0	0	Linyit madenciliği
B	08	1		0	Kum, kil ve taş ocakçılığı
B	08	1	1	0	Süsleme ve yapı taşları ocakçılığı
B	08	1	1	01	Mermerin kabaca kırılma ve kesilmesi
B	08	1	1	02	Süsleme ve yapı taşlarının kırılması ve kesilmesi
B	08	1	2	0	Çakıl ve kum ocaklarının faaliyetleri
B	08	1	2	01	Endüstriyel kumların çıkarımı ve taranması, inşaat için kum ve çakıl
B	08	1	2	02	Çakıl taşının kırılması ve parçalanması
B	08	1	2	03	Kum ocakçılığı
C	İMALAT SANAYİ				
C	10	1		0	Etin işlenmesi ve saklanması ile et ürünlerinin imalatı
C	10	1	1	0	Etin işlenmesi ve saklanması
C	10	1	1	01	Kesim hanelerde gerçekleştirilen hayvan kesimleri etin ambalajlanması veya paketlenmesi faaliyetleri
C	10	1	1	02	Mezbaha kaynaklı deri ve post imalatı, post yünü dahil
C	10	1	1	03	Hayvan sakatatının işlenmesi
C	10	1	2	0	Kümes hayvanları etlerinin işlenmesi ve saklanması
C	10	1	2	01	Kümes hayvanlarının kesilmesi, temizlenmesi veya paketlenmesi işi ile uğraşan mezbahaların faaliyetleri
C	10	1	2	02	Ayrı parçalarda taze veya dondurulmuş kümes hayvanları etlerinin imalatı
C	10	1	3	0	Et ve kümes hayvanları etlerinden üretilen ürünlerin imalatı
C	10	1	3	01	Kurutulmuş, tuzlanmış veya tütsülenmiş et imalatı
C	10	1	3	02	Et ürünleri imalatı
C	10	3		0	Sebze ve meyvelerin işlenmesi ve saklanması
C	10	3	2	0	Sebze ve meyve suyu imalatı
C	10	3	2	01	Sebze ve meyve suyu imalatı
C	10	3	2	02	Taze meyve ve sebzedden konsantrelerin imalatı
C	10	3	9	01	Temel olarak sebze veya meyve içeren gıdaların imalatı, dondurulmuş veya konserveleşmiş şekilde olan hazır yemekler hariç
C	10	3	9	02	Meyvelerin, yemişlerin veya sebzelerin saklanması
C	10	3	9	03	Meyve veya sebze gıda ürünlerinin imalatı
C	10	3	9	04	Reçel, marmelat ve jöle imalatı (pekmez imalatı dahil)

Tablo 142'nin devamı

Nace Kodu					Sektör
C	10	3	9	05	Yemişlerin kavrulması
C	10	3	9	06	Sert kabuklu yemişlerin, yiyecek ve ezmelerinin imalatı.
C	10	3	9	07	Meyve ve sebzelerden çabuk bozulabilir hazır yemeklerin imalatı, (Konserveler Dahil)
C	10	4		0	Bitkisel ve hayvansal sıvı ve katı yağların imalatı
C	10	4	1	0	Sıvı ve katı yağ imalatı
C	10	4	1	01	Bitkisel ham yağ imalatı
C	10	4	1	02	Rafine edilmiş sebze yağları imalatı
C	10	4	1	99	Diğer sıvı ve katı yağ imalatı
C	10	5		0	Süt ürünleri imalatı
C	10	5	1	0	Süthane işletmeciliği ve peynir imalatı
C	10	5	1	01	Taze sıvı süt imalatı, pastörize edilmiş, sterilize edilmiş, homojenize edilmiş ve/veya yüksek ısıdan geçirilmiş,
C	10	5	1	02	Süt temelli içeceklerin imalatı
C	10	5	1	03	Taze sıvı süttan kaymak üretimi, pastörize edilmiş, sterilize ve homojenize edilmiş
C	10	5	1	04	Kefir ve salep (içecek) imalatı
C	10	5	1	05	Tereyağı imalatı
C	10	5	1	06	Yoğurt imalatı
C	10	5	1	07	Peynir ve çökelek imalatı
C	10	5	1	99	Diğer süthane işletmeciliği ve peynir imalatı
C	10	5	2	0	Dondurma imalatı
C	10	5	2	00	Dondurma imalatı
C	10	6		0	Öğütülmüş tahıl ürünleri,
C	10	6	1	0	Öğütülmüş hububat ve sebze ürünleri imalatı
C	10	6	1	01	Öğütülmüş tahıl imalatı
C	10	6	1	03	Ekmek, kek, bisküvi ya da pankek için hazırlanmış un karışımları ve hazır karıştırılmış unlar ile hamur imalatı
C	10	7		0	Fırın ve unlu mamuller imalatı
C	10	7	1	0	Ekmek, taze pastane ürünleri ve taze kek imalatı
C	10	7	1	01	Fırın ürünlerinin imalatı;
C	10	7	1	02	Pasta, kek, börek, pay, turta, waffles,vb. imalatı
C	10	7	2	0	Peksimet ve bisküvi imalatı; dayanıklı pastane ürünleri ve dayanıklı kek imalatı
C	10	7	2	01	Peksimet ve bisküvi ve kuru fırın ürünleri imalatı
C	10	7	2	02	Dayanıklı pastane ürünleri ve kek imalatı
C	10	7	2	03	Tatlı veya tuzlu hafif ürünler imalatı (kurabiyeler, krakerler, gevrek halkalar v.s.)
C	10	7	3	0	Makarna, şehriye, kuskus ve benzeri unlu mamullerin imalatı
C	10	7	3	01	Makarna ve şehriye imalatı
C	10	7	3	02	Kuskus imalatı
C	10	7	3	03	Konservelenmiş veya içi dondurulmuş makarna ürünlerin imalatı
C	10	8		0	Diğer gıda maddelerinin imalatı
C	10	8	1	0	Şeker imalatı
C	10	8	1	01	Pancardan şeker ürünleri imalatı veya rafine edilmesi
C	10	8	1	02	Şeker şurubu imalatı
C	10	8	2	0	Kakao, çikolata ve şekerleme imalatı
C	10	8	2	01	Çikolata ve çikolatalı şekerlemelerin imalatı
C	10	8	2	02	Şekerleme, lokum, pişmaniye ve tahin helvası imalatı
C	10	8	2	03	Çiklet imalatı
C	10	8	2	04	Şekerlemelerin ve şeker pastillerinin imalatı
C	10	8	2	99	Diğer kakao, çikolata ve şekerleme imalatı
C	10	8	4	0	Baharat, sos, sirke ve diğer çeşni maddelerinin imalatı
C	10	8	4	01	Baharat, sos ve çeşni imalatı
C	10	8	4	02	Sirke imalatı
C	10	8	5	0	Hazır yemeklerin ve yiyeceklerin imalatı
C	10	8	5	01	Et veya kümes hayvanları etinden yemek imalatı
C	10	8	5	03	Sebze yemekleri imalatı
C	10	8	5	04	Dondurulmuş veya başka türlü korunmuş pizza imalatı.
C	10	8	5	05	Yerel ve ulusal hazır yemeklerin imalatı
C	10	8	6	0	Hazır, homojenize gıda maddeleri ile diyet yiyecekleri imalatı

Tablo 142'nin devamı

Nace Kodu					Sektör
C	10	8	6	01	Özellikle beslenme amaçlı gıda imalatı
C	10	8	6	02	Özel tıbbi amaçlı diyet gıdalar
C	10	8	9	0	Başka yerde sınıflandırılmamış diğer gıda maddelerinin imalatı
C	10	8	9	06	Mandıraya ait olmayan süt ve peynir ürünlerinin imalatı
C	10	8	9	07	Yumurta ürünlerinin, yumurta albümininin imalatı,
C	10	9	0	0	Hazır hayvan yemleri imalatı
C	10	9	1	0	Çiftlik hayvanları için hazır yem imalatı
C	10	9	1	01	Çiftlik hayvanları için hazır yem imalatı
C	10	9	1	02	Çiftlik hayvanları için karma olmayan (tekil) yem imalatı.
C	11	0	0	0	İçeceklerin imalatı
C	11	0	1	0	Alkollü içeceklerin damıtılması, arıtılması ve harmanlanması
C	11	0	1	00	Alkollü içeceklerin damıtılması, arıtılması ve harmanlanması
C	11	0	2	0	Üzümünden şarap imalatı
C	11	0	2	00	Üzümünden şarap imalatı
C	11	0	3	0	Elma şarabı ve diğer meyve şaraplarının imalatı
C	11	0	3	00	Elma şarabı ve diğer meyve şaraplarının imalatı
C	11	0	4	0	Diğer damıtılmamış mayalı içeceklerin imalatı
C	11	0	4	00	Diğer damıtılmamış mayalı içeceklerin imalatı
C	11	0	7	0	Alkolsüz içeceklerin imalatı; maden sularının ve diğer şişelenmiş suların üretimi
C	11	0	7	01	Diğer şişelenmiş suların üretimi
C	11	0	7	02	Alkolsüz içecek üretimi
C	14	1	0	0	Kürk hariç, giyim eşyası imalatı
C	14	1	2	0	İş giysisi imalatı
C	14	1	2	00	İş giysisi imalatı
C	14	1	3	0	Diğer dış giyim eşyaları imalatı
C	14	1	3	01	Erkek, kadın ve çocuklar (okul önlükleri dahil) için dokunmuş, örme ve kroşe örgü vb. kumaştan, dantelden yapılmış diğer dış giyim eşyası imalatı
C	14	1	3	03	Kabanlar, takım elbiseler, döpiyesler, ceketler, pantolonlar, etekler vb. ürünlerin parçalarının imalatı.
C	14	1	4	0	İç giyim eşyası imalatı
C	14	1	4	00	İç giyim eşyası imalatı
C	14	1	9	0	Diğer giyim eşyalarının ve aksesuarlarının imalatı
C	14	1	9	01	Bebek giysileri, sporcu antreman giysiler imalatı
C	14	1	9	02	Şapka ve kep imalatı
C	14	1	9	03	Diğer giyim aksesuarları imalatı
C	14	1	9	04	Ayakkabı pençesi vurulmamış tekstil maddelerinden ayakkabı imalatı
C	16	1	0	0	Ağaçların biçilmesi ve planyalanması
C	16	1	0	0	Ağaçların biçilmesi ve planyalanması
C	16	1	0	01	Ağaçların biçilmesi, planyalanması ve şekillendirilmesi
C	16	1	0	02	Birleştirilmemiş ahşap döşemelerin imalatı
C	16	1	0	03	Ağaç yünü, ağaç unu, ağaç talaşı, ağaç yonga ve kırıntıları imalatı
C	16	1	0	04	Ağacın koruyucu kimyasal maddeler, veya diğer maddeler vasıtasıyla çektilmesi veya kimyasal işlemlere tabi tutulması.
C	16	1	0	99	Diğer ağaçların biçilmesi ve planyalanması (Kavakçılık ve Kavak Keresteciliği Dahil)
C	16	2	0	0	Ağaç, mantar, kamış ve örgü malzeme ürünü imalatı
C	16	2	3	0	Diğer bina doğramacılığı ve marangozluk ürünlerinin imalatı
C	16	2	3	01	Temel olarak inşaat sanayinde kullanılması amaçlanan ahşap malzeme imalatı
C	16	2	3	02	Prefabrik binalar, veya onun esas olarak tahtadan yapılmış unsurlarının imalatı
C	16	2	3	03	Taşınabilir ahşap ev imalatı
C	16	2	3	99	b.y.s. diğer bina doğramacılığı ve marangozluk ürünlerinin imalatı
C	16	2	4	0	Ahşap konteyner imalatı
C	16	2	4	00	Ahşap konteyner imalatı
C	17	1	0	0	Kağıt hamuru, kağıt ve mukavva imalatı
C	17	1	2	0	Kağıt ve mukavva imalatı
C	17	1	2	99	Diğer kağıt ve mukavva imalatı

Tablo 142'nin devamı

Nace Kodu					Sektör
C	17	2		0	Kağıt ve mukavva ürünleri imalatı
C	17	2	1	0	Oluklu kağıt ve oluklu mukavva imalatı ile kağıt ve mukavvadadan yapılan ambalaj kutuları imalatı
C	18	1		0	Basım ve basım ile ilgili hizmet faaliyetleri
C	22	2		0	Plastik ürünlerin imalatı
C	22	2	1	0	Plastik tabaka, levha, tüp ve profil imalatı
C	22	2	1	01	Plastikten yarı mamul ürünlerin imalatı
C	22	2	1	02	Mamul plastik ürünlerin imalatı
C	22	2	1	03	Selefon film, şerit veya levha
C	22	2	2	0	Plastik ambalaj malzemesi imalatı
C	22	2	2	00	Plastik ambalaj malzemesi imalatı
C	22	2	3	0	Plastik inşaat malzemesi imalatı
C	22	2	3	01	Plastik kapı, pencereler, çerçeveler, panjurlar, güneşlikler, süpürgelikler (PVC dahil)
C	22	2	3	02	Plastik tanklar, rezervuarlar (depolar),
C	22	2	3	03	Rulo ya da karo vb. şekilde plastik zemin, duvar ya da tavan kaplamaları,
C	22	2	3	04	Plastikten sıhhi ürünler
C	22	2	3	05	Vinil (bir tür sağlam plastik), yer döşeme malzemesi gibi esnek yer kaplaması imalatı
C	22	2	3	06	Plastik suni taş imalatı
C	22	2	9	0	Diğer plastik ürünlerin imalatı
C	22	2	9	01	Plastik sofa takımları, mutfak takımları ve tuvalet eşyalarının imalatı
C	22	2	9	02	Çeşitli plastik ürünlerin imalatı
C	23	1		0	Cam ve cam ürünleri imalatı
C	23	1	2	0	Düz camın şekillendirilmesi ve işlenmesi
C	23	1	2	00	Düz camın şekillendirilmesi ve işlenmesi
C	23	6		0	Beton, çimento ve alçıdan yapılmış eşyaların imalatı
C	23	6	1	0	İnşaat amaçlı beton ürünlerin imalatı
C	23	6	1	01	İnşaatla kullanmak üzere önceden kalıba dökülmüş beton, çimento ya da suni taş mamullerinin imalatı
C	23	6	1	02	Çimento, beton ya da suni taştan bina ya da bina dışı inşaat amaçlı prefabrik temel yapısal elemanların imalatı.
C	23	6	3	0	Hazır karma beton imalatı
C	23	6	3	00	Hazır karma beton imalatı
C	23	7		0	Taş ve mermerin kesilmesi, şekil verilmesi ve kullanılabilir hale getirilmesi
C	23	7	0	0	Taş ve mermerin kesilmesi, şekil verilmesi ve kullanılabilir hale getirilmesi
C	23	7	0	01	İnşaatla, kabristanlarda, yollarda, çatı yapımında kullanılmak üzere taş ve mermerin kesilmesi, şekil verilmesi ve kullanılabilir hale getirilmesi
C	23	7	0	02	Taş mobilyaların imalatı.
C	25	2		0	Metal tank, rezervuar ve muhafaza kapları imalatı
C	25	2	1	0	Merkezi ısıtma radyatörleri (elektrikli radyatörler hariç), sıcak su kazanları (boyler)
C	25	2	1	00	Merkezi ısıtma radyatörleri (elektrikli radyatörler hariç), sıcak su kazanları (boyler)
C	25	9		0	Diğer fabrikasyon metal ürünlerin imalatı
C	25	9	2	0	Hafif metalden ambalaj malzemeleri imalatı
C	25	9	2	01	Gıda ürünleri için konserve kutuları ve teneke kutular ile diş macunu, krem gibi kapaklı tüpler ve katlanabilir kutular imalatı
C	25	9	2	02	Metalik kapakların imalatı
C	27	4		0	Elektrikli aydınlatma ekipmanlarının imalatı
C	27	4	0	0	Elektrikli aydınlatma ekipmanlarının imalatı
C	27	4	0	01	Deşarj lambası, elektrikli filaman lambası, floresan, ultra-viole, enfraruj (kızılötesi) vb. lambalar, lamba donanımları ve ampullerin imalatı
C	27	4	0	02	Avizelerin (şamdanlar) imalatı
C	27	4	0	03	Sokak aydınlatma donanımları imalatı, (trafik ışıkları hariç)
C	27	4	0	04	Elektriksiz aydınlatma donanımlarının imalatı.
C	27	4	0	99	Diğer elektrikli aydınlatma ekipmanlarının imalatı
C	27	5		0	Ev aletleri imalatı
C	27	5	1	0	Elektrikli ev aletlerinin imalatı
C	27	5	1	01	Elektrikli ev aletlerinin imalatı
C	27	5	1	02	Ev tipi elektro termik aletlerin imalatı

Tablo 142'nin devamı

Nace Kodu					Sektör
C	27	5	2	0	Elektriksiz ev aletlerinin imalatı
C	27	5	2	00	Elektriksiz ev aletlerinin imalatı
C	28	2	0	0	Genel amaçlı diğer makinelerin imalatı
C	28	2	1	0	Fırın, ocak, soba ve brülör (ocak ateşleyicileri) imalatı
C	28	2	1	01	Elektrikli ve diğer endüstriyel ve laboratuvar ocaklarının ve fırınlarının imalatı, çöp yakma fırınları dahil
C	28	2	1	02	Brülörlerin imalatı
C	28	2	1	03	Sabit bir yere monte edilen elektrikli sobaların ve yüzme havuzu için elektrikli ısıtıcıların imalatı
C	28	2	1	04	Sabit bir yere monte edilen güneşle ısıtma sistemleri, buharla ısıtma sistemleri, yağla ısıtma sistemleri ve benzeri ocak ve ısınma donanımları gibi elektriksiz ev tipi ısıtma donanımları imalatı
C	28	2	1	05	Ev tipi elektrikli ısıtma aletleri (elektrikli hava ısıtmalı ocaklar, ısı pompaları, vb.), elektriksiz ev tipi hava ısıtmalı ocakların imalatı.
C	28	2	1	06	Mekanik kömür atıcılar (stoker), ocak ızgaraları, kül boşaltma hazneleri vb. imalatı.
C	28	2	5	0	Soğutma ve havalandırma donanımlarının imalatı, evde kullanılanlar hariç
C	28	2	5	01	Sanayi tipi soğutma veya dondurma donanımlarının imalatı
C	28	3	0	0	Tarım ve ormancılık makineleri imalatı
C	28	3	0	0	Tarım ve ormancılık makineleri imalatı
C	28	3	0	03	Tarımsal amaçlı kendinden yüklemeli veya kendinden boşaltmalı romörkler veya yarı römork imalatı
C	28	3	0	04	Toprağın hazırlanması, ekilmesi veya gübrenmesi için tarımsal makinelerin imalatı
C	28	3	0	05	Hasat veya harman makinelerinin imalatı
C	28	3	0	06	Süt sağma makinelerinin imalatı
C	28	3	0	07	Tarımsal kullanım amacıyla püskürtme makinelerinin imalatı
C	28	3	0	08	Tarımda kullanılan muhtelif makinelerin imalatı
C	28	3	0	99	Diğer tarım ve ormancılık makineleri imalatı
C	28	9	0	0	Diğer özel-amacı makinelerin imalatı
C	28	9	3	0	Gıda ve içecek işleme makineleri imalatı
C	28	9	3	01	Tarımsal kurutma makinelerinin imalatı
C	28	9	3	02	Süt ürünleri sanayii için makine imalatı
C	28	9	3	03	Değirmencilik sanayi için makine imalatı
C	28	9	3	04	Şarap, elma şarabı, meyve suları vb. yapımında kullanılan pres, ezici vb. imalatı,
C	28	9	3	05	Unlu ürünler sanayi için ya da makarna, spagetti ya da benzer ürünleri yapmak için kullanılan makinelerin imalatı
C	28	9	3	06	Hayvansal ya da bitkisel katı ya da sıvı yağların hazırlanması ya da çıkarılmasına özgü makinelerin imalatı
C	28	9	3	99	Diğer gıda ve içecek makineleri imalatı
C	28	9	5	0	Kağıt ve mukavva üretiminde kullanılan makinelerin imalatı
C	28	9	5	01	Kağıt hamuru yapımında kullanılan makine imalatı
C	28	9	5	02	Kağıt ve mukavva makinelerinin imalatı
C	28	9	5	03	Kağıt ve mukavva eşyaların üretiminde kullanılan makinelerin imalatı
C	31	0	0	0	Mobilya imalatı
C	31	0	1	0	Büro ve mağaza mobilyaları imalatı
C	31	0	1	01	Bürolar, çalışma odaları, oteller, lokantalar ve halka açık kapalı alanlar için sandalye ve koltuk imalatı
C	31	0	1	02	Sinema, tiyatro ve benzerleri için sandalye ve koltuk imalatı
C	31	0	1	03	Dükkanlar için özel mobilya imalatı: tezgahlar, vitrinler, raflar vb.
C	31	0	1	04	Büro mobilyası imalatı
C	31	0	1	05	Laboratuvar sıraları, tabureleri ve diğer laboratuvar oturakları, laboratuvar mobilyaları (örn. dolaplar ve masalar) imalatı
C	31	0	1	06	Dini binalar, okullar, lokantalar için mobilya imalatı.
C	31	0	1	07	Lokantalarda kullanılan dekoratif servis arabaları (tatlı servisinde kullanılan el arabaları, üzerinde yiyecek taşınan küçük el arabaları vb.).
C	31	0	1	99	Diğer büro ve mağaza mobilyaları imalatı
C	31	0	2	0	Mutfak mobilyalarının imalatı
C	31	0	2	00	Mutfak mobilyalarının imalatı

Tablo 142'nin devamı

Nace Kodu					Sektör
	31	0	3	0	Yatak imalatı
C	31	0	3	01	Yatak imalatı
C	31	0	3	02	Yatak desteklerinin imalatı
C	31	0	9	0	Diğer mobilyaların imalatı
C	31	0	9	01	Kanepe, divan, çek yat ve koltuk takımlarının imalatı
C	31	0	9	02	Yatak odaları, oturma odaları, bahçeler vb. için mobilya imalatı
C	31	0	9	03	Dikiş makineleri, televizyonlar vb. için dolap ve sehpa imalatı.
C	31	0	9	04	Sandalye ve koltukların döşenmesi gibi tamamlayıcı işlerinin yapılması
C	31	0	9	05	Mobilyaların püskürtme, boyama, gomalak cilalama ve döşeme gibi tamamlayıcı işlerinin yapılması.
C	32	4		0	Oyun ve oyuncak imalatı
C	32	4	0	0	Oyun ve oyuncak imalatı
C	32	4	0	01	Oyuncak bebeklerin, oyuncak bebek elbiseleri, parça ve aksesuarlarının imalatı
C	32	4	0	02	Hareket ettirilebilen oyuncak bebeklerin imalatı
C	32	4	0	03	Oyuncak hayvanların imalatı
C	32	4	0	04	Oyun tahtaları (satranç, dart, tavla tahtaları vb.) ile benzer oyunların imalatı
C	32	4	0	06	Binmek için tasarlanmış tekerlekli oyuncakların imalatı (plastik bisikletler ve üç tekerlekli bisikletler dahil)
C	32	4	0	07	Yap boz (puzzle) ve benzeri ürünlerin imalatı.
C	32	4	0	99	Diğer oyun ve oyuncak imalatı
D	ELEKTRİK, GAZ, BUHAR VE İKLİMLENDİRME ÜRETİMİ VE DAĞITIMI				
D	35	1		0	Elektrik enerjisinin üretimi
D	35	1	1	0	Elektrik enerjisi üretimi
D	35	1	1	00	Elektrik enerjisi üretimi

SONUÇ ve ÖNERİLER

Çalışma kapsamında Karaman ilinin mevcut durumu incelenerek, ilin ekonomik ve sosyal durum profili ortaya konulmaya çalışılmıştır. Mevcut durum analizinde ilin tarih ve turizm gibi kültürel nitelikleri, coğrafi ve demografik özellikleri ile iktisadi yapısı ve gelişmişlik durumu irdelenmiştir. İktisadi yapı ortaya konulur iken, ilin tarım ve hayvancılık, sanayi ve ticaret ile hizmetler sektöründe gelişmişlik düzeyi ve durumu ayrı ayrı incelenmiştir.

Karaman'ın dış ticareti, dış ticarete teknoloji düzeyi, ihracat ve ithalatı sektör ve ülkeler bazında ortaya konularak, sektör ve ülke yoğunlaşmaları incelenmiştir. İhracat düzeyi ve faaliyet bakımından ilin öne çıkan sektörleri belirlenerek, bu sektörler dış ticaret bağlamında ayrı ayrı incelenmiştir.

İlin altyapı olanaklarına ilişkin olarak, yeraltı kaynakları, ulaşım durumu, sanayi altyapısı ve enerji sektör düzeyi incelenerek, ilin altyapı durumu ortaya konulmuştur.

Karaman iline yapılacak yatırımlarda devlet yardımları ayrı bir başlık altında irdelenerek teşvik sistemi ve destek türü ve koşulları ortaya konularak ilde yapılan yatırımlar ve yatırım teşvik belgeleri incelenmiştir.

Son bölümde ise bölgenin gelişim potansiyeli ve sektörel gelişme eksenleri ortaya konularak bölgenin swot analizi yapılmıştır. Swot analizi ile bölgenin fırsatları, tehditleri, güçlü ve zayıf yanları belirlenmiştir. Bölge için önerilen yatırım konularının belirlenebilmesi için kümelenme analizi yapılmıştır. Kümelenme analizi ile birlikte ihracat, ithalat ve yatırım teşvik belgelerinin incelenmesi neticesinde bölgenin muhtemel yatırım alanları belirlenmeye çalışılmıştır.

Karaman ilinin sektörel yapısı irdelenerek, gelişmeye açık sektörleri ve potansiyel

yatırım alanları belirlenmeye çalışılmıştır. Sektörel yatırım potansiyeli bulunan yatırımlar özetlenmiştir.

Buna göre tarım ve hayvancılık sektöründe; tahıl ve bitkisel ürünler ile hayvansal ürünler, madencilik ve taşocakçılığı sektöründe, linyit madenciliği, kum kil ve taşocakçılığı, imalat sektöründe etin işlenmesi ve saklanması ile et ürünlerinin imalatı, sebze ve meyvelerin işlenmesi ve saklanması, bitkisel ve hayvansal sıvı ve katı yağların imalatı, süt ürünleri imalatı, öğütülmüş hububat ve sebze ürünleri imalatı, fırın ve unlu mamuller imalatı, kakao çikolata ve şekerleme, hazır hayvan yemleri imalatı, alkollü içeceklerin damıtılması, arıtılması ve harmanlanması, giyim eşyası imalatı, ağaçların biçilmesi ve planyalanması, diğer bina doğramacılığı ve marangozluk ürünlerinin imalatı, kağıt hamuru, kağıt ve mukavva imalatı, kağıt ve mukavva ürünleri imalatı, basım ve basım ile ilgili hizmet faaliyetleri, plastik ürünlerin imalatı, düz camın şekillendirilmesi ve işlenmesi, çimento, kireç ve alçı imalatı, beton, çimento ve alçıdan yapılmış eşyaların imalatı, taş ve mermerin kesilmesi, şekil verilmesi ve bitirilmesi, merkezi ısıtma radyatörleri (elektrikli radyatörler hariç) ve sıcak su kazanları (boylerleri) imalatı, diğer fabrikasyon metal ürünlerin imalatı, elektrikli aydınlatma ekipmanlarının imalatı, ev aletleri imalatı, genel amaçlı diğer makinelerin imalatı, tarım ve ormancılık makinelerinin imalatı, diğer özel amaçlı makinelerin imalatı, mobilya imalatı, oyun ve oyuncak, elektrik enerjisi üretimi sektörleri ön plana çıkan sektörler olarak değerlendirilmiştir.

Üçlü kodlama sisteminde öne çıkan sektörel sonuçlar, bölgenin bilgi birikimi, benzer sektör tecrübesi ve nace kodlama sistemi dikkate alınarak, alt sektörlerde dahil edilerek yaygınlaştırılmıştır. Böylece sonuçlar detaylandırılarak bölgenin potansiyeline uygun yatırım konuları belirlenmiştir.

Elde edilen sonuçlar içerisinde tarım ana sektöründe, tahıllar (sert buğday

üretimine yönelik yatırımlar), baklagiller ve yağlı tohumların yetiştirilmesi (damızlık (hibrit) tohum üretim tesisi), sebze, kavun-karpuz, kök ve yumru sebzelerin yetiştirilmesi, çiçek yetiştiriciliği, üzüm yetiştirilmesi, yumuşak çekirdekli meyvelerin ve sert çekirdekli meyvelerin yetiştirilmesine (elma, armut, kiraz, badem, ceviz bahçesi) ilişkin yatırım alanları ön plana çıkmıştır.

Hayvancılık ana sektöründe, sütü sağılan büyük baş hayvan yetiştiriciliği, diğer sığır ve manda yetiştiriciliği, at ve at benzeri diğer hayvan yetiştiriciliği, koyun ve keçi yetiştiriciliği, kümes hayvanları yetiştiriciliği, arıcılık, bal ve balmumu üretilmesi, organik gübre üretimi, muhtemel yatırım alanları olarak belirlenmiştir.

Madencilik ve taş ocakçılığı ana sektöründe, kömür madenciliği, çakıl taşının kırılması ve parçalanması, mermerin kabaca kırılma ve kesilmesi, süsleme ve yapı taşlarının kırılması ve kesilmesi, kum ocakçılığı muhtemel yatırım alanı olarak ön plana çıkmıştır.

İmalat sanayi ana sektörünün gıda ve içecekler alt sektöründe, etin işlenmesi ve saklanması ile et ürünlerinin imalatı, kümes hayvanları etlerinin işlenmesi ve saklanması, et ve kümes hayvanları etlerinden üretilen ürünlerin imalatı, sebze ve meyvelerin işlenmesi ve saklanması, sebze ve meyve suyu ile konsantre imalatı, reçel, marmelat ve jöle imalatı, meyve ve sebzelerin değerlendirilmesine yönelik cips, meyve-sebze kurusu ve pestil imalatı (elma cipsi, domates kurusu, salça), yemişlerin kavrulması, sert kabuklu yemişlerin, yiyecek ve ezmelerinin imalatı, bitkisel ham yağ imalatı (ayçiçeği yağı), rafine edilmiş sebze yağları imalatı, süthane işletmeciliği ve peynir imalatı, dondurma imalatı, öğütülmüş tahıl imalatı, tahıldan yapılmış kahvaltılık yiyecekler, ekmek, taze pastane ürünleri ve taze kek imalatı, peksimet ve bisküvi imalatı; dayanıklı pastane ürünleri ve dayanıklı kek imalatı, makarna, şehriye, kuskus ve benzeri unlu mamullerin imalatı, şeker

imalatı, kakao, çikolata ve şekerleme imalatı, baharat, sos, sirke ve diğ r çeşni maddelerinin imalatı, hazır yemeklerin ve yiyeceklerin imalatı, hazır, homojenize gıda maddeleri ile diyet yiyecekleri imalatı, yumurta ürünlerinin, yumurta albümininin imalatı, çiftlik hayvanları için hazır yem imalatı, alkollü içeceklerin damıtılması, arıtılması ve harmanlanması,  z mden şarap imalatı, elma şarabı ve diğ r meyve şaraplarının imalatı uygun yatırım alanları olarak belirlenmiştir.

İmalat sanayi ana sektörünün diğ r alt sektörlerinde ise, giyim eşyası imalatı, ağaçların biçilmesi ve planyalanması, diğ r bina doğramacılığı ve marangozluk ürünlerinin imalatı, ahşap konteyner imalatı, palet imalatı diğ r ağaç ürünleri imalatı, kağıt hamuru imalatı, kağıt ve mukavva imalatı, oluklu kağıt ve oluklu mukavva imalatı ile kağıt ve mukavvadan yapılan ambalaj kutuları imalatı (yumurta ve elma viyol ), basım ve basım ile ilgili hizmet faaliyetleri, plastik tabaka, levha, t p ve profil imalatı, plastik ambalaj malzemesi imalatı, plastik kasa, polipropilen çuval üretim tesisi, pvc boru ve elemanları üretim tesisi, plastik sulama ve damlama sulama borusu, plastik inşaat malzemesi imalatı, styropor'dan ambalaj ve yalıtım malzemeleri üretim tesisi, düz camın şekillendirilmesi ve işlenmesi (cam mozaik imalatı), imento imalatı, inşaat amaçlı beton ürünlerin imalatı, hazır karma beton imalatı, taş ve mermerin kesilmesi, şekil verilmesi ve kullanılabilir hale getirilmesi, merkezi ısıtma radyatörleri (elektrikli radyatörler hariç), sıcak su kazanları (boyler), hafif metalden ambalaj malzemeleri imalatı, elektrikli aydınlatma ekipmanlarının imalatı, elektrikli ve elektriksiz ev aletlerinin imalatı, fırın, ocak, soba ve brülör (ocak ateşleyicileri) imalatı, sanayi tipi soğutma veya dondurma donanımlarının imalatı, tarım ve ormancılık makineleri imalatı, gıda ve içecek işleme makineleri imalatı, kağıt ve mukavva üretiminde kullanılan makinelerin imalatı, büro ve mağaza mobilyaları imalatı, mutfak mobilyalarının imalatı, yatak imalatı, diğ r mobilyaların imalatı, oyun ve oyuncak imalatı

muhtemel yatırım alanları olarak belirlenmiştir.

Bisküvi, çikolata ve şekerli mamuller sektörü Karaman'ın yıllarca lokomotif sektörü konumunda bulunan ve il ekonomisinin temel yapıtaşı olan bir sektördür. Yine Karaman'ın Türkiye çapında bisküvi ve çikolata kenti olarak tanınmasını sağlayan sektördür. Sektörün Karaman ili ile bu denli özdeşleşmesi ve bu konuda kent düzeyinde oluşan bilgi birikimi bu sektör ile doğrudan ilişkili her türlü hammadde bazlı yatırımın pazarlama sorunu noktasında yatırımcıyı avantajlı konumda tutacağı söylenebilir.

Bisküvi çikolata ve şekerli mamüller, temel hammaddeleri niteliğinde bulunan, un, yumurta, şeker, yağ, kakao, süttozu gibi temel girdiler ile bu girdilere ek olarak tiplerine göre çeşitli vitamin, mineral, tat ve koku katkı maddelerinden oluşmaktadır. Karaman bu sektördeki temel hammadde niteliğindeki ürünlere ek olarak yan sektör olarak nitelenebilecek Bisküvi, Kek, Çikolata Üretim Makineleri, Ambalaj ürünleri, Mukavva kutu ürünleri gibi ürünler içinde yatırım alanı olmuştur.

Tahıl üretimine ilişkin olarak, Karaman ve lojistik olarak yakın olan Konya illerinin tahıl üretiminde Türkiye'nin lider illeri olması nedeniyle üretilen tahılların depolanmasına ilişkin yatırımlar, silo üretimine ilişkin yatırımlar, buğday ve unun prosesine ilişkin değirmen ve benzeri makine-ekipmanların üretimine ilişkin yatırımlar yapılabilir. Buğday rekoltesinin artırılmasına ilişkin olarak sulama, ilaçlama, zirai tarım ve aletlerin üretimine ilişkin yatırımlar yapılabilir. Bununla beraber durum buğdayının üretiminde kullanıldığı makarna, irmik gibi ürünlere ilişkin yatırımlar da hammaddenin yakın olması nedeni ile yatırım alanı olarak belirlenebilir niteliktedir.

Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı ana sektöründe elektrik enerjisi üretimi özellikle güneş enerjisi (Ges) ve rüzgar enerjisi (Res) yatırımları olmak üzere Termik santral, Ges, Res, Hes yatırımları uygun yatırım alanlarıdır.

Çalışmada Karaman için muhtemel yatırım alanları belirlemeye çalışılmıştır. Ancak yatırım kararı verilir iken, yatırıma ilişkin olarak sektör özelinde, kuruluş yeri analizi ile birlikte fizibilite çalışmasının mutlaka yapılması gerekmektedir. Kuruluş yeri analizinde sektörel olarak ürünlerin pazara yakınlığı ve pazar olanakları, hammadde ve yardımcı kaynaklara yakınlık, ulaşım altyapısı ve taşıma olanakları, enerji altyapısı, iklim koşullarının uygunluğu, işgücü temin, kalifiye personel temini, yatırımın sosyal ve kültürel çevreye olan uyumu, teşvikler, yan sanayinin yakınlığı, iletişim, sanayi ve hizmet sektör altyapısı, Ar-ge olanakları, sabit yatırım tutarı, işletme sermayesi ihtiyacı gibi çok sayıda faktörün analizinin yapılması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

- Açma, Bülent (1991). *Gelişmiş Ülkelerin Azgelişmiş Bölgelerini Geliştirmeyi Amaçlayan Politikaların İncelenmesi ve GAP Örneği*, İTO Yayınları, İstanbul.
- İncekara, Halil İbrahim ve Dilbaz, Dindar (2007). *Karaman Yemekleri*, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, Karaman.
- Dinler, Zeynel (2008). *Bölgesel İktisat*, Sekizinci Basım, Ekin Kitabevi, Bursa.
- Emiroğlu, Akif (2002). *Yatırım Projeleri*. Ekin Kitabevi, İstanbul.
- Erkal, Mustafa (1982). *Bölge Açısından Azgelişmişlik*, Boğaziçi Yayınları, No:56, İstanbul.
- Gündüz, Ali Yılmaz (2006). *Bölgesel Kalkınma Politikası*, Ekin Kitabevi, Ankara.
- Han, Ergül ve Kaya, Ayşe (2004). *İktisadi Kalkınma ve Büyüme*, Anadolu Üniversitesi, Web Ofset. Eskişehir.
- Han, Ergül ve Kaya, Ayşe (2008). *Kalkınma Ekonomisi Teori ve Politika*, Nobel Yayınları.
- Hoover, Edgar M. ve Giarratani, Frank (1985). *An Introduction to Regional Economics*.
- İldırar, Mustafa (2004). *Bölgesel Kalkınma ve Gelişme Stratejileri*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- İlkin, Akın (1988). *Kalkınma ve Sanayi Ekonomisi*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- İncekara, Ahmet (1995). *Türkiye’de Teşvik Sistemi (Genel Değerlendirme)*, İTO Yayınları Yayın No:1995/10.
- Keleş, Ruşen (1990). *Kentleşme Politikası*, 4. Baskı, Simge Kitabevi Yayınları, Ankara.
- Keleş, Ruşen (1998a). *Kentbilim Terimleri Sözlüğü*, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara.
- Keleş, Ruşen (1998b). *Yerinden Yönetim ve Siyaset*, Cem Yayınevi, 3. Basım, İstanbul.
- Mengi Ayşegül (1998). *Avrupa Birliği’nde Bölgeler Karşısında Yerel Yönetimler*, İmaj Yayınları, Ankara, 1998.
- Taban, Sami ve Kar, Muhsin (2008). *Kalkınma Ekonomisi*, Ekin Yayınevi, Bursa.

MAKALE, BİLDİRİ, ÇALIŞMA ve YAYINLAR

- Altınay, Ayşenur ve Coşkun, Ahmet (2011). *Bölgesel Kalkınmada İstihdam Artışının Rolü: İstihdam Artışı Önündeki Engellerden Genç İşsizliği ve Genç İşsizliğin Önlenebilmesi İçin Çözüm Önerileri*, Uşak Üniversitesi.
- Arslan, Kahraman (2005). *Bölgesel Kalkınma Farklılıklarının Giderilmesinde Etkin Bir Araç: Bölgesel Planlama Ve Bölgesel Kalkınma Ajansları* İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal

Bilimler Dergisi Yıl:4 Sayı:7 Bahar 2005/1.

- Aşgın, Sait (2009). *Türkiye'nin Yerel ve Bölgesel Kalkınma Deneyimine Tarihsel Bir Bakış, Ulusal Kalkınma ve Yerel Yönetimler*, 4.Ulusal Yönetimler Sempozyum Bildirileri, Ankara.
- Başar, Selim ; Aksu, Hayati ; Temurlenk, M.Sinan ve Polat, Özgür (2009). *Türkiye'de Kamu Harcamaları ve Büyüme İlişkisi: Sınır Testi Yaklaşımı* Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 2009-13.
- Berber, Metin ; Sivri, Uğur ve Artan, Seyfettin (2001). *Türkiye'de Yatırım Harcamaları Ekonomik Büyüme İlişkisi Ak Modeli Testi 1968-1998* İ.Ü.Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi No: 25 (Ekim 2001).
- Çukurçayır, Sinan (2011). *Bölgesel Kalkınmada Vergisel Teşviklerin Rolü ve Etkinliği, Üçüncü Yerel Ekonomiler Kongresi*, Bildiriler Kitabı, (ed. Abdulkadir Buluş, Savaş Erdoğan), Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Konya 26-27-28 Mayıs 2011.
- Evanthia,Athanasopoulou (2005). *Yunanistan'da Yerel Kalkınmada Kalkınma Kuruluşları (KK):Şanslar ve Handikaplar, Yerel Kalkınma İçin Ortaklıklar Konferansı Bildirileri*, Sabancı Üniversitesi İstanbul Politikalar Merkezi, İstanbul.
- Göymen, Korel (2005). *Türkiye'de Bölge Politikalarının Evrimi ve Bölgesel Kalkınma Ajansları*, Yerel Kalkınma İçin Ortaklıklar Konferansı Bildirileri.
- Gülbahar, Onur (2009). *Turizmin Bölgelerarası Gelişmişlik Farklarını Gidermedeki Rolü (Türkiye Örneği)*, Okan Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu Turizm ve Otelcilik Bölümü, İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt: 23 Ocak 2009 Sayı: 1.
- Hasanoğlu, Mürteza ve Aliyev, Ziya (2006). *Avrupa Birliği İle Bütünleşme Sürecinde Türkiye'de Kalkınma Ajansları*, Sayıştay Dergisi, Sayı: 60, Ocak-Mart 2006.
- Kanca, Osman Cenk (2011). *Kamu Harcamalarının Ekonomik Büyüme Üzerine Etkisi 1980-2008 (Ampirik Bir Çalışma)*, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt: 25, Sayı: 1.
- Kaya, Ayşe (2009). *Türkiye'de Bölgesel Net Mali Yansıma*, Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, Yayın No: 2009/395, Ankara.
- Kaya, Zekayi (2009). *Ulusal, Bölgesel ve Kırsal Kalkınmada Yerel Yönetimlerin Rolü*, Ulusal Kalkınma ve Yerel Yönetimler, 4.Ulusal Yönetimler Sempozyum Bildirileri, Ankara.

- Kibritçioğlu, Aykut (1998). *İktisadi Büyümenin Belirleyicileri ve Yeni Büyüme Modellerinde Beşeri Sermayenin Yeri* AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Ocak-Aralık 1998, Cilt 53.
- Korkmaz, Özge ve Develi, Abdulkadir (2012). *Türkiye’de Birincil Enerji Kullanımı, Üretimi ve Gayri Safi Yurt İçi Hasıla (GSYİH) Arasındaki İlişki* Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt:27, Sayı:2.
- Levent, Tolga ve Levent, Yasemin Sarıkaya (2013). *Bölgesel Gelişmede Ulus-Devletin Rolü: 1999-2009 Yılları Arası Kamu Yatırımları Üzerinden Bir Değerlendirme*, Mersin Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü.
- Milli Güvenlik Kurulu (1993). *Türkiye’de Bölge Planlamasının Evreleri*, MGK Genel Sekreterliği Yayınları No:2, Ankara.
- Oral, Burcu Gediz ve Uğur, Alparslan (2013). *Türkiye’de Bölgesel Eşitsizlikleri Gidermek İçin Devlet Yardımları (Teşvikler): 2012 Teşvik Sisteminin Bölgesel Teşvikler Açısından Getirdiği Yenilikler* Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi – Sayı:21.
- Özer, Yunus Emre (2007). *Küresel Rekabet-Bölgesel Kalkınma Ajansları ve Türkiye*, Review of Social, Economic and Business Studies, Vol: 9/10.
- Özyurt, Hasan (1984). *İktisadi Planlamaya Konu Olan Bölge Tanımı, Çeşitli Bölge Ayrımları ve Alt Bölge Yaklaşımı*, Karadeniz Teknik Üniversitesi İİBF Dergisi, S.1.
- Polatkan, Tanju (1968). *Bölgesel Gelişme Politikası*, Devlet Planlama Teşkilatı Yayınları, Ankara.
- Stilwell, Frank J. B. (1980). *Bölgesel İktisat Politikası*. Macmillian İktisat Serisi Akbank Kültür Yayınları, Çev. Sevgi GÜRAN Batur Matbaası. İstanbul.
- Şahin, Savaş Zafer (2009). *Katılımcı Stratejik Planlamanın Yerel Kalkınma Çerçevesine Katkıları*, Ulusal Kalkınma ve Yerel Yönetimler, 4.Ulusal Yönetimler Sempozyum Bildirileri, Ankara.
- Şinik, Bilal (2010). *Anayasa Mahkemesi Kararı Işığında Türkiye’de (Bölge) Kalkınma Ajansları* İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü.
- Tekeli, İlhan (2005). *Türkiye’de Nüfusun Mekansal Dağılımında Yaşanan Gelişmeler (1935-2000)*, ODTÜ MFD 2005/1.
- Tekgül, Yelda Bugay ve Cin, Mehmet Fatih (2013). *Post-Keynesyen Talep Yönelimli Büyüme Modelleri* Yönetim Ve Ekonomi Cilt:20 Sayı:2 Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F. Manisa.

Yılmaz, Mine ; Aktaş, Hüseyin ; Kargın, Mahmut ve Açıkgoz, Bernur (2006). *Türkiye'de İllere Göre Kamu Yatırımlarının Etkinliği*, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt. 8, Sayı.29.

TEZLER

Aktakas, B. Gül (2006). *Bölgesel/Yerel Kalkınma, Bölgesel Gelişme İçin Bir Model*, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Arslan, Erdal (2010). *Kalkınma Ajansları ve Kalkınma Ajanslarının Türkiye Ekonomisine Beklenen Katkıları*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya.

Aydemir, Zeynep Canan (2002). *Bölgesel Rekabet Edebilirlik Kapsamında İllerin Kaynak Kullanım Görece Verimlilikleri: Veri Zarflama Analizi Uygulaması*, (Basılmamış Dpt Uzmanlık Tezi, 2002) Yayın No: 2664.

Cilavdaroğlu, Ahmet Alptekin (2008). *Bölgesel Kalkınma Ajansları, Türkiye'de Kuruluş Ve İşleyiş Sorunları*, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.

Keskin, A. Haşim (2011), *Klonal Elma Yetiştiriciliğinde Tarımsal Yayımların Rolü: Konya İli Çumra İlçesi Örneği*, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı Fen Bilimleri Enstitüsü Çukurova Üniversitesi.

Koyuncu, Evrim (2006). *Türkiye'de kalkınma sürecinde bölgesel kalkınma ajanslarının rolü ve bir uygulama*, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Kulaksız, Yahya (2008). *Türkiye'de Bölgesel Gelişmişlik Farkları, İstihdam ve Kurum Hizmetlerinin Çeşitlendirilmesi*, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü, Uzmanlık Tezi, Ankara.

Peşelioğlu, İstemihan (2007). *Avrupa Birliği Perspektifinde Türkiye Ekonomisinde Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Uygulama İmkânları*, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Şahin, Dilek (2008). *Yönetimin Bölgesel Kalkınma Sorunlarına Uyumunun Sağlanması Bağlamında Kalkınma Ajanslarının Rolü*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Taştekin, Abdullah (2007). *Avrupa Birliği'nde Bölgeselleşme Politikaları ve Türkiye'de Bölgesel Stratejiler*, Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Zeren, Halim Emre (2011). *Marka Kent Oluşturma Bağlamında Stratejik Kent Yönetimi: Karaman Kenti İçin Bir Model Önerisi* Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı.

RAPORLAR

Devlet Planlama Teşkilâtı (2000a). *Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Bölgesel Gelişme Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, Devlet Planlama Teşkilâtı Yayınları, Ankara.

DPT, Devlet Planlama Teşkilâtı, (2000b), *Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013) Bölgesel Gelişmede Temel Araçlar ve Koordinasyon*, Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara.

Ekonomi Bakanlığı (2013a). *Bisküvi Sektör Raporu*, Tarım Ürünleri Daire Başkanlığı, İhracat Genel Müdürlüğü.

Ekonomi Bakanlığı (2013b). *Şekerli ve Çikolatalı Mamüller Sektör Raporu*, Tarım Ürünleri Daire Başkanlığı, İhracat Genel Müdürlüğü.

Gül, Erhan ve Çevik, Bora (2014) *2010 ve 2012 Verileriyle Türkiye’de İllerin Gelişmişlik Düzeyi Araştırması*, İktisadi Araştırmalar Bölümü, İş Bankası Yayınları.

Hububat Birlik (2011). *Makarna Sektör Raporu*, Orta Anadolu Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri İhracatçıları Birliği.

Hububat Birlik (2012). *Bisküvi Sektör Raporu*, Orta Anadolu Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri İhracatçıları Birliği.

İpekyolu Kalkınma Ajansı İKA (2012). *Bulgur Sektör Raporu*, Gaziantep.

Kalkınma Bakanlığı (2013). *İllerin ve Bölgelerin Sosyo Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması*, Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü.

Kalkınma Bankası (2012). *İzmir İli Potansiyel Yatırım Konuları Araştırması*.

Karaman İl Çevre ve Orman Müdürlüğü (2004). *Çevre Durum Raporu*.

Karaman İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü (2010). *Karaman İli Elma Üretimi, Yapılan Çalışmalar, Sorunlar ve Çözüm Önerileri*.

Karaman İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü (2012). *Çalışma Raporu*.

Karaman İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü (2013a). *Çalışma Raporu*.

Karaman İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü (2013b). *Yayınlanmamış Sosyal-Ekonomik Durum ve Eğilimler Raporu*.

Karaman İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü (2014). *Karaman ili Tarım Sektörü Yatırım Klavuzu*.

- Karaman İl Özel İdaresi Stratejik Planı 2011-2015 (2011).
- Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi (2009). *2008-2009 Faaliyet Raporu*.
- Karaman Ticaret Borsası (2012). *Karaman Elma Üreticilerinin İhracat Sorunları ve Çözüm Önerileri*, Karaman.
- Köşker, Emel ; Erel, Mukaddes ve Dağlıoğlu, Ömer Faruk (2012). *Karaman Organize Sanayi Bölgesinde Pazar Araştırması Ve İthal Ara Ürün Üretilebilirliği* Projesi Mevlana Kalkınma Ajansı Doğrudan Faaliyet Desteği Projesi.
- Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü (2010). *Karaman İli Maden ve Enerji Kaynakları*, http://www.mta.gov.tr/v2.0/turkiye_maden/maden_potansiyel_2010/Karaman_Madenler.pdf.
- Mevlana Kalkınma Ajansı (2012). *Karaman'da Enerji Sektör Raporu*.
- Özdemir, Ramazan (2014). *Güneş Enerjisi Sektör Raporu*, T.C. Ahiler Kalkınma Ajansı.
- Renewables 2014 Global Status Report (2014). Erişim Tarihi: 27.09.2014
http://www.ren21.net/portals/0/documents/resources/gsr/2014/gsr2014_full%20report_low%20res.pdf
- Sarıçay, Özge (2013). *Mermer ve Traverten Sektör İncelemesi* AB& Dış Ekonomik İlişkiler Şubesi, İstanbul Sanayi Odası.
- Seçilmiş Göstergelerle Karaman (2012). TÜİK Konya Bölge Müdürlüğü, Türkiye İstatistik Kurumu Yayın No: 4055.
- Sezgin, Mete ; Durduran, Savaş ve Gümüş, Murat (2012). *Karaman İli Turizm Yatırım Rehberi ve Haritası* Mevlana Kalkınma Ajansı Doğrudan Faaliyet Desteği Proje Çıktısı.
- Sönmezoğlu, Savaş ; Tozlu Cem ve Köz Banu (2012). *Karaman İli Enerji İhtisas Endüstri Bölgesi İlanına Yönelik Fizibilite Etüt Raporu* Mevlana Kalkınma Ajansı, Doğrudan Faaliyet Desteği Projesi.
- Tusaf, Türkiye Un Sanayicileri Federasyonu (2012). *Un Sanayi Sektör Raporu*.
- Tusaf, Türkiye Un Sanayicileri Federasyonu (2013). *Un Sanayi Sektör Raporu*.
- Türkiye Kalkınma Bankası (2012). *Türkiye İmalat Sanayisinin Analizi (2005-2010 Dönemi, 22 Ana Sektör İtibariyle)*, Türkiye Kalkınma Bankası Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Müdürlüğü, 2012, Ankara.
- 2023 Vizyon Raporu Sanayi Sektörü (2011). Mevlana Kalkınma Ajansı.

İNTERNET KAYNAKLARI

- Akdeniz İhracatçı Birlikleri (Akib) (2014). Erişim Tarihi: 01.09.2014
<http://www.akib.org.tr/tr/>
- Candyindustry (2014). Erişim Tarihi: 27.09.2014
<http://www.candyindustry.com/articles/86039-global-top-100-candy-industrys-exclusive-list-of-the-top-100-confectionery-companies-in-the-world>
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Yapı Kooperatifleri Portalı (2014). Erişim Tarihi: 27.09.2014 <http://yapikooperatifportal.csb.gov.tr/>
- Devlet Su İşleri 4.Bölge Müdürlüğü (2014). Erişim Tarihi:02.10.2014
<http://www2.dsi.gov.tr/bolge/dsi4/karaman.htm#innstaskin>
- Dünya Gıda (2014). Erişim Tarihi: 01.06.2014
<http://www.dunyagida.com.tr/haber.php?nid=2409>
- Ekonomi Bakanlığı (2012). Erişim Tarihi:03.10.2014 Yeni Teşvik Sistemi Uygulamalar
http://www.ekonomi.gov.tr/upload/0B0A191D-A1C1-4B96-7B250ED2E2D13027/Yeni_Tesvik_Sistemi.doc
- Ekonomi Bakanlığı (2014). Yatırım Teşvik İstatistikleri, Erişim Tarihi: 15.09.2014
<http://www.ekonomi.gov.tr/index.cfm?sayfa=EE7EE7B1-D8D3-8566-45201CE77E5F0FDD>
- Elektrikport (2014). Erişim Tarihi: 27.09.2014 <http://www.elektrikport.com/teknik-kutuphane/turkiyede-gunes-enerjisinin-durumu-ve-gelecegi/11398#ad-image-0>
- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (2014a). Erişim Tarihi: 07.08.2014 Doğal Taşlar ile İlgili Bilgi ve Belgeler
<http://www.enerji.gov.tr/index.php?sf=webpages&b=mermer&bn=230&hn=230&nm=390&id=395>
- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (2014b). 2014 Yılı Bütçe Sunumu, Erişim Tarihi: 23.03.2014 http://www.enerji.gov.tr/yayinlar_raporlar/2014_Genel_Kurul_Konusmasi.pdf
- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (2014c). Güneş Enerjisi, Erişim Tarihi: 01.09.14
<http://www.enerji.gov.tr/index.php?dil=tr&sf=webpages&b=gunes&bn=233&hn=&nm=384&id=40695>
- <http://wowturkey.com> (2014). Erişim Tarihi: 15.05.2014
- İl Özel İdaresi, Karaman (2014). Erişim Tarihi: 27.02.2014

- http://www.karamanozelidare.gov.tr/default_B0.aspx?content=421
- İstanbul Sanayi Odası (2014). Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu Araştırması Erişim Tarihi: 30.09.2014 <http://www.iso.org.tr/projeler/arastirmalar/turkiyenin-500-buyuk-sanayi-kurulusu/>
- Karaman Gündemi (2014). Erişim Tarihi: 15.08.2014
<http://www.karamangundemi.com/karaman-hakkinda/karaman- ekonomisi/>
- Karaman İl Halk Kütüphanesi (2014). T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Erişim Tarihi: 15.09.2014 http://www.karamankutup.gov.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=17&Itemid=22
- Karaman İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü (2014a). Erişim Tarihi:01.06.2014
<http://www.karamankulturturizm.gov.tr/>
- Karaman İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü (2014b). Erişim Tarihi:01.06.2014
<http://www.gokaraman.gov.tr/>
- Karaman Organize Sanayi Bölgesi (2014). Erişim Tarihi: 26.09.2014
http://www.karamanosb.org.tr/index.php?option=com_k2&view=item&layout=item&id=80&Itemid=128
- Karaman Valiliği (2014). Erişim Tarihi: 17.09.2014
http://www.karaman.gov.tr/default_B0.aspx?content=50
- Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi (2014). Web Sitesi Erişim Tarihi: 17.09.2014
<http://www.kmu.edu.tr/>
- KGM-Karayolları Genel Müdürlüğü, (2014). Erişim Tarihi: 10.06.2014
<http://www.kgm.gov.tr/Sayfalar/KGM/SiteTr/Istatistikler/DevletveIlYolEnvanteri.aspx>
- Kültür ve Turizm Bakanlığı, Türkiye Kültür Portalı (2014).Erişim Tarihi: 04.08.2014.
<http://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/karaman/>
- Sabah Gazetesi (2014). Erişim Tarihi: 23.09.2014
<http://www.sabah.com.tr/Ekonomi/2014/07/21/sekerleme-ve-cikolataya-bayram-bereketi-geliyor>
- Tarım Kütüphanesi (2014). Erişim Tarihi: 01.04.2014
http://www.tarimkutuphanesi.com/ELMA_YETISTIRICILIGI_00460.html
- TCDD, Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları (2014). Erişim Tarihi: 13.03.2014
<http://www.tcdd.gov.tr/Upload/Files/ContentFiles/2010/istatistik/20082012yillik.pdf>

TEİAŞ, Türkiye Elektrik İletim A.Ş (2014).

<http://www.teias.gov.tr/T%C3%BCrkiyeElektrik%C4%B0statistikleri/istatistik/kayıplar.htm>

TİM, Türkiye İhracatçılar Meclisi (2014). Erişim Tarihi: 28.05.2014 <http://www.tim.org.tr>

TÜİK, Türkiye İstatistik Kurumu (2014). www.tuik.gov.tr

Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük (2014). Erişim Tarihi: 01.09.2014 <http://www.tdk.gov.tr/>

Türkiye Makarna Sanayicileri Derneği (2014). Erişim Tarihi: 28.09.2014;

<http://www.makarna.org.tr/TR/Index.aspx>

Wikipedia (2014). Erişim Tarihi: 20.09.2014

tr.wikipedia.org/wiki/Türkiye'de_iller_bazında_kişi_başına_düşen_yıllık_milli_gelir

Yenilenebilir Enerji Genel Müdürlüğü (2014). Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Erişim

Tarihi: 01.10.2014

DİĞER KAYNAKLAR

Directorate For Science, Technology And Industry, STAN Indicators (2005 edition) 1980-2003, S. 25, OECD

MEVKA (2014). Karaman Yatırım Ortamı Kitapçığı

2013/59 Sayılı Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı Kapsamında Tarıma Dayalı Ekonomik Yatırımların Desteklenmesi Hakkında Tebliğ (Tebliğ No: 2013/59) Sayı : 28851 14 Aralık 2013

3305 Sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar Bakanlar Kurulu Kararı (2012) T.C. Resmi Gazete, 28328, 19.06.2012

5449 Sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun (2006). T.C. Resmi Gazete, 26074, 08.02.2006

5807 Sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun (2008) T.C. Resmi Gazete, 27050, 10.11.2008

6094 sayılı Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Elektrik Enerjisi Üretimi Amaçlı Kullanımına İlişkin Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (2011). T.C. Resmi Gazete, 27809, 08.01.2011